2.50

Живите въ долгомъ
миръ, наслаждаясь
каждымъ часомъ, въ [redacted]
[redacted] наступающій день
рожденья, честь имею
васъ поздравить.

דער בעל שכל

א ראמאן אין דריי טהיילען

פון

ס. פשיבישעווסקי

איבערזעצט פון ר. זוויליגסקי

אונטער דער רעדאקציאן און מיט א פארערע

פון

ש. יאנאווסקי

באנד 1

מאקס נ. מייזעל
424 גרענד סטריט,
ניו יארק.

424 GRAND ST.
NEW YORK

אידישער פערלאג
פיר ליטעראטור
און ווייסענשאפט.

MAX N. MAISEL
PUBLISHER

1917

Copyright, 1917
Max N. Maisel, Publisher

דער בעל שכל

אן איינלייטונגס־וואָרט

פון ש. יאַנאָווסקי

אין די מאָדערנע שפּהנע ליטעראַטור איז קוים דאָ א שריפטשטעלער, וואָס זאָל איבערשטויגען דעם פּולישען־דויטשען שריפטשטעלער סטאַניס־לאַוו פּשיבישעווסקי אין לעבעדיגקייט און געשפּאנטקייט פון שילדערן דעם מאָדערנעם מענשען מיט אלע זיינע ליידנשאַפטען, וואָס צוריסען זיין נשמה. זעלטען קאָן מען געפינען ביי פּשיבישעווסקי א לאַנגוויליגע זיי־טעל, כאָטש ער איז אַזוי טיעף־ערנסט אין דער נשמה־שילדערונג. דער לעזער וועלט ממש צוגעשמידט, זעצענדיג זיך לעזען איר־גענד א ראָמאַן פון פּשיבישעווסקי, ווייל ער דערפיהלט גלייך זיך אַריינגעצויגען אין די סאַמע טיפּעניש, דאָרט וואו עס ברויזען די שטאַרקסטע, חאָטש די גע־היימסטע, ליידנשאַפטען, און וועלכע זיינען, ווי פּשיבישעווסקי וויל עס האָבען, די אמת'ע הערשער איבער דעם מענשען, ווייל זיי, און נור זיי, פאַלגט ער, ווי א ווילענלאָזער שקלאַף.

עס העלפט איהם דאָ ניט זיין שכל, עס העלפט איהם ניט, די מאָראַל, וואָס ער האָט געלערנט אין דער שול, די גרויסע, מעכטיגע ליידנשאַפט — זי איז די זיעגערין. ניין, נאָר מעהר, דער שכל און די מאָראַל וועלען די שקלאַפען פון דער ליידנשאַפט. זיי העלפען איהר גאָר אין איהר אלעם צושטערענדער קראַפט.

וועו די דאָזיגע טענדענץ דרינגט דורך כמעט אלעם, וואָס פּשיבישעוו־סקי האָט געשאַפען, איז זי אַבער בעזאָנדערס קלאָר אין דעם ראָמאן „דער בעל שכל". דאָ האָט פאַר זיך דער לעזער, אַלס דעם העלד פון דעם ראָ־מאָן, א מענשען, מיט א זעהר שאַרפען פערשטאַנד, און מיט א שטאַרק ענט־וויקעלטען געווויסען, און דאָך — אַלעם, וואָס ער טהוט, איז פונקט פאַר־קעהרט, ווי זיין שכל און געווויסען וואָלטען איהם דיקטירט, וועו ניט זיי־נע ליידנשאַפטען.

פאַלק האַלט אין איין רויניערען מענשליכע לעבענס, ניט דערפאַר, וויל ער ווויס ניט, ווי שלעכט, ווי געמיין דאָס איז, נור, ווייל ער איז אָט אַזוי געשאַפען, ווייל אַלעם אין איהם טרויבט איהם דאָס צו טהאָן מיט א קראַפט, געגען וועלכע זיין ווילען און שכל זיינען אונמעכטיג.

און א מערקווירדיגע זאך, חאָטש פון אויבען־אויף זעהען אויס די אַלע מעשים פון א פאַלק אין בעצוג צו זיין פרוינד, צו זיין טהייערסטען יוגענד־פרוינד, מיקיטאַ, צו איזאַ, זיין פרוי און צו אלע אַנדערע מיט וועלכע דער שיקזאָל שטויסט איהם צוזאַמען, כמעט ווי ווילד, אונגלויב־ליך, און דאָך, לעזענדיג דעם בוך, נאָכפאַלגענדיג פּשיבישעווסקי'ן אין זיין מערקווירדיגען אַנאַליז פון פאַלק'ס נשמה, קאָן מען גאָר אַנדערש ניט דע־קען, ווי, דאָס פאַלק האָט געמוזט אַזוי האַנדלען.

וואָרים פּשיבישעווסקי, אויף א גאנץ זאָנדערבארען אופן, ענטפּלעקט פאַר אייך דאָס סאמע אינערליכע, דאָס סאמע פארבעהאלטענע פון דער מענש־ליכער נשמה. די אומשטענדען, די סביבה, וואָס שפּילען אזא גרויסע ראָ־

לע אין די קונסט־ווערק פון אנדערע שריפטשטעלער, טיט די בעשעפטיגט זיך פּשיבישעווסקי וועניג וואָס. פּשיבישעווסקי׳ס גרויסע פעלד פון שאַפען איז די סאמע אינערליכע וועלט פון מענשען. און אין געגענזאַץ פון פיעלע שרייבער, וועלכע פערגיסטיגן דעם קערפער און מאַכען איהם אַזוי ניט־רעאַל, ווערט ביי פּשיבישעווסקי די מענשליכע נשמה אומגעוואַנדעלט אין קערפער. זיין שילדערונג פון דער נשמה, אין אַלע איהרע דורכלעבונגען איז אַזוי רעאַליסטיש, אַזוי אָנגרייפענד, אַז עס דוכט זיך אויך, דאָס איהר קענט די נשמה טיט דער האַנד אָנכאַפּען.

פּשיבישעווסקי איז אין זיין שאפען דאָרום דער אינטערנאציאָנאל־סטער פון אלע שריפטשטעלער פון אונזער ציוט. וואָרים די מענשליכע נשמה איז דאָך ווירקליך אויבראל און צו אלע ציטטען אויינע און דיזעלבע. דאָס מאכט, אז פּשיבישעווסקי׳ס ווערק זיינען צוגענגליך פאר אלע, וועלכע האָבען נור אן אינטערעס פאר דאָס סאמע טיעפּסטע אין מענשען.

דער אָקס, ארום וועלכען אלעס דרעהט זיך ביי דעם מענשען, לויט פּשיבישעווסקי, איז די געשלעכטליכע ליידענשאפט, זי איז דאָס די באשעפערין פון אלץ, וואָס איז גרוים און ערהאבען אין לעבען, ווי אויך פון אָלץ, וואָס איז שלעכט און ניעדריג. דערפאר, חאָטש אין אירגענד א ראָמאן פון פּשיבישעווסקי קאָן מען געפינען טיפע גדאנקען וועגען אלץ, וואָס אינטערעסירט דעם מאָדערנעם מענשען, וועגען וויסענשאפט, קונסט, דער ארבייטער־פראגע, דער סאָציאלער־פראגע, וועגען אלערליי רעפאָרם־פּלענער, א. אַז. וו., בילדעט דאָס אלעס כמעט ווי דעם הינטערגרונד פון זיין ווערק. אין סאמע צענטער איז ביי פּשיבישעווסקי דער געשלעכט מיט אַלע זייגע לוידענשאפטען. דאָס איז דער קוואָל פון לעבען, און איהם ווידמעט עס פּשיבישעווסקי זיין גאנצע מערקווירדיגע שאפונגס־קראפט.

געווים איז פּשיבישעווסקי אין דער הינזיכט, ווי אויך אין דעם טיפען אנאליז פון דעם נשמה־לעבען פון דעם מענשען, ניט דער אויינציגער, ער האָט צו זיך פיעלע חברים אין דער מאָדערנער ליטעראטור, ווי, למשל, דעם רוסישען שריפטשטעלער אנדרעיעוו, דעם בעלגישען שריפטשטעלער ראָדענבאָך, דעם גרויסען נאָרוועגישען שריפטשטעלער סטרינדבערג א. אז. וו., אָבער דאָך, פּשיבישעווסקי שטייגט זיי אלע איבער אין דער זאַך־דערבאראַרער קונסט צו מאכען אזוי גרייפבאר אלעס, וואָס די נשמה אין דעם מענשען מאכט דורך. עס זעהט ווירקליך אויס, ווי אין פּשיבישעווסקי׳ס העגד נויטיגט זיך גאָר ניט די נשמה אין א קערפער, אום דורכצוגהען אלערליי איבערלעבונגען. זי ווערט אליין א קערפער.

האָבענדיג איבערגעליינט דעם „בעל שכל", דערמאָנט איהר זיך קוים אַן דעם, ווי עס האָבען א ו י ס ג ע ז ע ה ן די אלע פערשידענע מענשען. וועלכע זיינען פארבייגעגאנגען פאר איהר. ווייל פון סאמע אנפאנג שוין האָט איהר זיך פאראינטערעסירט ניט מיט זייער אויסערליכקייט, נור מיט זייער אינערליכען לעבען. און דערפאר כאָטש דער פערפאָסער פיהרט איך אריין אין א וועלט, וואָס איז, אפשר, ביז דאן געווען איך אין גאנצען פרעמד, אין א וועלט פון אמת־מאָדערנע קינסטלער, אָבער באָלד־באָלד פיהלט איהר זיך גאנץ היימיש צווישען זיי; איהר האָט מיט דער חילפ פון דעם גרויסען וואונדערבארען אויג פון פּשיבישעווסקי געכאָפט א טיעפען בליק אין זייערע נשמות. אין זייערע טיפסטע איבערלעבונגען, און איהר פערשטעהט זיי.

דאָס איז עס, שמידט אזוי צו דעם לעזער צו פֿשיבישעווסקי׳ס א ווערק אין אלגעמיין און צו דעם „בעל שכל" בעזונדערס.

דאָס בוך „דער בעל שכל" בעשטעהט פון דריי טהיילען: אין דעם ערשטען ווערט געשילדערט פּאלק׳ס בעגעגעניש מיט זיין יוגענד־פֿרוינד מיקיטא, וועלכער קומט נאָך בערלין מיט ניט קיין אנדער צוועק, בלויז אום צו זעהן זיך מיט פּאלק׳ן. צווישען זיי, פּאלק און מיקיטא, הערשט די אינטימסטע פֿרוינדשאפֿט. מיקיטא פֿארגעסטערט ממש פּאלק׳ן, און פּאלק האָט אן אמת׳ען ווארימען געפֿיהל אין זיין הארץ פֿאר מיקיטא, וועלכער איז אין זיין פֿאך, אלס מאלער, א גרויסער קינסטלער, א׳זשענוי. מיקיטא קומט מיט זיין כלה. נאטירליך איז זיין ערשטער געדאנק, באקאנט צו מאכען זיין פֿרוינד מיט דער, אין וועמען ער איז שטערבליך פֿערליבט. דאן, פון דעם ערשטען מאָמענט אָן, קומט פֿאר עטוואָס געהיימניספֿולעס: צווישען פּאלק און איזא, מיקיטא׳ס כלה, שפּינט זיך גלייך אויס אַ פֿער־העלטנים, געגען וועלכע בויידע קעמפֿען מיט אלע זייערע כוחות, אָבער וועלכען, זיי ווייסען שוין בויידע, זיי וועלען זיך מוזען פֿריהער אָדער שפּעטער אונטערווארפען.

„פּאלק איז געזעסען נעבען איזא. אזא געפֿיהל האָט ער נאָך קיינמאל ניט געהאט. איהם האָט זיך אויסגעדוכט, אז דאָס לייבטען פון איהרע אויגען גיסט זיך איבער אונאויפֿהערליך אין זיינע אויגען, דאָס זיין קערפֿער זאפּט אין איהר... איהר וואָרימקייט... פון איהר איז ארויסגעגאנגען עטוואָס, וואָס האָט אין איהם צוזאמענגעשמאלצען אַלע אנדערע געפֿיהלען, האָט פֿאראייניגט אין אייגם — אין וואונש, אין דאָרשט..."

פּאלק ווייס, אז מיקיטאָ׳ס ליעבע צו איזא איז אזוי שטאַרק, ווי דער טויט. דאָס, וואָן ער זאָל איזאָ׳ן פֿערליהרן, וועט ער גאָוויס זיך דאָס לעבען נעהמען. ער צוויפֿעלט ניט אין מיגוט וועגען דעם. און ער האָט ליעב מיקיטא. א חוץ א פֿרוינד, שעצט ער איהם אלס גרויסען קינסטלער. ער ווייס אויך, ווי גרויס עס איז די פֿרוינדשאפֿט פון מיקיטא צו איהם, און מיט אלע זייגע כוחות קעמפֿט ער געגען די שרעקליבע לויזענשאפֿט, וואָס איז איהם בעפֿאלען. ער פֿארלאָזט בערלין. ער גיט זיך די גרעסטע מיה צוריקקעהרען זיך צו זיין אלטע גליעבטע, וועלכע האָט אלעס פֿאר איהם געפֿאפּערט. ער גלויבט אין איהר גרויסער ליעבע צו געפֿינען פֿערגעסענהייט. אָבער דאָס אלעס העלפֿט ניט. בויידע וועלען צוגעצויגען, ווי געטריבען פון א געהיימער קראפֿט, איינע צו די אנדערע. פּאלק און איזא פֿאראייניגען זיך. און מיקיטא בעגעהט זעלבסטמאָרד.

אין צווייטען טהייל פון דעם בוך זעהען מיר דעמזעלבען פּאלק, ריבּיגער געזאָגט זיין נשמה, שוין גאָר אין אן אנדער געשטאלט. ער האָט ליעב זיין פֿרוי איזא און דאָך, כמעט אָהן לויידענשאפֿט, וועגדעט ער אָן אלע זייגע כוחות צו פֿערליבען אין זיך און פֿערפֿיהרען די יונגע, אונשולדיגע, נאָאיווע מיידעל, מאריט. דאָס איז די מערקווירדיגסטע פאזע אין פּאלק׳ס נשמה־לעבען. וואָס איז עס טאקי, וואָס טריבט איהם דערצו? איז עס משוגעת? נייו, פּאלק איז ניט משוגע. ער וויים, וואָס ער טהוט. ער איז זיך פול בעוואוסט פון דעם פֿארברעכען, וואָס ער באָגעהט. ער מוז עס זיכער וויסען, אז פֿאר דער נאָאיוער, אונשולדיגער מיידעל, וועטען ער בעאבזיכטיגט צו פֿערפֿיהרען, וועט קיין אנדער אויסווערג ניט בלייבען, ווי צו בעגעהן זעלבסטמאָרד. און דאָך, ניט ליבענדיג איהר, און די

גאנצע ציט נאָך אימער ליבענדיג זיין פרוי, טהוט ער אלעם אום צו דערגרייכען זי. און דערפאר איז דער טהייל פון בוך דער סאמע וויכטיג־סטער, ווייל אין דעם וויזט אָרויס פשיבישעווסקי זיין גאַנצע קראַפט פון אריינצובליקען אין די טיפסטע און געהיימניסטע שפעלטעלער פון דער מענשליכער הארץ, וועלכע איז אזוי זאָנדערבאר קאָמפליצירט.

אין דעם דריטען טהייל פון בוך זעהען מיר די לייִדענשאפטען פון פאַלק און אלע אנדערע, מיט וועמען ער קומט אין בעריהרונג, אויפגע־בראַכט ביז צום העכסטען גראַד. מיר זעהען איהם אין אַלע זיינע גע־שטאַלטען, און איבעראל געפינען מיר א גרויסע נשמה געוואָרפען פון די גרעסטע פערגניגענס אין די שוידערליכסטע שמערצען, און עס ער־גרייפט אונז א טיעפער מיטלייד מיט אָט דעם בעל שכל. זיין גאַנצער לע־בען איז איין גרויסער חורבן.

איז דאָס לעבען ווירקליך אזוי ווי פשיבישעווסקי שילדערט איהם? איז ווירקליך דאָ אַזאַ פאַלק, אַזוי ווי פשיבישעווסקי שילדערט איהם? וועל־גען דעם קענען זיין פערשיעדענע מיינונגען. אָבער, בשעת איהר לייענט פשיבישעווסקי'ס ווערק, ווערט איהר אויפ'ן מאָמענט אזוי הינגעריסען, אז איהר גלויבט איהם אלעם וואָס ער שילדערט אויך. און דערפאר טאקי קען „דער בעל שכל", ווי אויך פילייבט אנדערע, וואָס פשיבישעווסקי האָט געשאפען, בעטראכט ווערען אלס אמת'ע קונסט־ווערק. אין דער מאָדער־נער ליטעראטור פארנעהמט פשיבישעווסקי מיט רעכט אויגעם פון די סאמע ערשטע פלעצער, און דער אידישער לעזער מעג זיך פיהלען גוט, וואָס ענדליך ווערט אויגם פון זיינע ווערק, און פילייבט דאָס מערקווירדיגסטע, „דער בעל שכל" ארויסגעגעבען אין א בוך אין אידיש.

וואָס אנבעלאנגט דער אידישער איבערזעצונג פון ר. זוויהילסקי, איז זי ווירקליך אויסגעצייכענט, בלויז אין אויניגע שטעלען איז די איבער־זעצונג עטוואָס ניט קלאָר, אָבער דאָס איז זעהר אָפט פשיבישעווסקי'ס אויי־גענע ארט שרייבען, און עס איז ניט די אויפגאבע פון דעם איבערזעצער צו פערטויטשען דעם אויטאָר.

אין אלגעמיין קריגט דאָ דער אידישער לעזער א בוך, וואָס איז ווירקליך א נייעס אין דער אידישער ליטעראטור, און פערדיענט עס פיעל מעהר, ווי בלויז אויבערפלעכליך אין אויליניש אויבערגעליייענט צו ווערען.

ערשטער טייל.

דער בעל שכל

1.

פאלק איז אויפגעשפרונגען שרעקליך אין כעס: וועי קלאפט דאָרט ווידער אין טיר?

ער האָט ניט געוואָלט, אז מען זאָל איהם שטערען אין דער ארבייט. בעזאָנדערס איצט, ווען ער האָט ענדליך בעשלאָסען צו נעהמען זיך עפעס טהאָן.

נו, א דאנק גאָט, אבי עס איז ניט אימיצער פון די גוטע פרוינד.. דאָס איז דער בריעף־טרעגער.

ער האָט שוין געוואָלט א וואָרף טהאָן דעם בריעף. ניטאָ זיך וואָס צו איילען. אָבער מיט א מאָל: מיקיטא.

איהם האָט אזש אין היץ א וואָרף געטהאָן.

ער האָט פערשלונגען דעם בריעף מיט די אויגען: „זיי מאָר־גען נאָכמיטאָג אין דער היים. איך קום צוריק פון פאריז".

אזוי פיעל האָט שוין מיקיטא לאנג, לאנג ניט געשריבען, זייט ער האָט מיט פיעלע יאָהר צוריק אָנגעשריבען זיין בעריהמטע רייט־שע פערפאסונג פאר דעם לעהרער אין גימנאזיע.

פאלק האָט זיך שטארק צולאכט.

א וואונדערבארע פערפאסונג! א נס, ווי אזוי מען האָט איהם שוין דאן ניט ארויסגעטריבען פון גימנאזיע.

די נייאָהרס־אייגדריקע אין דער פארמע פון א נייאָהר גערוים, אויסגעדריקט אין זעצע, פון וועלכע יעדער איינער האָט פער־נומען צוויי זייטלעך פאפיר.

און דערנאָך... ניין, דאָס איז נעווען גאָר שעהן... דער אַל־טער פֿרענקעל, ווי ער האָט זיך עס נעזידעלט!

פֿאַלק האָט זיך דערמאָנט, ווי ער האָט צונערעדט מיקיטען צו שרייבען א פערפאַסונג, דער נעדאַנק פון וועלכער איז נעווען א זעהר שעהנער שפּיל־וואָרט: וואָס א שילֿלער (שילֿלער־פּאָעט) איז ערלויבט, זאָל א שילֿער (א תּלמיד) ניט ערלויבט זיין?

און דערנאָך אויף מאָרגען... מען האָט עס געשריבען א גאַנצע נאַכט. צו פּריה־מאָרגען צו האָט מען זיך צונעלייגט שלאָפען, און דעם אַלטען פֿרענקעל האָט מען אַוועקגעשיקט אין ערקלערונג.

פֿאַלק האָט נאָך ביז איצט ניט געקאָנט פֿערשטעהן, ווי אזוי דאָס איז אָבגענאַנגען זיי אזוי גלאַט...

קֿבער איצט דארף מען ארבייטען.

ער האָט זיך אַוועקגעזעצט, נור דער חשק צו ארבייטען איז שוין פֿערשוואונדען נעווארען. ער האָט זיך נעוואָלט צווינגען, האָט מיט דורשטיגקייט זיך אָנגעכאַפּט אָן פֿערשיערענע געדאַנקען, האָט נענריזשעט די הענטעל פון פֿערער, האָט אָנגעשריבען עטליכע שורות, נאָנט נעווענהנליכע: ניין, ער האָט ניט געקאָנט.

ביי אַנדערע אומשטענדען וואָלט ער נעווים אַריינגעפאַלען אין איינע פון יענע פינסטערע שטימונגען, נענען וועלכע בראָנפען איז דער אייניציגער מיטעל. אָבער היינט איז ער נעווען פֿרעהליך. ער האָט זיך צוליינט אין פּאָטעל.

ער האָט פּאַר זיך נעזעהן די שרעקליכע סאַלקע, וואו זיי האָבען ביידע נעוואוינט אין דעם לעצטען יאָהר, וואָס זיי האָבען נעלערנט אין נימנאזיע.

דריי פענסטער, וועלכע האָבען קיינמאָל זיך ניט נעשפענט, וויל עס איז נעווען א נרויסע סכנה, אז די שויבען זאָלען פון זיי ניט אַרויספֿליהען. אַלע וועגן זיינען דורך און דורך פֿערשימעלט. און די קעלט איז אזעלכע, אז נאָט זאָל רחמנות האָבען.

איינמאָל האָבען זיי זיך אויפגעכאפט נאָנץ פריה און פער־וואונדערט האָבען זיי זיך אַרומגעקוקט אין צימער.

— אָן אונגעוועהנליכע פֿרישע לופֿט — האָט מיקיטא נעזאָגט.

— יא.

און בײדע האָבען זיך ניט נעקאָנט אָבוואונדערען, פון וואנען קומט עס. נאכהער האָט זיך די זאך אויפגעקלערט. דרויסען איז נעווען אזא קעלט, אז פייגעל זיינען פערפראָרען נעווארען פליהענדיג.

פאלק האָט זיך אויפגעהויבען פון שטוהל. זיינען דאָך דאָס נעווען זיינע בעסטע עראינערונגען !

און דיזער הויכער בחור, וועלכער פלענט זיי אימער צושטעלען ביכער — ווי האָט מען איהם נערופען ?

ער האָט לאַנג זיך ניט נעקאָנט דערמאָנען זיין נאָמען. אך, ענדליך : לאַנגין !

פאלק האָט זיך דערמאָנט, ווי מיקיטא האָט זיך איינמאל אריינגעבראכען אין זיין שטענדיג־פערשלאָסענע לאָך, און האָט צונעג־גנב'עט א בוך, וועלכען יענער, לאַנגין, האָט איהם ניט נעווואלט נעבען.

מיט אמאל, איין זונטאג פריה, עס איז ווידער קאלט אין צימער... ער האָט זיך אויפגעכאפט. אן אונגעוועהנליכער אנבליק : מיקיטא אין איין העמד, מיט'ן שליסעל פון טיר אין דער האנד. לאַנגין שרעקליך אין כעס, אז ער ציטערט אזש.

— עפען די טיר ! — זייהט לאַנגין דורך די ציין מיט א מינע פון אן אקטיאָר.

— לייג אוועק דאָס בוך, וועל איך עפענען.

לאַנגין, אין א העלדישער פאָזע, געהט מיט נרויסע שפרייזען איבער'ן צימער.

— עפען די טיר ! — האָט ער א נעשריי נעטהאָן מיט א הייזרינער שטימע.

— לעג אוועק דאָס בוך.

— ביזט א מענש א נעבילדעטער, א נוט־ערצויגענער און וועסט דאָרום ניט דערלאָזען צו אזא בעשרענקונג פון מיינע רעכטע !

אזוי האָט זיך נעוועגדעט לאַנגין צו פאלק'ען. ער האָט זעהר ליעב נעהאָט צו רעדען מיט אָנגענבלאָזענע פראָזען.

— עס טהוט מיר לייד. אבער דער שליסעל איז צום אונגליק ביי מיקיטען.

לאַנגין שפרייזט ווידער פייערליך איבער'ן צימער.

— אויב אזוי, האלט איך דיר ניט מעהר פאר א נעבילדעטען מענשען.

דאס איז נעווען די גרעסטע בעליידינונג, וואס לאנגין האט גע־קאנט איינעם שלייערן אין פנים.

— עפען די טיר! איך אונטערוואַרף זיך דער נעוואלט און לאז איבער דאס בוך.

אה, ווי זיי האבען עס דאן נעלאכט! א חוץ דעם, איז עס נעווען זונטאג. זיי האבען איינענטליך בעדארפט נעהן אין קירכע. אבער זיי האבען ניט ליעב נעהאט די קירכע. זיי זיינען נעבליבען טריי זייערע אטאאיסטישע איבערצייגונגען.

יעדענפאלס האט עס נעשמעקט מיט ניט וועניג נעפאהר. דער פאנאטישער ביבעל־לעהרער האט שפיאנירט אין קירכע.

פאלק האט זיך דערמאנט, ווי ער איז איינמאל נעזעסען אין קירכע נעגען זיין „נעטין", און וועלענדיג אויסזוהען אינטערעסאנט און חן'עודיג, איז ער אין דעם משך פון דער גאנצער תפלה געזע־סען אין א זעהר אונבעקווועמער פאזע, וועלכע ער האט אמאל נע־זעהען אין באירן'ס א ביבל, זיצענדיג אויף שעלי'ס קבר.

איז דאס נעווען נאכדעם א נעשיכטע! חא! חא!

און ווידער האט זיך פאלק געוואלט נעהמען צו דער ארבייט, ער האט אבער ניט נעקאנט צונויפנעהמען זיינע נעדאנקען. אין זיין מארך האט אלעס נעטאנצט און נעדרעהט זיך ארום דיזע וואונ־דערבארע עראינערונגען.

אונבעוואוסט האט ער נעגריושעט די הענטעל פון פערער, און האט נעהאלטען אין איין ווידערהאלען „שהנע צייטען זיינען דאס נעווען!"

און וואס האט זיך עס נעטהאן, וועו זיי האבען מיט איינמאל ענטדעקט איבסענען! זיין „בראנד" האט זיי גאר משוגע נעמאכט. אלעס ארער גאר ניט! דאס איז געווארען זייער קריענט־נעשריי.

און זיי האבען נעזוכט און נעאקערט אין די לעכער פון די ארי־מע ליט, און ארומגעקליבען ארום זיך זייערע ארימע קינדער.

און ווידער האט פאלק זיך דערזעהן אין זיין סאלקע.

עס איז פּינף א זייגער אין דער פּריה. עס הערט זיך א קלאפּען פון הילצערנע שיך, אזוי ווי אימיצער וואלט עטוואס שוועדעס אוּן האדטעס געשלעפּט איבער די טרעפּ. נאכהער עפּענט זיך די טיר אוּן אייגער נאך דעם אנדערען נעהען אריין: א אינגעל, א מיידעל, ווידער צוויי אינגלאך, צוויי מיידלאך; דאס נאנצע צימער איז פול מיט זיי.

אלע שטעלען זיך ארום ארום אויוועז, לעבען דעם גרויסען טיש.

— מיקיטא, שטעה אויף. איך בין שרעקליך מיער.

מיקיטא זידעלט זיך.

ער קען ניט אויפשטעהן. א נאנצע נאכט האט ער געלערנט לאטיין. מיט אמאל שפּרינגען בייד ארויס פון בעט, שרעקליך אין כעס, פול מיט האס אייגער צום אנדערען. מיר ציטערען פון קעלט. ער, לעבען אויוועז, בלאזט אוּן זידעלט זיך, ווייל דאס האלץ ווייל ניט ברענען, אין ער נעהמט זיך אנוואדעמען א גרויסען מאפּ מילך אויף דעם ספּירט־מאשין.

זייערע פּנימ'ער ווערען פּאמעלאך, פּאמעלאך מילדער אוּן לויכטענדער.

די קינדער האבען זיך א וואדף נעטהאן אויף די ברויט אוּן מילך, ווי קליינע וועלף. מיקיטא שטעהט פון דער זייט, שוינענדיג פון שמחה. די קינדער נעהען אוועק. אוּן זיי, ער אוּן מיקיטא, קוקען אייגער אויפ'ן אנדערען מיט אזעלכע פּריינדליכע בליקען.

פּאלק איז פול מיט אזא הארציגע וואדימקייט. ער האט עס שוין לאנג פערגעסען. אוּן דאך, איין נאט ווייס, וויפיעל מענש־ליכקייט אוּן שעהנקייט עס איז נעווען אין דעם אלעם.

נאכהער דער נעווענהליכער נעפיהל פון שאנדע, דאס זיי האבען נעכאפּט זיך אייגער דעם אנדערען אויף אזא מין וואדימקייט— ניין, זיי האבען עס אנגערופען עסטעטיקע — אוּן נעענדיגט האט זיך עס אלעס מיט א דעבאטע.

„דאס ליעד פון די ניבעלונגען" איז ניט מעהר ווי א פּוסטע צווענקלאוע פלוידעריי — מיקיטא האט אויסגעצייכענט נעקאנט פּאלק'ס שוואכע זייט.

פערשטעהט זיך, אז פּאלק האט דערמיט ניט נעקאנט זיין

איינפערשטאנען. ער האָט געענטפערט מיט אן אונגעוועהנליכער היץ און האָט געשניטען דעם ברויט.

מיקיטא איז געווען חיטרע. ער פלענט אימער אריינשלעפען פאלק'ען אין א דעבאטע, און אלײן אויפגענעסען דערווײל די אלע אנגעשניטענע פעניצעס ברויט, וואס פאלק האָט ניט בעמערקט אין דעם ברען פון זיין ארנומענטאציע.

און מיט א מאל: גאט, שוין אויף צוויי מינוטען פערשפעטיגט. מען כאפט די ביכער און מען לויפט אין נימנאזיע. ער פון פאַרענס, און מיקיטא, הינקענדיג, פון הינטען — האָט ער איצט אויסגעהיילט זיין פוס? — און ערשט איצט בעמערקט פאלק, אז ער איז הונגעריג, ווײל דער חיטרער מיקיטא האָט אויפגענעסען דעם גאנצען ברויט.

פאלק האָט זיך פערטראכט.

„בראנד" אין זיין אנוועונדונג צו דער ליעבע. אלעס אדער גאָר ניט. אייגענטלײך האָט ער דאך דאן אויף דעם גרונד פון דיזער טהעאריע צושטערט די צוקונפט פון יאנינא. יא, אבער ווארום האָט זי ניט געקאנט זיך אבריסען פון איהם? און ווי ער האָט עס איהר דאן גובר געווען מיט די ווערטער און קאנזקווענטער האנדלונג פון בראנד! יא, עס איז קיין ספק ניטא, דאָס ער האָט כיו צו א געוויסען גראד היפנאטיזירט איהר. מיט וואס־זשע אנדערש קען מען ערקלערען דאָס, וואס זי איז אנטלאפען פון איהר היים און איז אוועק מיט איהם?

ניט אנגענעהם. אין דער אמת'ען האָט ער דאך קיינמאל איהר ניט ליעב געהאט. ער האָט נור געוואלט זעהן, ווי אין א מיידל ענטוויקעלט זיך די ליעבע. אפילו ניט קיין שלעכטער איינפאל פאר אן אכטצעהן־יאהרינגען בחור.

מען וואלט בעדארפט געהן זעהן, וואס זי מאכט.

ניין, בעסער ניט. וועז זי וואלט נעקאנט איהם פערנעסען..

ער האָט אנגעהויבען ארומנעהן איבער'ן צימער.

עס איז דאך שענדלײך אימער פון דאָס ניי צו פערפיהרען איהר, און דאן זיך אוועקשטעלען אין דער פאזע פון א פילאזאף און האלטען פאר איהר א רעדע, אז ליעבע דארף מען דערשטיקען אין

זיך, אז לעבע איז א געפיהל פון פּרימיטיוויטעט מענשען, א מין סאָרט קראַנקהאפטער אויסשיט אויף דעם נייסטיגען לעבען פון דעם נייעם מענשען!

יא, אין דעם האָט איהם קיינער ניט געקאָנט נאָכמאַכען.

וועלן זי וואָלט נור געווּאָלט זיין אַביסעל לוסטיגער!

ער האָט זיך דערמאָנט, ווי זי האָט איהם איינמאָל נעענטפערט אויף זיינע לעבערליכע ארגומענטען.

— איך וואָלט נור געוואונשען, אז דו זאָלסט אמאָל אימיצען לעב קריגען, ערנסט לעב קריגען...

ווי נאַיוו זי איז! ניין, דער אַלטער וואָלף אין קענינסבערג האָט געוואוסט מיט וואָס דאָס שמעקט — אָה, ער איז אַרויסגע־דרונגען אין סאמע עצם פון לעבע; לעבע איז, אָהן א שום ספק, א קראַנקהאפטע ערשיינונג... יא, קאָנט איז נעווען א קענער אין די לעבע עסקים...

ער האָט פעררויבערט א פאָפּיהאָס און זיך אויסנעצוינען אויפ'ן דיוואַן.

— וואָס קען מיקיטא איצט מאָלען?

דיזער מענש האָט אַן איבערנאַטירליכע קראַפט. מיט אַזוי פיעל מיה זיך דורכגעשלאָגען דורכ'ן לעבען, און אויף א טריט ניט אָבגעטראָטען פון דעם אָנגעצייכענטען וועג! ער וואָלט איצט נעקאָנט זיין רייך, וועלן ער וואָלט אַזוי מאָלען, ווי אַנדערע. דיזע שרעקליכע יאָהרען אין אוניווערסיטעט!

— מיקיטא, האָסטו ניט קיין צאָהן פעניג?

ביי מיקיטא איז ניט געווען קיין גראָשען. פון סאמע פריה־מאָרגען האָט ער נעהאָלטען אין איין איבערוואַרפען זיינע זאכען, זוכענדיג צאָהן פעניג, וועלכע האָבען בעראַהפט זיך ערנעץ פער־וואָלנערען.

— אַלוא, וועלען מיר היינט פאָסטען?

— הפּנים, אַזוי שיינט עס.

און מיקיטא רייסט זיך ניט אָב פון זיין ארבייט, און לייגט צו:

— און דאָן, האָסטו דאָך מסתמא נעהערט, אז נעלד היינטיגע צייטען האָט זעהר א קליינע ווערדע.

— יא, יא, איך האָב געהערט.

— נו, אלזאָ! — און מיקיטא מאָלט ווייטער.

מען האָט שרעקליך נעהונגערט.

פאָלק האָט אויפגעציטערט ביי דיזער עראינערונג.

פאָלק פלעגט בלייבען אָהן כחות. וואונדערבאר, ווי עך איז דאָן זיינען ניט אראָבּ. און איינמאָל איז עך נעפאלען אויפ'ן גאס, און מען האָט איהם שיער ניט צוטראָטען.

ענדליך, איז ביי זיי געבליבען איין פּאָר הויזען. וועך פאָלק פלעגט אוועקגעהן אין אוניווערסיטעט, פלעגט מיקיטא בלייבען אין דער היים מאָלענדיג אין א העמד.

דאָ האָט זיך פאָלק שטאַרק צולאָכט.

עך האָט זיך דערמאָנט, ווי זיין מוטער האָט צוגעשיקט איהר פריקאָזטשיק מיט געלד. זי האָט דאָן פערקויפט א וואָלד.

אלע דריי זיינען אוועק אין א שענק און דאָרט געזעסען פון דער פריה ביז שפעט אין אבענד. דער פריקאָזטשיק איז צוריק געקומען אהיים אויף אלע פיער. מיקיטא האָט איהם יעדע מינוט געכאפט פאר'ן פום, ביז דער פריקאָזטשיק האָט איהם דערלאָנגט א שטאַרקען זעץ מיט'ן קנאפעל אין סאָמע נאָז.

אָה, נאָט, ווי דער פריקאָזטשיק האָט עס מיט'ן קאָפ אויסגע־בראָכען א פענסטער, וועך עס האָט איהם געגומען ברעכען...

און ווידער האָט זיך פאָלק דערמאָנט אָן גאָנצע וואָכען פון הונגער און ארעמקייט. עך האָט מיט צערטליכקייט זיך דערמאָנט אָן דער מוטער זיינער, וועלכע פלעגט אימער קומען צו הילף גראָדע דאָן, וועך די נויט איז געווען אם העכסטען.

עך איז געוואָרען נעריהרט.

יא, יא, מוטער, מוטער...

נו, מיקיטא האָט זיך אפּנים אין פּאריז אויף נישטקשה'דיג אויסגעהונגערט. חע, חע, אָט דיזע זיינען עס, וואָס שניידען דורך נייע וועגען.

פאָלק האָט טרויעריג א שמייכעל נעטהאָן.

ניין, אויף צו להכעים אלץ און אלעמען. עס איז בעסער אונ־טערגעהן פון הונגער, איידער נאָכצולאָזען חאָטש א טריט!

וואָס איז עס אייגענטלעך געווען? וואָס האָט איהם אויפ־געהאלטען, ניט קוקענדיג אויף אלע בעלידיגונגען, האָס אוך ניט גערָאטענע ארבייט?

ער האָט זיך ווידער צוגעלייגט.

די גרויסע, וואונדערבארע קונסט, די קונסט פון נייע וועל־טען, פון וועלטען, וואָס ליגען פון יענער זייט פון די ערשיינונגען, פון יענער זייט פון בעוואוסטזיין, פון יענער זייט פון די גרייפבארע פארמען, פון וועלטען, אזוי אונגרייפבאר צארט, דאָס אלע איבער־געגנג פערשווינדען אוך גיסען זיך צונויף — וועלטען, וועלכע זיינען פערבעהאלטען אין איין בליק, אין איין בעוועגונג, אין דעם איין לויף פון א סעקונדע.

ער האָט שווער אויפגעזיפצט.

אוך די נייע סימבאלען, דאָס נייע וואָרט, די נייע פארב, דער נייער טאָן...

— דאָס אלעס איז שוין געווען!

— ניין, ניין, מיין ליעבער הערר, ניט אלעס! עס איז ניט געווען א שמערץ, וואָס זאל פארשטעלען מיט זיך אלע שמערצען! עס איז ניט געווען א פערגניגען, וואָס וועלט איבערגעשאפען אין א שמערץ. עס איז ניט געווען א גאנצע רייהע פון נייע בעגריפע, אין וועלכע עס זאלען זיך צונויפגיסען אין איינס אלע געפיהלען... יא, יא, עס זיינען נאָך ניט געווען יענע טויזענדע איינדריקע, וועלכע עס קענען נור שפירען איינער, צווויי אוך אפשר נור צעהן מענשען פון אונזער צייט... דאָס אלעס איז ניט געווען, וואָרים אויב יע, וואָלט דאָך זיי בעגריפען די מאסע, פאר וועלכע עס זיינען נויטיג יאָהרהונדערטע, אום איבערצוקייען די מינדעסטע ברעקל פון א געדאנק.

אם ענדע איז עס אפשר בעסער, וואָס ניט יעדע צייטונגס־קלאטשע פערשטעהט עס. עס וואָלט דאָך דאן אויסגעקומען דעם קינסטלער צו שעמען זיך פאר זיך אליין.

ער האָט געקוקט אויף דעם געקרייזעלטען וואָלקענדעל רויך, וועלכער איז אין דינע שטראָמען ארויסגעשוואומען פון פאפיראָס,

און האָט זיך אין דער הויך נערעהט אין אזעלכע וואונדערליכע פיגורען.

איינמאָל האָט ער נעזעהען א טייך, פונקט אזוי אויסנעמאָלט אויף א כינעזישען בילד.

פּלוצלונג האָט זיך איהם אויסגעדוכט, אז ער הערט מיקיטא'ס שטימע.

יא, ער האָט זיך דערמאָנט: קיינמאָל שפּעטער האָט ער ניט איבערגעלעבט אזא מיסטישע שטימונג, וועלכע לאָזט זיך ניט אויסדריקען אין ווערטער. ער איז געווען דאָן קראנק, ער האָט ניט געקאָנט עפענען די אויגען. זיין פּנים איז געווען פּערשוואָלען.

מיקיטא האָט דאָן אויפגעפּאָסט אויף איהם. אָה, ער האָט געקאָנט ארומגעהן ארום א קראנקען! טאָג און נאכט האָט ער געוואכט ביי זיין בעטל. און ווען פּאָלק האָט ניט געקאָנט איינשלאָפען, האָט מיקיטא געלייענט היינע'ס „פּלאָרענטינישע נעכט".

און פּאָלק האָט געהערט דעם מאָנאָטאָנען צערטליכען געזאנג. יא, געזאנג, און אפשר א געבעט, וועלכע ווערט אלע מאָל אלץ שטילער און שטילער, אוועקטראָגענדיג זיך צום הימל — פונקט ווי די לעצטע חוואליע פון אזערא, וועלכע עס גלעט די אבענדשטילקייט — א געבעט, וועלכער איז אלץ לויכטענדער, קלערער און צערטליכער... ער איז איינגעשלאָפען.

2.

— מיקיטא, ברודער מיינער, ליעבער!

— יא, דאָס בין איך!

זיי האָבען זיך הערצליך ארומגענומען.

פּאָלק איז געווען שטאַרק אויפּנערעגט.

ער איז גלאָפען איבער'ן צימער, האָט איבערגעוואָרפען פון איין פּלאַץ אויף אן אנדערן פערשיעדענע זאכען, און האָט אזוי נעשאָטען אהן אן אבשטעל:

— זאג, זאג, וואָס דו ווילסט! ביער? בראָנפען? אבער וואָרט, איך האָב פּראָכטפּאָלען טאָקאייער — די מאָמע האָט צו-

געשיקט — ווייסט דאָך, נאָך פון טאטענס צייטען פערבליבען — ער איז געווען א קענער אויף די זאכען.

— אָבער בערוהיג זיך, ענדליך. זעץ זיך, לאָז א קוק טהאָן אויף דיר!

פאלק איז ענדליך רוהיג געוואָרען.

זיי האָבען זיך איבערגעביטען מיט גליקליכע בליקען, און האָבען זיך אָנגעשטויסען מיט די גלעזער.

— טהייערער ווייַן! נור הער נור, ווי שלעכט דו זהסט אוים. אודאי פיעל געשריבען? דער טייפעל זאָל עס נעהמען! ווייסטו, דיין לעצטעס בוך האָט מיך אויפגעטרייסעלט... ניין, דאָס איז געווען עטוואָס אונגעוועהנליכעס. איך קויף א ביכעל, הויב אָן לייענען אויפ'ן גאַס, ענדיג איהם אויפ'ן גאַס, און געה שיער פון זינען ניט אראָב. דו ביסט דער גרעסטער קינסטלער.

פאלק איז רויט געוואָרען.

— מיך פרעהט דאָס זהר און זהר, ווייל גראדע דו האָסט דאָך געפאָדערט פון מיר אזוי פיעל. דיר געפעלט עס טאקי?

— נאָך ווי?

מיקיטא האָט נעמאכט מיט'ן האנד א ברייטען קרייז אין דער לופט.

פאלק האָט א שמייכעל געטהאָן.

— דו האָסט זיך געמאכט דיין אייגענס א נייע מינע.

— זהסטו, ניט אלע מאָל קען מען רעידען. דיזע אלע אונגריפבאר צארטע שאטירונגען קען מען אויסדריקען נור מיט א מינע.

— יא, דו ביזט גערעכט.

— אָט, צום בויספיעל, א ברייטע ליניע, פערשטעהסטו, א גרויסען פאָך, א בעוועגונג — אזוי צו זאָגען, א היסער, אונטערוואסערדינער שטראָם — אָבער דאָס פערשטעהען נור וועניגע. איך בין אוועק אין פאריז צו איינעם פון די הויפט־נאטוראליסטען, אָדער וי זיי היסען דארט... אָט וער עס פערדיענט!.. און איך פרעג ביי דיזען קאָפ פון די נאטוראליסטען, וואָרום מאלען זיי, למשל, קארטאָפעל, דאָס, וואָס איז אין דער נאטור טויזענד מאָל שעהנער, און וואָס, סוף כל סוף, האָט דאָך ניט אזא גרויסע בע־

דייטונג. ענטפערט ער מיר: דומהייטען! בעדייטונג!? אינ־האלט!?

— יא, איך האָב פערשטאַנען.

— די נאַטור אַליין איז אי דער אינהאַלט, אי די בעדייטונג.

— אָבער דאָך ניט קיין קאַרטאָפל?

דאָ האָט זיך דער קאַרטאָפל־קינסטלער אָנגעהויבען קאָכען.— געראַדע קאַרטאָפל איז נאַטור. אַלעס אַנדערע איז נאַרישקייטען! פאַנטאַזיע! פאַנטאַזיע! פערשטעהט איהר, דאָס איז לעבער־ליך, פאַנטאַזיע איז נור א הילפס־מיטל, וועלכער וועט געברויכט אין פאַל, וואָן עס איז זעהר נויטיג...

ביידע פרוינד האָבען שטאַרק אָן אמת'דיג געלאַכט.

מיקיטא האָט זיך פערטראַכט.

— אָבער איצט וועלען זיי זעהן. דער קאָפּ וועט ביי מיר צופּלאַצט פון אַלע מיינע פלענער. וואָן איך האָב טויזענד הענד, וואָלט איך אָנגענומען טויזענד לינין, אָן יעמאַנ־וואָלסטו מיך פערשטאַנען, וויל, פערשטעהסטו, דער מענש פערגעסט אמאל דאָס רויידען. איך בין געוואָן ביי א סקולפ־טאָר — אָט דו וועסט זעהן ביי מיר איניגע זאכען פון איהם... איך בין געקראָכען אויף די קניע פאַר דיזען מענשען. איך זאָג איהם: דאָס איז געוואַלדיג. — וואָס? — איך האָב איהם ער־קלערט, פאַר וואָס איך מיין אזוי. — אָה, איהר מיינט דאָס?! און ער האָט געמאַכט אין דער לופט א מעכטיגען קרייז. אָט דיזער האָט פערשטאַנען... אָבער, מיין נאָט, איך רייד, איך רייד, אזש די ליפּען טהוען מיר וועה — וואָס מאַכסטו?! ניט גלענצענד, הא?!

— ניט בעזאָנדערס. אין דער לעצטער צייט איז אויסגעקו־מען פיעלעם דורכצומאַכען. דיזע טויזענדע דינסטע געפיהלען, וועלכע לאָזען זיך נאָך ניט אויסדריקען אין וועגטער, דיזע טויזענדע שטימונגען, וועלכע, ווי בליצען, וועגען געבאָרען אין דער נשמה און וועלכע פונקט אזוי שנעל פערשווינדען...

מיקיטא האָט איהם איבערגעשלאָגען.

— יא. אָט דאָס איז עס. אָט זעהסט. יענער סקולפטאָר,

ווייסטו וואָס ער האָט געזאָגט? ער האָט עס אויסגעצייכענט אויפֿ־
געדריקט: זעהט, אָט זיינען פּינגער, זיי קען מען זעהן, אָנ־
טאָפּען — נאָכהער האָט ער צענומען די פּינגער — אָבער אָט
דאָס, וואָס איז צווישען די פּינגער, דאָס קען מען ניט זעהן אוּן
ניט אָנטאָפּען, אוּן דאָס איז דאָך גערעדט דאָס סאָמע וויכטיגסטע.

— יא, אָהן צווייפֿל, דאָס איז דאָס וויכטיגסטע, אָבער לאָמיר
לאָזען צורוה די קונסט. ביסט אודאי שרעקלעך מיעד?

— איך קען עס ניט זאָגען. אָבער מינוטען־וויז שיינט מיר
אלעס אזוי לאַנגווייליג, ניט צו האָבען בכח צו שאָפען דירעקט
פון דעם אוצר פון לעבען, נור לעבען שטענדיג לויט די אומשטענ־
דען — אוּן צו וואָס אייגענטליך? מיך טוידטעט שוין דער גע־
דאַנק, דאָס איך בין קוים אימשטאַנד צו פיהלען דירעקט שמערץ
אוּן פערגינגען, וויל אין מיר ווערט אלעס צו ליטעראַטור, עטוואָס
קינסטליכעם.

— דו דארפסט זיך פערליעבען.

— מיקיטא! אוּן דו גיסט מיר דיזע עצה?

— יא, יא, ליעבע! ליעבע — דאָס איז עטוואָס אזעלכעס,
וואָס איז ניט קיין ליטעראַטור. ליעבע איז ניט אזא זאַך, וואָס
מאַכט דיך פיהלען אינדירעקט. עס קומט אַן אויגענבליק פון גליק,
אוּן דער מענש איז פערטיג א שפּרונג צו טהאָן אין הימעל, ניט
טראכטענדיג וועגען דעם, האָס ער קען זיך דערביי די פּיס צו־
ברעכען; עס קומט א מינוט פון ליידען, אוּן ער ליידט אזוי שרעק־
ליך אוּן אזוי דירעקט — איבערגעם, בעשרייבען עס, בעשטימען
עס, איז אונמעגליך.

פּאַלק האָט א שמייכעל געטהאָן.

— איך דארף דיר זאָגען, דאָס איך בין א חתן.

— דו? א חתן!

— יא, אוּן איך בין גליקליך אָהן א גרענעץ.

פּאַלק האָט ניט געקענט פערבעהאלטען זיין פערוואונדערונג.

— נו, אויף דיין כלה'ס געזונדהייט.

זיי האָבען געענדיגט די פּלאַש.

— העי, מיקיטא, מיר פערבראַנגען דאָך דעם גאַנצען טאָג צוזאַמען?

— נאַטירלעך.

— ווייסט, איך האָב אויסגעפונען אַן אונגעוועהנלעכען רעס־טאָראַן...

— ניין, ברודער, מיר וועלען געהן צו מיין הערשערין.

— איז זי דאָ?

— יא. די חתונה איז אין פיער וואָכען אַרום. אזוי שנעל ווי איך וועל צונויפקלייבען אויף דער מינכענער אויסשטעלונג גענוג געלד, אום אופצושפילען א חתונה, ווי עס פאַסט. דאָס וועט זיין א שמחה, וואָס קיין קינסטלער־סטודיע האָט נאָך ניט געזעהען.

פאַלק האָט נעפֿרוביירט ענטפערען:

— איך האָב זיך אזוי געפרעהט, דאָס היינט, גערַאדע היינט, וועלען מיר זיין אַליין. האָסטו שוין פערגעסען אַן די געטלעכע שטונדען, ווען מיר האָבען דעבאַטירט...

אָבער מיקיטא איז געבליבען ביי דאָס זייניגע. א י ז א איז אזוי נייגעריג. ער האָט איהר געשוואָרען צו ברענגען א לעבעדיגען מיט די ביינער דיזע אונגעוועהנלעכע חיה, וועלכע רופט זיך פאַלק. ניין, דאָס קען ניט געענדערט ווערען. מען מוז נעהן צו איהר.

פאַלק האָט איינגעווילינט.

מיקיטא, מאכענדיג מיט די הענד, האָט נאָר ניט געקאָנט נענוג אָנדערצעהלען זיך פון זיין גליק.

— יא, יא, וואונדערבאַר, ווי אזא געפיהל שאפט איבער דעם מענשען אויף דאָס ניי. אַלעס קעהרט זיך איבער פון אויבען אַראָב. עס דוכט זיך, ווי עס עפענען זיך נאָך קיינמאָל ניט געזעהענע טיפענישען. צעהנדליגע וועלטען טראָגען זיך פערביי פאַר די אויגען. און דאָן דיזע אַלע אונבעקאַנטע פרעמדע געפיהלען, וועלכע זיינען אזוי שנעל און אונגרייפבאַר, אז זיי האַלטען זיך ניט מעהר ווי א טויזענדטעל פון א סעקונדע אין מאַרק. און דאָך נעפינט זיך דער מענשעל א גאַנצען טאָג אונטער זייער אייגפלום. און ווי וואונדערבאַר זעהט אויס די נאַטור! הער, פון

אָנפֿאַנג, וועָן זיי האָט זיך נאָך ניט אונטערגענעבען, בין איך נע־
לעגען ווי א הונד ביי איהר פֿאָר'ן טיר. אין קעלט, אין א שרעק־
ליכען פֿראָסט בין איך אָבגעלעגען א גאַנצע נאַכט פֿאָר דער טיר
פֿון איהר צימער, און איך האָב איהר ענדליך געקראָגען! אָבער
ווי האָב איך גע'לי־טען! האָסטו אַמאָל געזעהען דעם געשריי פֿון
הימעל: ניין! נו, טו ווייס, איך האָב געזעהען, ווי דער הימעל
האָט געשריען. עס האָט אויסגעזעהען ווי ער עפֿענט זיך מיט
טויזענדע מיילער, און ווארפֿט ארויס אין רוים צושמאָלצענע בלו־
מען. דער גאַנצער הימעל איז אַן אונדליכע רייהען פֿון גארטלען,
פֿון א טונקעל־רויטען ביז א שוואַרצען. פֿארבאַקענע בלוט... ניין,
א לוזשע, אין וועלכע עס שפּיגעלט זיך אָב דער פֿורפֿור פֿון דעם
זון־אונטערגאַנג. און דאַן בלאָטיגעם גאָלד! העסליך! אָבער
גרויסאַרטיג! מיין גאָט, ווי גרויסאַרטיג. דאַן דער טומעל פֿון
נליק. איך בין געוואַקסען, געוואַקסען אין דער הויך, הויך זיך
אויפֿגעהויבען אין הימעל, אזוי דאָס איך האָט געקאָנט פֿערגויכערען
א פֿאַפֿיראָס אָן דער זון.

פֿאַלק האָט א שמייכעל געטהאָן... מיקיטא, וועלכער האָט
איהם קוים דערגרייכט ביז די אָקסלען! א וואונדערבאַרער מענש!

ניט אמת, א שהנער, טשיקאַווער בילד! איך דערגרייך די
זון! ווייסט, וועָן איך בין געווען אין פּאַריז, פֿלעגען זיך די
פֿראַנצויזען אַרומקוקען אויף מיר. ווייל ביי מיר איז נעווען א
פֿרייגד, גענען וועמען איך האָב אויסגעזעהען ווי א ריעז.

זיי האָבען ביידע נעלאַכט.

מיקיטא האָט איהם שטאַרק געדריקט די האַנד.

— הער, עריק, אייגענטליך וויים איך ניט, וועמען איך האָב
ליעב מעהר... זעהסטו, די ליעבע צו א פֿרוי איז עטוואָס גאַנץ
אַנדערעס, זי שטעלט נעוויסע, בעשטימטע פֿאָדערונגען, ניט אמת?
די ליעבע האָט עפּעס א צווינק אין זיך זעלבסט. די פֿריינדשאפֿט
אָבער, מיין טהייערער, דאָס איז עטוואָס, וואָס מען קען ניט אָנ־
כאַפּען. דאָס איז עטוואָס „צווישען די פֿינגער"... און דאַן, אויב
מען לעבט מיט א פֿרוי אָהן אונטערברעכונג אין דעם משך פֿון
דריי מאָנאָטען...

פאלק האָט איהם אונטערבראָכען.

— דו קענסט זיך ניט פאָרשטעלען, ווי איך האָב געבענקט נאָך דיר, דאָ, צווישען דיזע שרייבאַרעס, איז ניטאָ קיין אייגצי־גער... פערשטערסט, דערפאַר וועלען מיר זיך איצט בענוצען מיט דער צייט.

— יא, מיר וועלען זיין אימער צוזאַמען.

זיי האָבען זיך אָבגעשטעלט ביי'ן הויז.

— זעה, עריק, זי ווייל דיך שרעקליך זעהן. זעה, זיי אינטע־רעסאַנט; אויב ניט, וועסטו מיך מאַבען לעבערליך. איך האָב איהר אַזוי פיעל אָנדערצעהלט וועגען דיר. דו קענסט עס, דו טייפעל, דו!

זיי זיינען אריין.

פאלק'ען האָט זיך אויסגעדוכט, אז ארום איהם שפרייט זיך פונאנדער א ברייטע, גלאַטע, שפיגעלדיגע אויבערפלעכע. דאָן האָט ער געפיהלט, אַזוי ווי ער דאַרף זיך אָן עפעס דערמאָנען, אָן דאָס, וואָס ער האָט שוין איינמאָל געזעהען און געהערט אין לעבען.

— עריק פאלק — האָט מיקיטא פאָרגעשטעלט.

זי האָט אויף איהם א בליק געטהאָן, האָט זיך צוערשט דער־שראָקען, און דאָן האָט זי פריינדליך איהם אויסגעשטרעקט די האנד.

— אַלזאָ, זיינט איהר עס!

פאלק איז געוואָרען לעבעריג.

— יא, דאָס בין איך, ווי איהר זעהט, נאָר ניט אונגעוועהנלי־כעס. לויט מיקיטאָ'ס בעשרייבונג האָט איהר ערוואַרטעט צו זעהען אָן אויסערגעווענליכע חיה?

זי האָט א שמייכעל געטהאָן.

פאלק האָט בעמערקט עטוואָס עהנליך צו א געהיימניספאלען רויך, דורך וועלכען עס האָט א גלאַנץ געטהאָן דער שמייכעל.

— איך בין אייך מקנא געווען. מיקיטא האָט אייביג גערעדט נור פון אייך. צוליעב אייך איז ער עס אייגענטליך געקומען אין בערלין.

וואונדערבאר! דער זילבער־רויך אין די אויגען, פונקט ווי אן אויפלייכטונג פון א העלען ליכט, וואָס ברעכט זיך דורך א וועג

דורך א שווערען פּאַרהאַנג פון וואַלקען. וואָס איז עס?
מען האָט זיך געזעצט.
פּאַלק האָם א קוק געטהאָן אויף איהר. זי אויף איהם. ביידע האָבען א שמייכעל געטהאָן, ארומגעכאַפּט פון א זאַנדערבאַרער צוטומעלטקייט.
— מיקיטא דערצעהלט, דאָם איהר טרינקט אימער קאַניאַק. איך האָב געקויפט א פּלאַש, האָט ער שוין א האַלבע אויסגעטרונקען... אַנגיסען אייך?
— אום גאָטעם ווילען, גענוג.
— ענטשולדיגט, איך האָב ניט געוואוסט... איהר זייט דאָך פון רוסלאַנד און דאָרט, דאַכט זיך, איז א מנהג צו טרינקען בראַנפען מיט קוואַרט־גלעזער.
— זי, פערשטעהסטו — האָט מיקיטא ערקלערט, — מיינט, דאָם אין רוסלאַנד געהען ערריין די בערען אין די הייזער, און לעקען אוים פון די טעפלאַך אלעם, וואָס בלייבט איבער.
אלע האָבען זיך צולאַכט. דער געשפּרעך איז אריבערגעשפּרונגען פון איינם אויף דאָם אנדערע. מיקיטא איז א רגע ניט שטיל געוועזן, מאַכענדיג מיט די הענד.
— זעהסטו, עריק, מיר זיינען בייד פערליעבט ביז צום וואַהנזין.
פּאַלק האָט בעמערקט ביי איזען א צוטומעלטען שמייכעל, אזוי ווי איבער איהר געזיכט וואַלט זיך א גליטש געטהאָן א געפיהל פון שאנדע.
— מען דאַרף ניט דערעסען פּאַלק'ען מיט ערצעהלונגען וועגען אזעלכע לאַנגווייליגע זאכען.
א לייכטער שאָטען פון אונצופריעדענהייט האָט זיך געוויזען אויף מיקיטא'ס פנים. זי האָט שטילערהייט א גלעט געטהאָן זיין האַנד. מיקיטא'ס פנים האָט ווידער אויפגעלויכטען.
— זי קען איהם בעהערשען — האָט פּאַלק א טראכט געטהאָן.
דאָם צימער האָט זיך ג'עטובל'ט אין א מאַדנעם טונקעלדויטען לייכט. עס איז ענטשטאַנען דער איינדרוק, אזוי ווי דער לייכט פון לאָמפּ דרינגט דורך דורך דעם פיעלפּארביגען גלאָז.

אבער איז עס געווען דער שפיעל פון ליכט?

ניין, דאס האט זיך בעהאלטען אין די ווינקלען פון איהר מויל — ניין! די דינע ליניען ארום די אוגען... אלעס איז פערשוואונדען און האט זיך בעהאלטען אין די איידעלע שטריכען פון איהר פנים... ניין, דאס האט זיך ניט געלאזט פערשטעהן.

— דו שווייגסט, עריק, אפשר דארפסטו עפעס?

— נאט, ווי שעהן איהר זיינט!

פאלק האט ארויסגערעדט דיזע ווערטער איבערלייגט, אבער מיט אזא מינע פון וואהרהאפטיגקייט, דאס אפילו מיקיטא האט זיך געלאזט אבנארען.

— זעהסטו, איזא, וואס פאר אן אפענהערציגער מענש, ניט אמת?

א מאדנער מענש! דיזער פנים... זי האט די נאנצע צייט געהאט א בעדירפניס צו קוקען אויף איהם.

— וואס האסטו אייגענטליך געטהאן דעם נאנצען ווינטער?

פאלק האט זיך בעהערשט.

— אט געהולטאיוועט מיט אילטים.

— ווער איז דאס?

— דאס איז דער צונעמענים פון א גרויסען מאן — האט מיקיטא ערקלערט.

איזא האט זיך צולאכט. א מאדנער צונעמענים.

— זעהט איהר, אילטים איז פאר מיר, פערזענליך, זעהר א סימפאטישער, גוטער מענש, וועלכער דרעהט זיך ארום דער יוגענד צייטענווייז, וועו מען הויבט אן נאר שטארק שכור'ען, נעהט ער אוועק שטילערהייט.

— מיט וואס בעשעפטיגט ער זיך?

— ער איז א סקולפטאר. אבער דאס איז ניט וויכטיג. אונז אינטערעסירט ער נור, אלס מענש, און אלס מענש, האט ער אן אייגרעדענייש, דאס מיט היפנאטיזם קען ער צווינגען יעדען זיך צו דערשיסען. היפנאטיזם — דאס איז זיין רייט־פערדעל. איינמאל האט ער ג'שיכור'ט א נאנצע נאכט. דאס געהרטע פובליקום, וועלכעם האלט אונז פאר די כהנים פון קונסט...

— כהנים פון קונסט! אויסגעצייכענט! אויסגעצייכענט! דער טעמפּעל פון די מווזען, חא, חא! — האָט מיקיטא זיך געקייקעלט פון געלעכטער.

— נו, אלזא, דאָס געהרטע פּובליקום האָט נאָר קיין אהנונג ניט, ווי אָפט דאָס פּאסירט מיט די כהנים פון קונסט. איז אָט נאָך אזא שלאָפלאָזע נאכט האָט זיך די כהנים פערוואלט אן אָטהעם טהאָן מיט א ביסעל פּרישע לופט. די קלייניע כהנים האָבען זיך פערלאָרען אויפ'ן וועג. נור דער כהן גדול...

— אילטים א כהן גדול — מיקיטא האָט זיך נעטרייסעלט פון געלעכטער.

— דיזער כהן גדול איז אלזא נענאננען מיט מיר. מיט אמאל אילטים שטעלט זיך אָב. ביים וואנד שטעהט עפּעס א מענש און קוקט אין הימעל.

— מענש! — שרייט אוים אילטים מיט א ציטער אין שטימע, וואָס לאָזט זיך ניט בעשרייבען.

נאָר יענער טהוט זיך אפילו ניט א ריהר.

ביי אילטיסען שיטען זיך אוש פונקען פון די אויגען.

— זעה נור, דיזער מענש איז היפּנאָטיזירט, מורמעלט ער צו מיר נאָנץ נעהיימניספול.

— מענש! — שרייט ער שוין איצט מיט א שטימע פון א הייזערינער טרובע — אָט זיינען זעקס מאַרק, קויפט א רעוואלווער און דערשיסט זיך.

דער מענש שטרעקט אוים די האנד.

— אן אמת'ער היפּנאָז — מורמעלט אילטים, און לייגט אריין אין דעם אונבעקאַנטענם האנד זעקס מאַרק.

יענער וועדט שיער ניט משוגע פון שמחה.

— איצט דאַרף איך זיך מעהר ניט שיסען! עס לעבע דאָס לעבען!

— נידערטרעכטיגער פייגלינג! — שרייט איהם אוים אילטים.

מיקיטא און איזא האָבען הערצליך נעלאכט.

פאלק האָט זיך צוגעהערט. אין דיזען נעלעכטער איז נעווען עפּעס א קלאנג, וואָס איז עס?... אן וואָס האָט עס איהם דערמאנט?

— ווייסט איהר? וועז איך וואלט געווען מיניסטער פון בילדונג, וואלט איך אט דיזען פייגלינג געגעבען א גוט בעצאהלטע שטעלע פון א פראפעסאר פון פסיכאלאגיע.

— איהר, רוסען, איהר קענט אלע מאכען אזעלכע נעלונגענע וויצען!

זי האט אויף איהם נעקוקט מיט איהרע גרויסע אמת'דיגע אויגען.

— ענטשולדיגט, איך בין ניט קיין רוסישער, איך בין נאר געבארען געווארען אויפ'ן רוסישען נרענעץ, נאר א דאנק דעם צוזאמענלעבען מיט די סלאווען און א דאנק דער קאטוילישער ערציהונג, זיינען דא אין מיין כאראקטער שטריכען, וועלכען די דייטשען האבען ניט. און דאן קריגט מען דארט אזעלכע אינטערעסאנטע איינדריקע.

פאלק האט אנגעהויבען רעדען פון זיין געבורט-פלאץ מיט צארטקייט און וואריימקייט, וועלכע האבען דערטרונקען זיין אבלאבענדען טאן.

— א וואונדערבארעם פאלק. אויף הונדערט זיינען נאר דא צוויי, וואס קענען לעזען און שרייבען, וויל זיי זיינען פאליאקען, און זיי דארפען לערנען אין א שולע אויף א פרעמדער שפראך. די דייטשען ווילען פון די פוילישע קינדער מאכען גוטע דייטשע בירגער, און דארום ברענגען זיי אלעס אלס קרבן צו דער דייטשער שפראך. מען קלאפט ארויין אין די פוילישע קינדער די וואונדערבארע דייטשע שפראך מיט אן אמת-דייטשער ענערגיע, און די רעזולטאטען זיינען גלענצענדע.

עס איז געווען עטוואס אין זיין שטימע, וואס האט צוגעצויגען צו איהם. ער האט געקענט רעדען וועגען די געוועהנליכסטע זאכען, אבער אזוי שעהן! מיקיטא האט גערעדט זעהר הויך.

— געדענקסטו, פאלק, וועז מיר זיינען נאך געווען אין גימנאזיע... איינער פון די לעהרער איז געווען מערקווירדיג עהנליך אויף אילטיסען.

פאלק האט זיך צוגעהערט אויפמערקזאם. וועז מיקיטא האט גערעדט, האט ער גענאלטען אין איין קוקען אויף איזא'ן, און

יעדעס מאָל האָבען זיך זייערע אויגען בענעגענט, און זיי האָבען ביידע געשמייכעלט.

ביי איהם איז נאָך קיינמאָל ניט געווען אזא געפיהל. איהם האָט זיך אויסגעדוכט, אז עטוואָס שפּאַנט זיך אָן ביי איהם, קלייבט זיך צונויף; ער האָט געפיהלט א ווארימקייט און קראַפט, וועלכע האָבען זיך אויפגעהויבען צו זיין מאָרך.

ער האָט ווירקליך דערשפּירט א וואונש צו זיין אינטערעסאנט און וויציג. עס האָט זיך געיאָווען ביי איהם א וואונש צו ציהען אויף זיך איהר אויפמערקזאַמקייט, פּראַינטערעסרען איהר.

וואר איז געווען דיזע פרוי?

ער האָט ווידער א בליק געטהאָן אויף איהר. זי האָט זיך ניט צוגעריהרט צו מיקיטאַ. אַרום די אויגען דערזעלבער שיין, פּערצוגען מיט א מערקווירדיגען וואָלקענדעל.

ער האָט די גאַנצע צייט געהאט א וואונש אראָבצונעהמען עטוואָס פון איהר פּנים און איהרע ליפּען.

מיקיטא האָט אונטערבראָכען זיין ערצעהלונג אין מיטען.

ער האָט א בליק געטהאָן אויף איזא'ן און דערזעהען ווי זי קוקט אויף פּאַלק'ען.

נייגיריגקייט? יא?... און אפשר ניט...

פּאַלק האָט בעמערקט מיקיטא'ס אונרוהינקייט און ער האָט זיך פּלוצלונג הויך צוגעזאָגט.

— יא, דאָס איז נעווען מערקווירדיג. דיזער אלטער פּרענקעל — אַן אמת'ע קאָפּיע פון אילטים. דו געדענקסט נאָך, מיקיטא, יענעם זונטאג. מיר זיינען געשלאָפּען. איך האָב געחלומ'ט פון גריזער, דער כעמיקער, וועלכער האָט מיר דאָן אויסגעזוהען א ריעז. ער האָט אונז ביידען אָבגענארט. מיט אמאָל איך כאַפּ זיך אויף, אימיצער קלאַפּט אין טיר: עפּענט! איך, פון שלאָף, טראַכט נאָך אלץ פון גריזערן, אָבער די שטימע איז ניט גריזער'ס.

— וואר איז דאָרט?

איך הער ניט, און טראַכט אלץ וועגען גריזער.

— אָבער איהר זיינט דאָך ניט גריזער?

— איך בין פרענקעל. עפענט.

— גאָט, איהר שפּאַסט ניט. איהר זיינט דאָך ניט גריזער. איך הער, אז די שטימע איז ניט גריזער'ס, דאָך עפּען איך; אָבער איך בין נאָך ניט ערוואַכט, און קען איהם ניט דערקענען.

— זיינט איהר ניט גריזער!

און מיט אמאָל קום איך צו זיך, און טרעט צוריק אין שרעק. עס איז ווירקליך פרענקעל. אָ, גאָט, און אויפ'ן טיש ליענט שטרויס'עס אפּיקורסישער בוך: „דאָס לעבען פון קריסטוס".

דיזע אַלע עראינערונגען האָבען מיקיטען גוט זאַנאַנדערגעוואַרימט.

פּאַלק האָט געפיהלט, אז ער האָט איצט אייגענטליך געדאַרפט אוועקגעהן, אָבער עס איז געווען פּאַר איהם אונמעגליך, פיזיש אונמעגליך אָבצוריסען זיך פון איזא'ן.

— הער, מיקיטא, אפּשר וועלען מיר געהן אין רעסטאָראַן „דער גרינער נאַכטיגאַל"? דאָס וועט פּראַינטערעסירען מאַדאַם איזא.

מיקיטא האָט זיך געקווייטנקעלט, אָבער איזא האָט גליך אייניגעווילינגט.

— יא, יא, איך ווייל זעהר זעהן דיזען בעריהמטען דעסטאָראַן. מען האָט זיך אָנגעטהאָן. פּאַלק איז אַרויס דער ערשטער. איזא האָט בעדאַרפט פערלעשען דעם לאָמפּ. זי און מיקיטא זיינען געבליבען אויף א מינוט.

— נו, איז ער דען ניט גרויסאַרטיג?

— ער איז, נאָר איך וואָלט איהם ניט געקענט ליעב האָבען. און זי האָט איהם לויידענשאַפּטליך א קוס געטהאָן.

אונטען האָבען אַלע דריי זיך געזעצט אויף א בערידשקע.

עס איז געווען א ליכטיגע מערץ־נאַכט.

זיי זיינען פּאַרבייגעפּאַהדען דעם טיר־נאַרטען, ניט אויסריי־דענדיג קיין וואָרט.

אין דער בערידשקע איז געווען זעהר ענג. פּאַלק איז געזעסען געצוואַנגען איזא'ן.

אזא געפיהל האָט ער נאָך קיינמאָל ניט געשפּירט. איהם

האָט זיך אויסגעדוכט, אז דאָס לויכטען פון איהרע אויגען גיסט זיך אונאונטערבראָכען אריין אין זיינע; דאָס זיין קערפער זאָפט אריין איהרען, איהר וואָרימקייט... פון איהר איז ארויסגענאַנגען עפּעס, וואָס האָט צונויפגענאָסען אין איהם אלע אַנדערע געפיהלען, האָט פּראַייניגט אין איינס, אין א וואונש, אין א דורשטיגקייט... זיין אָטהעם איז געוואָרען קורץ און הייס.

וואָס איז עס געווען? אפשר האָט ער געטרונקען צו פיעל? — אָבער ניין!

מיט אמאל האָבען זיך בעגענענט זייערע הענד.

פלאָק האָט פערגעסען אַן מיקיטא'ס אנווועזנהייט. פאר אן אויגענבליק האָט ער פערלאָרען די הערשאפט איבער זיך.

ער האָט צוגעטראָגען צו די ליפען איהר האַנד, און האָט געזומען זי בעשיטען מיט ליידענשאפטליכע קושען...

זי האָט איבערגעלאָזען איהר האַנד אין זיינע.

3

איזא'ס ערשיינען אין „נרינעם נאכטינאל" האָט נעמאכט א שטאַרקען אייַנדרוק.

פאלק האָט בעמערקט, ווי דער אלטער אילטים האָט פערזשומערט איין אויג און זיין פּנים האָט זיך אויסגעקרימט אין אן אונאַנגענעהמען שמייכעל.

זיין תאוה'דיגע פאַנטאזיע האָט, ווי עס ווייזט אוים, שוין גענומען ארבייטען. אין דעם הינזיכט האָט ער צו זיך קיין גלייכען ניט געהאט.

און באלד איז טאקע אילטים צוגעלאָפען צו מיקיטא'ן. ווי הייסט, זיי זיינען דאָך שטענדיג געווען אזעלכע גוטע פרייַנד!

פאלק האָט זיך נעגריסט מיט איהם פון דער ווייטען, לייכט א שאקעל גענטהאַן מיט'ן קאָפּ, און אוועקגעזעצט זיך אַן א זייט צוזאמען מיט איזא'ן.

און ווידער האָט ער געזעהן ארום איהרע אויגען א הייסע, פערוואלקענטע אויפלייכטונג.

איהם האָט זיך נערוכט אז ער פערלירט זיין שכל. ער האָט זיך קוים געקאָנט קאָנטראָלירען.

מערקווירדיג, ער האָט געמוזט זיך אָבהוסטען, ווייל זיין שטימע איז מיט אמאָל געוואָרען עפּעס הייזעריג.

— איך וועל אייך א ביסעל בעקענען מיט דעם פובליקום.

און ווידער אָבגעהוסט זיך.

— אָט, יענער הערר, א דיקער, מיט דינע פיסלעך — א שאָד, וואָס איהר קאָנט זיי ניט זעהן נאָהענט, זיי פערדינען ווירקליך, אז מען זאָל זיי אָנקוקען — יא, אָט סאָמע דער, וואָס קוקט זיך איין אציגד אין אייך מיט א געהייכניספּאָלען דורכדרינגענדען בליק, אקוראָט ווי ער וואָלט דערפיהלט אין אייך א פערבאָרגענע סאָציאָלע רעטענגיש — ער איז אן אָנארכיסט. חוץ דעם שרייבט ער נאָך פּאָעזיע, גרויסאַרטיגע פּאָעזיע, מיט אן אמת היציגע פאָנטאָזיע פון א דייטש!

פּאָלק האָט הייזעריג זיך פונאָנדערגעלאָכט.

יא, ער איז אן אָנארכיסט, און אן אינדיווידואליסט. איבעריגם, די אלע אנדערע, אלע וואָס זיצען דא אָרום, זיינען אויך אינדיווידואליסטען, און זיי אלע פיהרען א לעבען פון דעמזעלבען גשמאקלאָזען, גראָבען, דייטשען ענאָאיזמוס...

עטוואָס האָט א קלינג געטהאָן אויפ'ן פלאָר.

אלע האָבען זיך אומגעקוקט.

פּאָלק האָט א לאָך געטהאָן.

— און דיזער, זעהט איהר, איז אויך זעהר אן אינטערעסאַנטער יונגער מענש. ער איז א פילאָזאָף. ער גלויבט, אז עס עקזיסטירט אויך דער וועלט אן אלמעכטיגער וויללען. און די מענשען זיינען, נאָך זיין טהעאָריע, ניט מעהר, ווי שטראָהלען פון דיזען וויללען... זיין גאנצע ענערגיע, זאגט ער, שפּאָרט זיך צונויף אין זיינע שפּיץ־פינגער, און כדי ניט צו דערלאָזען צו אזא מין צונויפשפּאָרונג, צואוואָרפט ער דיזע ענערגיע, וואָרפענדיג גלעזער אויפ'ן פלאָר.

דער יונגער ענגרייזעלטער הערר האָט זיך אומגעקוקט ארום זיך מיט א טריאומפירענדען בליק. זיין אויפפיהרונג האָט אבער פונקט

ניט געמאכט קיין בעזאָנדערעז איינדרוק, אוּן ער האָט דעריבער געפֿאָדערט נאָך א גלאָז.

אילטים האָט געפֿרופּט בערוהיגען איהם.

— אָבער דאָך, מיין קינד...

אוּן אָט יענער — דאָרטען, לינקס... איז דען זיין געזיכט ניט עהנליך צו א צופֿויליטען עפּעל ?

מיקיטא איז צו זיי צוגעגאַנגען.

— מ'דאַרף זיך זעצען דאָרטען, ביים טיש, וועז ניט — וועז ניט, וועלען זיי מיינען, אז מיר דערוויייטערען זיך פון זיי.

אציגד האָט מען איזא'ן פֿאַרגעשטעלט פֿאַר אַלע.

פֿאַלק האָט זיך געזעצט נעבען איזא'ן. דעכטס פון איהם איז געזעסען איינער, וועלכער פֿאַלקס חברים האָבען א נאָמען געגעבען זויגער.

דער זויגער איז געווען זעהר העפֿליך.

פֿאַלק האָט מיט א מאָל דערפיהלט צו איהם א פֿיינדשאַפֿט. ער האָט געוואוסט, אז אָט דער מענש האָסט איהם.

— האָט איהר שוין נעלעזען דעם נייעם זאַמעל־בוך מיט ליעדער ?

זויגער האָט אָנגערופֿען איינעם פון די לעצטע נעמען, וואָס זיינען געווען „אין דער מאָדע".

— יא, איך האָב דאָס דורכגעקוקט.

פֿאַלק האָט געפיהלט, אז איזא הערט זיך צו צו זייַנע וועהרטער. ער האָט דערשפּירט א שטאַרקען אינווייניגסטען ציטער.

— נו, אפשר ניט יואונדערבאר ?

— אפילו א האָר ניט. פערקעהרט, איך רעכען, דאָס ביכעל איז זעהר נאריש.

פֿאַלק האָט זיך אָנגעשטרענגט צו רעדען רוהיג.

— אָבער טאַקע גאָר, גאָר נאריש. צו וואָס, א שטייגער, שרייבט מען גאָר אזעלכע גראַמען, וואָס האָבען לחלוטין קיין איינהאַלט ניט ? נאָר כדי צו בעזינגען דעם פריהלינג ? דאָס האָט מען דאָך שוין אָבער אזוי פיעל מאָל געטהאָן ? מען וואָלט זיך

שוין בעראַרפט שעהמען אפילו צו דערמאָנען דעם וואָרט „פריה־לינג“...

מיקיטא האָט פערוואונדערט א קוק געטהאָן אויף פאלק'ען.

אָט די גאנצע מאלעריי פון שטימונגען איז דאָך אזוי פלאָך און בעדייטונגספלאָז... אזעלכע שטימונגען לעבט דאָך דורך אפילו יעדער דאָרף־שנײַ, יערע געוואוינלעכע מיידעל, וועו דער ווינטער־שלומער מאכט פלאַץ פאר די שנעלער־פליסענדע עלעמענטען אין איהר קערפער... וועו דאָם וואָלט געווען יענע שטימונגען, וואָם רייסען דורך חאָטש איין ווינקעלע אין׳ם פאַרהאנג פון רעטעניש און געהיימנים, מיט וועלכען דעם מענשענס נשמה איז בעהאנגען, וועו דאָם וואָלט געווען שטימונגען, וועלכע מאכען קלאָר חאָטש איין פינטעלע פון דער אונבעקאַנטער דונקעלער נשמה, וואָם ליגט בע־האלטען ערגעץ אויסער דעם קרייז פון אונזער נאַרישען בעוואוסט־זיין... דאָם איז אָבער אלץ בלויז אזעלכע שפירונגען, וואָם א מענש וואָם שטעהט אויף א ביסעל א העכערע שטופע, פיהלט נאָר ניט, ווייל — ווייל איהם איז אבשייליך דאָם לעבען פון א פויער, וועל־כער קאָן אין גאנצען אויפגעטרייסעלט ווערען פון דער פריהלינגס־לייד־ענשאפט.

פאלק האָט זיך פאַרהאקט אין א וואָרט און איז צומישט ג־ע־וואָרען. איהם האָט זיך נעדוכט, אז ער שטעהט אויף א קאפעדרא, און אַרום איהם שטעהען טויזענדער צוהערער. אין אזעלכע פעלע האָט ער זיך אימער פערלאָרען און האָט נערעדט רומהייטען. זוי־ג ע ר האָט געפרואווט אָנהויבען רערען. פאלק אָבער האָט געוואָלט ניט אַנדערש, ווי ענדיגען.

— אָט די אלע נעפיהלען, זעהט איהר, האָבען א בעדייטונג בלויז פאר דער יוגענד און פאר די האלב־ערוואקסענע, ווייל דאָם איז אייגענטליך, ווי מען זאָגט, דער גרונד־מאָטיוו פאר אלערלי־ליעבעס־געפיהלען.

— אָבער דאָך, ליעבער פאלק ! — זוי ג ע ר האָט זיך בע־נוצט מיט׳ן מאָמענט, וועו פאלק איז נעבליבען שטיל, צוזאמענ־קלייבענדיג זיינע נעדאנקען — איהר אינגאַרירט דאָך אין גאנצען דאָם קענען פון א קינסטלער.

— דאָס קענען פון א קינסטלער נעהמט זיך פון דעם וואָרט „קענען".

דיזע פּראָזע האָט ער אַרויסגערעדט מיט גרויס פּייערליכקייט.

— נור דיזער „קענען" לעזט די פּראָגע וועגען דעם וואָס איז אמת'ע קונסט. יענע ליעדער, פון דעם קונסט שטאַנדפּונקט, זיי־נען פאַלקאָמען, די גראָמען זיינען דאָרט פּרייַ, און רייכע...

— דאָס אַלץ איז דומהייטען — האָט איהם פאַלק אונטער־בראָכען.

— צו דיין נעזונדהייט טרינק איך — איז אונטערגענגען אילטים צו פאַלק'ן.

מיט פאַלק'ען איז עפּעס נעווען ניט גלאַטיג. קיינמאָל האָט איהם נאָך אילטים ניט נעזעהן אַזוי צוהיצט, אַזוי צורייצט. ער האָט זיך שטאַרק נעקאָכט.

— ניין, מיין טהייערער, ניט נאָך דער פּאָרם, און ניט נאָך דעם ריטם וועלט די פּראָגע פון קונסט נעלייזט. דאָס איז אַזוי נעווען א מאָל, וועו מען האָט נאָר וואָס אָנגעהויבען צו בעשאַפען די קונסט־פּאָרם — יא, דעמאָלט, וועו מען איז נאָך בלויז אימ־פּולסיוו נעשטויסען נעוואָרען צו איהר איבער טויזענדער פערשיע־דענע אורזאכען, וועו מען האָט די גראָמען בעטראַכט בלויז אלס א פערקערפערונג פון דאָס ריטמישע בלוט־נעלויף אין׳ם מענשען, דאן איז די גראָמען־קונסט בעטראַכט נעוואָרען אלס א מין בעגייסטע־רונג פון הימעל, אלס א נעניאלע שעפּפונג. אצינד אָבער איז דאָס ניט מעהר, ווי א ירושה־קרייַנק, ניט מעהר ווי א פּוסטע פערשטיי־נערונג פון אן אלטער קלאַסישער פאָרמולע. איך לייקען ניט, גרא־מען האָבען א גרויסע בעדייטונג פאר די נאַנצקייט פון קינסטלי־כען עפּעקט, אָבער אן אמת פּאָעטישעם ווערק מוז האָבען אין זיך עטוואָס מעהר איידער נלאַטע גראָמען־קלאַנגען...

אילטים האָט ווידער אָנגעשטויסען זיין גלאָז אן פאַלק׳ס גלאָז. איהם איז נעוואָרען לאַנגוויליג.

— ניין, ניין! פריהלינג, ליעבע און פרויען, דאָס איז ניט קיין אלטע אויסגעניצטע טהעמא... ניין! ארונטער מיט דיזער לעבערליכער לירייק...

פּאָלק האָט גערעדט אַלץ מעהר אין מעהר אויפגערעגט. איזא האָט ניט געהערט די וועלט פון זיינע רייה. זי האָט בלויז געזעהן פּאַר זיך א מענשען מיט א שמאַרק אָבגעצערטעס געזיכט, מיט טיעפע לייד־נשאפטליכע ברענענדע אויגען.

— וואָס איך וויל? וואָס וויל איך? איך וויל דאָס לעבען מיט זיין גאַנצער זאַנדערבארער טיפענישׂ, מיט זיין גאַנצען ענד־לאָזען אָבגרונד... קונסט פערשטעה איך, אַלס דעם הייליגען וועג צום קומענדען לעבען — דאָס איז די אויבינקייט פון לעבען. און דעריבער גאַר איך אַזוי נאָך גרויסע, אינהאַלטס־רייכע גדאַנקען, וועלכע וועלען צוגרייטען א נייע געשלעכטס־אויסזוהל, א נייע וועלט, און נייע וועלט־אנשויאונגען... ניט אין דעם גראָס, ניט אין דעם מוזיקאַלישען קלאַנג זעה איך די בעדייטונג פון קונסט, איך פערשטעה קונסט אַלס א מעכטיגען ווילען, וועלכע רופט ארויס פון דעם באָאָם נייע וועלטען, נייע מענשען...

ניין, ניין, מיין טהייערער, מיר מוזען האָבען א גרויסע, גע־דאַנקען־רייכע קונסט, זאַנסט האָט זי קיין זין ניט און מען דארף זי גאָר אין גאַנצען ניט.

פּאָלק איז מיט אַמאָל צו זיך געקומען. וואָס האָט ער דאָ אָנגערעדט? האָט ער א נייע פּראָגראַם געוואָלט פאַרלייגען דער וועלט? צו דער זעלבער צייט האָט ער זיך איינגעקוקט אין איזא'ן, ער האָט געוואָלט טרעפען וואָס פאַר אַן איינדרוק זיין פלוידערייי האָט געמאַכט אויף איהר.

דאָס איז דאָך געווען שוין צו־קינדערש.

— דער מין קונסט, וועלכען איהר לויבט אזוי, קען האָבען א ווערטה נאָר פאַר חיות... איהר ווייסט דאָך אודאי, אז פויגלען, צום ביישפּיעל, ציהען צו די ז י צו זיך מיט זייער ריוטם, מיט זייערע מוזיקאַלישע קלאַנגען. אונזערע דיכטער זיינען שוין ניט פעהיג צו אזא זאַך — ניין, זיכער ניט. זיי מאַכען שוין ניט כמעהר קיין איינדרוק אפילו אויף די האַלב־ערוואַקסענע...

אילטים האָט גיפטיג א שמייכעל געטהאָן און האָט געוואונ־קען מיט די אויגען.

פּאָלק איז צו איהם צוגעגאַנגען. ער איז געווען אונצופריעדען

מיט זיך, און ער האָט איינגעגראָבען זיין בליק אין איהר... אַרויס־
געדרונגען אין סאמע האַרצען... דאָס איז שוין געווען צו לירוש...
ער איז ווידער אויפגערעגט געוואָרען. זויגער איז אין כעס
געוואָרען.

— מיך אינטערעסירט, ווירקליך, צו הערען, וואָס רופט איהר
אָן קונסט ?

— ראָפּס'ן האָט איהר געזעהן ? יא ? נו, אָט דאָס איז
קונסט. קען מען דען איבערהויפּט זאָגען וועגען לעבען עטוואָס
מעהר ?

— עס איז נאַטירליך.

— יא, נאַטירליך, פּאַר דעם וואָס אורטהיילט אויבערפלעכ־
ליך... נאַטירליך פּאַר דעם וואָס נעהמט אַן אַלצדינג פּאַר נאַטיר־
ליך. — יא, נאַטירליך פּאַר שטראוס'ן, פּאַר פּאָגט'ן, פּאַר ביכנער'ן
און... און... צו איז דען אָבער דיזע טיפּענישׁ, דיזער קאָפּ־שווינד־
לענדער אָבגרונד, דיזער גרויסער געשלעכטליכער קאַמפּף, דיזע אוי־
ביגע געשלעכטליכע שנאה... צו דען איז דאָס נאַטירליך ? איז
דאָס דען ניט דער אימער־בעשאַפענדער און אין דער זעלבער צייט
פערניכטענדער פּאַקטאָר פון לעבען ? איז דען ניט דאָס דער פּאַק־
טאָר, וועלכער רופט אַרויס די סיבות פון אונזער טהעטיגקייט,
חאָטש דיזע סיבות זעהן שטענדיג אויס אזוי אונשולדיג, אזוי אונ־
בעדייטענד ?

פּאַלק האָט זיך געפּלאַנטערט אין זיינע אייגענע געדאַנקען.
ער האָט געזוכט, געקליבען וועגטער, און פיהלענדיג, אז ער קען
זיי ניט געפינען, האָט ער גערעדט נאָך מיט גרעסערער אויפרעגונג :

אָט וואָס אונז איז נויטיג : א מאַרק, פּאַר וועלכען עס עק־
זיסטירט ניט קיין זעלבסטפערשטענדליכעס ; א מאַרק, וועלכער
וויים ניט פון פערשטענדליכע, בעגרייפליכע זאכען ; א מאַרק,
אין וועלכען עס האָט זיך אויפגעלייזט דער קנופ — דער הויליגער
קנופ — פון אַלע בעגריפע, וואו דער שטריק, די ליניע, וועט א
קלאַנג, א טאָן, וואו די גרויסע פאַסירונג וועט א ריהר, א פאַהר ;
וואו טויזענדע מענשען גיסען זיך צוזאַמען אין איינס, וואו עס עק־

זיסטירט א ניט־אונטערבראָכענע רייהע פון טאָן צום וואָרט און צום פּאָרב, אָהן די גרענעצען, וועלכע עקזיסטירען איצט.

פּאָלק איז ווידער געקומען צו זיך און האָט שטיל א שמיי־כעל געטהאָן...

— ניין, ניין, איך וויל ניט וויסען ניט פון אייער לעכערליכע לאָגיק, ניט פון אייער ערפאַהרונג, ניט פון אייערע ג'ירשה'טע, פּערקריפּעלטע מיטלען פּאַר געשלעכטליכען אויסוואַהל...

איזא האָט די גאַנצע צייט געקוקט אויף איהם. זי האָט ניט געהערט וואָס ער האָט געזאָגט. בלויז זיינע נערישקייטען האָר האָט זי נעזעהען ווי זיי זיינען געפאַלען אויפ'ן שטערן, און די טיפע, בריי־אָפענע אויגען... איהר האָט זיך קיינמאָל ניט פּאַרגעשטעלט, אז פּאָלק זאָל זיין אזוי שעהן... אזוי טייפעלש שעהן...

— הערר פּאָלק איז א פּנים אן אנהענגער פון די טעאסא־פיסטען.

דאָס האָט דער אנארכיסט פּלוצלונג אויפגעהויבען די קאָפּ און האָט געגומען רעדען לאַנגזאם אויף א צוצויגען קול.

פּאָלק האָט א שמייכעל געטהאָן.

— ניין, מיין ליעבער הערר, נאָר ניט אזוי. אָבער הערט אויס: איהר זיינט דאָך א גרויסער, בעריהמטער ריכטער, בע־וואוסט אומעטום, וואו נאָר מען רעדט די דייטשע שפּראַך...

אימיצער האָט זיך הויך צולאַכט, אומישנע, ווי עס שיינט.

דער אנארכיסט האָט געוואָרפען א ווילד־בייזען בליק אויף איהם, ער איז רויט געוואָרען און האָט אויסגעשריען צו פּאָלק'ן:

— זייט אזוי גוט, קיינע שפּאַסען.

פּאָלק איז געוואָרען ערנסט.

— איך האָב, אייגענטליך, גערעדט גאַנץ ערנסט, נאָר צוט בעדויערען האָב איך ניט געראָטען זיך אויסגעדריקט. אמת, מיי־נע וועדטער זיינען טאקי געווען בלויז א העפליכקייט, וויל איך אליין האַלט אייך ניט פּאַר גרויס, איך הער נאָר דיזע מיינונג פון אָרום, אָבער...

דער אנארכיסט האָט געזאָגטען. ער האָט געזעהן איזא'ס בליק,

וועלכער איז די גאנצע צייט געווען אנגעוועגדעט אויף איהם מיט א שלעכט־פערבעהאלטענעם שפאטישען שמייכעל.

— וועדטהער הערר, איהר פערגעהט צו וויט !

— אפילו א האאר ניט. איהר געפינט אין מיינע וועדטער וועלכע ניט איז אבזיכטען צו בעליידיגען אייך, דאס איז אבער ניט ריכטיג. און איהר האט ווירקליך געשאפען עטוואס פאר מיר אויך — א מין בילד... וועלכע איך וואלט אנגערופען די גרויסארטיג־קייט פון קאנטראסטען... איך מיין דא די רויטע הוסארען פון דער מענשהייט...

און וויעדער האט זיך צולאכט יענער מאן, דאס מאל אזוי הויך, אז פאלק האט זיך דערפיהלט אונאנגענעהם.

— און איצט ציה איך א שלום פון אלין וואס איך האב גע־זאגט: איז אפשר ניט אמת, אז די מינוטען, אין וועלכע איהר שאפט, זיינען פאר אייך אזעלכע אונגעוועהנליכע, אזעלכע מיס־טישע? איך וואלט אפילו זיי אנגערופען טהעאטאפישע — געט־ליך־נעהיימעס. איהר האט דאך אודאי נעהערט פון די פאקירען, וועלכע ברענגען אליין אויף זיך א היפנאטישען שלאף, און דערנאך ליגען זיי חדשים־וויייז ווי לעבעדיג־בענראבענע. איך האב אליין נעזעהען איינמאל אין מארסעל א פאקיר, וואס האט זיך געפונען אין אזא פערגלייווערטען צושטאנד, מען האט איהם געמאכט וואונ־דען, פון זיי האט זיך אבער קיין איין טראפען בלוט ניט געוויזען. נו, איז מיט אייך, זעהט איהר, וועו איהר שאפט, פאלט איהר אויך אריין אין אן עהנליכען שלאף־עקסטאז, בלויז מיט דעם אונטער־שיעד וואס איהר קענט דעם עקסטאז ניט ארויסרופען נאך אייער פערלאנג נאך, וועו איהר וויילט. אין איין אויגענבליק קאנצענט־רירט זיך די גאנצע לעבענסקראפט אין איין פינטעלע. ניט איהר זעהט וואס, ניט איהר הערט וואס, איהר ארבייט אונבעווואוסט, נאר ניט קלערענדיג פון קיין זאך, אלעס וועדט געטהאן ווי אין שלאף... נו, היינט זאגט אליין, איז עס ניט מיסטיש? צי קענט איהר דען גענבען וועלכע ניט איז לאנישע ערקלערונג צו אזא זאך? צי קענט איהר וועמען ערקלערען פאר וואס דוקא איהר זיינט דער בעוואוסטער דיכטער, און ניט קיין אנדערער?...

אלע האבען צומישט געשווינגען. פאלק איז פונדעסטוועגען דאך פערגאנגען צו ווייט.

דער אנארכיסט איז אויפגעשטאנען און איז ארויסגעגאנגען. אילטים האט ניט אנגעהויבען צו פערשטעהן וואס דא טוט זיך. ניין, ניין, זיין מח איז געווען צו גרויס צו פערשטעהן א נייטע מע־טאפיזישע שפילעריייען. ער האט אבער דאך פערשטאנען, אז פאלק האט צושלאגען זיין געגנער'ס פאזיציע און ער האט פרוינדליך גע־טרונקען צו פאלק'ס געזונדהייט.

— גיט מיר אייער האנד!

דער יונגערמאן, וואס האט פריהער געשלייערט די גלעזער אויפ'ן פלאר, האט זיך אצינד אויפגעהויבען, האט ווי אן אקטיאר ארויסגעשפארט איין האנד אין זייט, און די אנדערע אויסגעצויגען צו באלק'ען. פאלק האט מיט א שמייכעל איהם געגעבען זיין האנד. איזא האט געשווינגען. זי האט זיך געפילט אזוי גליקליך. אזא גליק האט זי שוין לאנג ניט געשפירט. שוין גאר לאנג.

פאלק איז געווען א וואונדערבארער מענש. ער איז איינפאך געווען איהר שהנסטע לעבענס־פאסירונג, אבער בלויז א צופע־ליגע פאסירונג...

זי איז פלוצלונג געווארען אונרוהיג.

— דו ביסט אזוי שטיל — איז מיקיטא צו איהר צוגעגאנגען.

— איך בין גליקליך — און זי האט לייכט געדריקט זיין האנד.

— דו ביסט ניט מיעד?

— א האר ניט!

— מיר וועלען פונדעסטוועגען איצט גהן, ניט אמת?

עפעס א מין קראפט האט איהר געהאלטען צוגעשמידט צום ארט. זי וואלט ניט וועלען אוועקגעהן, פאר קיין פאלק ניט. אין זיינע אויגען אבער האט זי איבערגעלעזען א שטומען געבעט.

— יא, מיר גההען — איהר שטימע האט געקלונגען פרעמד, כמעט אבשטויסענד.

זי האט זיך אויפגעהויבען.

— איהר גההט שוין אוועק? בלייבט נאך מיט אונז א ווייל־

לִיטשקע — האָט פּאַלק געבעטן. ער איז גרייט געווען מיט גוואַלד צו פערהאַלטן זיי.

מיקיטאַ אָבער האָט בשום אופן ניט געוואָלט פערבלייבן לענגער; ער האָט געמוזט ברענגען אויא'ן אהיים.

— נו, געדענק־זשע, מיקיטא...

— אַך, ווירקליך! מיקיטא האָט גאָר פערגעסן, אַז אילטים האָט איינגעלאַדען איהם און אויא'ן צו זיך אויף אַן אַבענד.

יא, ער וועט זיכער קומען. אויב אויא וועט וועלן מיט איהם מיטגעהן, דאָס ווייסט ער ניט...

אויא האָט מיט פרייד אָנגענומען דעם פאַרשלאָג.

— און דו, פּאַלק? דו וועסט דאָך אויך מסתמא קומען? — אילטים האָט איהם פריינדליך א קלאַפּ געטהאָן איבער'ן פּלייצע.

— זיכער.

איוא האָט זיך פּלוצלונג אומגעקהרט צו פּאַלקען און האָט איהם נאָך א מאל געריכט די האַנד.

— איהר וועט מיך אין גיכען בעזוכען?

פּאַלק'ן האָט זיך געדוכט, אַז דער פּאַרהאַנג ארום איהרע אויגען רייסט זיך דורך, אַן אויפלייכטונג צופלאַקערט זיך און פּאַרגיסט מיט א הייסער כוואַליע איהרע ברעמען.

— אייער וואָהנונג איז מיין הויז.

מיקיטא'ן איז בעפאַלען א מין אונרוהיגקייט. ער האָט איינגעוועהנליך שטאַרק געדריקט פּאַלק'ען די האַנד און איז שוועק מיט איוא'ן.

— זיי האָבען קיין געדולד ניט! — האָט אילטים גנב'יש געוואונקען.

פּאַלק איז מיט א מאל שטאַרק אויפגערעגט געוואָרען, ער האָט מיט מיה צוריקגעהאַלטען דאָס וואָרט, וועלכעס וואָלט אילטים'ן כלל ניט געשמעקט.

ער האָט זיך ווידער געזעצט און האָט זיך ארומגעקוקט.

אַלעס ארום איהם האָט איהם אויסגעזעהען אזוי נאַריש און לאַנגוויליג; ער האָט זיך געפיהלט שרעקליך איינזאַם. און דער־

צו איז ער געווען זעהר אונצופריעדען מיט זיך. ער האָט איצט געפיהלט, ווי לעכערליך און קינדערש ער איז געווען דורך דער נאנצער צייט פון זיין פלוידערען. ער האָט ווירקליך געוואָלט מאַכען אַן אייגדרוק אויף איזא'ן, קיין צווייפעל... און ערשט זיינען דאָך אלע זיינע רייד געווען אזוי נאריש... אזוי פיעל נארישע, פוסטע ווערטער... אזוי עקעלהאפט — צו גיסען וואסער דורך א זיפ... ער איז זיכער, אז ביי אַנדערע אומשטענדען וואָלט ער דאָס אלעס געזאָגט א סך שעהנער. נו, און איצט ווּאָס?...

ער האָט נעציטערט, געפֿלאָנטערט זיך, און האָט ניט פערשטאַנען ווּאָס ער האָט נערעדט.

ווילד־אויפנערעגט איז ער געוואָרען.

אָט דיזער נארישער ז ו י ג ע ר, ווי מיאוס ער ציהט דאָס ביער פון גלאָז... עקעלהאפט. אלץ האָט איהם היינט אויסגעזעהן אַבּשייליך אין דיזען בעריהמטען „נאכטיגאל". יא, אלץ.

ניין! צו ווּאָס נאָך זיצען דאָ לענגער? ער האָט זיך מיט א מאל פערבענקט נאָך פרישער לופט. ער האָט געפיהלט, אז ער מוז ערגעץ־ווּאו געהן, ווּאוהין דאָס זאל ניט זיין, אבי ווייט, אַהן אן ענדע ווייט איבער אלע גאסען... ער מוז עטוואָס קלאָר מאכען פאר זיך. עפעס א מין רעטענישׂ ליגט דאָ פערוויקעלט, ער מוז דאָס פערנאנדערוויקלען, עטוואָס... עטוואָס, אזוי ניי און פרעמד.

ער האָט בעצאהלט און איז ארויס פון זאל.

4.

שטאַרק אונרוהיג האָט זיך פאלק נעפיהלט, ארויסגעהענדיג אויפ'ן גאס. ער האָט אַנגעהויבען געהן גאנץ שנעל, רעכענענדיג, אפשר וועט ער וועט זיך גוט אויסמאַטערען, לויפענדיג, וועט איהם לייכטער ווערען אויפ'ן הארצען. איהם האָט זיך נערוכט, אז עטוואָס יאָגט איהם, טרייבט איהם אלץ שנעלער און שנעלער, ביז ער האָט אַנגעהויבען גאָר לויפען. אַבער דאָס אלעס האָט איהם וועניג געהאלפען. זיין נעמיטה איז נעוואָרען אלץ טרויעריגער און פינסטערער.

ער האָט געפיהלט, ווי א חוואליע פון אונרוהיגקייט דרינגט איהם דורך אלץ טיפער און טיפער. ער האָט געפיהלט, ווי עס קאָכט און זידט אין איהם אלץ ראשער און ראשער, און מיט אלץ א גרע־סערע קראפט ניסט זי זיך אריין אין יעדען שפעלטעלע פון זיין גוף, אין יעדען נערוו.

וואָס איז עס?

ער האָט זיך פלוצלונג פערטראכט.

איז עס מעגליך, אז די סכנה קומט צוריק?

ער האָט זיך אבגעשטעלט.

מיט אן אינסטינקט כמעט ווי פון א חיה, אזוי ווי ביי איהם וואָלט נעוועון עפעס א פרעמדע נשמה, האָט ער געפיהלט אן אָנ־קומענדע נעפאהר.

מיט א מאל האָט ער דערפיהלט עפעס אן אונבעשטימטע טהי־רישע ליידענשאפט.

מען מוז אנטלויפען! — האָט עטוואָס אין איהם געשריען.

ער האָט פלוצלונג דערמאָנט זיך אן יענע צייט, וועו ער איז נאָך נעוועון א פערצעהן־יעהריגער אינגעל. ערגעץ אין דער הויך, אויפ'ן דריטען גאָרן. צוויי פענסטער צום הויף צו. אונטען אן אייביגער טומעל. באָנדארעס האָבען אָנגעשלאָגען רייפען אויף פעס־לאָך. ער האָט נעמוזט אוסלערנען אויף אויסוועניג א לאָנגע שטיק לאָטיין. וועו ניט, האָט איהם ערוואַרטעט א שטרענגע שטראָף. און ער איז נעזעסען און נעלערנט, אזוי געלערנט, דאָס ביטערע טרערען, ווי ארבעם, האָבען זיך געקייקעלט איבער זיינע באָקען. אבער זיין מארך איז נעוועון וואונדערבאר טעמפ. אָט האָט ער אויסגעלערנט אויף אויסוועניג איין שורה און ער האָט שוין פער־געסען די אלע אנדערע. און אויפ'ן לאָנקע, הינטער'ן פענסטער, האָבען זיך געשפיעלט זיינע חברים. און יאָנס איז אודאי נעוועון מיט זיי — יאָנס, וועמען ער האָט אזוי ליעב נעהאָט. עס האָט נעהאָלטען ביין וועלען פינסטערלאָך. ער האָט זיך א וואָרף נעטהאָן אויף די קניע. א מאָדנער שרעק האָט איהם ארומנעכאפט. ער האָט תפלה נעטהאָן צום הייליגען גייסט, ער זאָל איהם העלפען. אבער ער האָט נאָר ניט נעקאָנט נעדענקען. אין די אויגען איז

איהם פינסטער געווארען פון שרעק. ער האָט עס דאָך נעמוזט אויסלערנען. און ער האָט זיך געשלאָגען מיט די קולאקעס איבער'ן קאָפּ. יעדען וואָרט האָט ער איבערגע'חזר'ט א מאָל טויזענד, אָבער עס איז נאָר נישט געווארען.

וואָס טהוט מען? דאָן איז איהם געקומען א געדאנק, אז מען דארף אנטלויפען, ווייט, ווייט — צו דער מאמע.

און ער איז געלאָפען אין מיטען נאכט, געלאָפען מיט אימפעט, געפאלען און ווידער געלאָפען. יעדער שאָרף האָט איהם צוגעשמידט צום פלאץ; יעדער בייערל האָט ווי א גאנצער ים ליכטיגקייט אויפגעפלאמט אין זיינע אויגען, און דאן איז ער ווידער אויפגעשפרונגען, און ווייטער געלאָפען, אָהן א אָטהעם, ביז ער איז ענדליך אנידערגעפאלען אין וואלד אין חלשות.

איצט האָט ער געהערט דיזעלבע מעכטיגע און בעפעהלענדע שטימע: אנטלויף! אנטלויף!

ער האָט זיך אבגעשטעלט און א שמייכעל געטהאָן.

די חיה האָט זיך אויפגעאפט אין איהם. צו דען איז ביי א מענשען, וואָס האָט די גרויסע מתנה פון פערשטאנד, ניטא קיין אנדער מיטעל, אויסער דעם שענדליכען מיטעל פון אנטלויפען? צו וואָס זאָל ער אייגענטליך לויפען אזוי פלוצלונג?

אין איהם האָט זיך אָנגעצונדען א וואונש — פונקט ווי א וואלקען האָט זיך דיזער וואונש פערשפרייט איבער זיין מארך און האָט צוגעדריקט אלע אנדערע געדאנקען. ער האָט געפיהלט איהר האנד אויף זיינע ליפען. ער האָט דערפיהלט, ווי די ווארעמקייט פון איהר קערפער צוזשארעש זיין בלוט; ווי די קלאנגען פון איהר שטימע צוגיסען זיך ווי א וויכע כוואליע איבער זיינע נערוון.

ער האָט זיך פלוצלונג א שנעלען ריס געטהאָן, אויסשרייענדיג אויפ'ן קול: ניין!

מיקיטא! ווי ליעב ער האָט איהר! ער האָט געזעהען, ווי מיקיטא האָט זיי די גאנצע צייט נאכגעקוקט אזוי אונרוהיג.

איז ער אָבער ניט געווען זיכער אין איהר ליעבע?

און מיט א מאָל אן אנדער געדאנק:

און זי? האָט זי דען געקאנט ליעבען מיקיטא'ן? ניין, דאָס

איז א גלעכטער צו דענקען גאָר אזוי. ווי איז עס מעגליך, אז אזא פּרוי, ווי איזא, ניין, ניין... האָט דען דיזע פּרוי רוהיג געקאָנט צוקוקען מיקיטא'ס לעבערליכע בעוועגונגען? הם, מיקיטא איז היינט געווען ווירקליך גאַנץ לעבערליך מיט זיינע אונרוהיגע בליקען...

ניין! ניין! פּאַלק האָט זיך פּערשעהמט פּאר זיך אליין. מיקיטא'ן דאַרף מען ליעב האָבען. יעדער, וואָס קען איהם נאָהענט, מוז איהם ליעב האָבען. יאָ. קיין ספּק, זי ליעבט איהם און מוז איהם ליעב האָבען.

אָבער ווי, ווען זי ליעבט נור זיין קונסט?

ווירקליך? אָדער עס דוכט זיך איהם בלויז? האָט ער דען ניט געזעהען, ווי אַן אויסדרוק פון אונצופריעדענהייט האָט זיך געוויזען אויף איהר פּנים, ווען מיקיטא האָט אָנגעהויבען רעידען פון דעם גליק פון ליעבע? און האָט זי דען נאָכהער ניט געמאַטערט זיך מילדער צו מאַכען דיזען אייגדרוק מיט דעם, וואָס זי האָט געמאַכט נומען גלעטען זיין האַנד אָהן א שום פּאַרוואָס?

און מיט א מאָל איז איהם בעפאַלען א ווילדער צאָרן. האָט ער דען זיך אליין ניט דערטאַפּט, אז מיקיטא'ס ליעבע האָט ארוים־געפּרופען ביי איהם אן אונאָנגענעהמען געפיהל? האָט ער דען אין זיין טיפען האַרצען ניט געוואונשען, אז זיינע סברות, דאָס זי ליעבט איהם ניט, זאָלען זיך ארויסווייזען, אלס ריכטיג? ניין, דאָס איז העסליך, שענדליך! העסליך, שענדליך? פּאר וואָס? חא! חא! חא! איז ער דען שולדיג, וואָס אין זיין נשמה האָבען ערוואַכט נאַרישע, טהירישע אינסטינקטען?

ער איז אריין אין שטאַרט־גאַרטען, און ער האָט זיך פּערוואונ־דערט. אזעלכע שעהנע בוימער האָט ער נאָך קיינמאָל ניט געזעהען. ער האָט זיי אָנגעהויבען אויפּמערקזאם בעטראכטען. ער האָט גע־זעהען מעכטיגע צוויגען — פּונקט ווי סוקאוואטע שפּיצען, וואָס צו־געהען זיך פון דעם אקם פון א ראָד — אזעלכע מאַרנע, אזוי פּער־פּלאַנטערט און אייגנעוואקסען איינע אין די אנדערע. ער האָט געזעהען דעם נעץ פון זייערע שפּיצען, וועלכע האָבען זיך געמאַלען אויפ'ן פאָן פון הימל: דעם ריעזען־נעץ פון אָדערען, וואָס האָבען

ארומגעוויקעלט דעם הימעל, דיזען הייליגען, געהיימניספולען שוים פון ליכט און גליק.

ווי שעהן אלעם איז! און דער מערץ־ווינטעל אזא ווארימער! ער מוז איהר פערגעסען! יא, פערגעסען!

און ווידער האט אלע זיינע פלענער און נעראנקען פערטויבט די אייניציגע בעקאנטע שטימע: אנטלויף! אנטלויף!

ניין, ער דארף ניט אנטלויפען! פאר וועמען?

אבער זיין אונרוהיגקייט איז געוואָרען אלץ שטארקער. ער האט געקעמפפט מיט א שמערץ, וואס איז געוואָרען פון מינוט אלץ נרעסער, און וואס האט אבגעשטעלט דעם קלאפען פון זיין הארץ.

וואר איז געווען דיזע פרוי? וואס איז זי איהם? אבער האט ער דען א מאל געפיהלט עטוואס עהנליכעם? ניין, קיינמאל ניט.

איז עס ליעבע?

ער האט דערפיהלט א מאדנע אונרוהיגקייט.

ווי האט עס געקאנט פאסירען, אז אין איין שטונדע זאל א פרוי איהם מאכען אזוי אונטערטהעניג צו זיך, זאל אזוי אריינדרינגען אין זיין מארך און זאל קאנצענטרירען ארום זיך אלע זיינע נעראנקען און געפיהלען?

ניין, ער ווייל און טאר ניט מעהר טראכטען וועגען איהר.

ניט גלוסט די פרוי פון דיין חבר! ניין, וועגען דעם האט ער דוקא ניט געטראכט. זי איז אבער געווען מיקיטא'ס גאנצער גליק! נאט, ווי דיזער מענש האט זיך פאראנדערגעפלאקערט, ריידענדיג פון זיין ליעבע!

און עס איז דאך אזוי שעהן, וואס מיקיטא האט ענדליך גענוגען זיין גליק! ווי דאס וועט ענטוויקלען זיינע קינסטלערישע קרעפטען: צו האבען א מענליכקייט צו שאפען פאר דיזע פרוי און צוליעב איהר!

און וויעדער האט ער דערפיהלט איהר ווייכע, דינע האנד אויף זיינע ליפען. זי האט זיך ניט געווערט. ער האט געזעהען איהר פערוואלקעטען שמייכעל, דאס שטראהלענדע לייכטען ארום די אויגען... און מיט אן אונענדליכען גענוס האט ער געפיהלט אין זיין קערפער די ציטערענדע וואַרעמקייט. זיינע אויגען האבען געברענט.

ער וואָלט זעהר געוואָלט איצט האָבען לעבען זיך א מענשלעכען וועזען, אויך וועלכען ער זאָל קענען אויסניסען זיין גרעסטע צערטליכקייט.

און ער האָט זיך רערמאָנט אָן יאָנינא!

ווי א בליץ איז דיזער געדאַנק דורכגעלאָפען אין זיין קאָפּ.

זי איז דאָך געווען אזוי גוט צו איהם. זי האָט דאָך איהם אזוי שטאַרק געליעבט.

און ער איהר האָט דאָך אויך געליעבט. זאָגאַר מעהר, ווי ער האָט עס זיך אליין געוואָלט מודה זיין.

איהר לעבע האָט איהם מיט א מאָל זיך אויסגעווויזען אזא שעהנע. זי האָט איהם אָבגענעבען אלעס, וועגען קיין זאַך ניט קלערענדיג; זי האָט ניט געהאַט קיינע צווייפעל. זי האָט געהערט צו איהם, און נור צו איהם.

און זאָנדערבאַר, ער איז איצט געווען ניט ווייט פון איהר. וואָס האָט איהם געבראַכט אהערצו?

יא, נור איין גאַם בלויז...

דער נאַכט־וועכטער האָט איהם געעפענט די טיר. ער איז אריפגעלאָפען אין דער הויך די טרעפּ און האָט שטיל אָנגעקלאָפּט אין איהר טיר.

— עריק, דו?

זי האָט אין גאַנצען נעציטערט.

— שטילער... יא, איך... האָב זיך פערבענקט נאָך דיר — און איז אריין אין איהר צימער.

ער האָט איהר נעקושט, נעגלעט, נערעדט מיט איהר, און זי האָט פערלאָרען דעם בעוואוסטזיין פון אזא איבערפלוס פון גליק.

— וואָס פאַר א גליק, וואָס פאַר א גליק! — האָט זי ניט אויפגעהערט צו מורמלען.

און ער האָט איהר נערריקט אלץ שטאַרקער און שטאַרקער, און זיך צוגעהערט צום אייגענעם געווויסען, וועלכער האָט ניט אויפגעהערט צו שרייען: מיקיטא! מיקיטא!

יא, איצט האָב איך פערגעסען — אלעס פערגעסען — צוליעב מיקיטא.

— יא, יאנינא, איך בין איצט מיט דיר, און וועל בלייבען, בלייבען מיט דיר....

.5

ער טאָר איהר מעהר ניט זעהען — דאָס איז געווען דער אייני־ציגער גערַאנק, וועלכען ער איז געווען אין שטאַנד זיך קלאָר צו מאכען אין דעם משך פון א גאַנצער שלאָפלאָזער נאַכט. ניין, ער טאָר איהר ניט זעהען מעהר.

א קראַנקהאַפטע אונרוהיגקייט האָט איהם בעהערשט. מיט וואָס וועט זיך עס ענדיגען? ווי וועט ער קענען דערשטיקען אין זיך דיזען שרעקליכען פערלאַנג? אין איין שטונדע צייט האָט דיזע פרוי אריינגעלאָזען אין איהם טיפע וואָרצלען, וועלכע האָבען ווי א געדיכטער נעץ ארומגעפענטעט זיין גאַנצע נשמה.

ער האָט געפיהלט, ווי ער צושפאלט זיך אויף צווייען, און וועהרענד איין טהייל זיינער מאַטערט זיך צו ריכטען זיין ווילען קלאָר און ניכטער, וואַרפט דער צווייטער טהייל אריין אין זיין מאַרך גערַאנקען, וועלכע צוקלאַפען אלע זיינע פריהער־אָנגענומענע בע־שלוסע, און מאכען טוידט די שטימען פון פליכט אין געוויסען. און אלץ טיפער האָט זיך אריינגעריסען אין איהם די בענקענישׂ און דער פערלאַנג, אזוי דאָס ער האָט זיך געדרעהט אין טיפע שמערצען און האָט אין ערגעץ קיין רוה ניט געקאָנט געפינען.

וואָס־זשע האָט דאָ אייגענטליך פאַסירט?

אָה, איהר פסיכאָלאָגען, ערקלערט מיר איצט, וואָס קומט פאָר אין מיין זעלע! איהר ווייסט דאָך פון אזא גאַנצע הורבע פסיכא־לאָגישע געזעצע! איך בעט אייך, ערקלערט מיר עס!

ער האָט זיך פלוצלונג א טרייסעל געטהאָן.

וואָס איז מיט מיקיטא? פיהלט ער, אז עס רוקט זיך עפעס אן? אָבער עס האָט דאָך גאָר ניט פאַסירט! טו פאר וואָס איז ער היינט געווען אזוי אומעדיג און שווייגענדיג?

מסתמא ליעבט ער איהר גאָר אָהן א גרענעץ. זיינע ליפען האָ־בען אויפגעציטערט פון ליידען בייַ דיזער השערה.

יא, מיקיטא קען בֿיהלען אויף דער ווייטקייט פון טויזענד מיל.
יא, מיקיטא זעהט דאָך, ווי די גראָז וואקסט. דיזער טאָן, מיט וועלכען ער האָט איהם געבעטען צו בענלייטען איזא'ן צו אילטים. ער אליין איז זעהר בעשעפטיגט, און איזא'ן אינטערעסירט אזוי שטאַרק דיזער אָבענד.
וואָרום געהט ער אליין ניט מיט איהר?
ער וועט אפשר שפּעטער אונטערקומען...
אָבער קען ער דען ניט אבלייגען זיינע געשעפטען ביז אויף מאָרגען?
פאלק האָט זיך אויפגעהויבען. ניין, ער וועט איהר ניט בעגלייטען. ער וויל איהר מעהר ניט זעהען. איצט, קען זיין, וועט ער נאָך קענען פערגעסען איהר. איצט קען זי נאָך בלייבען פאר איהם בלויז א שעהנע עראינערונג, וועלכע ער וועט נאָך אפשר שפּעטער קענען אויסנוצען, אלס ליטעראט.
פאלק האָט זיך אירָאניש צולאכט.
ער בלייבט אין דער היים און גיט זיך איבער דער ליטעראטור, חע, חע!
ער האָט מיט א מאל דערפיהלט א ביזען עקעל.
דיזע נארישע, אונזינניגע שרייבעריי! וואָרום איז ער ניט אזוי פיעל אריסטאקראט, און ניט פראסטיטואירען זיינע טיפסטע, צערטליכסטע, צניעות'דיגסטע אייגדריקע? וואָרום וואַרפט ער אלעס צו דער מאסע צום פרעסען?
העסליך!
ניין, איצט וועט ער זיך צווינגען. בעשלאסען. ער בלייבט אין דער היים.
דער פעסטער בעשלוס האָט איהם געמאכט פערגניגען. ער האָט זיך אוועקגעזעצט ביים טיש און געטומען לעזען.
ער האָט איבערגעלייענט א זייטעל און גאָר ניט פערשטאנען.
אונבעמערקט פאר זיך אליין, האָט ער זיך דערמאָנט אָן דעם דיכער אין גאגאל'ס א ראמאן, וועמען עס האָט געמאכט גרויס פערגניגען דאָס מעכאנישע לעזען, כאָטש ער האָט קיין וואָרט ניט פערשטאנען.

ער האָט זיך אָנגעשטרענגט און געטאָן וויטער לעזען.

וואָס פאַר א צויבער עס איז בעהאלטען אין איהרע בעווענגונגען! דאָס זיינען ניט קיין בעווענגונגען, נור א רערע, דער עכסטער אויסדרוק פון זיין אייגענעם עכסטען אידעאל פון שענהייט — און א האַנד, איהר האַנד!

ער האָט אויפגעציטערט.

וועט מען זאָל דאָס נור קענען פערגעסען!

מען דאַרף פון דעסטוועגען אָנשרייבען מיקיטא'ז דאָס אן אונטערווערטעט פאַסירונג מאכט איהם אונמעגליך צו בעגליטען איזא'ן.

ער האָט זיך צוגעזעצט צום טיש, און אָנגעשריבען אן אָפענעם בריוועל.

ווי גוט וואָלט עס געווען, וועט עס איז דאָ אימיצער, וואָס טראָגט אַוועק דעם בריוועל אויף די פאָסט! אזוי מוז מען גאָר אלליין געהן.

ער איז ארויס אויפ'ן גאַס. עטוואָס האָט איהם געשטויסען צו געהן צו איהר, זעהען איהר נאָך א מאָל, צו אטהעמען מיט דער לופט, מיט וועלכער זי אטהעמט, נאָך א מאָל זיך אָנקוויקען מיט דעם צויבער, וואָס זי פערשפרייט ארום זיך.

אָבער ניין, ניין, טויזענד מאָל ניין! ער קען דאָך זיך גובר זיין.

יא, זיך אלליין גובר זיין! אזוי נובר זיין, ווי אייגער פון זיינע פרייגד, וועמעס גרעסטער וואונש איז געווען צו זעהען רויס. ער איז אוועקגעפאָהרען נאָך רויס, אָבער ניט צופאָהרענדיג איין מיט בלויז ביז'ן שטאָדט, האָט ער זיך געזאָגט, אז דער מענש דאַרף קענען זיך גובר זיין, און האָט זיך אומגעקעהרט צוריק. דאָך, קומענדיג צוריק אהיים, איז ער משוגע געוואָרען.

יא, דאָס איז דער רעזולטאט פון דעם נארישען, לעבערליכען וועלען זיך גובר זיין. צו וואָס טויג עס?

און ער האָט זיך דערמאָנט אָן היינע'ס וועדטער. ווי האָט ער עס געזאָגט: עס איז געווען זעהר גוט, וועז איך האָב געקאָנט זיך גובר זיין, נור דאָך בעסער, וועז איך האָב ניט געקאָנט... דאָכט זיך אזוי.

איהם האָט געפֿיניגט דער צינישער, בעהאָלטענער געדאנק, איהם האָט זיך געדוכט, דאָס ער פערשמוצט איזא'ן.

אָבער ווי אזוי? אין וואָס פאר א פערהעלטנים האָט איזא נעקאָנט גאָר זיין מיט דיזען געדאנק?

און ער איז געגאנגען און געטראכט פון די נעהיימניספאָלע אונפערשטענדליכע געדאנקען, וועלכע ווערען ערגעץ־וואו בעשאפען אזוי שטיל, און מיט א מאָל, גאָר אָהן אן ערקלערונג, אָהן א שום פערבינדונג, אהא, זיי זיינען דאָ אין קאָפּ.

יא, עס זעהט נור אויס, אז עס איז ניטאָ קיין אורזאכע. א חיטרע אונבעקאנטע קראָפט וויים, אז זי שפּינט און וועבט דיזע געדאנקען.

און עס האָט איהם געמאכט פערגניגען צו טראכטען איבער דיזען רעטעניש. עס איז געווען קלאָר, אז ער האָט עס געטהאָן דערפאר, כדי אין זיין בעוואוסטזיין זאָל ניט דורכדרינגען אן אנדער אונאנגענעהמער געדאנק, וואָס האָט איהם ניט געוואָלט אבלאָזען.

דאָך דער געדאנק וועגען מיקיטא האָט זיך דורכגעשפּארט. און נאָדע וועגען איהם האָט ער זעהר ניט געוואָלט טראכטען.

איהם האָט זיך אויסגעדוכט, אז ביי דיזען געדאנק דריקט זיך צונויף ביי איהם די האַרץ. די גאנצע בלוט גיסט זיך צו צו איהר. און דאָס האָט איהם פערשאפט א שרעקליכען שמערץ.

וואָרום האָט מיקיטא געקאָנט האָבען רעכט אויף וועלכען־עם־איז אנדער מענשען אויסשליסליכע רעכט, אזוי ווי א מאָנאָפאָל?

ער האָט מיט א מאָל געפיהלט, ווי ער שעהמט זיך מיט זיך, און אין דערזעלבער צייט האָט ער דערשפּירט א געפיהל פון עקעל, פון האס.

ניין, ער טאָר ניט געהן צו איהר צולייעב מיקיטא! צולייעב מיקיטא? ער האָט זיך אירגעניש צולאכט. ערויק פאלק האלט זיך פאר אונבעזיעגבאר. מיט דער הילף פון א געווייסער קראפט, מוז יעדע פרוי פון יעדען מאן, יעדע כלה פון יעדען חתן איהם ליעב קריגען, און מיט א מאָל...

אָבער דאָס איז דאָך ווירקליך צום לאכען. וועז ער וואָלט זיך נאָך געזאָגט: הער, גע ניט אהין, דו וועסט זיך פערליעבען, און

אויף געגענזייטיגע לייבע קענסטו ניט רעכענען, וואלט עס געווען נאך פערשטענדליך.

און ער האט זיך אבגעשטעלט.

ער האט געפיהלט א מערקווירדיגע זיכערהייט, דאס זי איז נעהענטער צו איהם, ווי צו מיקיטא; ער האט קלאר געפיהלט עס... און אויך מיקיטא האט עס בעראפט, וואהרשיינליך, פיהלען, דאס איז א....

ניין, ניין!

נור איין זאך האט ער געקאנט טהאן מיט א ריינעם געוויסען: זיין כאטש נאהענט פון איהר, שטעהענדיג אויף דער אנדערער גאס געגען איהר הויז. ער וועט אריין דארט אין רעסטאראנט. דארט וועט ער זיך אוועקזעצען, זיך אנ'שכור'ען, אום צו פערלירען אייגנפאך דעם כח צו געהן צו איהר. ער דארף עס טהאן, און וועט עס טהאן.

פאר'ן הויז, וואו איזא האט געוואוינט, האט ער זיך אבגעשטעלט.

איצט איז שוין שפעט! איצט קען ער שוין ניט לאזען וויסען מיקיטא דורך א בריף, אז ער קען ניט קומען.

וואס־זשע טהוט מען איצט?

גאט מיינער, נאטירליך ארויפגעהן צו איהר און לאזען איהר וויסען.

אונרוהיג האט זיך די הארץ געווארפען אין זיין ברוסט, וען ער האט זיך אויפגעהויבען אויף די טרעפ.

ער האט אנגעקלונגען, און ער האט זיך שטארק דערשראקען. איהם האט זיך אויסגעדוכט, אז די גאנצע הויז דארף זיך צונויפ־לויפען אויף דיזען קלונג.

אנטלויף! אנטלויף! — האט עטוואס אין איהם געשריען.

די טיר האט זיך געעפענט. איזא איז געשטאנען אין קארידאר.

ער האט בעמערקט, ווי די פרייד האט א בליץ געטהאן אין איהרע אויגען און זיך צוגאסען איבער איהר נאנצען קערפער.

זי האט איהם פריינדליך נעדריקט די האנד, זעהר פריינדליך.

האט זי געוואלט דערמיט עטוואס זאגען?

— וויסט איהר, אז מיקיטא וועט קומען ערשט שפעטער?

— אײך ווײַס. ער איז הײַנט נעווען בײַ מיר.

— הײַסט עס, אז איהר ווּעט נעהן מיט מיר. דאָס ווּעט דאָך ניט זײַן אײַך אונאנגענעהם?

— פֿאַר אײַך בין איך אַלעס פֿערטיג צו טהאָן.

דיזע ווערטער האָבען זיך אַרויסגעריסען בײַ איהם אונערוואַרטעט פֿאַר איהם אַליין.

בײַדע האָבען זיך געפּיהלט דערשראָקען. יאָ, ער מוז זעהען ניט פֿערלירען אײַבער זיך די קאָנטראָלע.

ווי האָט עס פּאַסירט, דאָס ער איז ניט געווען בכח זיך צו בעהערשען?

זיי האָבען זיך אַוועקגעזעצט, א בליק געטהאָן אײַנער דעם אַנדערען אין די אויגען, און האָבען א שמייכעל געטהאָן. פּאַלק האָט געפּיהלט, דאָס זי איז אונרוהיג.

ער האָט זיך גובר געווען און האָט אָנגעהויבען רעדען פון גאַנץ געוועהנלַיכע זאַכען.

— נו — נו, ווי איז אײַך געפֿעלען נעכטיגער אָבענד?

— אָה, דאָס איז געווען א זעהר אינטערעסאַנטער אָבענד.

— אילטים איז ניט גאָר א געוועהנלַיכער מענש. ניט אמת? זי האָט א שמייכעל געטהאָן.

— ניין! איך מיין עס גאַנץ ערנסט.

איזא האָט אויף איהם א בליק געטהאָן, אַזוי ווי זי וואָלט ניט געגלויבט אין זײַן ערנסטקייט.

— א, אילטים איז אונבעדינגט א זשעני־דילעטאַנט. ער ווײַס אַלץ, דורכגעמאכט אַלץ, געלעזען אַלץ. זײַן מאָרך ארבייט גאַנץ לאָגיש, נור ער קומט צו אזעלכע אונגעוועהנלַיכע שלוסע, וועלכע פֿערניכטען זײַן גאַנצע ארבייט. צום ביישפּיעל: ניט לאַנג צוריק האָט ער געשוויצט איבער דער פּראָבלעמע, אויף וועלכער שטופּע פון עגטוויקלונג אַוועקצושטעלען די קינדער. פּערשטעהט זיך, אז ער האָט זיך ניט וועניג געבראכען דעם קאָפּ אויף דעם. אין דער ערשטער רייהע איז געשטאַנען דער פֿערגלייך מיט פֿרויען. אַלע קינדער — דאָס זיינען קליינינקע פֿרויען, אָדער מיט אַנדערע וועלטער, פֿרויען זיינען קינדער, וועלכע האָבען אויפגעהערט זיך צו

ענטוויקלען. קינדער און פרויען האבען רונדע פארמען און ווייכע בייגער. קינדער און פרויען קענען לאגיש ניט דענקען, זיינען ניט פעהיג צו אונטערוואַרפען זייערע געפיהלען צום פערשטאנד. אבער ביי דעם ווייטערען פערגלייך האבען זיך אנגעהויבען שווירִיגקייטען. קינדער זיינען ריין און אונשולדיג, פרויען אבער זיינען בייז, פאלש, בעריהמעריש און זיינען די אמת'ע דיענער פון טייפעל. אויף אזא אופן האט דער פאזיטיווער רעזולטאט געגענבען בלויז אן אויבערפלעכליכע פערגליכונג. נור איינמאל — עס איז געווען א פריהמארגען, און אין אזעלכע פעלע פלעג איך צופיהרען אילטים'ען צום הויז — שטעלט זיך אילטים פלוצלונג אוועק ביי א בריק, און פערגעסענדיג אן אלעס, קוקט ער אויף די לעבעדען (שוואנען), וועלכע זיינען אין א גרויסער קאמפאניע ארויסגעשוואומען פון אונטער'ן בריק. עס כאפט איהם אן אן אונגעוועהנליכע אויפרעגונג.

— ערִיק, זעהסט ?

— איך זעה.

— וואס זעהסטו ?

— לעבעדען.

— ניט אמת ?

— יא.

אילטים דרעהט זיך אום נערוועז.

אין דער זעלבער מינוט קומט אונטער א ברויט־פערקויפערין. פאלק האט זיך נערוועז צולאכט.

— דיזע מערקווירדיגע ברויט־פערקויפערין פון ירִיחו ! איהר קענט ניט דעם גרויסאַרטיגען לילִיענקראן ?

— ניין ! — האט איזא מיט שטוינען געקוקט אויף פאלק. דיזער לילִיענקראן האט אנגעשריבען א פאעמא : — די קריי־ציגונג — ניין, „רבי ישוע" : אין דער מאסע...

— אבער וואס מכח אילטים ?

— באלד, באלד. אלזא, אין דער מאסע, וועלכע געהט צו דער קרייציגונג, זיינען דא ארוואקאטען, אפיצערען, זשוליקעס, קע־שענע־גנבים, און, נאטירליך, אויך פסיכאלאגען און אויך פאר־

שטעהער פון דער עקספּערימענטאַלער ריכטונג אין דער ליטעראַטור און ענדליך די ברויט פּערקויפּערין פון יריחו.

— אָבער דאָן זיינען דאָך ניט געווען קיין פּרויען־העגדלער־קעס, — זאָגט צו לילי־ענקראַן אייגער פון זיינע פּריינד. לילי־ענקאַרן ווערט אין כעס. אָט דיזע העגדלערקע איז דאָך די הויפּט־פיגור פון זיין פּאָעמע. ער האָט דאָך די גאַנצע פּאָעמע אָנגעשריבען אום צו בעשאַפֿען דיזען טיפּ.

איזא האָט געלאַכט פריי און אונגעצוואונגען. ער וואָלט איהר געוואָלט שטענדיג זעהן אזוי. דאָן וואָלטען זיי געוואָרען פּריינד, און טאקי ניט מעהר, ווי דאָס.

איז אָט, וועז דיזע פּערקויפּערין געהט צו, כאפּט אילי־טים ארויס פון איהר קאָרב א הורבע געבעקס און ווארפט עס אין וואסער.

דאָס ברענגט איהם אין א גליקליכע שטימונג.

— זעהסט?

— איך זעה.

— וואָס זעהסטו?

— לעבערען.

— אינטערעסאַנט! זיי זעה איך אליין. אָבער דו זעהסט ניט דאָס, וואָס איך זעה מיט מיין גייסטיגען בליק: לעבערען און קינדער שטעהען אויף איין שטופּע פון ענטוויקלונג. קינדער עסען ניט קיין ברויטלאַך און לעבערען אויך ניט.

איזא האָט געלאַכט, נור עטוואָס געצוואונגען.

פאַלק האָט זיך געפיהלט צוטומעלט. דאָס איז דאָך פּשוט לעכערליך. ווי האָט ער געקאָנט דענקען, אז איהר וועלען אינטע־רעסירען אזעלכע קינדערשע מעשות? זיי זיינען דאָך אזוי פּלאַך.

— האָט עס טאקי אילטים ערנסט געמיינט?

פאַלק האָט זיך אָנגעהויבען פּערענטפּערען.

ניין, אין אלץ וואָס ער האָט דאָ אָנגערעדט, איז קיין אמת וואָרט ניטא. ער האָט עס אליין אויסגעטראכט, און אָנפאַנגענדיג דערצעהלען, האָט ער גערעכענט, אז ער וועט עס ווי עס איז נוט מאכען. זי דארף ניט זיין בייז אויף איהם, ווייל ער האָט עס נור געטהאָן, כדי זי זאָל זיך ניט לאַנגווייליג אין זיין געזעלשאפט...

איהם ווילט זיך זעהר, אז זי זאל זיך ניט לאנגווייליגן, עס ווילט זיך איהם זיין אינטערעסאנט, און טאקי נור דערפאר, ווייל ער ווייל אזוי שטארק, דערט ער אזוי ניט אינטערעסאנט און אזעלכע אידיאטישע זאכען.

איזא האט זיך איצט געפיהלט אונרוהיג.

איז זי אלזא ניט בייז אויף איהם?

— ניין.

אין צימער איז געווארען אלץ דונקעלער. עס איז אננעקומען אן אונאנגענעהמע אונטערברעכונג אין זייער געשפרעך. אין פאלק'ס קאפ האט זיך אנגעהויבען מישען. טויזענדע געפיהלען און געדאנ־קען האבען זיך בעגעגנט, און האבען געגענזייטיג פערניכטעט אייגע די אנדערע.

— נעווען ביי אייך היינט מיקיטא? — האט ער געפרעגט נור אום צו זאגען עפעס. ער איז אליין נעווען ערשטוינט, ווארום האט ער גערארט דאס געפרעגט.

— יא, ער איז דא נעווען.

— היינט איז ער נעווען אזא מארנער. וואס איז מיט איהם?

— ער איז א ביסעל נערוועז. די אויסשטעלונג פון זיינע בילדער מאכט איהם פיעל זארג.

— מיר דאכט זיך, אז ער האט זיך נאר ניט אומגעביטען. מיר האבען זיך זעהר ליעב געהאט, נור אמאל פלעגען פארקומען אזעל־כע ניט אנגענעהמע מינוטען. אין אזא שטונדע האט זיין שטימונג זיך געקאנט בייטען א מאל טויזענד.

איזא האט געזוכט עפעס אנדערש וועגען וואס צו רעדען. פאלק האט עס פערשטאנען פון דער נערוועזער בעווגונג פון איהר האנד.

— איך וועל, נאטירליך, זיין אייער אונטערפיהרער.

— פערשטעהט זיך. זי האט פעסט א בליק נעטהאן איהם אין די אויגען

ווארום אזוי פעסט? אויף זיינע ליפען האט זיך א גליטש געטהאן א שמייכעל, וואס איז נעווען קוים צו בעמערקען.

אויף איזא האט עס געמאכט ניט קיין נוטען אייגדרוק. וואס האט נעקאנט בעדייטען דיזער שמייכעל?

— זעהר צופריעדען — האָט פאַלק געזאָגט נוטמוטהיג.
און ווידער האָבען זיי געשווינגען.
זי האָט זיך אויפגעהויבען פון איהר פּלאַץ.
— איך וועל אייך ווייזען א זאַך, וואָס וועט אייך פּראַקטערעסירען...
פּאַלק האָט אויפמערקזאם בעטראכט א יאַפּאַנעזישע וואָזע.
— אויסנעצייכענט! דייזע יאַפּאַנעזער זיינען וואונדערבאַרע קינסטלער. זיי זעהען זאכען אזוי, ווי עס קען זיי נאָר אויפכאַפּען א מאָמענט פּאָטאָגראַפּיע. ניט אמת? זיי בעמערקען ערשיינונגען, וואָס זיינען נאָר ניט צוגענגליך צו אונזער בעוואוסטזיין. ערשיינונגען, וועלכע האַלטען אָן א טויזענדטעל פון א סעקונדע — איהר פערשטעהט?
— וואָס ווילט איהר דערמיט זאָגען?
— איך בעהויפּט, אז זיי האָבען די פּעהיגקייט צו פּערהאַלטען אין זייער בעוואוסטזיין אייגדריקע, וועלכע פאר אונזער בעוואוסטזיין נעדויערען זיי בלויז א קורצע צייט אָדער, ווי דאָס זאָגען אזוי שעהן די פּעטענטירטע פסיכאָלאָגען: דער פּיזיאָלאָגישער משך פון צייט איז צו קורץ, אז אזא אייגדרוק זאָל דערגרייכען דעם בעוואוסטזיין.
ער האָט נעהאַלטען אין האנד די וואָזע, און די אויגען ניט אראָבגענומען פון איהם.
— אויך מיט מיר טרעפט עס אמאָל, נור זעהר זעלטען. אָט היינט, למשל, וועז איך האָב אייך דערזעהען אין קאָרידאָר... איבער אייער פּנים האָט זיך א גליטש געטהאָן אן אויסדרוק פון פּרייד און איז אויפגענבליקליך פערשוואונדען.
— יא? איהר האָט עס בעמערקט? — האָט איהם געפּרעגט אירענים.
— יא, דאָס איז נעווען א מאָמענטאַלער אויפלויכטען, נור פון דעסטוועגען האָב איך עס בעמערקט, ניט אמת? איהר האָט זיך דערפּרעהט מיט מיין קומען, און איך בין נעווען אזוי אונענדליך גליקליך, וועז איך האָב עס בעמערקט.
זיין שטימע האָט געקלונגען אזוי אמת'דיג און אזוי פּריינדליך.
זי האָט געפיהלט, דאָס זי ווערט רויט.

— איצט וועלען מיר נעהן — האָט זי געזאָגט.

— ניין, לאָמיר אָבוואַרטען נאָך א ביסעל: עס איז נאָך צו פריה. א חוץ דעם, ווייסט איהר, איך בין אפשר צו אָפענהערציג. נור איך מוז אייך זאָגען, אז איך פיהל זיך דאָ בעזאָנדערס גליקליך. איך האָב נאָך קיינמאָל ניט געהאט, יא, קיינמאָל, אן עהנליכען געפיהל.

די דונקעלהייט דערנעהרט וואונדערבאר די מענשען.

— דאָס אלעס איז אזוי מערקווירדיג. מערקווירדיג וואָס מיקיטא איז מיין פריינד, מערקווירדיג וואס איהר זיינט זיין כלה; א מערקווירדיגער געפיהל, אזוי ווי איך קען אייך שוין טויזענד יאהר. איזא האָט זיך אויפגעהויבען און אָנגעצונדען דעם לאָמפּ.

די ליכטינקייט צוטהיילט די מענשען. דערמיט האָט זי נעוואָלט בעשאפען א געוויסע וויטקייט צווישען זיך און איהם.

— א שאָד, וואס מיקיטא וועט ערשט שפעטער קומען.

— יא, זעהר א שאָד. ער איז געווען שטאַרק אויפגערעגט. אוןווידער איז נעשטאַנען מיקיטא פאר די אויגען. א געלעכטער, אז מיקיטא זאָל קענען האָבען אירגענד וועלכע אויסשליסליכע רעכטע אויף וועלכען עס איז מענשען! אָבער וואָס קען מען טהאָן?

ער האָט א קוק געטהאָן אויפ'ן זיינער.

— איצט איז צייט. לאָמיר גענהן.

6.

אין מיטען פון בילד האָט ער געוואָלט אויסמאָלען א פרוי מיט א רופענדען, פאלשען און געהיימניספולען שמייכעל אויף די ליפּען — און פון אלע זייטען פון אונטען ביז אויבען האָט ער געוואָלט אויסמאָלען טויזענדע הענד, וואָס ציהען זיך צו איהר. טויזענדע הענד, וועלכע געוואלדעוועון, יא, געוואלדעוועון, מאכען משונה־דינע קולות וועגען איהר: דינע, נערוועזע הענד פון קינסטלער; דיקע, פליישיגע הענד פון באנקירען, מיט דימענטענע רינגען אויף די פינגער, טויזענדע און טויזענדע אנדערע הענד... און זי, זי קוקט נעהיימניספול מיט איהר ווינקענדען, רופענדען בליק.

מיקיטא'ן האָט נעווארפען ווי אין פיבער. יא, ער מוז גלייך זיך נעהמען מאָלען דיזען בילד. טאָמער ניט, וועט אלעס פערשווינדען, און אויף דעם פּלאץ וועלען קומען נעדאנקען, וועלכע וועלען רייסען און בייסען זיין נשמה, ווי טויזענדע משוגענע טייוואָלים. ניין, פאָלק איז ניט קיין לומפּ, פערשטעהסטו עס, מיקיטא? פאָלק איז ניט קיין לומפּ! האָט ער זיך אליין געמאטערט איינצורעדען.

באָלד אָבער האָט ער זיי בויידע דערזעהען, קוקענדיג איינער אויפ'ן אנדערען. ער האָט דערזעהען זייערע בליקען, וועלכע האָבען זיך נעפּאָנטערט די גאנצע צייט אין א ציטערנדע אונרוהיגקייט. ער האָט זיך דערמאָנט, אז היינט וועט מען טאנצען בייַ אילטים. אך, מען וועט זיכער טאנצען! און וועגען דעם האָט ער פריהער גאָר ניט געטראכט.

טענץ, טענץ!... איזא האָט זיי דאָך אזוי ליעב. זי איז דאָך א געבאָרענע טענצערקע... דאָס איז אפשר דאָס איינציגע, וואס זי ליעבט אזוי לויידענשאפטליך. ער האָט איינמאָל נעזעהען, ווי זי האָט נעטאנצט. אלעס אין איהם האָט זיך דאן איבערגעדרעהט. דיזע צולאָזענע, הולטאיסקע בעווענונגען; דיזער פער'שבור'ן זיך מיט דיזען זיס־לויידנשאפטליכען פערנינגען פון טאנץ.

אָט דאָס וואָלט מען בעראַרפט מאָלען. נור דאָס, מיין ליעבער הערר נאטוראליסט. ווי עס עפענט זיך פונאנדער די נשמה, און פון איהרע טיפענישען קריכען ארויס דיזע פערפלוכטע מאָנסטערגעדאנקען. אָט דיזען עקעל, דיזען נהינום'דיגען נעמיטה־צושטאנד! ווארום האָט ער קיינמאָל ניט נעקאָנט גלויבען, דאָס זי ליעבט איהם, דאָס זי דארף איהם ליעב האָבען: יא, איהם, איהם! ווייל נאָך אלעמען איז ער דאָך פּאָרט עפעס ווערטה: פּאָרט א קינסטלער!

א קינסטלער! טאקי דאָ מיט וואס זיך איבערצונעהמען! א וועלכער עס איז ליעבערמאן וועט אויסמאהלען דריי נארישע שעפּסען אויף א קאָרטאָפּעל־פעלד אדער עטוואס אנדערעס, וואס איז ניט וועניגער נאריש, און קריגט דערפאר געלד און גאָלדענע מעדאלען. און איך, וואס האָט אויסגעמאָלט די נאנצע מענשהייט און נאָך עטוואס מעהר, וואס איז איבער דעם מענשען — און

וואָס האָב איך אויסגעפיהרט? גאָר ניט, נאָרישער מיקיטא! ניין, גאָר ניט פונדעסטוועגן קען מען ניט זאגן. איך האָב דאָך פאָרט געזעהען, ווי דער ליעבער פובליקום האָט זיך געקייקעלט פון געלעכטער. נו, און דאָס, וואס מיינע בילדער האָבען געריינט פאר א טעמא פאר וויצען אין אזוי פיעל וויץ־בלעטער — איז דאָס דען גאָר ניט?

א קינסטלער, א יתום א גרויסער צו זיין א קינסטלער, אז עס איז ניטא קיין שטיקעל ברויט אין שטוב! און טעקסעס מוז מען נאָך אויך צאָהלען, כאָטש געה נעהם צו מיין גאנצען פערמעגען פאר מיינע אלטע חובות צום שטאָאט! ווער איז דער שטאָאט? וואס האָב איך מיט איהם פאר עסקים? ער אָבער האָט עסקים מיט מיר. ער פרעגט:

— זיינען דאָס אייערע בילדער?

— נאטירליך מיינע. זיי שטעלען מיט זיך פאָר דעם וועלטה פון 40 טויזענד מארק. וואס לאכט איהר?

— ווי אָבער זאָל איך ניט לאכען? ווער וועט זיי קויפען ביי אייך? איהר וועט פאר זיי קיין פעניג ניט קריגען. ליידער איז גאָר ניטא וואָס צו נעהמען ביי אייך פאר אייערע שולדען צום שטאָאט.

אָבער, טהייערע איזא, בין איך ניט פון דעסטוועגען פאָרט א גרויסער קינסטלער?

ער האָט זיך נענומען מאָלען און אלץ געהאלטען אין איין לאכען.

נור זיין הארץ האָט עטוואס די גאנצע צייט ניט אויפגעהערט צו טאָטשען. עס האָט איהם אזוי געשטאָכען און געלעכערט, דאָס ער האָט אזש געשפרונגען פון וועהטאָג.

א מאָדנע זאך! — האָט ער ניט אויפגעהערט צו טראכטען — וואָס איז אייגענטליך פאלק? איך בין דאָך אויך ניט קראנק אויפ'ן שכל. אויך מיין מארך ברענגט ארויס געדאנקען... אָבער איז עס טאקי אזוי? ער דערמאָנט זיך אָן א נעשפרעך מיט זיין לעהרער, וועלן זיי האָבען זיך נאָך געלערנט אין נימנאזיע.

— דו אליין האָסט עס אָנגעשריבען?

— נעווים, איך אליין האָב עס געשריבען, הערר לעהרער!

— האָט דיר אימיצער געהאָלפען?

— ווער? וואָס?

— אָבער דאָך זעה איך א זייטינען איינפלוס, וועלכער ווערט אלץ שטארקער און שטארקער, וואס ווייטער מען לעזט דיין פער־פאסונג.

— איך זאָג אייך, אז איך האָב עס אליין געשריבען.

— מיקיטא, זיי ניט קיין עקשן, זיי זיך מודה, אז פאלק האָט דיר געהאָלפען. וואו איז פאלק?

אָבער פאלק פלעגט גערעדט ביי אזעלכע פעלע קיינמאל ניט קומען אין נימנאזיע. ער פלעגט צושיקען א צעטעלע, אז ער איז קראנק, און אין דער היים זיך פערנעהמען מיט דער פערפא־סונג פון ליעדער.

מיקיטא האָט זיך א קלאפ געטהאָן איבער'ן קאָפ: אָבער דאָס איז דאָך שענדליך צו דענקען אזוי וועגען פאלק. א נו הערר ליע־בערמאן, פרובירט נור אויסצומאלען אזא זעלע, וועלכע שלייערט א הויפען בלאָטע אין מענשליכען מאָרך! אדרבה, מאלט עס אויס, און איך מאָך אייך א מתנה אלע מיינע בילדער, און שיק זיי אָב גלייך צו אייך אהיים אויף מיין חשבון.

און איזא טאנצט מיט פאלק'ען — איז מיט א מאל ארויס־געשפרונגען א נייער געדאנק. ער קען טאנצען — אָך, ווי ער טאנצט.

ער האָט פערשפירט א געפיהל פון האס.

— פאלק, טהייערער פאלק, וואו איז דאָ די פרוי, וועלכע זאל זיך קענען וועהרען געגען דיר? און איזא? איזא איז א טענ־צערקע, א טענצערקע פון פראָפעסיע. איזא, האָסטו אמאל גע־גלויבט אין עפעס? וווייסטו, וואס דאָס איז אזעלכעס גלויבען?

ניין, פון וואנען זאל זי עס וויסען? און זיך אליין קאן זי דען? ניין! און ער? אין זיין נשמה האָט געברענט דער גלויבען פון טויזענדער יאהרען! יא! און דארום האָט ער נעהאָט אזא לעברליכען וואונש צו בעזיצען די פרוי אין נאנצען. דא־רום גלויבט ער אויך אין א ליעבע, וואס לעבט איבער די אייבינ־קייט.

ער איז אויפגעשפרונגען:

ניין, ער געהט ניט צו אילטיס. ער מוז זעהן, צי ער קען זיך ניט גובר זיין, און וואס וועט ער דאָרט טהאָן? געהן זעהען, ווי זי הענגט זיך ביי פאלק'ען אויפ'ן אקסל, ווי זי דריקט זיך צו איהם, ווי זי גיסט זיך צונויף מיט איהם! חא! חא!

מיקיטא האָט ארַאבגענומען פון זיך די בלוזע. איהם האָט אזוי שרעקליך געשטיקט.

צו געהן אהין, אלס אן אטעלְיֵא, מיט א מעסער אונטער'ן מאנטל, צו זעהען, ווי אילטיס ווינקט מיט זיינע אויגען און זאָגט צום „זויגער", אז איזא'ס טאנצען זיצט איהם אזש אין די לעבער.

א שמערצענדער פיין האָט נעריסען זיין מארך.

ניין, ניין, מען מוז דאָך א מאל ווערען פערנינפטיג. וואס פאר א גרונד האָט ער צו צווייפלען אין איזא? קיין איינציגען. טו וואָס־זשע איז ער אזוי משוגע?

און דאָך איז ער נעווארען אלץ אונרוהיגער. זיין שמערץ איז נעווארען אונערטרעגליך. ער וועט נעהן! ער מוז ווייזען איזא'ן, דאָס ער איז קלינגער נעווארען, און דאָס ער האָט אויפגעהערט צו צווייפלען. יא, לוסטיג זיין און טאנצען! אבער, מיקיטא, דאָס גערארע קענסטו דאָך ניט! דו שפרינגסט דאָך ווי א פאַ־יאץ אין א ירידבאלאגאן. און דערצו ביסטו נאָך אזוי קליין נע־וואקסען... קלענער פאר איזא. נישקשה פון א פּאַרע, ניטא וואס צו רעדען.

מיקיטא האָט זיך געמוזט אוועקזעצען. איהם האָט זיך אויס־געדרוכט, אז אימיצער האָט איהם מיט א קאָסע איבערגעשניטען אלע אדערען אויף די פיס. א, ווי דאָס טהוט וועה!

און ער דערמאָנט זיך ווידער אן זיין לעהרער, ווי ער רעדט צו איהם:

— מיקיטא, קום נור אהער אויף א מינוט!

— וואָס ווילט איהר, הערר לעהרער?

— אָט זעהסטו, מיקיטא, עס איז אייגפאך א שאנדע צו

שרייבען אזא אונזין... און וואָלסטו עס כאָטש אליין געשריבען... איז עס דאָך גאָר פּאָלק'ס ארבייט.

ווי אזוי ער האָט דאָן ניט דערלאָנגט פּעטש דעם לעהרער, דעם אלטען נאָר!

פּלוצלונג איז ער אויפּגעשפּרונגען.

— בין איך פון זינען? וואס וויל איך פון פּאָלק'ען און איזא?

ער האָט זיך אזוי דערשראָקען. דאָס איז דאָך אמת'ע סמנים פון אן אָנקומענדער קראנקהייט. און דאָס איז ניט דאָס ערשטע מאָל. דאָס ווידערהאָלט זיך ביי איהם אזוי אָפט. ער האָט זיך דערמאָנט, ווי ער איז איינמאָל אוועקגעפאָהרען אין ברעטאן צו נעהמען זיך צו דער ארבייט, ווי עס געהערט צו זיין. נו, האָט ער עס א ביסעל זיך אָנגעארבייט! גלייך אויפ'ן צווייטען טאָג איז ער אריינגעשפּרונגען אין וואגאָן און ווי אן אמת'ער משוגענער געקומען צולויפען צו איזא.

— שוין אזוי גיך צוריק? — ער האָט זיך איהר אויסגעוויזען אונגעוועהנליך לעבערליך. וועז ער קען, וואָלט ער אין דער ערד אריין פון חרפה.

— זעהסטו, מיקיטא — האָט ער אָנגעהויבען רוידען אין דער הויך צו זיך אליין — דו ביזט אן עזעל, אן עזעל מיט אלע קלי־פּערלעך. לויעבע דארף מען נעהמען! ניט קווינקלען זיך, ניט טאָפּען מיט די פינגער, און אייביג ארומדרעהען זיך, ווי די קאַץ ארום הייסע שמאלץ! ניין, איהר דארף מען נעהמען שטאָלץ און בעוואוסט, דאָן קריגסטו איהר, מאכען איהר אונטערטהעניג! ניט, אלם מתנה, ניט אלם נדבה, ניין, לויעבער מיקיטא, לויעבע קען מען ניט אויסבעטלען.

יא, איצט טאָנצען זיי.

ער האָט אָנגעהויבען זינגען א נאסען־לויעדעל.

און דאָך איז עפּעס דא א צווייפּעל אין דעם? ניין, טהייערער מיקיטא, ווי גוט וואָלט עס נעווען, וועז עס וואָלט ניט געווען וואָס צו צווייפּלען... אָבער, נעכטען אויף דעם איזוואָשטשיק... ער האָט

זיך אויפנעהויבען און מיט אונרוהיגע טריט האָט ער אָנגעהויבען צו שפּרייזען איבער'ן צימער.

שטענדיג פלעגט זי מיך פרעגען: וואָס איז מיט דיר מיקיטא? פלעגט מיר גלעטען די הענר, אוועקלייגען איהר קאָפּ אויפ'ן ברוסט, און נעכטען גאָר ניט, קיין וואָרט ניט!

— א גוטע נאכט, מיקיטא!

גוד באי, מאדאם איוא!

און דאָס אלעס האָבען זיי זיך געזאָגט ביין געזעגענען זיך.

ער האָט מיט א שטארקער פאלשער שטימע געזומען ווידער זינגען דאָס נאסען־ליעדל.

7.

— ניין, ניין, מיין קינד, לאָמיך דיר זאָגען, דאָס אלע נעלעהרטע זיינען נארען.

אילטים איז געזעסען אין דעם קרייז פון א גרופּע יונגע מענשען, און האָט פאר זיי ארויסגעלייגט זיין חכמה.

עס איז וואונדערבאר, ווי אזוי ער האָט זיך ניט דערמאָנט אן זיינע זעקס און פערציג יאָהר.

פאלק האָט איהם ניט געקאָנט מוחל זיין זיין נעכטיגע צינישע בעמערקונג. און ער האָט א נאנצען אבענר געזוכט א געלעגענהייט זיך אָבצורעכענען מיט איהם.

— אלע! איך, וויינינגסטענס, קען קיין איינציגען אזא נעלעהרטען. אָבער דאָס כאראקטעריזירט אויסגעצייכענט די העררען פראָפעסאָרען. איך בין געפאָהרען אמאל מיט א פראָפעסאָר פון גאָלאָגיע. ער האָט געוואָלט מאכען אויסמעסטונגען, אָבער די מאגנעטישע נאדעל האָט זיך בשום אופן ניט געוואָלט בערוהיגען.

— אהא — ערקלערט דיזער חכם — אין קעשענע איז דאָ ביי מיר א מאגנעט.

טו וואַרפט איהם ארויס — זאָג איך צו איהם.

ער האָט דעם מאגנעט ארויסגעוואָרפען, אָבער די מאגנעטישע נאדעל ווייל זיך נאָך אלץ ניט בערוהיגען.

— מסתמא איז ביי אייך דאָ א מעסערעל — זאָג איך צו איהם. און ווירקליך, ביי אונזער געלעהרטען איז געווען א מעסערעל, און אויך איהם האָט ער ארויסגעווארפען. אָבער די מאָנגע־טישע נאָדעל, פונקט ווי פער'כשופ'ט, ווייל נאָך אלץ ניט רוהען.

— וואהרשיינליך זיינען אונטער די פים ביי אייך שטיקער אייזען — נעהם איך זיך די העזה איהם צו זאָגען — קען מען אפשר זיי ניט וואוהין־עס־איז אוועקשליידערען? ניין, דאָס האָט אונזער חכם שוין ניט געקאָנט טהאָן.

אָט ווי אזוי דיזע אויסמעסטונגען ווערען געמאכט, און אויף זייער גרונד גאָט וויים וועלכע טהעאָריען בעשאפען.

— אָבער איז עס טאקי אונבעדינגט אמת, דאָס אייזען אונטער די פים איז נעווען די אורזאכע? — האָט פאלק געפרעגט.

אילטיס האָט א קוק געטהאָן אויף איהם איבערראשט.

— נאטירליך!

— נו, פערשטעהסטו, מכח אורזאכען איז עס ניט אימער אזוי קלאָר. נור גאנץ זעלטען קען מען אנווייזען אויף די אמת'ע אורזאכע. נו, למשל, צוריקקומענדיג צו דיין ליעבלינגס־געשפּרעך, קענסטו מיר אָנווייזען די אורזאכע פון דער נידערינערער ענטוויק־לונג פון דער פרוי?

— עפּען דעם ערשטען און בעסטען לעהר־ביכעל פון פיזיא־לאָגיע.

— דאָס אָטהעמען, מיינסטו? נו, דאָס איז א לעכערליכער בעווייז. די קינדער פון ביידע געשלעכטער ביז צעהן יאָהר אָט־העמען מיט דער הילף פון בויך, פונקט ווי אלע פרויען, וועלכע טראָגען ניט קיין קאָרסעט. די אָטהמונג, וואָס מען געפינט גע־וועהנליך ביי פרויען, איז אויסגעארבייט קינסטליך...

— דאָס איז אלץ מעשות פון די געלערנטע, ליעבער פאלק, זיי בעווייזען גראָדע דאָס ענטגעגענגעזעצטע.

— אָה, ניין, דאָס זאָגען ארוים מענשען, וועלכע זיינען גאנץ אונפאַרטייאיש... אָבער אויך דער צווייטער בעווייז, דאָס די פרוי שטעהט אויף א נידריגערען שטאפעל פון ענטוויקלונג, און, נעמ־ליך, דאָס מיט איהר וואוקס און קערפער איז זי נעהענטער צום

קינד — אויף דיזער בעווייז איז ניט אמת. דאָס רעדט גיכער פאר די איבערלעגענהייט פון דער פרוי. דער טיפ פון קינד ווייזט ארויס די אמת'ע גרונדצינע פון דעם מענשליכען מין, וועהרענד דער מענליכער טיפ בעצייכענט מיט זיך דעם איבערגאנג צו אלט־קייט.

— דאָס איז מעטאפיזיקע, ליעבער עריק. אין אלגעמיין ביזטו א ביסעל צו פיעל דורכגעדרונגען מיט מעטאפיזיקע.

— קען זיין, אבער עס איז דאָך א פאקט, אז דו ביסט געקומען צו דיינע שליסע, נור ווייל דו האָסט צוזאמענגעמישט די מאר־פאלאגישע בעגריפע וועגען א העכערע און נידריגערע ענטוויקלונג.

אילטים האָט נעקוקט אויף איהם גאָר ניט פערשטעהענדיג.

— דאָס בעגרייף איך ניט.

— דאָס איז אויך ניט וויכטיג. — פאלק האָט נעזוכט אויא'ן— צו וואָס איבערהויפט רעדען? איך בין געקומען אהער טאנצען, און ניט דיסקוטירען. איך ווייל טאנצען.

— נעזונטערהייט, מיין טהייערער — האָט אילטים אויסנע־שריען.

פאלק איז צוגענאנגען צו איזא. זי איז נעשטאנען אין דער טיפעניש פון ברייטען צימער. זי האָט א שמייכעל נעטהאָן צור איהם. ניין, דיזער שמייכעל האָט זיך ניט געלאָזט אנאליזירען. עס האָט זיך אויסנעדוכט, אז דאָס שמייכעלט די נעהיימניספולע האלב־פינסטערניס, אין וועלכער זי איז געשטאנען.

— איהר טאנצט?

פונקט ווי א ליכט־שטראהל האָט זיך א גליטש נעטהאָן איבער איהר פנים.

— מעג איך אייך בעטען? — האָט פאלק ארויסגערעדט און א ציטער געטהאָן.

די בלוט האָט איהם א קלאפ געטהאָן אין קאָפ, וועו ער האָט צוגעדרוקט צו זיך איהר שלאנקע געשטאלט.

ער האָט זיך אריינגעווארפען אין דעם טאנץ, און ער האָט געפיהלט, ווי זיי האָבען זיך צוזאמענגענאסען, ווי זי איז נעווארען

א טהייל פון זיין זעעלע, און ער האָט זיך געדרעהט ארום זיך אליין, אליין מיט זיך.

ער האָט איהר ניט געזעהען, ווייל זי איז געווען אין איהם, און ער האָט איינגעזאפט אין זיך דעם ריטמוס, די ליניען און דעם לוקסוס פון איהרע בעוועגונגען, און ער האָט אלעס געפיהלט ווי א צוגאָם און אן אבנאָם אין זיין זעעלע, וועלכע איז אָט געוואקסען און אָט פערשוואונדען, אָט שטארק און אָט שוואך געוואָרען.

און דאָן פלוצלונג: דער געפיהל פון עטוואָם אונענדליך גלאטעם, קיהלעם פון עפעם א ווייכע, גלעזערנע אויבערפלעכע.

ער האָט איהר נעפיהלט. איהר פנים האָט זי דערנעהערט צו זיינעם.

די פרייד האָט ווי א פלאָם א שפּריץ געטהאָן פון זיין זעעלע. ער האָט איהר א רים געטהאָן און צוגעדריקט צו זיך.

זי האָט נעהערט איהם.

וועגען אלץ האָט ער פערגעסען. די פינורען פון די ארומינע האָבען זיך צונויפגענאָסען אין א בלוט־רויטען גארטעל, וועלכער האָט זיך געדרעהט ארום איהם, פונקט ווי א זונען־ראָד. ער האָט געפיהלט בלויז זיך און דיעזע פרוי, וועלכע האָט איהם געהערט.

עס הערט זיך ניט די מוזיק. די מוזיק איז אין איהם. די גאנצע וועלט האָט געקלונגען אין איהם, און האָט געשריען מיט א הייסע לוסט, און ער האָט איהר געטראָגען דורך די גאנצע וועלט און ער איז נעווען גרויס און שטאַלץ, דאָס ער האָט איהר געקאָנט טראָגען.

וואָס איז אזעלכעס איזא און מיקיטא?

נור ער אליין האָט עקזיסטירט, און זי איז געווען א טהייל פון איהם, וועלכען ער האָט צוגעדריקט צו זיין ברוסט.

פערמוטשעטע זיינען זיי אנידערגעפאלען אויפ'ן דיוואן.

ארום האָט נעטומעלט. צו זיינע אויערען זיינען צונעפלויגען אויפגערעגטע, אבגעריסענע קלאנגען, וועלכע ער האָט ניט פערשטאנען. ער האָט נאָך אלץ געזעהען דעם רויט־בלוטיגען זונען־רינג, וועלכער האָט זיך געדרעהט לעבען איהם.

ענדליך איז ער געקומען צו זיך. דער רויטער טומאָן האָט

זיך אויפגעלייזט, און ער האָט נאָר געזעהען לאַנגע, שמאָלע פּאַסען פון טאַבאַק־רויך.

זי איז האַלב געלעגען אויפ'ן דיוואַן און האָט מיט מיה געאָטעמט. איהרע אויגען זיינען געווען בריט פּאַנאַנדערגעעפּענט.

ער האָט לייכט זיך צוגעריהרט צו איהר האַנד. זיי זיינען געזעסען אַליין, און קיינער האָט זיי ניט געקאַנט זעהן.

זי האָט געענטפערט מיט א לײדענשאַפטליכען נערוועזען דרוק.

און זייערע הענד האָבען זיך צונויפּגעדריקט אלץ שטאַרקער און שטאַרקער.

זי האָט זיך דערנעהערט צו איהם, שיער זיך אָננעווארפען אויף איהם. זייערע קעפּ האָבען זיך בעריהרט.

זי האָט זיך ניט געוועהרט. ער האָט געפיהלט, ווי זי גיט זיך איהם אָב, ווי זי דרינגט אַריין אין זיין הארץ, ווי זי שפּרייט זיך אויס אויף דעם הייסען, בלוטיגען געלעגער פון זיין הארץ.

פּלוצלונג האָט זי זיך אַרויסגעריסען פון איהם.

— ערלויבט, הערר פּאַלק, אייך פּאַרצושטעלען דעם ערשטען דייטשען בעשיצער פון קונסט — שערמער האָט בייז געשמייכעלט— העררן בוכענצווייג.

הערר בוכענצווייג האָט זיך נידריג פערנייגט.

— הערר שערמער פיהרט מיך אין אייער געזעלשאַפט מיט בעסערע רעקאָמענדאַציאָנען, ווי איך האָב עס פערדיענט. אָבער איך קען דרייסט זאָגען, דאָס די קונסט אינטערעסירט מיך.

בוכענצווייג האָט זיך אוועקגעזעצט אויף א מינוט און האָט געשווייגען.

אויסגעזעהען האָט ער לעכערליך: א פּעטער, אן אָננעגאַסענער פּנים, אָהן האָר, און אויגען ווייסליכע.

— אייער בוך, הערר פּאַלק, האָט מיך אין העכסטען גראַד פּעראינטערעסירט און בעצויבערט.

— זעהר גליקליך.

— הערר בוכענצווייג איז שטאַרק פּעראינטערעסירט אין קונסט. — שערמער האָט זיך בעמיהט פּערבעהאַלטען, דאָס ער איז שטאַרק שכור.

— יאָ, יאָ...

— און ווייסט איהר פּאַר וואָס? בוכענצווייג האָט נערעדט מעלאַנכאָליש און ארויסגעשטעלט די אונטערשטע ליפּ. — ווייסט איהר פּאַר וואָס? נאָך פּיעלע ענטטוישונגען האָב איך בעשלאָסען צו זוכען טרויסט אין קונסט.

צו זיי איז צוגעקומען הערר זויגער.

— נו, פּאַלק, האָט איהר ניט ענטרעקט נאָך עפּעס א זשעניע?

— און האָט איהר נאָך זיך אַליין ניט ענטדעקט?

איזא איז געווען אונרוהיג, און האָט זיך קוים צוגעהערט. ווי האָט עס איהר פּלוצלונג אזוי פערכאפּט? ווי האָט זי עס געקאָנט טהאָן? אָבגעבען זיך פּאַלקען... דאָס איז דאָך לעכערליך, צו ערלויבען א פּרעמדען מענשען, מיט וועמען מען האָט זיך ערשט נעכטען בעקענט, אזוי דערנעהענטערען צו זיך. זי האָט געפּיהלט שאנדע און אונרוהיגקייט, ווייל זי האָט שוין געוואוסט, אז דיעזער מענש איז איהר נעהענטער, ווי זי האָט עס געוואָלט זיך אַליין מודה זיין.

— ווייסט איהר, הערר בוכענצווייג, — האָט שערמער גערעדט אירָאָניש, — איהר זיינט ווירקליך א מענש, וואָס אינטערעסירט זיך מיט קונסט און נאָך אזעלכע זאכען — טו טהוט זשע עטוואָס פּאַר די דייטשע קונסט! טהוט עטוואָס, בּאַרגט א דייטשען אַרימען קינסטלער, חאָטש מיר, א צוויי הונדערט מאַרק. יאָ, טהוט עס.

בוכענצווייג האָט ארויסגעשטעלט די אונטערשטע ליפּ, און האָט אריינגעוארפט דעם גראָבען פּינגער פון איין האַנד אין א הויזען־קעשענע.

ער האָט געמאכט א מינע, האָם ער קוקט ניט אויף איזא, און נור פּער'גנב'עט האָט ער געקוקט אויף איהר.

ווי אונאַנגענעהם האָט איהר אויסגעזעהען דיזער מענש. אָבער וואַרום קומט ניט מיקיטא? עס איז שוין געווען אזוי שפּעט!

— די פּראַנע איז נור, אויב איהר האָט נאָך צוויי הונדערט מאַרק. — שערמער האָט געלאַכט. — וויפּעל פּענינם האָט איהר אין אייער מילִיאָנינגען פּערמענען?

און דיזער מענש האָט זיך ניט בעלויידינט. איזא'ן איז מיט אמאל עקעלדיג געוואָרען די נאנצע געזעלשאפט.

פאר וואָס קומט ער ניט? וואָס וויל ער פון איהר?

זי האָט געפיהלט א מידינקייט. דיעזע אייביגע אייפערזוכט... אבער זי איז דאָך געווען די איינציגע ביי איהם. קיינע נישט אויסער איהר.

עס איז קלאָר, ער וועט ניט קומען... ער זיצט איצט אין זיין מייסטערסקאביא און מוטשעט זיך, געהט פון זינען אראָב, און וואַרפט זיך איבער'ן צימער.

זי האָט זיך צוגעהערט. פאלק האָט געערדט מיט א קענטיגע אויפגערעגטקייט.

— לאָזט מיך צורוה מיט אייער אייביגען פלוידערען איבער ליטעראטור. ביי אונז זיינען דאָ וויכטיגערע זאכען, ווי דער שטרייט וועגען דעם, וועמען עס גהערט דער ערשטער פלאץ אין דער דייטשער ליטעראטור, צו הויפטמאן אדער זודערמאן.

— נו, נו — הערר זויגער איז געווען שטארק אויפגערעגט.— עס איז דאָך אבער א גרויסער אונטערשיעד צווישען די ביידע.

— איך האָב נאָר אויף א מינוט ניט געצווייפעלט אין דעם. איך אליין בין אן אנהענגער פון הויפטמאן. מעהר פון אלץ שעץ איך זיינע לירישע ווערק. האָט איהר נעלייענט דעם פראלאג, וועלכען ער האָט אננעשריבען צו דער ערעפענונג פון דעם דייטשען טהעאטער? דאָס איז דער טהייערסטער דימענט פון אונזער מאָדערנער ליריק, חא, חא!

הערר זויגער האָט א וואַרף געטהאן אויף שערמער א פערכטענדען בליק און האָט גענאָגט מיט עטוואָס א הויכער שטימע.

— איך וויים ניט, פאלק, איז דאָס ווירקליך אייער איבערצייגונג, אדער דאָס איז נור א שפאס. אבער, בעדענקט זיך, דער מענש, וואָס האָט אננעשריבען „די וועבער"...

שערמער האָט איהם ראש אונטערבראָכען:

— דאָס מאכט שוין איצט ניט קיין איינדרוק. די צייטונגען האָבען אונז שוין צוגעווועהנט צו סטרייקס, צו אויפשטענדע.

הערר זויגער האָט ערקלערט, דאָס עס איז ניט אננענעהם

צו זיין אין דער געזעלשאפט פון א שיכור'ען מענשען, און דער שכור'ער שרמער האָט איהם אויף דעם געענטפערט מיט אייניגע זעהר ניט קיין שעהנע אויסדרוקע. די גרופּע מענשען האָט זיך באלד צושפּרייט, און געבליבען זיינען נאָר פּאָלק און איזא.

איצט האָט ער איהר פּלוצלונג דערפילהט אזוי ווייט פון זיך, אזוי פּרעמד — ער איז געווען שטאַרק צורייצט. ער איז קלאָר, אז זי זיצט ווי אויף נאָדלען און ווארט אויף מיקיטאַ. ער האָט נעפיהלט א שניידענדען שמערץ.

— ניין, הערר פּאָלק, מיקיטאַ וועט שוין היינט ניט קומען, — האָט זי פּלוצלונג ארויסגערעדט.

— בלייבט נאָך. ער קען קומען יעדע מינוט.

— ניין, ניין, ער וועט ניט קומען. איך ווייל נעהן איצט אהיים. איך בין אזוי מיעד. איך בליב האָ ניט לענגער.

— מעג איך אייך בעגלייטען?

— ווי איהר ווילט...

פּאָלק האָט פּערבייסען די ליפּען. ער האָט געזעהען איהר אונרוהיגקייט.

— אפשר ווילט איהר ניט, איך זאָל אייך בעגלייטען?

— ניין... ניין... איך בעט אייך, נאָר לאָמיר שוין נעהן אהיים, לאָמיר נעהן...

8.

זיי זיינען ארוים אויפ'ן גאס.

— רופען אן איזוואָשטשיק?

— ניין, ניין, לאָמיר נעהן צופוס...

מיקיטאַ איז וואונדערבאר זיכער. האָט צוגעזאָגט דורכאוים צו קומען. פּאר וואָס זשע איז ער ניט נעקומען? פּאר וואָס איז ער ווידער אייפערזיכטיג? ניין, דאָס האָט איהר שוין צו שטאַרק פערדראָסען, זאָגאר נעפיינינט. זי האָט זיך נעפיהלט פונקט ווי נעבונדען. זי האָט קוים ערלויבט זיך צו רעדען מיט

אימיצען. אויבינ האָט זי געפיהלט אויף זיך זיין דורכדרינגענדען, פערדעכטיגען בליק.

און דיזע געשיכטע אין פראנקפורט! ניין, דאָס איז געווען שוין צופיעל — ער האָט איהר שוין צופיעל געמוטשעט. האָט ער דען ניט געקאָנט פערשטעהן די פרייד, וואָס מען פיהלט, וועז מען בענגענט פלוצלונג א לאנדסמאן אין א פרעמדער שטאָדט? און ער איז אַוועק אין א צווייטען צימער און געשריבען בריעף, אום צו בעהאלטען זיין וויכדען כעס.

זיי זיינען געגאנגען דורך דעם טהיר־גארטען.

די וואַרימע מערץ־לופט האָט איהר ביסלעכווייז בערוהיגט.

איצט וועט ער געווים זיין אין כעס, וואַרום זי האָט אויף איהם נאָך עטליכע שטונדען ניט געווארט ביי איליטיסען.

— קענט איהר פערשטעהן, הערר פאלק, וואַרום מיקיטא איז ניט געקומען?

— אך, מסתמא ווידער א שלעכטע שטימונג...

אָבער פאלק האָט זיך גלייך פערשעהמט פאר זיינע ווערטער.

— אודאי פלאגט ער זיך איבער דער ארביט, און דאן וויל ער קיינעם ניט זעהען און נאָך מעהר זיך לאנגווויליגן אין אזא געזעלשאפט.

זיי זיינען אנשוויגען געוואָרען.

עס איז געווען א וואונדערבארע שטילקייט. א פינסטערער געפיהל פון אונרוהיגקייט האָט זיך פער'גנב'עט אין איהר הארץ. ווי גוט איז עס, דאָס פאלק איז מיט איהר!

— קען איך אייך פאַרשלאָגען די האנד מיינע?

זי איז איהם געווען כמעט ווי דאנקבאר פאר דעם.

זי האָט געטראכט וועגען דעם פערבראכטען אבענד, וועגען דער געזעלשאפט, אָבער זי האָט שוין ניט געפיהלט ניט קיין שאנדע און ניט קיין אונרוהיגקייט. ניין, אומגעקעהרט, עס האָט איהר ארומגעכאפט עפעס אן אנגענעהמע, מילדע וואַרימקייט.

— פאַרוואָס שווייגט איהר? — איהר שטימע האָט געקלונגען ריהרענד.

— איך האָב ניט נערעדט, ווייל איך האָב געמיינט, אז דאָס רעדען וועט אייך זיין איצט ניט אנגענעהם.

— ניין, ניין, איהר האָט אַ טעות. דיזע געזעלשאפט האָט מיך צורודערט, דאַרום בין איך געווען אזוי אונרוהיג. איצט בין איך צופרידען, וואָס מיר זיינען אַליין.

זי האָט עס אַרויסגערעדט מיט אן אונגעוועהנליכער אָפענהערציגקייט.

— זעהט איהר — פאַלק האָט אַ שטילען שמייכעל געטהאָן — אייך האָב גענוג גרינדע צו שווייגען און טיף זיך צו פערטראכטען וועגען זיך אַליין.

ער האָט געפיהלט, דאָס זי הערט זיך צו אויפמערקזאם.

— זעהט איהר, דאָס איז עטוואָס אונגעוועהנליכעס... מען דאַרף מיך ניט שלעכט פערשטעהן. איך רעד מיט אייך וועגען דעם, ווי וועגען א גערעטענישׂ, ווי וועגען א געהיימניס, ווי וועגען א וואונדערליכע אויפלעבונג פון טויטע...

פאַלק האָט לייכט זיך אָבגעהוסט. זיין שטימע האָט געציטערט.

וועז איך בין נאָך געווען אין גימנאזיע, איז מיר שטאַרק געפעלען געווארען איין אידעע פון פלאטא. און נעמליך, ער האָלט דאָס ערדישע לעבען בלויז פאר אן אבשטראהלונג פון דעם לעבען, וועלכעס מיר האָבען שוין וועז־עס־איז איבערגעלעבט, אלס אן אידעע. אלעס, וואָס מיר זעהען, איז בלויז אן עראינערונג פון דעם, וואָס מיר האָבען שוין פריהער געזעהען, איידער מיר זיינען געקומען אויף דיזער וועלט. אָט זעהט איהר, דאן האָב איך ליעב געהאט דיזע אידעע צולייב איהר פאָעטישען אינהאלט און איצט טראכט איך וועגען איהר שטענדיג, ווייל זי פערווירקליכט זיך אויף מיר אַליין. אף דערצעהלט עס אייך נאָך אָביעקטיוו, ווי איך האָב אייך נעכטען דערצעהלט וועגען די אינדישע פאקירען, וואָס פיהלען ניט די ווירקונג פון פייער. איהר דארפט עס ניט פערשטעהן אין שלעכטען זין... פאר אייך בין איך אייגענטליך א גאנץ פרעמדער מענש.

— ניין, איהר זיינט פאר מיר ניט קיין פרעמדער...

— ניין, ווירקליך ניט? איהר וועט ניט גלויבען, ווי דאָס פרעהט מיך. נור צו אייך, צו אייך אליין וואָלט אייך ווירקליך ניט געוואָלט זיין קיין פרעמדער. זעהט איהר, קיינער קען מיך ניט. אלע האסען מיך, ווייל זיי קענען ניט פערשטעהן. דאָרום זיינען זיי אזוי מיסטרויאיש און פערדעכטיג... אָבער פאר אייך וואָלט איך געוואָלט עפענען מיין הארץ.

ער האָט זיך אָבגעשטעלט. איז ער ניט פערגאנגען צו ווייט? זי האָט ניט געענטפערט. הייסט עס, אז זי ערלויבט איהם צו גיהן ווייטער.

— יא, איז וואָס האָב איך געוואָלט זאָגען? איז אָט נעכטען, נעכטען, מאָדנע, אז דאָס איז ערשט נעכטען פאָרגעקומען... וועג איך האָב אייך נעכטען דערזעהען, האָב איך געוואוסט דאָס איך האָב אייך שוין לאָנג געקאָנט. איך האָב אייך געמוזט זעהן וואו עס איז. פערשטעהט זיך, אז איך האָב אייך אין ערגעץ ניט געזוכט, אָבער געקאָנט האָב איך אייך. הייַנט קען איך שוין אייך א נאנצע אייביגקייט, און דאָרום רייד איך עס. מיר איז נויטיג דאָס אלעס אייסצוריידען. יא, געוועהנליך קען איך זיך בעהערשען, אָבער נעכטען, אויפ'ן איוואָזטשיק האָב איך עס ניט געקאָנט; איך האָב נעמוזט אייך א קוש טהאָן די האנד, און בין אייך טיף דאנקבאר, וואָס איהר האָט זי ניט אוועקגענומען פון מיר... איך פערשטעה ניט... אימער זעה איך מענשען אויף א געוויסע ווייטקייט... מיין זעלע איז פרום, גאנץ און זי לאָזט ניט צו קיין מענשען נאָהענט צו זיך. איך פיל, ווי יעדע בעוועגונג אייערע צוגיסט זיך איבער מיינע נערוון, און דאן זעה איך אנדערע מענשען אין דער געשטאלט פון א פייערדיגען רינג, וואָס דרעהט זיך ארום מיר...

איזא איז געווען ווי היפנאָטיזירט. זי האָט עס ניט געטאָרט הערען... זי האָט געפיהלט אויף זיך מיקיטא'ס אויגען, וועלבע דרינגען דורך ביז'ן דעק... אָבער דיזע ברענענדע, ליידענשאפטליכע וועהרטער... קיין מענש האָט נאָך אזוי ניט גערעדט מיט איהר.

פאלקען האָט פערכאפט א שטראָם, וואָס האָט געשלעפט איהם אלץ ווייטער און ווייטער. איצט איז איהם שוין געווען אלץ איינס, וואָס ער רעדט. ער האָט זיך שוין קיין מיה ניט געגעבען צו בע-

הערשען זיך. ער האָט געפּיהלט א בערירפּנים ווייטער צו רעדען. איהם האָט זיך אויסגערוכט, דאָם אין זיין זעלע האָט זיך עטוואָס אויפּגעעפּענט, און איצט פּלאָצערט פון דאָרט א היץ, וואָם ער קען בשום אופן ניט צוריקהאלטען.

— איך וויל פון אייך גאָר ניט; איך וויים, דאָם איך האָב קיין רעכט ניט צו וועלען. איהר ליעבט מיקיטא...

— יא — האָט זי געענטפערט נאכלעסיג.

— יא, יא, איך וויים עס. איך וויים אויך, אז אלעס, וואָס איך רעד, איז נאריש, שרעקליך נאריש און לעכערליך. אָבער איך מוז רויידען. דאָם איז די וויכטיגסטע פאָסירונג אין מיין לעבען. איך האָב קיינמאָל ניט געליעבט, און ניט געוואוסט, וואָם דאָם איז ליעבע, ווי איך האָב עס געהאלטען פאר א לעכערליכען, קראנקהאפטען געפיהל, וועלכען די מענשהייט דארף בעקעמפפען אין זיך. און איצט איז זי מיט א מאָל געקומען... אין איין מינוט, ווען איך האָב אייך דערזעהען, אין כוואלייעס פון רויטען ליכט, ווען איהר האָט געפרעגט מיט אייער רעטהעלפהאפטער, פּונקט ווי פערוואלקענטער שטימע: „זיינט איהר עס, אלזא?" און אייער שטימע האָט מיר אויסגערוכט זיך אזוי בעקאנט. איך האָב געוואוסט, אז נור איהר דארפט אזוי רויידען, האָב עס ערוואַרטעט. האָב אויך געוואוסט, אז די פרוי, וועלכע איך זאָל קענען ליעב קריגען, דארף אויסזעהען טאקי נור אזוי, ווי איהר. דער רעטענים פון מיין זעלע איז אויפּ־געקלערט געוואָרען. אלעס, וואָם איך האָב ביז איצט ניט געוואוסט, איז מיר קלאָר געוואָרען.

— נייַן, הערר פּאלק, רעדט ניט מעהר. איך בעט אייך רעדט ניט. מיך פּייניגט עס, דאָם איהר מוזט לויידען צולויעב מיר. איך קען דאָך אייך גאָר ניט גלויבען, גאָר ניט...

— איך וויים עס, איזא, איך וויים עס זעהר גוט. און איך בעט אויך גאָר ניט. איך וויל נור זאָגען...

— איהר וויסט דאָך אָבער, אז איך ליעב מיקיטא.

— און ווען איהר וואָלט גלויבט טויזענד מיקיטאס, מוז איך עס אויך זאָגען. עס איז נויטיג...

ער איז פּלוצלונג שטיל געבליבען.

וואָס האָט ער געוואָלט זאָגען?

ער האָט זיך צולאכט.

— וואָס לאכט איהר?

— דאָס איז גאָר ניט, איזא, גאָר ניט. איך האָב זיך געגנומען אין די הענד.

ער איז געוואָרען ערנסט און טרויעריג.

ער האָט צוגעטראָגען איהר האַנד צו די ליפען און א קוש געטהאָן. און ער האָט דערפיהלט א פיבירישע היץ אין דיזער לאנגער, שמאָלער האַנד.

— זייט ניט אין כעס אויף מיר. איך האָב פערלאָרען די זעלבסט־בעהערשונג. איהר דאַרפט מיך פערשטעהן. איך האָב קיינמאָל אין לעבען ניט ליעב געהאַט. און איצט דיזער נייער אונבעקאַנטער געפיהל האָט זיך א וואָרף געטהאָן אויף מיר מיט אזא קראַפט, דאָס איך בין ווי בעטויבט. פערגעסט אלעס, וואָס איך האָב געזאָגט.

ער האָט טרויעריג א שמייכעל געטהאָן.

— איך וועל מיט אייך מעהר וועגען דעם ניט רעדען. איך וועל אייך שטענדיג ליעבען, וויל איך קען ניט אנדערש, וויל איהר זיינט מיין נשמה, מיין היילינג, וויל איהר זיינט אין מיר דאָס, וואָס מאכט מיך צו זיין איך, און ניט קיין אנדערער.

און ווידער האָט ער געקושט איהר האַנד.

— לאָמיר בלייבען פרייַנד, ניט אמת? און ביי אייך וועט זיין אן אנגענעהמער געפיהל ,דאָס איהר זיינט די וויכטיגסטע, די בעסטע, די שעהנסטע פאַסירונג אין מיין לעבען.

זיין שטימע האָט זיך אבגעריסען און ער האָט נור געקושט איהר האַנד.

און זי האָט געשווויגען און שטאַרק געדריקט זיין האַנד.

פאלק האָט זיך בערוהיגט.

— איהר זיינט ניט אין כעס אויף מיר?

— ניין.

— און איהר וועט זיין מיין פרייַנד?

— יא.

— איצט זיינען מיר פּריינד, איזא. מע‌נ איך איך בעטען אויסצוטרינקען מיט מיר א גלאָז ווײַן? לאָמיר בעפּעסטיגען אונזער פּריינדשאפט.

איזא האָט זיך געשלאָגען מיט דער דעה.

— איהר וועט מיר מאכען מיט דעם דעם גרעסטען פּערגניגען. איך וואָלט מיט אייך געוואָלט פּערבראַנגען, ווי מיט א חבר.

זיי זיינען אריין.

פּאָלק האָט בעשטעלט בורגונדער. זיי זיינען געווען אלײַן. דאָס צימער, וואו זיי זיינען געווען, האָט זיך אַבגעטהיילט פון זאל מיט א פּאַרטיערע.

— איך דאנק אייך. איך האָב קיינמאל ניט געהאט קיין פּריינד.

ביי איזא'ן האָט זיך געדראַטט אויפ'ן צונג דער נאָמען מיקיטא, אַבער זי האָט געשוויגען, איהר איז געווען ניט אנגענעהם צוריסצורעדן דיזען נאָמען.

מען האָט געבראכט דעם ווײַן.

— איהר רויכערט?

— יא.

איזא האָט זיך אַבגעווארפען אויפ'ן רוקען פון דיוואַן, האָט פּעררויכערט א פּאפּיראָס, און האָט ארויסגעלאָזען א רינגעל רויך.

— אויף די געזונדהייט פון אונזער פּריינדשאפט. ער האָט אויף איהר א בליק געטהאָן מיט א פּריינדליכע לאסקע.

— איך בין אַזוי גליקליך, איזא, איהר זיינט אזוי גוט צו מיר, און נאכהער — ניט אמת? — פּאַרדערען מיר נאָר ניט איינער פון אַנדערען. מיר זיינען נאָנץ פּריי...

ער האָט ווידער בעמערקט דיזען הייסען שיין ארום די אויגען. נײַן, ער האָט איהם ניט געוואָלט זעהען. דורשטיג האָט ער אויסגעטרונקען א גלאָז ווײַן, האָט ווידער אַנגענאָסען און האָט זיך פערטראכט.

— יא, יא, די מענשליכע זעעלע איז א מערקווירדיגע רעטעניש.

ווידער א שטילקייט.

— איהר האָט געלייענט ניטשע? — האָט ער פּלוצלונג געפרעגט.

— יא.

— און דיזער פּלאַץ פון זאראטוסטרא: די נאכט איז טיפער, ווי דער טאָג איז דאָס אינשטאנד זיך פּאַרצושטעלען.

זי האָט א שאקעל געטהאָן מיט'ן קאָפּ.

— הם, ניט אמת אפשר? — ער האָט נעשמייכעלט צו איהר — די זעלע איז אויך טיפער אין דער ווירקליבקייט, ווי זי ווייזט זיך ארויס אין דעם נאַרישען בעוואוסטזיין.

זיי האָבען זיך איבערגעבליקט. זייערע בליקען האָבען זיך צונויפגענאָסען.

פּאָלק האָט ווידער נעקוקט אין גלאָז.

— איך, אייגענטליך, בין א ספּעציאליסט אין פּסיכאָלאָגיע, איהר פּערשטעהט, א ספּעציאליסט. דאָס הייסט, איך האָב אויסגעמאַסטען די שנעלקייט, מיט וועלכער עס ווערען אויפגענומען די אויסערליכע אייגדריקע, האָב אויסגעמאַסטען די צייט, וואָס איז נויטיג, אום דער אייגדרוק, וואָס איז אויפגענומען געוואָרען מיט דער הילפע פון די געפיהלען, זאָל קענען דערגרייכען דעם בעוואוסטזיין, אָבער אויף דעם געביט פון ליעבע האָב איך נאָר ניט אויסגעפּאָרשט... נאכהער, פּלוצלונג.. נו, יא, אויף אייער געזונדהייט.

ער האָט אויסגעטרונקען.

— ניין, ניין, פון דיזע אלע אויסמעסטונגען איז נאָר ניט ארויסגעקומען. היינט ביי נאכט האָט מיך מיין זעלע מעהר געלעַרנט, ווי פיער־פינף יאָהר, וואָס זיינען אוועק אויף די ערלעַרנונג פון דער זאָגענאַנטער פּסיכאָלאָגיע... מיר האָט זיך געחלום'ט... ער האָט אויפגעהויבען דעם קאָפּ — און אייך איז ניט לאַנגוויליג צו הערען מיך רייידען?

— ניין, ניין...

זיי האָבען ביידע נעשמייכעלט.

— איז אָט היינט האָט זיך מיר נעחלום'ט, דאָס איך מיט אייך שווימען אויף א שיף איבער'ן ים. עס איז געווען פינסטער. דער שווערער, געדיכטער טומאָן האָט ארומגעוויקעלט די שיף, א

טומאן, וואָס האָט אַריינגעדרונגען זאָנאַר אין שיף, א שווערער, ווי בלײַ, א שטיקענדער, א שרעקליכער. איך בין געזעסען מיט אייך אין סאלון אוו געוועדט — ניין, ניט געוועדט. עפּעס אין מיין זעעלע האָט געוועדט אָהן טענער, א שטימע ניט קיין קערפּערליכע, אָבער איהר האָט ניט פערשטאַנען. אוו דאן האָבען מיר זיך אויפּגעהויבען. מיר האָבען ביידע געוואוסט, וואָס עס וועט פּאַרקומען — עטוואָס שרעקליכעס... אוו דאָס האָט פּאַסירט... א שרעקליכער קלאַפּ, עפּעס א פּאַראָאַד האָט זיך אריינגעשניטען אין אונזער שיף. נור מיר ביידע האָבען ניט געפּיהלט קיין שרעק. מיר האָבען נור געזעהען אייניר דעם אנדערען אוו שטאַרק זיך געהאַלטען פּאַר די הענד. אָבער פּלוצלונג זיינט איהר פּערשוואונדען פּון מיינ אויגען. איך האָב זיך דערזעהען אין דער רעטונגס־שיפּעל, דער ים האָט אונז געוואַרפּען צום סאַמע הימעל, אוו דאן ווידער אריינגעשלייפּערט אין אָבגרונד.

איך בין געווען גלייכגילטיג צו אלץ, וואָס מיט מיר איז פּאַרגעקומען. נור מיין מאַרק איז, דאַכט זיך, פּערטיג געווען צושפּרונגען צו ווערען פּון דער זינלאָזער, שרעקליכער מורא וועגען דעם, וואָס מיט אייך איז פּאַרגעקומען. דאן האָב איך דערזעהען, ווי דער שיף איז אייניגעזונקען מיט אן אונגעוועהנליכער שנעלקייט, עם האָט זיך זעזעהען בלויז די גרעסטע מאַשטע, אוו אויף איהר, אויפ'ן סאַמע שפּיץ — איהר. אין דעם זעלבען אויגענבליק האָב איך זיך א ווארף געטהאָן אין ים, האָב אייך א כאַפּ געטהאָן, אוו איהר, אָהן כחות, אָהן בעוואוסטזיין, זיינט גלייבען הענגן אויף מיין האנד. א שרעקליכע משא. איך האָב זיך לענגער ניט גענקאַנט האַלטען, נאָך א מינוט, אוו מיר וואַלטען ביידע אייניגעזונקען... מיט א מאל זיינען דער טומאן אוו די וואַלקענס פערוואַנדעלט געוואַרען אין א ריעזען־געשטאַלט. דיזע האָט זיך צוואוואַרפּען איבער'ן נאַנצען הימעל, א קאַלטע, א שרעקליכע, א גלייכגילטיגע. דיזער ים אוו הימעל, איך אוו איהר, א נאַנצע וועלט, איז געווען איינס: דער שקזאל, דאָס בעשערטע.

זי איז געוואַרען אונרויהיג. ער האָט נעקוקט אויף איהר אזוי מאַדנע. אוו ער האָט פּלוצלונג אונטערבראָכען זיך אליין:

— ניט אמת, א מאַרנער חלום.

זי האָט זיך בעמיהט אויסצוהערען גלייכגילטיג און האָט נאָר ניט געענטפערט.

א מינוט האָט ער אויף איהר געקוקט מיט זיינע גרויסע אויגען, וועלכע האָבען געברענט מיט א פיעבערשען פייער. דאן האָט ער ווידער א קוק געטהאָן אין גלאָז.

— דאָס איז דאָס ערשטע מאָל אין מיין לעבען, וואָס דער שיקזאל האָט זיך צו מיר געווייזען.

זיין שטימע האָט געקלונגען מאַנאָטאָן, נאכלעסיג. אָבער ער האָט איהר צוגעשמירט צו זיך. אין איהם איז נעווען עטוואָס היפנאָטיזירענדעס. זי האָט נעמוזט איהם הערען.

— איך האָב אויך ניט געוואוסט, וואָס דאָס איז נויטווענדינקייט. איצט וויים איך. זעהט איהר, איך בין דורכגעגאַנגען דאָס לעבען גלייכגילטיג צו אַלץ, ניט פיהלענדיג קיין בייזעס. שטאַרק האָב איך געהערשט מיט מיין שכל. עס איז ניט געווען קיין געפיהל, וואָס איך זאָל ניט קענען גובר זיין. און מיט א מאָל קומט איהר, איהר, וועלכע איך האָב שוין א מאָל געזעהען מיט מיין נשמה, איהר, אין וועלכער עס איז בעהאלטען דער נאַנצער סוד פון מיין קונסט... איך בין געווען אזוי שטאַרק, אזוי קאַלט, און איצט קומט איהר, און מיין נאַנצער לעבען בעשטעהט פון דיזער אייגיגער פאַסירונג. איהר האָט פערנומען מיינע אַלע נעדאַנקען. וועגען קיין אַנדער זאַך קען איך ניט דענקען. איהר ווערט דער אינהאַלט פון מיין מארך.

— ניין, פאַלק, דערט ניט פון דעם. מיך פלאַגט אזוי דער נעווייסען, דאָס איך מוז זיין די אורזאכע פון אייערע ליידען

— ניין, איזא, איהר האָט א טעות. איך בין גלייקליך. איהר האָט פון מיר געמאַכט א נייעם מענשען. איהר האָט מיר נעגעבען א רייכטהום, וואָס איז ניט אויבערצוצעהלען — איך וויל פון אייך גארניט, איך וויים דאָך, אז איהר לייבט מיקיטא...

איזא האָט געפיהלט, ווי זי ווערט אַלץ אונרוהיגער. זי האָט נאָר פערגעסען אָן מיקיטא. ניין! זי טאָר אזוי לאנג ניט זיצען דא און טאָר איהם מעהר ניט הערען. זי האָט זיך אויפגעהויבען.

— איצט וועל איך גיין.
— בלייבט, בלייבט נאָך א מינוט.

עטוואָס האָט נעצוואונגען איהר צו בלייבען, אָבער זי האָט זיך דערמאָנט אָן מיקיטא. איהר אונרוהינקייט אין אלץ נעוואקסען. זי האָט זיך אָננעהויבען אויפֿן.

— ניין, ניין, איצט מוז איך גיין. איך קען ניט זיצען לענגער. איך קען ניט, קען ניט... איך בין אזוי מיד.

פּאָלק האָט מיט מיה אונטערדריקט א נערוועזען געלעכטער.

פּאר'ן טויער פון הויז זיינען זיי שטעהען געבליבען.

פּאָלק האָט זיך גענומען אויפשליסען די טיר. שווער איז איהם אָננעקומען, ביז ער האָט אויסגעפונען דעם לעכל פון שלאָס. ענדליך.

זי איז אריין אין קאָרידאר. ער נאָך איהר. און זיי זיינען ווידער שטעהן געבליבען.

וואָס האָט ער נאָך געוואָלט?

— א גוטע נאכט, פּאָלק.

ער האָט שטאַרק נעדריקט איהר האנד. זיין שטימע האָט געציטערט.

— מיר דאכט זיך, אז מיר וואָלטען זיך בעראַרפט צוזעגענען וואַרימער, הערצליכער.

די טיר איז געווען האלב־אָפען. דער שיין פון לאָמפּ איז געפאלען אויף איהר פּנים.

זי האָט אויף איהם א בליק געטהאָן אזוי מאָדנע, מיט אזא פערוואנדערונג. ער האָט זיך צומישט.

— א גוטע נאכט.

ער האָט דערהערט דעם קלאנג פון שליסעל אין שלאָס. ער האָט זיך צוגעהערט. מיט לייכטע, שנעלע טריט איז זי ארויפגענגאנגען אויף די טרעפּ.

דאן האָט ער נעמאכט עטליכע טריט. און פּלוצלונג, אונער־

וואַרטעט פאַר זיך זעלבסט, האָט ער א געשריי געטהאָן מיט אַלע כחות. וואָס זאָל עס מיינען?

צו האָט ער אין דיזען זינלאָזען געשריי געוואָלט ארויסבריי־ גען פון זיך זיין ענערגיע? ענטציקענד! וואָס פאַר אן עזעל ער איז! אונאַנגענעהם. ווי נאַריש דאָס זיינען געווען די וועַרטער זיינע וועגען א הערצליכען נעזעגענען זיך. אַך, ווי לעכערליך ער האָט נעמוזט אויסזהען אין איהרע אויגען.

ער, דער גרויסער, אַלעס פערניכטענדער אַבשפּעטער, און פּלוצלונג איז ער פערליעבט, ווי א קליין אינגעל.

נאָט, ווי דאָס איז ניט אנגענעהם. און צו דעם אַלעם נאָך די עראינערונג, וועלכע האָט איהם פּלוצלונג אָנגעהויבען אזוי פּיי־ ניגען.

איהם איז דאן נעווען אין נאַנצען דרייצעהן יאָהר, ווען ער האָט פּרובירט צום ערשטען מאָל זיך פערליעבען. ער האָט זיך דאן געפיהלט אונענדליך גרוים. דיזע טיעפּזיניגע, געניאַלע געשפּרע־ כען, וועלכע ער האָט געפיהרט מיט דער דאַמע פון זיין האר־ צען... די פּאַעזיע פון שיללער און לענאו... און די נעלע הענדזש־ קעם, וואָס ער האָט זיך געקויפט צו דיזער נעלעגענהייט.

אייגמאָל אין אוועג האָט דער קלאַס־לעהרער איהם געכאַפּט ביי אזא געשפּרעך.

און וואָס מאָרגען איז נעווען, דאָס איז גאָר נעווען אויסגע־ צייכענט.

עס האָט א קלונג געטהאָן דער גלעקעל צו דעם צעהן־מינוטען אָברוה.

אלע האָבען זיך א וואַרף געטהאָן צום שול־הויף.

— פּאַלק, בלייב דא.

ער האָט שוין געוואוסט, וואס איהם ערווארטעט.

— קום אהער!

ער איז נענאַנגען צו דער קאַפּערע פּונקט ווי צו דער תליה.

— ברענג א בענקעל!

ער האָט געבראכט.

— לייג זיך!

ער האָט זיך געלייגט.

א גראָבער קאָמישעוועך שטעקען האָט א פייפ געטהאָן אין דער לופט, האָט געציטערט, זיך אויסגעבויגען, אראבגעלאָזען זיך און האָט געסווישטשעט אלץ ראשיגער, אלץ שמערצליכער...

גאָט, ווי דאָס האָט וועה געטהאָן! וואָס לאָכט איהר, טהיי־ערע? דאָס איז א מורא'דיגע טראגעדיע. זעלטען אין לעבען האָב איך געליטען אזוי שטאַרק, ווי דאן... וועך איהר לאכט פון דעם, ווייזט איהר נור דערמיט ארויס אייער נארישקייט. פערשטעהט איהר דען ניט, אז דאָס איז דער לעבען? דאָס לעכערליכע צוואַ־מען מיט דאָס טראגישע. נאָלד אין בלאָטע. די גרעסטע הייר־ליגטהום צווישען נעמיינהייט — יא, אָט זעהט איהר, דאָס פער־שטעהט איהר ניט.

העגעל, דיזער אלטער פריסישער פילאָזאָף, איז נעווען דער קלוגסטער מענש. אין אלגעמיין, ווייסט איהר עטוואס פון הע־געל? איז אָט זעהט איהר, זיין גאנצע פילאָסאָפיע איז ענטהאל־טען אין דער פראגע, וואַרום די נאטור נעהמט אָן פאר די אויס־פיהרונג פון איהרע העכסטע צוועקען אזעלכע ניט־עסטעטישע מיט־לען, ווי, צום ביישפיעל, די נעשלעכטס־ארגאנען, וועלכע דינען אי פאר די בעפרוכטונג און אין פאר די ארויסווארפונג פון דאָס וואָס דער מענש האָט פערבראוכט. אהן צוויפעל, דאָס איז זעהר אינטערעסאנט, אינטערעסאנט ביז צום לעכערליכען, ביז צום עקעל, אָבער אזוי זיינען שוין אימער די הייליגסטע זאכען.

פאלק איז געוואָרען אמת וויל־לד.

מען דארף דאָך סוף כל סוף ריכטיג איבערליגען זיך, בעקלערען עס נרינדליך: לייעבע, אך, די ליעבע! אנפאנגס א מאָדנע צוטו־מעלטקייט, צושראָקענע בליקען, דאן ברענענדע אויגען, וווייטער א ציטער אין די העגד, פונקט ווי דו וואָלסט טעלעגראפירט אויף די וווייטקייט פון עטליכע הונדערט מייל. דאן, די ערהויבונג און די ארָבלאָזונג פון דער שטימע, אָט כריפעט זי, אָט קוויטשעט זי. דאן א גאנצע רייהע פון אונבעוואוסטע בעוועגונגען, א זינלאָזער כאפען פון זאכען, און פאכענען מיט זיי, א שוואכקייט אויף די

פים, א הוסטען... איז דאָס אלעס ניט לעבערליך? איז דאָס ניט לעבערליך אין העכסטען גראד?

און אנטקעגען זיצט זי איצט און מונטערט מיך אויף מיט איהר שמייכעל, וועלכער ווייזט, אז זי ווייסט דעם חלוק פון גוט און שלעכט...

נו, דיזע אלע אקטיארישע טריקס זיינען אונז גוט בעקאנט. האָב איך דען היינט שלעכט נעשפיעלט?

טאקי דערפאר, ווייל איך בין אן אריגינאל, ניט עהנליך צו אלע אנדערע, פעראייניגט זיך אין מיר אלעם: ווינשע, שטרעבונג, וואהרהאפטיגקייט, וויסען און אונווייסענהייט, ליגען און אמת, טוי־זענדע הימלען פילען מיך אָן. אָבער פון דעסטוועגען בין איך דאָך לעבערליך.

און גערארט דאָ קען מען מיט קיין זאך ניט העלפען, אָבער טאקי מיט גאָרניט. אין דעם בעשטעהט דער אייזערנער גזעזץ, דער בעשטענדינסטער פון אלע, דאָס דער מענש, אום צו דערגרייי־כען דעם לעבערליכען צוועק, מוז זיך מאכען טויזענד מאל לעכער־ליך אין די אויגען פון דער גלייעבטער פרוי...

מיט אמאל האָט ער איבערגעריסען דעם פאָדעם פון זיינע גע־דאנקען.

— אלזא, ער האָט דעם נעפיהל פון שאנדע... יא, יא, פונקט ווי ביי דעם ערשטען און בעסטען שולייונג. אויך ער פיהלט זיך לעבערליך, ווען ער פאלט ארונטער פון פערד אין דער אנוועזענהייט פון זיין גלייעבטער, וועלכע ער פערגעטערט.

אָבער איזא איז דאָך גוווען פאר איהם א פרעמדע, דורך און דורך א פרעמדע. ער האָט נאָר ניט גוווסט וועגען איהר. ניט אויף דאָס מינדעסטע — איז ער אריינגעדרונגען אין דעם סוד פון דעם פערוואלקענטען שמייכעל פון דיזען אונענדליך ליעבען און נאָהענטען וועזען.

און אין דיעזע נאנץ פרעמדע פרוי, וועגען וועלכע ער האָט דאָס מינדעסטע ניט גוווסט, האָט ער זיך פערליעבט!

פלוצלונג, מיט אמאל, אין איין סעקונדע.

עי, אהערצו קומט, איהר טויזענדע קליגסטע פסיכאלאגען!

אהער קומט איהר, וועלכע וויסען אלעס, איהר, די אנאָטאָמיקער פון דער זעעלע, איהר אנאליטיקער, קומט אהער און ערקלערט מיר...

דער פאקט איז אזעלכער: אין דעם משך פון איין סעקונדע האָב איך זיך פערליעבט אין א פרוי, פערליעבט זיך צום ערשטען מאָל אין לעבען.

איז עס, ווייל אין מיר האָט ערוואכט א געפיהל פון לוסט? איהר האָט א טעות. דיזער געפיהל האָט ביי מיר קיינמאָל ניט געשלאָפען.

איז עס, ווייל איך האָב זיך עס אליין איינגערעדט? ניט אמת, איך האָב זיך נאָר ניט איינגערעדט. מיין מארך האָט אין דעם נאָר קיין אנטהייל ניט גענומען. איך האָב נאָר קיין צייט ניט געהאט זיך צו פערטראכטען. און דאן שעהמט זיך. איהר, די אויפבוייער פון דער פילאָזאָפיע פון לעבע, פון דיזער פאנטאסטישער פיזיאלאָגיע, האָט געמעגט וויסען, אז די לוסט טראכט מען ניט אויס. די לוסט — דאָס איז א בייזע נאָרישע חיה, א נארישע און א לעכערליכע.

ענדליך איז דאָס אלץ איינס פאר מיר. דער וועמען אין יוני וועט ווערען ערשט 25 יאָהר, דער פרעגט ניט וועגען אורזאכען. די פראגע „פאר־וואס" עקזיסטירט ניט מעהר פאר איהם. ער נעהמט אלעס אָן, אלס א פאקט, וועלכער איז שוין פערווירקליכט. יא, אזוי איז עס!

ער האָט זיך ארומגעקוקט. ער איז נעווען אויף א פלאָץ, וועלכען ער האָט ניט געקאָנט.

שעהן, ניטא וואָס צו רעדען.

ער האָט זיך צוגעזעצט אויף א בענקעל. זיין קאָפּ איז געווען עטוואס שווער. מסתמא האָט ער געטרונקען, און ער האָט זיך ניט געקאָנט בערוהיגען.

עטוואס האָט געקאָכט אין איהם א נאנצען אבענד. א זעהר ניט אנגענעהמער גערוך, וועלכען ער האָט די נאנצע צייט פערטויבט אין זיך, נור וועלכער האָט זיך אלץ ענערגישער ארויסגעבראכען און ענדליך האָט ער זיך ארויסגעריסען מיט זיין גאנצען כח.

מיקיטא!

פאלק האט זיך אויפגעהויבען, איז נענאנגען א ביסעל הין און צוריק און האט זיך וויעדער נעזעצט.

זעהסטו, מיקיטא, מען דארף ניט זיין בייז אויף מיר. איך בין ווירקליך אין קיין זאך ניט שולדיג. פאר וואס האסטו מיך נעשלעפט צו איהר? איך האב דאך געוואלט טרינקען און רוידען מיט דיר. איך האב ניט געוואלט געהן צו איהר. מען טאר ניט פיהרען די פרויען צו כלות.

דאס איז דער גרונד־נעזעץ פון הלכות ליעבע.

מען טאר בשום אופן ניט, ווען אפילו דיזע כלות זאלען זיין אזוי ענטציקענד שעהן, ווי דיין איזא.

ניין, מיקיטא, זיי ניט אזוי שרעקליך טרויעריג. דאס מאכט מיך פיהלען א העלישען שמערץ. ווייל איך האב דאך דיר אזוי ליעב!

איך בין ווירקליך אונשולדיג. נו, בעטראכט נור. איך נעה אריין אין צימער. א בעציבערנדע רויטע חוואליע פון ליכט. און דיזער ליכט נעהמט ארום מיט זיין הייסען שיין א פרוי, א פרוי, וועלכע איך האב נעקאנט זאגאר בעסער, ווי דו, כאטש איך האב איהר קיינמאל ניט נעזעהען.

אדער איז עס אפשר נעווען די שולד פון'ם רויטען ליכט. דו ביסט א קינסטלער מיט יעדען נערוו דיינעם און דארום דארפסטו ווייסען, ווי עס ווירקט אזא רויטער ליכט אויף דיין נשמה.

און דא קומט ווידער א מין פסיכאלאג, וועלכער ערקלערט: דער רויטער קאליר בעשטעהט פון וועלען, וועלכע מאכען פינפהונדערט בילייאן שאקלונגען אין א סעקונדע. דיזע שאקלונגען רופען ארויס א טרייסלען פון די נערוון, און אלס רעזולטאט ציטער איך.

פערשטעהסטו איצט, ווארום איך האב זיך פערליעבט? ווייל איך ציטער!

אלזא, עס איז קלאר, ווי די זון: איך ציטער, פאלגליך ליעב איך.

פאלק האט זיך אויפגעהויבען און איז אהן א צוועק אוועק.

אויף די גאַסען איז געווען פּוסט. נור פּון צייט צו צייט האָט זיך געהערט אַ הייזעריגע, זיך בעטענדע פּרויענשטימע.

— קום, קעצעלע.

ניין, צו דען האָט ער ניט געשפּירט די מינדעסטע לוסט. וואָס זאָל ער טהאָן ביי דיזער גאַסען־פּרוי? ער איז דאָך ניט קיין בערלינער בעלעטריסט און ער נוטיגט זיך ניט אין די געהיימניסע פּון די ספּאַדניצע־שטימונגען, אום אָנצושרייבען אַ ראָמאַן. ניין! ער האָט געהאַסט אלע פּרויען און בעזאָנדערס איהר, וועלכע איז אזוי חיטרע אַרײַנצודרינגען אין זיין נשמה, און וועלכע האָט אויפֿ־געווקט אין איהם דיזע פּערפּלוכטע אונרוהיגקייט.

ניין, מיקיטא, דו דאַרפֿסט ניט זיין אין כּעס אויף מיך. ניין, ניין... דו קענסט זיך ניט פֿאָרשטעלען, ווי איך לייד. עטוואָס דריקט מיר צוזאַמען די האלז; אַ גאַנצען טאָג. איך האָב גאָר ניט גענעסען. האָב נור געטרונקען, געטרונקען...

ווייסטו, וואָס מיר האָט זיך געהלום׳ט? דאָס איך פּאל פּון אַ הויכען בּאַרג. איך בין געזעסען אויף אַ שטיק אייז, וועלכעס האָט זיך געטראָגען מיט אַ זינלאָזער שנעלקייט, האָב איך זיך דען גע־קאָנט וועהרען, אָדער מאכען אַ פּערזוך צו רעטטען זיך? אַ נרויסער שטיק אייז האָט מיך אוועקגעטראָגען, גלײַטשענדיג זיך אלײַן משונג, אָהן אַן אָבהאלט.

קען איך דען אַנדערש פֿאַרנאַנדערלייגען די אַטאָמען פּון מיינע נערוון? קען איך דען פּערהאלטען די בעוועגונג פּון מיין מאַרך? א? קען איך עס טהאָן? און דו קענסט?

דאָס שטיק אייז טראָגט מיך, שטויסט שלייערט, און איך פּליה, פּליה, ביז עס וועט מיך ניט אַרויסשלייערען אין ים.

אזוי איז דער אייזערנער נעזעץ.

פּאלק האָט דאָס שיער אויסגעשריען.

נו, יא. איך בין עטוואָס שכור. און אין אזעלכע פּעלע איז זעהר שווער זיך צו בעהערשען.

ניין, מיקיטא, ניין. דו ביסט מיר אונענדליך טהייער. ניין, איך בין אין קיין זאַך ניט שולדיג.

אבער האסטו דען איהר ניט גערייצט, ליעבסטער פאלק, ניט אויפגעוועקט איהר נייגעריגקייט מיט טויזענדע מיטלען ?

איבערראשענד איז דיזער פלוצלונגער געפיהל פון שולד. יא, איך נעהם מיין געוויסען, וואס איז אננעלאדען מיט זינד און לייג ארויס זיין גאנצען אינהאלט פאר דעם אלמעכטיגען, וועלכער האט מיך בעשאפען ניט אלס זינלאזען פיערפיסיגען, נור אלס א צוויי־פיסיגען וועזען, וועלכער איז בעשענקט מיט א זעלע און פערשטאנד, וועלכער קען מאכען אן אונטערשיעד צווישען גוט און שלעכט און מיט דער הילף פון דעם קווינט־עססענץ פון דעם אלעם, מיט דעם פרייען ווילען, קען ער רעגירען איבער זיינע האנד־לונגען.

יא, ליעבער מיקיטא, איך האב געזינדיגט נענען דיר.

אויפ'ן וועג האט ער דערזעהען אן אפענע קאפעיינע.

אך, ווי ער איז מיעד !

ער איז ארויס און האט זיך אוועקגעזעצט אין א ווינקעל אויף א דיוואן. ארום זיך האט ער נעהערט נעשרייען, זידלעריי, קללות. ער האט זיך ארומגעקוקט, צו זאמעלט דא ניט קיין מאטעריאל א בערלינער בעלעטריסט, א סאַרט קאלענע, חע־חע...

עקעלדיג ! וויפיעל קאסט א פונט פלייש אויף פינף מינוט ?

ער האט זיך אננעשפאַרט אן די עלענבוינענם און האט אננע־הויבען קוקען אויף דעם גרויסען ווייסען פלעק פון דעם עלעקטרי־שען לאמפּ.

אין די אויגען האט איהם אזוי ווי נעשווינדעלט. ער האט נע־זעהען, ווי ארום די ווייסע רונדע לאמפען ציטערט עפעס א רויטער אבגלאנץ.

און ער האט נעזעהן דעם ליכטינען טומאן, וואס דרעהט זיך אלץ שנעלער און היצינער.

און ער האט איהר נעפיהלט אין זיין אומארמונג, איהר פנים לעבען זיינס, ער האט נעפיהלט איהרע בעוועגונגען, וואס צו־ניסען זיך איבער זיינע נערוון אין אן אונאויסדרוקבארען פער־נעניגען, ער האט נעזעהען די ליכט, וואס שוועבט ארום, ווי א רוי־טער זונען־רינג.

דאָס איז געווען א גרויסע פּראָבלעמע.

ער האָט זיך אויסגענלייכט.

די פּראָבלעמע פון זיין לעבן! איזא איז נעבאָרען געוואָרען פון איהם אָדער ער פון איהר. זי איז נעקומען אלס די בעסטע דערפילונג פון איהם.

איהרע בעוועגונגען זיינען געווען ביז צו אזא גראד די בעווע־גונגען פון זיין זעלבע, דאָס זיי האָבען איהם געבראכט אין עקסטאז. דער קלאנג פון איהר שטימע האָט ארויסגערופען עטוואָס אין זיין זעלבע, עטוואָס, אין וואָס עס איז געלעגען דער סוד פון זיין עק־זיסטענץ.

נאָרישער מאַרק, פון וואַנען וויסטו דאָס מיט אזא זיכערהייט?

ער האָט זיך אירָאָניש צולאכט.

אָבער פּלוצלונג האָט ער זיך פערטראכט. ער האָט דערזעהען זיך און איהר אין א מאָדנער לאָגע.

זיי זיינען געזעסען אייגער געגען אנדערן. און קאלט האָבען זיי געקוקט אייגער דעם אנדערען אין די אויגען, וויל זיי זיינען געווען פרעמד און גלייכגילטיג.

יא, אין זיינע אויגען זיינען אריינגעדרונגען שטראהלען פון ליכט, עהנליך צו די רענטגען־שטראהלען. ער האָט געזעהען זיך און איהר דורך און דורך; ער האָט געזעהען, ווי עטוואָס איז ארויס־געשוואומען פון דער טיפעניש, ווי זייערע ביידע בעהאלטענע „איך׳ס" האָבען זיך דערנעהנטערט און האָבען געקוקט אייגער אויפ׳ן צווייטען, פּאָרשענדיג און דאָרשטיג.

אָבער ניין! זיי זיינען דאָך געזעסען ביים טיש, זיינען געווען גלייכגילטיג אייגער צום אנדערען, און האָבען גערעדט וועגען נא־רישע בעדייטונגסלאָזע זאכען. אָבער יענע, די אנדערע „איך׳ס" זיינען געווען אונעגדליך נאָהענט, האָבען זיך ארומגענומען און זיך צונויפגעשמאלצען.

אָט דיזער אנדערער א י ך, ליעבער מיקיטא, דאָס איז דער, וועמען איך קען ניט, דער, וועלכער בעווייזט זיך פלוצלונג נאָר אָהן אן אורזאכע, אָט דיזער איך האָט איהר נערופען מיט טויזענדע יאָהר פריהער, איידער איך האָב איהר געקאָנט.

זעהסטו, מיקיטא, דאָס העכסטע וואָס מיין נאָרישער מאַרק קען, איז צו דערוויסען זיך, אז עטוואָס קומט פּאָר, דאָס הייסט צו קאָנסטאַטירען א פּאַקט, וואָס האָט שוין פּאַסירט.

יא, טהייערער מיקיטא, דאָס איז א פּאַקט, וואָס האָט שוין פּאַסירט. איך ליעב איהר.

אך, איך האָב זיך געמומען די מיה צו זיין אינטערעסאַנט? איך האָב איהר צוגעצויגען, האָב איהר געמאַכט אויפמערקזאם אויף זיך? אָבער, מיין גאָט, מיקיטא, זיי דאָך נערעכט. איך האָב דאָך דאָס געמוזט טהאָן! ווי קענסטו עס ניט פערשטעהן?

— פּאָר וואָס איז מיקיטא ניט געקומען?

אך, מיין טהייערע, איהר קענט שלעכט מיקיטא. מיקיטא איז בעשענקט מיט אינסטינקטען, מיט הענד, וועלכע שטרעקען זיך אוים אויף טויזענדע מיילען; מיט הענד, וועלכע קענען כאַפּען דאָס, וואָס לאָזט זיך ניט כאַפּען. מיקיטא זעהט, ווי דער קלאַנג וואַנדעלט זיך אום אין א פּאַרב. ער האָט געמאַלען טענער, וועלכע וואַלטען אייך ווילד געמאַכט, וועו איהר וואָלט זיי נעהערט, אָבער דער פּראָסטער אויג טראָגט איבער אלעם. מיקיטא זעהט, ווי די גראָז וואַקסט, ווי דער הימעל שרייט. דאָס אלעם זעהט מיקיטא. מיקיטא איז א זשעניע.

אוּן איך בין וואָס? וואָס האָב איך געטהאָן?

נאַרישקייטען, פּאַלק! אָדער ביסטו אויף דער אמת שכור? אָבער ניין; איך בין א פּסיכאָלאָג, איך האָב אויף א מינוט זיך בעשעפטיגט דער אויסטרייבערונג פון מיקיטא'ס נשמה.

א, מיקיטא מאכט זיך, דאָס ער זעהט גאָרניט, ער לאָזט דעם גיפט אריינדרינגען אין די טיפסטע בעהעלטענישען פון זיין נשמה, ביז אלעם וועט ניט זיין צוגעפאַן און פערניכטעט.

נו, טו איז וואָס? א ניט־נוטיגע שטערונג וואַרפט מען אריין אין ים. דער שיף וועט פריי וווייטער שווימען. מיקיטא איז ניט דער ערשטער און ניט דער לעצטער.

דער נעריוש און נעלעכטער אָרום פּאַלק האָט זיך נעהערט אלץ שטאַרקער.

ער איז אויפנעשפּרונגען און האָט ווילד א נעשריי נעטהאָן:

— שטילער!

דאָן האָט ער זיך ווידער געזעצט. דיזע פערפלוכטע פליגען, וועלכע שטערען זיינע געדאנקען.

פלוצלונג איז ער געוואָרען שטאַרק אויפגערעגט.

ער מוז זעהען מיקיטא. ער מוז דורכאויס א קוק טהאָן, וואָס ער טהוט איצט. יא, ער וועט אוועקגעהן צו איהם.

— ווער איז דאָרט? איך בין פערנומען. — דאָס בין איך, עריק פאלק. ער עפענט, קוקט אויף מיר קרום, און עס פערשטעהט זיך, אז די אויגען זיינען ביי איהם שרעקליך ווילד.

— וואָס ווילסטו?!

— וואָס איך ווילּ? איך ווילּ דיר ערקלערען, דאָס ניט איך ליעב, נור מיין צווייטער איך, וועלכען איך קען ניט, וועלכער האָט מיך ארומגעכאפט פלוצלונג, אונערוואַרטעט. איך ווילּ דיר ערקלערען, ווי דאָס אלעס איז פאָרגעקומען. איך בין געזעסען מיט איהר ביין טיש, א גלייכגילטיגער, א קאלטער, אבער דאָן, וועו איך האָב גערעדט וועגען נאָרישע זאכען, האָט גראדע מיין צווייטער איך געאַרבייט זעלבסטשטענדיג, האָט געצויגען און געצוואונגען איהר אזוי לאַנג, ביז זי האָט זיך ניט אונטערגעגעבען. ניין, ניט זי! זי לאַכט פון מיר, ווילּ מיין נאָרישער, בעוואוסטער איך האָט נעוואלט א מעהר הערצליכען געזעגענען זיך. זעהסטו, זי איז מיר א פרעמדע, אין גאנצען א פרעמדע, אבער דיזע אנדערע א י ב ע ן אין אונז ביידע קענען גוט איינער דעם אנדערען, ליעבען איינער דעם אנדערען אָהן א ברעג, היים און אונצוטהיילבאר.

איך דאנק דיר, אלמעכטיגער בעשעפער, וואָס דו האָסט מיך בעשאפען, אלס א צווייפיגען וועזען, וואָס איז בעשענקט מיט שכל און זעעלע, וועלכע קענען אונטערשיידען גוט און שלעכט און ניט פערלאַנגען איזא, וויבאלד מיקיטא האָט געהאט דעם גליק צו קענען זיך פריהער מיט איהר.

און אט דאָרט — דאָרט זיצט דיזע יונגע חיה, אנטקענען דיזען יונגען סוהר'ל... אט ער האָט ניט קיין שכל. ער אונטערשיידעט ניט פון גוט ביז שלעכט.

פערשטעהסטו, נאַרישער יונג, וואָס ביסטו אין פערגלייך מיט מיר? אזוי עפעס, אַהן שכל און ווילען.

פאלק האָט זיך שטאַרק צולאכט.

אָבער פאר אזא ניט אנשטענדיגע אויפפיהרונג — דער אויסדרוק איז איהם שטאַרק געפעלען געוואָרען — האָט ער נעמוזט פערלאָזען דעם פלאַץ.

און עס איז שוין צייט געווען.

און דיזער פלאַץ, דורכגעזאַפט מיט דעם גערוך פון פלייש און שוויים, האָט ניט געקאָנט מעהר אויסהאלטען א מענש פון דעם מין, וואָס טראָגט דעם נאָמען „בעל־שכל".

עס האָט אָנגעהויבען טאָגען.

איבער די שוואַרצע דעכער האָט ער געזעהן א טיפע הימלישע בלויקייט, וועלכע האָט זיך צושפרייט אין אן אונאויסדרוקבאר שטילער און הייליגער פראכט.

די פּראַכט פון הימעל איבער בערלין — האָט ער זיך צולאכט אירָאָניש — אָבער אזוי איז שוין די נארישע נאטור, וועלכע ווייזט ארויס איהר מאכט איבער'ן אָקעאַן און איבער א בלאָטיגע לוזשע.

.10

— פאר וואָס ביסטו נעכטען ניט געקומען צו אילטיסען? — האָט איזא געפרעגט מיט א ניט־זיכערע שטימע.

— צו וואָס? איך האָב דאָך געוואוסט, אז דיר וועט זיין פּרעהליך אויך אָהן מיר.

— דאָס איז שענדליך. דו ווייסט דאָך, אז איך בין גליקליך, וועז איך בין צוזאמען מיט דיר.

— ווירקליך?

מיקיטא האָט אויף איהר א בליק געטהאָן מיט א מינע פון מיסטרוי.

— און ווי דענקסטו?

זי איז געווען שטאַרק דערצאָרנט. נור מיט א מאל האָט זי

בעמערקט, ווי עס ציטערט זיין בלייכער מידער פּנים. דאָס איז איהר געווען בעקאַנט.

— שעהם דיך! וואָס פּאַר אַ שלעכטער דו ביסט! — און זי האָט געמומען זיין האַנד און זיך געמומען גלעטען איהר.

מיקיטא האָט גאַנץ פּאַמעלעך צוריקגעמומען זיין האַנד, און האָט אַנגעהויבען שפּרייזען הין און צוריק איבער'ן צימער.

— וואָס איז מיט דיר?

— מיט מיר? נאָרניט, גאָרניט.

זי האָט אַ בליק געטהאָן אויף איהם. זיין נערוועזע אונרוהיגקייט האָט זיך אלץ שטאַרקער געזעהן אויף זיין פּנים. עטוואָס האָט געזאָדען אין איהם, און יעדע מינוט האָט געסטראַשעט מיט אן עקספּלאָזיאָן.

— נו, קום צו מיר.

ער האָט זיך אוועקגעשטעלט פּאַר איהר.

— וואָס ווילסטו?

— זעץ זיך לעבען מיר. אָט דאָ, ביי מיין זייט.

ער האָט זיך אוועקגעזעצט. זי האָט געמומען זיין האַנד.

— וואָס איז מיט דיר, מיקיטא, א?

— נאָרניט!

— איך האָב דיר פּאַראורזאַכט עפּעס אַ שמערץ?

— ניין.

— אָט זעהסטו, מיקיטא, דו ביסט ניט אָפּענהערציג. דו ווילסט מיר ניט זאָגען, אָבער איך קען דיך גוט. דו ביסט אייפּערזיכטיג אויף פּאלקען.

מיקיטא האָט געוואלט אונטערברעכען איהר.

— ניין, ניין, איך קען דיך צו גוט, דו ביסט אייפּערזיכטיג, און דאָס איז זעהר נאַריש. פּאלק איז א זעהר אינטערעסאַנטער מענש. נאָך דיר איז ער אפשר דער אינטערסאַנטעסטער מענש, וועלכען איך קען, אָבער לעב קריגען איהם וואלט איך קיינמאל ניט געקאָנט. אָט דו ביסט נעכטען ניט געקומען, און איך האָב שוין פּערשטאַנען, אז דו זיצסט אין דער היים און ווערסט אַזש משוגע פון אייפּערזוכט. דעם גאַנצען אָבענד האָב איך זיך אלץ געפּרעגט,

וואס אייגענטליך פאר אן אורזאכע האסטו דערצו? האב איך דיר רעכט געגעבען אירגענד אן אורזאכע, אז דו זאלסט דארפען זיין אייפערזיכטיג?

מיקיטא האט זיך געפיהלט פערשעמט.

— דו טארסט ניט זיין אייפערזיכטיג. דאס קרענקט מיך. און דאן איז עס אזוי נארישׁ. סוף כל סוף וועל איך ניט טארען אויסרערען א וואָרט מיט מענשען אויס מורא, אז דו זאלסט ניט וועלען בייזן. איך האב אינפאך קיין כח ניט דאס אריבערצוטראגען. דו האסט דערצו קיין נרונד ניט. דו פערניכטעסט דערמיט אונזער נאנצע לעבען.

מיקיטא האט זיך געפיהלט שטארק נידערשלאגען און האט נעדריקט איהר האנד.

— דו בעלידיגסט מיך מיט דיזען שטענדיגען מיסטרויען. דו דארפסט דאך פערשטעהן, אז איך בין אויך א מענש. דו טארסט מיך ניט מוטשען אזוי גאר אהן אן אויפהער. דו האסט דאך אזוי שטאלצירט מיט מיין זעלבסטשטענדיגקייט, און איצט ווילסטו איהר פערניכטען, און מאכען מיך פאר א שקלאפין. אם ענדע וועסטו וועלען, איך זאל גאר אין נאנצען אבזונדערען זיך פון דער נאנצער וועלט.

מיקיטא איז געווען אין פערצווייפלונג.

— ניין, ניין, איזא, איך בין ניט אייפערזיכטיג. אבער דו קענסט זיך ניט פארשטעלען, וואס פאר א בעדייטונג עס האט פאר מיר דיין לעבע. איך קען ניט לעבען אהן דיר. מיט אלע וואָרצלען בין איך צוגעוואקסען צו דיר.

ער האט נעמאכט א ברייטען, מאדנעם פאך מיט'ן האנד.

— דו פערשטעהסט עס ניט. דו האסט ויט אזא משוגענעם טעמפעראמענט, אזא, אזא, נו מיט איין וואָרט, דו ביסט ניט אין שטאנד צו פיהלען, ווי דאס ברענט און פיניגט, ווי דאס שניידט זיך אין די אויגען ווי א בליץ און מאכט זיי בלינד צו אלץ, וואס ארום.

זי האט די נאנצע צייט נעגלעט זיין האנד.

— נייז, דו ווייסט ניט, וואס דו ביסט פאר מיר. איך בין

ניט אייפערזיכטיג. איך פיהל נור א זינלאָזען שרעק ביי דעם אייג־ציגען געדאַנקען, אז איך קען דיך פערלירען. איך קען זיך ניט רעכט מאכען, פֿאר וואָס האָסטו מיך ליעב; איך...

— הער, הער, — האָט ער פּלוצלונג געזאָגט, אויפֿשטעלענדיג זיך — טהו נור א קוק אויף דעם קליניטשקען, שפּאַסהאַפֿטען מי־קיטאַ, דו ביסט דאָך העכער פֿאר מיר אין וואוקס...

— לאָז צורוה. איך ליעב דיך. דו ביסט א גרויסער קינסט־לער, דער גרעסטער פון אלע...

— אָט זעהסטו, דו ליעבסט אין מיר נור דעם קינסטלער, דעם מענשען אָבער קענסטו נאָרניט. אלס מענש, בין איך נאָרניט פֿאר דיר...

— אָבער דער מענש און דער קינסטלער זיינען אין דיר אייגס. וואָס וואָלסטו געווען אָהן דיין קונסט?

— יא, יא, דו ביסט גערעכט. ניין, איזא, איך בין אַן אמת'ער משוגענער. זיי ניט בייז אויף מיך דערפֿאר. איצט וועל איך זיין פערנינפּטיג. אָבער וואָס בין איך שולדיג? דו דאַרפֿסט פער־שטעהן איך... לעב מיט דיר... וועז איך וואָלט דיך פערלוירען, וואָלט ביי מיר נאָרניט געבליבען, נאָרניט...

טרערען, ווי באָב, האָבען זיך געקייקעלט איבער זיינע באַקען. זי האָט איהם צונעדריקט צו זיך.

— מיין ליעבער, נאָרישער מיקיטא. איך האָב דאָך דיך ליעב...

— אמת? דו ליעבסט מיך? אמת? דו... דו...

מיט ציטערענדע הענד האָט ער געגלעט איהר פּנים, געלאַשט־שעט און ליידענשאַפֿטליך צונעדריקט צום ברוסט.

— דו וועסט מיך קיינמאָל ניט פערלאָזען?

— קיינמאָל.

— האָסט מיך ליעב?

— יא, יא.

— זאָג עס נאָך א מאָל, טויזענד מאָל, אייניציג מיינע... דו... פערשטעהסט ניט, ווי איך האָב נעכטען געליטען. איך האָב ג־מיינט, איך גיהע פון זינען אראָב. געוואָלט לויפען צו דיר און ניט נעקאָנט. איך האָב ניט געקאָנט ניט זיצען, ניט שטעהן. דו, איזא,

וועסט מיך קיינמאל ניט פערלאזן? ניין, ניין! איך וועל דאן אונטערגעהן. דאן, דאן...

דער שוואכער אויסגעדארטער קערפער פון קינסטלער האט נעציטערט אלץ שטארקער.

— אט זעהסטו, איך וועל מאלען. דו וויסט נאך ניט, אויף וואס איך בין פעהיג... אט וועסטו זעהען. איך וועל מאלען נור דיך, שטענדיג דיך... איך וועל צווינגען די גאנצע וועלט צו בוקען זיך פאר דיר... איך קען אלעס... אלעס מאלען, געראנקען, קלאנגען, וועלטער... און דיך, יא, דיך. דו וועסט שטאלצירען מיט מיר, יא, שטאלצירען.

ער האט זיך נעשטעלט פאר איהר אויף די קניע, זיינע ווערטער זיינען געווען צומישט, און האט ארומגענומען איהרע קניע.

— דו ביסט מיינע... דו...

זי איז געווארען אונרוהיג. דאס איז איהר געווען זעהר ניט אנגענעהם. ווען זי זאל קענען איהם נור בערוהיגען.

— יא, יא, דו ביסט מיין גרויסער מיקיטא. איך בין דיינע, דיינע... נור דו דארפסט ניט זיין אזא שלעכטער...

— ניין, ניין, איך ווייס, אז דו האסט מיך ליעב. איך ווייס, אז דו ביסט מיינע... זיי מיר מוחל, דאס וועט שוין קיינמאל מעהר ניט פאַרקומען. נעהט עס?

— יא, יא.

ער האט איהר צוגעדריקט צו זיך מיט אזא נעוואלט, דאס זי האט קוים נעקאנט אטהעמען.

א דונקעלע אונרוהיגקייט האט איהר בעהערשט אלץ מעהר און מעהר. זי האט נעפיהלט, ווי עס קומט אן עטוואס, א ציטער איז אריבערגעלאפען איבער איהר קערפער. אם ליעבסטען וואלט זי איצט געוואלט אוועקגעהן...

זי האט זיך אריסגעריסען.

ער האט עס ניט בעמערקט. א וילדע, א לאנג אונטערדריקטע ליידענשאפט האט זיך גערייסען מיט א כח, וואס מען האט ניט נעקאנט אבהאלטען.

— איך בין אזוי גליקליך, אזוי אהן א גרענעץ גליקליך. דו

האָסט מיר געגעבען אַלעס, אַלעס — האָט ער געמורמלט. א טהיר־רישע, בלינדע, משוגענע לוסט האָט איהם בעהערשט.

— אָהן דיר בין איך נאָרנישט, נעכטען האָב איך עס געפיהלט. איך גיהע אונטער אָהן דיר.

ער האָט, ווי עס האָט זיך אויסגעדרוקט, אריינגעדריקט איהר אין זיך מיט אַלץ מעהר און מעהר כח.

— דו, דו — האָט ער געאָטעמט מיט א ברענענדער היץ.

זי האָט געפיהלט, ווי זיין אָטעם האָט איהר געברענט די האַלז. זיין גאנצע נשמה האָט זיך געדרעהט, ווי א טרוקענער בלאָט. איהר אונרוהיגקייט איז אַלץ גיוואקסען, האָט ביי איהר גערויבט די כחות און צומישט דעם פערשטאַנד... א, גאָט, וואָס זאָל זי טהאָן? זי האָט געזעהען פאר זיך פאַלקען. עטוואָס אין איהר האָט רעבעלירט און זיך גיוועהרט מיט א ווילדען, פערצווייפעלטען צאָרן.

— זיי מיינע! — האָט ער זיך געבעטען — בעווייז, אז דו ליעבסט מיך.

זי האָט געזעהען מיקיטא׳ס אויגען, די אויגען פון א משוגענעם, וועלכע זיהען גאָרנישט.

— אָה, גאָט, גאָט!... זי האָט זיך נאָך אמאל א ריס גע־טהאָן, האָט גיוואַלט איהם אָבשטויסען און לויפען, און קיינמאל איהם מעהר ניט זיהען, ניט אונטערגעבען זיך דיזען עקעל, אָבער אין דיזען אויגענבליק האָט זי אין נאָנצען פערלאָרען איהרע כחות. איהר האָט ארומגעכאפט עפעס א קראנקהאפטע בענקעניש. זי האָט זיך שוין ניט געקאָנט וועהרען... זי האָט געמוזט...

— איך ליעב דיך, איך שטאַרב פון בענקעניש נאָך דיר — האָט ער געפלאַפלט פונקט ווי א קינד.

און דער עקעל איז אַלץ גיוואָרען שטאַרקער אין איהר, האָט זיך אויפגעהויבען צום האַלז, האָט איהר געשטיקט און גיוואַלט אָהן כחות. א קאַלטער ציטער פון עקעל איז דורכגלאָפען איבער איהר קערפער, אָבער זי האָט שוין נאָר ניט געקאָנט העלפען. זי האָט ניט געהאט קיין כח. זי האָט נור געהערט פאַלק׳ס שטימע, זי האָט געזעהען זיינע אויגען... נייַן, זי האָט שוין ניט געהאט קיין קרעפ־טען... זי האָט צוגעמאכט די אויגען און מיט א שרעקליכער, פיי־

ניגענדער פערצוויפלונג האָט זי זיך אונטערוואָרפען דיזען העפלי־
כען אויסברוך פון ליידנשאפט. — — — — — — — — — — —
— —

דו האָסט מיר געגעבען גליק.

דיזער גליק האָט מאָרנע לעכערליך אויסגעקרימט מיקיטא'ס
נערוועזען מאָגערען פנים.

אָבער זי האָט נעפיהלט בלויז אן עקעל. און דיזער משוגענער
געפיהל פון עקעל האָט זיך איינגענעסען אין יעדען נערוו איהרען
מיט אלץ מעהר און מעהר צאָרן, מיט א האס, וועלכען זי האָט ביז
איצט קיינמאל ניט נעפיהלט. אויף איהרע ליפען האָט געשפיעלט
— אונבאוואוסט פאר איהר אליין — אן אנגענעהמער שמייכעל, א
שמייכעל, וואָס האָט בעטיים, אז זי וויים שוין איצט דעם טעם פון
גוט און שלעכט.

און זי האָט ווידער אָנגעהויבען גלעטען זיין האנד.

זי האָט זיך געבאָרעט מיט זיך. עס איז געוואָרען פינסטער
איהר אין די אויגען פון שאנדע און צאָרן. מיט מיה האָט זי צו־
ריקגעהאלטען דאָס וואָרט, וואָס זי האָט אזוי געוואלט איהם א
שליידער טהאָן אין פנים, דערפאר, וואָס ער האָט איהר אזוי גראָב
פערגוואלטיגט. און דער גערעכט וועגען פאלק האָט זיך אלץ מעהר
און מעהר אריינגענעסען אין איהר זעעלע. א שרעקליכער וועהטאָג
האָט צוריסען איהר קאָפ.

— א, איזא, איצט בין איך גליקליך, אָהן א גרענעץ גליקליך.

זי האָט זיך בעהערשט און א שמייכעל געטהאָן. אָבער די
גאנצע צייט האָט זי נעפיהלט אן עקעל... איהר איז געווען אלעס
העפליך: זיינע ווערטער, זיין האנד, זיין הייטער אטהעם...

אָבער מיקיטא האָט נור געטראכט וועגען זיין גליק. דיזע פרוי
האָט איצט נעהערט צו איהם. זיין קאָפ האָט נעברענט פון פרייד
און פון דעם בעווואוסטזיין פון קראפט.

זי האָט ניט געוואלט מעהר קלערען, אָבער די געדאנקען וועגען
פאלק האָט זי שוין ניט געקאָנט אוועקטרייבען. דיזער געדאנק האָט
איהר געמאכט ליידען, האָט איהר געשטאָכען, האָט אָנגעפילט איהר

האָרץ מיט שאנדע און האס. זי האָט שוועך געאָטהעמט. נור ער זאָל איצט ניט קומען.

— פאָלק וועט קומען צו דיר היינט ?

מיקיטא האָט פערוואונדערט א בליק געטהאָן אויף איהר.

— ווער ? פאָלק ?

זי איז נעקומען צו זיך.

— איך וואָלט זעהר נעוואָלט ער זאָל זעהען דיינע בילדער. ער האָט זיי נאָך ניט נעזעהען, אָבער ער איז דאָך דער אייגנציגער וואָס קען זיי אָבשעצען.

מיקיטא האָט לייכט אויפגעאָטהעמט.

— הער, איוא, איך וועל שיקען נאָך איהם, זאָל ער גלייך קומען.

זי איז אויפגעשפרונגען.

— ניין, ניין, ניט היינט.

— פאַר וואָס ?

— היינט וויל איך זיין נור מיט דיר.

ער האָט צערטליך א קוש געטהאָן איהר האַנד, און האָט א קוק געטהאָן אויף איהר מיט דאַנקבארקייט.

עפּעס א הינטיש אונטערטהעניגקייט האָט זיך געזעהען אין דעם אלעם. זי האָט זיך דערמאָנט אָן איהר פאָטער'ס גרויסען הונד, וועלכער האָט איהר פונקט אזוי ליעב געהאט, און פון וועלכען זי האָט זיך פאַר קיין אופן ניט געקאָנט אָבטשעפען.

דערווייל איז געוואָרען דונקל.

וואָס פאַר א רעכט האָט ער געהאט צו פערגוואָלטיגען איהר אזוי גראָב... אזוי... ניין... ניין... מען דאַרף ניט טראכטען, מען דאַרף ניט... אָבער דאָך האָט זי געפיהלט זיך פאַרשמוצט. ער האָט איהר בעשמוצט !

מיט א מאָל האָט זי דערפיהלט זיין האַנד אויף איהר פלייצע.

זי האָט זיך דערשראָקען. זיין בעריהרונג איז איהר געווען עקעלריג.

— ציגר אָן דעם לאָמפּ.

מיקיטא האָט זיך אויפגעהויבען און אָננעצונדען דעם לאָמפּ.

און דאן האָט ער זיך איינגעקוקט אין איהר מיט א דורכדרינגענדען בליק.

זי איז שוין ניט געווען אין שטאנד צו בעהערשען זיך. אלעס מיט א מאל האָט זיך א שאָט געטהאָן אויף איהר: פאלק, מיקיטא, דער עקעל... דיזער שרעקליכער עקעל... אין איהם האָט ערוואכט א פלוצלונגע מורא, א מורא, וועלכע האָט אויף אן אויגענבליק אלעס רא־זירט זיין מאַרך. זי האָט געזעהן, ווי זיין פנים הויבט אן צו ציטערען, און זיינע אויגען ווערען אזוי אונאטירליך בריים.

— וואָס איז מיט דיר? — האָט ער נעפרעגט מיט א הייזע־ריגער שטימע.

— גאָר ניט, גאָר ניט, — האָט זי געמאטערט זיך א שמייכעל טהאָן, אָבער ניט געקענט.

— וואָס... וואָס איז מיט דיר? — האָט ער איבערגעפרעגט, אָנהויבענדיג שוין פארשטעהן.

אין דיעזער מינוט האָט אימיצער שטארק אָנגעקלונגען.

מיקיטא האָט אויפגעציטערט: ער האָט ניט געקאָנט פער־שטעהן, פון וואנען עס קומט דיעזער קלונג.

— הערסט, אימיצער קלינגט. עפען ניט, עפען ניט, — האָט זי זיך געבעטען אין שרעק.

אָבער ער איז שוין ארויסגעלאָפען פון צימער. די כחות האָ־בען איהר פערלאָזען. דאָס איז ער, ער, פאלק. זי האָט עס גע־וואוסט. ער! גאָט!...

— א, אויסגעצייכענט, און מיר האָבען נור־וואָס געוואלט שיקען נאָך דיר... מיקיטא איז קוים געווען אימשטאנד זיך צו בעהערשען. נו, איז, אט איז ענדליך פאלק אויך דא. ער האָט זיך אָנגעטהאָן א געוואלדיגען כח צו בעהערשען זיך.

— איך בין צופריידען, מענסט מיר גלויבען, איך בין שרעקליך צופריעדען. ווייסטו, עריק, דאָס איז אויסגעצייכענט. לאָמיר זיך מאכען א טהייערען אָבענד... וואָס ווילסטו? ווייַן, ביער, בראָ־פען... א? אלעס וועסטו האָבען... ווילסט זעהן מיינע בילדער? גאָט, וואָס פאר א נארישע בילדער! לויגט זיך גאָר צו זעהן זיי? געה אין לעבען — יא, געה אויפ'ן גאס, אט דארט זיינען בילדער!

צו וואָס דיזער נאַרישער מאָלען, דיזע קלעגליכע פּאַטשקעריי... אָ, נאָט, צו וואָס דאָס אַלעס? האָסטו מיר דען נעכטען ניט געזאָגט, דאָס מען קען מיט דעם אָפּילו ניט פּאַנגען א נאַרישע נקבה?... יאָ, יאָ, געה אין גאָס, ניין, געה אַריין אין א נאַכט־קאָפּע, אָט דאָרט זיצן בילדער, איבערראַשענד, זאָג איך דיר. וווייסטו, די בילדער, וואָס איך האָב נעכטען געזעהן, קען קיין מענש ניט אויסמאָלן. וווייסט, וואָס איך האָב געזעהן? איך בין געווען אין רעסטאָראַן, ניט אין א קאָפּע, און בין דאָרט אָבגעזעסען פיעלע שטונדען. אַנטקעגען איז געזעסען עפּעס א מאַן מיט צוויי דאָמען. איינע איז געווען זיין ליובאָוניצע, און מיט דער צווייטער האָט ער זיך צוזאַמענגערעדט דורך טעלעגראַף־צייכענס אונטער'ן טיש. געגעסען האָט ער, דאָכט זיך, וואורשטלעך. מיט א מאָל, אָט דאָס איז געווען א מינוט, כּא, כּא, כּא א וואונדערבאַרע מינוט... מיקיטא דאָט הייזערינ געלאָכט און מען האָט קוים געקאָנט פערשטעהן, וואָס ער רעדט.

— א מינוט, וואָס פאַסירט זעלטען, הער. דיעזע אָפּיציעלע ליובאָוניצע — מיקיטאַ'ס ערצעהלונג איז יעדע מינוט אונטערברעכען געוואָרען פון א נערוועזען, ניט אַנגענעהמען געלעכטער — כאָפּט פלוצלונג דעם טעלער מיט די וואורשטלעך און שליידערט איהם אין פּנים פון'ם שארלאַטאַנטשיק. דאָס איז געווען ספּעקטאַקעל, וואָס איז ווערטה געווען הונדערטע בילדער מיינע. דער סאָוס, וווייסט, אזא דונקעלע שטערקייט האָט געקאָפּעט פון זיין פּנים, די וואורשטלעך זיינען צופלויגען... און דער אויסזעהן פון דיעזען חברה־מאַן! אָט דאָס איז געווען א בילד.

פּאַלק האָט ניט געקאָנט פערשטעהן, וואָס טהוט זיך מיט מיקיטא. ער האָט א בליק געטהאָן אויף איהא, אָבער זי איז געלעגען אויפֿן דיוואַן, פּעסט קוקענדיג אויפֿן באַלקען.

וואהרשיינלעך האָט זיך דאָ אָבגעשפּיעלט א שטורעמדיג אויפֿערזוכטס־סצענע.

— און וווייסטו, וואָס דיעזער חברה־מאַן האָט געטהאָן? — מיקיטא האָט נערוועז געדרעהט די קנעפּלעך אין פּאַלק'ס רעקעל — גאָר ניט, אָבער טאַקי גאָרניט! גאַנץ רוהיג האָט ער זיך אָבגעווישט

דעם פנים... יא, ער האָט עס געטהאָן, און די דאָמע, מיט וועלכער ער האָט פריהער פּראָקטיצירט דאָס טעלעגראָפירען, האָט זיך גע־קייקעלט פון געלעכטער... איהרע ליעבעס־בליקען זיינען פערשוואונ־דען, פונקט ווי דער ווינד וואָלט זיי צובלאָזען. און ווייסטו פאר־וואָס? ווייסטו פאַרוואָס? — האָט מיקיטא געשריען.

— ווייל ער איז געווען לעכערליך, לעכערליך, און ווען א מאן ווייזט זיך אַרוים פאר דער פרוי לעכערליך, דאן איז אלץ פאר־לאָרען...

פאלק'ען איז דאָס אלעס גאָר ניט געפעלען. ער האָט זיך דער־מאָהנט אָן דעם נעכטיגען אָבשיעד־נעהמען.

— פאַרשטעהסטו, וואָס דאָס מיינט, אַרויסצואווייזען זיך לע־כערליך אין די אויגען פון א פרוי?... אבער... אָבער — מיקיטא האָט זיך פערהאקט... — ניט שטענדיג, איבעריגס, ניט שטענדיג. עס זיינען דאָ פרויען, וועלכע ליעבען, ליעבען!... ער האָט זיך בערוהיגט — זעהסטו, דיעזע פרויען פערגעסען אָן זיך און אָן אלץ. זיי זעהען ניט, אז דער מאן איז לעכערליך, זיי טראכטען ניט וועגען דעם, זיי בעמערקען ניט... ער האָט זיך ווידער אָנגעהויבען אויפ־רעגען.

— אָ, איזא, בין איך דען אונגערעכט? דו ביסט דאָך א פרוי!

איזא האָט געגעבען זיך די מיה צו ריידען איבער עטוואָס אַנ־דערעס. דאָס, וואָס מיקיטא האָט דערצעהלט, איז איהר געווען זעהר ניט אָנגענעהם. וואָס פאר א העסליכער. — זי האָט זיך צולאכט.

— יא, דו ביסט אפשר גערעכט. דיזע געשיכטע מיט די וואורשטלעך און די יויך איז זעהר א טשיקאווע. נו, און וואָס איז ווייטער נעווען?

מיקיטא האָט געקוקט אויף איהר מיט א פאַרשענדען בליק.

— יא, אמת, וואָס ווייטער איז געווען. אלזא יענער הערר איז געווען גאנץ רוהיג, כאָטש די אלע אנדערע, וואָס זיינען געזעסען אַרום די אנדערע טישלאָך זיינען צופלאָצט געוואָרען לאכענדיג. זיין ענטציקענדער הויכער קאָלנער איז אומגעוואנדלט געוואָרען אין א שמוציגע שמאטע, און די הארטע מאנישקע האָט מען געקאָנט ארום־

וויקלען אַרום אַ שוועבעלע. און די שולדיגע אין דעם אַלעם, די פּרוי, אין וועמעס אויגען מען טאָר ניט אַרויסווייזען זיך לעבערלעך, איז בלייך געוואָרען, און ווי איך האָב בעמערקט, האָט זי נעציטערט. דער אויסזעהן ביי איהר איז געווען, ווי ביי אַ הונד. יא, גאָיא האָט אזוי געזעהן די מענשען, — גאָיא, דיזער גרויסער פּסיכאָלאָג, ער האָט געזעהן נור די חיה אין מענשען, און אַלע מענשען זיינען דאָך חיות: הינד אָדער עזלען. אָבער די מיידעל איז געווען מיט אַ טעמפּעראַמענט, זי האָט איהם ווירקלעך געליעבט, יא, געליעבט...

— וואָס, דיך אינטערעסירט עס ניט? ניין? עס אינטערעסירט דיך ניט דער נעפיהל פון אייפערזוכט, וועלכער ברענגט צו פערבערעכענס? איינע שלייערט דעם טעלער, אַן אַנדערע גיסט אָב מיט ווייטריאָל. אָבער דער נעפיהל איז שטענדיג דער זעלבער. אַ שטאַרקער, אַ מעכטיגער — דאָס איז דאָס לעבען אַליין און די ליעבע. ביי איינער ווייזט זי זיך אַרויס אזוי, ביי אַן אַנדערער אַנדערש. ביי מיין מוטער איז געווען אַ דינסט, וועלכע האָט טאָג און נאַכט געלעזען ראָמאַנען. דיר קומט ניט אויס, דאָס אין דיזער פּערזאָן האָט די וועלט פערלאָרען אַ גרויסען טאַלאַנט?

פּאַלק איז נעוואָרען אונרוהיג. וואָס קומט דאָ פאָר מיט מיקיטא?

— אָט זעהסטו, טהייערינקער, עס איז נוצלאָז צו זעהן מיינע בילדער... יא, ריכטיג, דער חברה־מאַן איז רוהיג און פייערלעך אַרויס מיט זיינע דאָמען פון רעסטאָראַן. אָבער פלוצלינג, אויפ'ן גאַס... מען האָט עס בעראַרפט זעהן... אין די מיידעל געפלויגען אין רינשטאָק, קריגענדיג אַ שרעקליכען פּאַטש... אָבער אויפהויבענדיג זיך, איז זי צוגעקראָכען צו איהם אויף די קניע און האָט אָנגעהויבען בעטען אום פערצייהונג. ער האָט איהר אָבגעשטויסען, אָבער זי איז אַלץ געלאָפען נאָך איהם, ווייגענדיג און בעטענדיג.

מיקיטא איז נעוואָרען אַלץ אויפגערעגטער.

ווייסטו, וואָס איך האָב דאָן געטהאָן! איך בין צוגעגאַנגען צו איהם, זיך פאַרנייגט פאָר איהם, און האָב איהם געזאָגט: „ערליבט מיר אויסצודריקען אייך מיין ענטציקונג", אָבער זעהסטו...

מיקיטא׳ס אויפרעגונג האָט אָנגענומען א בעאונרוהיגענדע פֿארמע.

— אום גאָטעס ווילען, וואָס איז מיט דיר? ביסט דו קראנק!

— האָט פאלק אויסגעשריען.

מיקיטא האָט איהם ראש אונטערבראָכען:

— איך? קראנק? ביסט פון זינען... אָבער יענער חברה־מאן האָט דאן געהאנדעלט אויסגעצייכענט. ניט אמת? די פרוי מוז מען מאכען אונטערטעניג מיט׳ן קולאק, מיט א שייט האָלץ, ליעבע דארף מען ערקעמפֿען...

ער האָט זיך פערהאקט און איז פלוצלונג שטיל געוואָרען.

עס איז אָנגעקומען אן אונאנגענעהמע שטילקייט. פאלק איז געוואָרען אונרוהיג. זיינע אויגען זיינען געלאָפען פון מיקיטא צו איזא. אָבער נאָך אלעמען האָט איהם די סצענע נעמאכט פערגעניגען.

איזא האָט זיך פלוצלונג אויפגעזעצט און האָט געזאָגט:

— דו וואָלסט דא געקאָנט גאנץ גוט בריינגען ניטשעם ווערטער: „וען דו גענהסט צו א פרוי, פערגעס ניט מיטצונעהמען דעם שטעקען". אזוי קלינגען דיינע ווערטער, ווי דו וואָלסט זיי געזומען פון ניטשע, און געוואָלט אונז מאכען גלויבען, אז זיי זיינען דיינע.

אין איהר שטימע איז געווען עטוואָס אונגעוועהנליך אבשטויסענדעם.

פאלק האָט א קוק געטהאָן אויף איהר איבערראשט. זאָל עס זיין א צושיידונג מיט מיקיטא? אזא האס...

מיקיטא איז אויפגעשפרונגען פון שטוהל און האָט זיך פלוצלונג צולאכט.

— יא, דער טייפעל זאָל עס נעהמען, ניטשע האָט עס אויסגעצייכענט אויסגערריקט. אָבער וואָס איז מיט אייך? איהר קוקט אויס אזוי פייערליך... אדער איך בין שוין אין גאנצען נאריש געוואָרען...

און גליך איז ער געוואָרען וואונדערבאר פריינדליך.

— זיי ניט בייז, וואָס איך בין אזוי אויפגערעגט. איך הויב טאקע אן דענקען, אז איך האָב די ווייסע היץ־קרענק. איך האָב די גאנצע נאכט גע׳שבור׳ט מיט יענעם חברה־מאן. און דאָס איז פאר

מיר ניט זעהר קיין גוטע זאך. מיין פעטער איז געשטאָרבען פון א וויסער היץ־קרענק פון דעם בעסטען סאָרט, וואָס קען נור ענט־שטעהן אין דעם מענשליכען מאָרך. זיין פלוידרעריי איז געווען אזוי גליק, סטראָינע, ווי א פאלמע, אונטער וועלכע, לויט ווי אונזערע העלדען פון גייסט, קיין מענש קען ניט געהן אונבעשטראָפט... יא, קיין אייניגער מענש קען ניט וויזען אזא קונץ.

קיינמאל האָט פאלק ניט געזעהן מיקיטא אין אזא צושטאנד.

— אָבער וואָס איז מיט דיר? וואָרום שפילסטו מיט מיר ריזע קאָמעדיע?

— וואָס איז מיט מיר? איך בין גליקליך, גליקליך, ווי נאָך קיינמאל ניט געווען.

— אָבער דאָס דאָרף מען ניט אזוי אויסשרייען.

— מען מוז שרייען, ווייל עטוואָס ציטערט אָרום די ליפען, עפעס אזא איראָנישער שאָטען, אזוי ווי דו גלויבסט אליין אין דיין גליק... נו, איזא, זיינען מיר דען ניט גליקליך?

אָבער איזא האָט עס שוין מעהר ניט געקאָנט אריבערטראָגען. איצט האָט ער דורכגעשלעפט דורך דער בלאָטע אלע זייערע פער־העלטניסע...

ניין, דאָס איז שוין צופיעל...

זי האָט זיך אויפגעהויבען, אָנגעטהאָן, און ניט אויסרייד־ענדיג קיין וואָרט, איז זי אַרויס פון צימער.

מיקיטא האָט געקוקט אויף איהר מיט א זינלאָזען בליק.

ער איז געווען ווי דערשלאָגען. פלוצלונג האָט ער זיך אויס־געדרעהט צו פאלק.

— קענסט אויך געהן. געה! געה! איך בין צו אויפגע־רעגט, און מוז בלייבען אליין. געה, געה! — האָט ער געשריען.

פאלק האָט מיט פעראכטונג א קוועטש געטהאָן מיט די פלייי־צעס. אונטען האָט ער געפונען איזא'ן. זי האָט געוואָרט אויף איהם.

וועו מיקיטא איז געבליבען אליין, האָט ער פערשלאָסען די טיר, איז געבליבען שטעהן אין מיטען צימער, און פלוצלונג האָט ער מיט זיין גאנצען כח א קלאפ געטהאָן זיין קאָפ אן וואנד.

דער וועטאג האָט איהם אויסגעניכטערט.

ניין, ער איז ווירקליך משוגע. ער האָט זיך א וואָרף געטהאָן אויפ'ן דיוואָן. דער קאָפּ האָט איהם שרעקליך וועה געטהאָן.

עס איז איהם פּלוצלונג פינסטער געוואָרען אין די אויגען אין אַלעם האָט זיך אָנגעהויבען דרעהען ארום איהם.

וואָס פאר א שאנדע. ער האָט פארגעוואָלטיגט א שוצלאָע פרוי, האָט איהר געהאט געגען איהר ווילען. זי האָט זיך איהם אָבגעגעבען, ווייל זי האָט געמוזט, אוים פליכט, ווייל...

און מיט זיין גאנצען כח האָט ער אויסגעשריען.

— אן עקעל!

ער איז געוואָרען אלץ אונרוהיגער. ער האָט געפיהלט, ווי עס ציטערט אין איהם יעדער אָדער. אין זיין זעלע האָט געקאָכט. איהם האָט זיך אויסגערוכט, אז ער צופאלט, צושיט זיך.

עפּעס ניט גוטעס קומט מיט מיר פאר — האָט ער אָהן אן אויפהער ווידערהאָלט.

פּלוצלונג האָט ער מיט ביידע הענד זיך געכאפט פאר'ן האר־צען.

פארגעוואלטיגט א הילפלאָזע פרוי, א פרוי, וועלכע האָט גע־פיהלט צו איהם אן עקעל! וואָרום האָט זי זיך איהם אָבגענעבען? ווייל איך האָב איהר געבעטען? נאָט, זי האָט זיך איהם אָבגענע־בען אוים פרייוויליקקייט, נאָט ווייס צוליעב וואָס.

און פּלוצלונג האָט אין זיין מארך אויפגעפלאַמט א ווילדער גע־דאנק. און איצט ניט זי זיך אָב פאלקען, ווייל ער וועט איהר אָנ־הויבען בעטען, זי וועט זיך איהם אָבגעבען, ווייל זי וועט ניט וועל־לען זעהן איהם ליידען, ווייל, ווייל...

ער האָט געוואָיעט מיט א משוגענעם געלעכטער, האָט זיך גע־וואָרפען אויפ'ן דיוואָן, און האָט קאָנוואולסיוו געווויינט.

און ווידער האָט אין זיין מארך ערוואכט א שרעקליכע אונ־רוהיגקייט. ער איז אויפגעשפרונגען. ער מוז איהר אויפזוכען, אז פאלק זאל איהר ניט צונעהמען ביי איהם.

אין אן אויגענבליק האָט ער אָנגעטהאָן די היטעל, איז אראָב־געלאָפען די טרעפ און איז געלאָפען איבער'ן גאס ביז צו איהר

פאמע הויז, און דאן איבער די טרעפ אין דער הויף: א ציטערענ־דער, א בלאסער, מיט שוים אויף די ליפען.

— די פריילין איז צו הויזע ?

— ניין.

ער איז געשטאנען פאר'ן הויז. אלעס האט זיך געבראכען אין איהם.

ער איז געשטאנען נאך א ווייל, און ער האט אלץ ניט געקענט קומען צו זיך. מיט א מאל האט ער איבערגעלייענט אויף דער אנ־דערער זייט נאס: קאפע־רעסטאראן.

— אהא ! א קאפע ! ער וועט אהין ארויין, וועט זיך זעצען דארט, אזוי, אזוי, שטיל, רוהיג, וועט זיך אינזעצען אויפ'ן דיוואן, וועט אויסטרינקען קאפע, וועט איבערלעזען א צייטונג...

.11

איזא און פאלק זיינען געזעסען אין דעם זעלבען רעסטאראן, וואו זיי זיינען דעם ערשטען מאל געווען, בלויז מיט דעם אונטער־שיעד, וואס איצט זיינען זיי געווען גאנץ אליין אין א בעזונדער צימער.

נאך קיינמאל האט איזא זיך ניט געפיהלט אזוי גוט, ווי איצט, בלייבענדיג אליין, אויג אויף אויג מיט א מאנספארשוין.

זי איז געלעגען אויף א דיוואן, האט גערויכערט, און נאכ־לעסיג, עפעס ווי מעכאניש, ארויסגעלאזען רינגען רויך אין דער לופט. אן מיקיטא'ן האט זי איננאנצען פערגעסען, און וועז זי האט זיך אפילו יא דערמאנט אן איהם, איז ער געשטאנען פאר איהרע אויגען ווי א מין ציטערענר, בייז בעשעפעניש, ווי א מין זאנדערבארער, משונה'דיגער קארליק.

ווי שלעכט ער האט געקאנט זיין !

זי האט זיך דערמאנט אן יענע אנצוהערענים, אן זיין נארי־שען אנעקדאט מיט די וואורשטלעך.

פאלק האט אויפמערקזאם געקוקט אויף איהר. ער האט בע־מערקט, ווי איהר געזיכט ווערט בעגאסען פון צייט צו צייט מיט

א הייסער רויטקייט, און ווי זי ציטערט נערוועז; איהם האָט עס געוואונדערט.

און נאָך יעדען מאָל פון אזא רויט ווערען, האָט ער געזעהען, ווי זי הויבט זיך אויף מיט א מאָל און גיסט אריין אין זיך א גלאָז ווײן.

ווי שטאַרק ער האָט זי געליעבט, ווי ער האָט געדורשט צו־דריקען צו זיך איהר שלאַנקען קערפער, גלעטען איהרע ווייכע, ליכ־טיגע האָר, און בעהאַלטען איהר קאָפּ ביי זיך אויפ'ן ברוסט. פאר וואָס האָט ער ניט געהאַט די העזה צו טהאָן דאָס?

פאר וואָס?

ער האָט געוואוסט, געפיהלט אז זי ליעבט איהם; היינט פאר־וואָס האָט ער עס ניט געטהאָן?

אוים מיטלייד צו מיקיטא? צו האָט ער אָבער דען ניט גע־ליטען פונקט אזוי פיעל ווי ער, אויב ניט מעהר...

ער האָט זיך דערמאָנט אָן יענער אונאַנגענעהמער סצענע, פון וועלכער ער איז געווען אן ערות, און, מערקווירדיג, כמעט ווי פרייד האָט ער דערבי געשפירט.

וואָס פאר א שד איז דאָס געזעסען אין איהם, וואָס האָט זיך געקאָנט פרעהען מיט אזא זאך?

ער האָט זיך דערמאָנט, ווי אזוי ער האָט א מאָל אָנגע'שכור'ט אויפער'ס א חתן, און וואָס פאר א טייפעלשען פערגניגען ער האָט געשפירט, זעהענדיג דער מיידעל'ס פערצווייפלונג, וואָס איהר חתן האָט זיך אזוי משונה'דיג אָנגע'שכור'ט. ער איז געווען זיכער, אז די מיידעל האָט פון דעמאָלט אָן אמת פיינד געקראָגען איהר חתן. טו וואָס פאר א שד איז דאָס גלעזגען בעהאַלטען אין איהם?

א נערוועזער, קראַנקהאַפטער שמייכעל האָט אויסגעקרימט זיינע ליפען.

זי האָט א קוק געגעבען אויף איהם.

ווי שעהן ער איז. שעה'ען לאַנג וואָלט זי געקוקט אויף איהם. געקוקט אין זיינע גרויסע פינקלענדע אויגען, וועלכע זיינען אָנגע־שטרענגט אויף איהר, מיט אזא פיבערישען גלאַנץ... היינט אז ער

נעהמט געהן איבער'ן צימער... דיזע עלאסטישע בעווענונגען, ווי פון א שעהנעם שלאנקען טיגער.

און ווידער האָט זי געפיהלט ווי א בושה־רויטקייט צופלאקערט זיך אויף איהר געזיכט, און ווי ביי איהר אין הארצען דערוועקט זיך א פינסטערע שנאה...

מיקיטא איז פּשוט א מוזשיק!

זי האָט ווידער דורשטיג געטרונקען. זיי האָבען קיין איין וואָרט ניט געזאגט צווישען זיך.

ער האָט דאָך שוין אזוי פיעל געזאגט; ער האָט איצט געוואָלט פערטיפען זיך אין זיין אייגענע נשמה, און געניסען פון אלץ, וואָס איז ארום איהם, מיט יעדען נערוו זיינעם אריינזאפען דאָס. זי האָט זיך איינגעהערט מיט ענטציקונג אין די שטילע, אינטאָניגע קלאָנגען פון זיין שטימע... אין דיזער שטימע איז געווען עטוואָס, וועלכעם האָט פּאראַליזירט איהר ווילען, וואָס האָט זי הפּנאָטיזירט. זי האָט זיך דערמאָנט, ווי זי איז איינמאָל געזעסען אין טהעאטער און געהערט די אָפּערא „טריסטאן און איזאָלדא". דאָס זעלבע האָט זי דאן געשפּירט. זי האָט ניט געוואוסט, וואו זי געפינט זיך... אך, דיזער זיסער דרעמעל־צושטאנד, יענע איינשלעפערענדע און דאָך זיס־ליידענשאפטליכע מוזיק... זי הערט, ווי יענע מוזיק גיסט זיך אריין ווי א טרויער אין איהר נשמה... אך...

זי האָט זיך ווידער א וואָרף געטהאָן אויפ'ן דיוואן און האָט פערמאכט די אויגען.

איהר איז געווען אזוי גוט... מיט איהם — צוזאמען מיט איהם... פּאלק האָט זיך אויפגעהויבען, האָט זיך עטליכע מאל דורכגעשפּאצירט איבער'ן צימער, דערנאָך אוועקגעזעצט זיך נעבען איהר.

ער האָט געזומען איהר האנד, און אריינגעקוקט איהר אין די אויגען. די אטמאָספערע איז געווען אזא, עפעס אקוראט ווי ארום זיי וואָלט זיך צוגאָסען א צויבערליכער פאָספאָר־שיין. ער האָט געזעהען דיזען פּלאטערנדען, הייסען, ציהענדען, רופענדען שיין... נאָך דאן, דעם ערשטען אָבענד, האָט ער דיזען שיין געזעהען. א

שטילער שמייכעל פון זיסען טרויער האָט זיך ארָאָפגעלאָזען אויף זייערע זעלען.

— איצט וועל איך פֿאַרטזעצען.

— איהר זאָלט נור ניט פערגעסען.

— אָן וואָס?

— אָן דעם אָבמאַך...

— איך האָב שוין פערגעסען.

— איהר טאָרט עס ניט.

— ניין, ניין! — ער האָט געקושט איהר האַנד.

— ווי זי האָט דאָס איהם געשלעפט און געצויגען צו זיך מיט איהרע אויגען. שוין־זשע האָט זי דאָס געטהאָן בעוואוסטזיניג?

— פון וואַנען זיינט איהר געקומען אהער?

— איז דען ניט פיעל וויכטיגער: וואוהין איך גיה?

זי האָט א שמייכעל געטהאָן.

— יא, יא. איך שעהם זיך, איהר זיינט נערעכט... און די האַנד אייערע איז אזוי שעהן, אזוי פראַכטפאָל; אזא האַנד האָב איך נאָך קיינמאָל ניט געזעהען...

זי האָט א קוק געגעבען אויף איהם.

ער האָט פלוצלונג דערפיהלט, אז ער קען זיך ניט מעהר בעהערשען. ער האָט זיך ארָאָבגעלאָזט אויף די קניע לעבען איהר און האָט געגומען ליידענשאפטליך קושען איהר האַנד. זיינע ליפען זיינען ווי צונגעזאָטען געווארען צו איהר האַנד. זי האָט שטיל צוגענומען איהר ווייכע, שמאָלע, לאַנגע האַנד.

— טהוט דאָס ניט! דאָס טהוט דאָך אזוי וועה...

זי האָט נערעדט שטיל, מיט א פערשטיקטען קול.

פאָלק האָט זיך ווידער נעזעצט. ער האָט נעווישט דעם שטערען, נעטרונקען, געציטערט פון אויפרעגונג, און געשוויגען.

ער האָט דערנאָך ווידער אָנגעפאַנגען רעדען; רוהיג, שטיל, מיט א טרויעריגער שמייכעל האָט ער נערעדט.

— צוויי, דריי טעג זיינען אוועק צייט איך קען אייך... יא, איך פערשטעה עס ניט; אייגענטליך פערשטעהן איז דאָ ניטא וואָס; דאָס איז א פאקט, וועלכען מען קען ניט לייקענען, א פאקט,

וועלכער האָט שוין געשעהען... איך בעט אייך, ערלויבט מיר אליין ארויסזאָגען, דאָס וועט מיך בערוהיגען... איך מוז רעדען וועגען דעם... איהר וועט, אפשר, דאָס ניט פערשטעהן, דאָך ליעב איך דאָס ערשטע מאל אין מיין לעבען.

ער האָט דורשטיג געטרונקען, אליין ניט בעמערקענדיג דאָס.

— יא, איהר וועט דאָס ניט פערשטעהן, נור עס איז שרעקליך אין מיינע יאָהרען צו פערליעבען זיך. די גאַנצע נשמה דרעהט דאָס אויס, דעם גאַנצען מאַרך צומישט עס. איהר זיינט געוואָרען מיין אונגליק, מיין...

זיין אויפרעגונג איז אליין געוואקסען.

— איך וויים, יא, איך וויים, אז איך וואָלט אייך ניט בעדאַרפט דערצעהלען דאָס אלעס... — ער האָט זיך אָננעשטרענגט צו פערטרייבען דעם געדאַנק וועגען מיקיטא, — און איך וויים ניט צו וואָס איך זאָג עס. דאָס איז עפעס א שרעקליכע געהיימניס... היינט בין איך שוין נאָר ניט דער זעלבער, וואָס מיט דריי טעג צוריק, — איך פערשטעה ניט, וואָס האָט מיט מיר געטראָפען... נור... רעדען וועגען דעם קען איך: אלזא, איך וויל פון אייך קיין זאך ניט, וויל איך טראָג אייך אין זיך... מיין גאַנצען לעבען האָב איך אייך געטראָגען אין זיך אלס א גרויסען, שוועכען טרויער און... איך האָב דאָס אייך שוין הונדערט מאל געזאָגט, אָבער... — האָט ער זיך ארויסגעכאפט — איך וועל אזוי שרעקליך געמאַטערט, געפלאָגט, אויף מיר פאלט אָן א וויליעדע אונרוה... ניין, ניין, איך בין ניט משוגע, איך וויים, איך וויים גוט, וואָס איך רעד, און וואָס איך טהו. איך וויים אויך, אז איך האָב געגוג וויליענסקראָפט אָבצוהאלטען זיך... יא, איך וועל אוועקגעהן, אוועקטראָגענדיג אייך אין זיך אלס אן אייביגען טרויער, און אויביג וועל איך זיך מוטשען מיט דיזען טרויער, — זאל מיין זעעלע צוברעכען וועלען און אונטערגעהן...

ער האָט זיך ווידער אראָבגעלאָזען נעבען איהר אויף די קניע. אין די אויגען איז איהם פינסטער געוואָרען. ער האָט געפיהלט, ווי צוויי הערצער שטויסען זיך אָן איינס אָן דאָס אנדערע.

— אָבער זאָג, זאָג, אז דו ליעבסט מיך... ער האָט זי ארום-

נענומען, און האָט געפיהלט ווי איהר קערפער גיט זיך אונטער, דערנעהערט זיך, און פאלט צו צו איהם. ער האָט זי ארומגעבאפט, עפעם ווי ער וואלט איהר געוואלט אריינדריקען אין זיך מיט זיין ליידענשאפטליכען אויסברוך.

— מיינע, מיינע...

זי האָט זיך מיט מיה בעפרייט פון זיינע ארעמס. זי האָט אליין ניט געוואוסט צו וואָס זי וועהרט זיך. זי האָט מיט א מאל דערפיהלט א שטארקען האס צו מיקיטא, וואלכער האָט זי בעשמוצט, געטראָטען אויף איהר.

פאלק האָט אויף איהר א קוק געטהאָן. איהרע אויגען זיינען געוואָרען ברייט און אָנגעפילט מיט טרערען. זי האָט זיך אָבגעקעהרט און מיט א פערצווייפעלטער, נערוועזער אנשטרענגונג האָט זי נעדריקט דאָס העמטעל פון דיוואָן.

ער איז צו זיך געקומען.

— יא, איהר האָט רעכט — האָט ער אָנגעפאנגען רעדען מיט א מיעדען קול — יא, דאָס איז געווען ניט שעהן פון מיין זייט. איך בעט אום פערציאונג. איהר זייט צו אויסגעמאטערט אום צו ליעבען.

זי האָט אויף איהם א קוק געגעבען מיט א שטילען טרויערי־גען פאָרוואורף.

— און א חוץ אלעמען — האָט ער ווידער גערעדט מיט אויפ־רעגונג — האָס איז דאָך אזא אונבעשרייבליך גרויסער פערגניגען בלויז צו זיצען נעבען דיר, אָהן וועלכע ניט איז ווינשע, אָהן שטאר־קע פערלאנגען... יא, לאָמיר זיין פריינד... ווילט איהר?

פאלק האָט זיך געפלייסט צו זיין פרעהליך. אָבער געפיהלט האָט ער זיך מיעד און צובראכען. ער האָט ניט געקענט בעהאלטען זיינע יסורים. און צו וואָס בעהאלטען זיי? צו וואָס? אין איהם האָט זיך מיט א מאל אָנגעצונדען א פערדרום, א ווילדע איינגע־עקשנ'קייט, קוים וואָס ער האָט זיך אבגעהאלטען פון קלאפען מיט אלע זיינע כחות מיט'ן קולאק אין טיש. ער האָט דאָך קיינמאל ביז איצט ניט געטהאָן אזא זאך.

ער איז ווידער אויפגעשטאַנען, איז ארומגענאַנגען ארום טיש און האָט זיך געזעצט פון צווייטען זייט נעבען איזא.

— ניין, עס וואָלט געווען לעכערליך, וועז איך וואָלט מיט אייך געשפּילט א קאָמעדיע. איך ווייל דאָס ניט טהאָן. אָבער זאָגען דאָס אייך מוז איך... כ'מוז... איהר וואָלט געקאָנט... ניין, דו! דו! ערלויב מיר אזוי צו רופען דיך. איך האָב דאָך קיינעם ניט אויף דער וועלט. פּאר מיר וועט דאָך שוין דאָס אלץ אויך זיין א גרויס גליק, וואָס איך וועל דיך קאָנען רעבענען פאר מיינער דורך דיזען קלייניקען וואָרט „דו". איך וואָלט זיך געשעצט גליקלעך, וועז איך וואָלט געקאָנט אויסשרייען מיט מיין פולער ברוסט דיזען „דו"... „דו"...

איהם האָט מיט א מאָל ווידער אויפגעטרייסלט א ליידענשאפטליכער שטורם. ער האָט שוין קיין זאך ניט געזעהען פאר זיך. זיין קאָפּ האָט ער אויף איהרע קניע בעהאלטען. און זי האָט ארומגעכאפט זיין קאָפּ מיט איהרע הענד און האָט איהם גענומען קושען... צוערשט אביסעל מיט שרעק, דערנאָך שוין ליידענשאפטליך, מיט קורצע אונטערברעכונגען און דערנאָך ווידער אלץ שטאַרקער און מעהר ליידענשאפטליך. ער האָט אין גאנצען געציטערט, און דיזער ליידענשאפטס-ציטער האָט זיך אין הייסע שטראָמען צוגאָסען איבער זיין קערפער.

און ער האָט געהערט ברעקענדיגע, אָבגעהאקטע וועלטער, ארויסגערעדטע מיט א פערשטיקט קול, וועלכע האָבען זיך געגאָסען אין זיין נשמה אריין עפּעס אזוי ווי ערגעץ פון ווייט, ווייט, פון הינטער בערג און ימים...

איך בין געגאנגען נאָך איהם, איך האָב געמיינט, אז כ'וועל איהם קאָנען לייב קריגען, ער האָט דאָך מיך אזוי געליבט...

— וועז דו זאלסט ווייסען, ווי דאָס פלאָגט מיך... דיך, דיך לייב איך שוין לאַנג — זעהר לאַנג... פון יענער צייט, וואָס ער האָט אָנגעהויבען דערצעהלען וועגען דיר... איך האָב איהם איבערגעריסן ער זאָל פאָהרען אהער... וועז איך האָב דיך דעם ערשטען מאָל דערזעהען, האָב איך געציטערט, איך האָב מיין בעוואוסטזיין

פערלאָרען... איך וויל ניט געהן פון האנד צו האנד, פון איינעם צום אַנדערען... לאָז מיך, לאָז.

ער האָט אָבער שוין קיין זאך ניט געהערט. ער האָט זיי ארומגענומען, האָט זיך איינגעזויגען אין איהרע ליפּען, איהר קאָפּ נענומען, און פערריקטע ליידענשאפט צוגעדריקט זי צו זיין געזיכט.

ענדליך האָט זי זיך פּאָרט ארויסגערישען און האָט זיך הויך צוואוויינט.

— לאָז מיך. מוטשע ניט. איך — איך קאָן ניט!

ער האָט זיך אויפגעהויבען. א טיפער טרויער האָט אָנגעפּילט זיין נשמה.

דערנאָך האָט ער אָנגעכאפּט איהרע הענד, און לאַנג האָבען זיי געקוקט איינער אויפ'ן אנדערען, האלטענדיג זיך פּאר די הענד.

— אלזאָ, מיר דארפען זיך, הייסט עס, שיידען?

— יא.

— אויף אייביג?

זי האָט נעשוויגען. טרערען האָבען זיך געקייקעלט איבער איהרע באקען.

— אויף אימער? — פּאלק האָט שטארק געציטערט. ער האָט איצט געוואָרט צו הערען זיין טויט־אורטהייל.

— אויף אימער...

12.

פּאלק איז געשטאנען אויפ'ן גאס, טיף פערטראכט. ער איז לאַנג אזוי געשטאנען ביז ער האָט עס ענדליך אליין בעמערקט.

יא, דעם ערשטען מאל אין זיין לעבען האָט ער געפיהלט דיזען שרעקליכען, טייפעלשען טרויער.

ער איז געווען אין גאנצען אָהן כחות.

— אויף אייביג! — האָט ער נעזאָגט צו זיך אליין. פיעל מאל האָט ער איבערגעזאָגט דיזען „אויף אייביג". ער האָט אָבער בשום אופן ניט געקאָנט בעגרייפען די בעדייטונג פון דיזען אונפערשטענדליכען „אויף אייביג"!!

ער איז ווידער געבליבען שטעהן.

שוין־זשע זאל ער גענהן אהיים?

וואָס טהוט מען אין דער היים?

ער האָט בעמערקט ליכט אין די פענסטער פון קאָפּעינע אויפֿן צווייטען זייט גאַס.

ער איז אהין אוועק, ניט אָבגעבענדיג זיך קיין רעכנונג.

וועז ער האָט, זוכענדיג א פּרייען טישעל, געוואָרפֿען א בליק איבער'ן חדר, האָט ער אין שרעק צוריק אָבגענטראָטען.

ער האָט דערזעהן מיקיטא'ן זיצענדיג אין א ווינקעל. זיין אויסזעהן איז געווען שרעקליך. זאל עס מעגליך זיין, אז דאָס איז געווען בלוט? — יא, בלוט... פאלק איז צוגענאַנגען צו איהם.

— אום גאָטעס ווילען! וואָס האָסטו געטהאָן?

אויף זיינע שלייפען האָט זיך געזעהן בלוט, און זיינע הָאר זיינען אויך געווען פערקלעפּט מיט פערקיהלטע בלוט.

מיקיטא האָט א קוק געגעבען אויף איהם מיט א מין גלעזערנעם בליק. פאר איהם איז געשטאַנען א גרויסע פלאש שטאַרקען בראַנפֿען.

— אה, דו ביסט עס? וואָס מאכסטו?

— וואָס האָסטו געטהאָן מיט זיך?

—נו, טייערסטער פאלק, וואָס הערט זיך עפּעס מכח דיינע ליעבעס־עסקים?... כ'רעה, הייסט עס, פון דעם סאמע עיקר אין ליעבע? דיין אויסזעהן איז אזעלכער, עפּעס אקוראט ווי דו וואלסט געקומען אהער גליך פון גענוס, פון בעט... עס האָט זיך גרינג איינגענעבען, ניט אמת? איזא איז א טענצערין, און א שרעקליכע טענצערין... חא, חא, חא!

מיקיטא האָט געלאַכט מיט אן אָבשיילעכען ציניזם.

פאלק האָט געפיהלט אן עקעל. ער האָט זיך אָבער בעהערשט.

— וואָס, אָבער, האָסטו מיט זיך געטהאָן? — האָט ער ווידער געפרעגט, צוקוקענדיג זיך צו מיקיטא.

— וואָס כ'האָב געטהאָן? חע, חע, חע... מיט'ן קאָפּ אן וואנד זיך געהאקט. גאָט מיינער... א גרויסע זאך, עטליכע טראָפּען

בלוט! דאָס זיהט אָבער צו מיר אלעמענס אויפמערקזאמקייט, און איך קען לייכט אלעס בעטראכטען, און צייכענען עסקיזען.

ער האָט אָנגעווויזען אויפ'ן מארמאָרנעם דעק פון טישעל אין גאנצען בערעקט מיט בילדער.

— ניין, ניין, דאָס וועט מיר קיין האָר שאדען... אָבער זאָג מיר נור, פאלק, ווי ווייט ביסטו אין דיין ליעבע?

פאלק האָט אויף איהם א קוק געגעבען מיט פעראכטונג. ער האָט אָבער פלוצלונג דערזעהן מיקיטא'ס גלעזערנע, בלאָנדזשענדע אויגען, וועלכע ער האָט ביז אהער קיינמאל ניט געזעהן ביי איהם, און איהם האָט בעפאלען א שטארקע אונרוהיגקייט.

— דו ביסט אן אידיאָט! — האָט ער אויסגעשריען. מיקיטא'ס אוננאטירליכע אויפרעגונג איז מיט א מאל פערשוואונדען, זיין געזיכט האָט אָנגענומען א טעמפען אויסדרוק, די אויגען זיינען געבליבען שטעהן און ער האָט אויטאָמאטיש געשאָקעלט מיט'ן קאָפּ.

— איך ווייס... כ'ווייס...

פאלק איז געווען ערשטוינט. ער האָט זיך געוועצט נעבען מיקיטא'ן.

— הער אוים, מיקיטא, ביסט אן אידיאָט — וואָס א שטיינער, ווילסטו פון איזא, פון מיר? טו זאָג שוין בעסער גלייך.

מיקיטא האָט פלוצלונג א קוק געגעבען אויף איהם מיט שנאה.

— אפשר ווילסטו נאָך מיך אָפּנארען? צו האָסט דען ניט פערבראכט מיט איהר דיזען גאנצען אָבענד?

פאלק איז געוואָרען אין כעס.

— דו ביסט אליין שולדיג אין דעם, וואָס איך בין געווען מיט איהר... פריהער טרייבסטו מענשען פון הויז, און דערנאָך פאָדערסטו, אז זיי זאָלען זיך געהן רוהיג אהיים. דעם גאנצען אָבענד האָסטו זי געמאטערט, דערעסען איהר מיט נארישע, נישטווירדיגע שטעכווערטלעך, און נאָך דעם אלעם פאָדערסטו, אז זי זאָל זיך רוהיג אומקעהרען אהיים און זיך לענגן שלאָפען?

דיזע מאָראלישע דרשה איז ארויסגעקומען נאנץ נעראָטהען.

פּאָלק האָט זיך אין האַרצען נעשׂעהמט מיט דיזע קלייגליכע פּיי־הים אין לינגען!

— טו וואַרושע ביכטו נעזוגן מיט איהר, וואו?

—וואו איך בין נעזוגן?... איך האָב זי בעראַפּט בערוהיגען, ווייל ביי איהר בעלייבטען האָבן טרעפּען זיך כּפֿאזמען פּין משוגעת, און כּדי דאָס ערקלערהרען דער בעליידיגטער פּריי, האָב איך דאָך בעראַפּט מיט איהר ערנעצוואו אַרייגנעהן... עס איז נאָר גיט אזוי אנגענעהם צו האָבען ארום זיך א רעדעל מענשען אויפֿ'ן נאָס.

מיקיטא האָט אונשולדיג א קוק נעטהאָן אויף איהם.

—נו, נעה, דו נאַרישער כענש, קוכט פּרעגען אָט דאָ כּאָלק, ביים בעלהבית, ער ווען דיר זאָגען וואו מיר זיכען נעזוגן... אין מיך ווכטי אזוי גוט זיין צוריק לאָזען: איך האָב נאָר א קנאַפּען חשק צו שפּילען די ראָלע פּין א רוהק־שלים אין אייער ערב־התנה מהלוקות. מעהר נעהם איך אויך גיט די אייפּנאכט צו שטערן פּאר דיין כלה אין זינגען לייב־נעזואָגנגען, אין מאָלען די מעלות פּין אירר ציקינפּטינגען נעמאָהל, אין פּערענטפּערען איהם.

— האָכטו האָס נעטהאָן?

— איך האָב גיט די מינדעסטע אורואכע צו לייקענען פּון דיר עטוואָס.

— האָס איז מיאוס! מיאוס! — האָט כּאָלק אין האַרצען נעשׂרייגן... האָך, פּאר וואָס איז האָס מיאוס? צו דען איז מיאוס האָס, וואָס איך בערוהיג איהם?... הע, הע... זאָלען זיי זיך זיין נליקליך, איך וועל האָך איהר קיינמאָל מעהר גיט זעהן.

מיקיטא'ן איז פּינכטער נעוואָרען אין די אייגען. ער האָט אנגענאַפּט פּאָלק'ס האַנד אין האָט זי מיט איא ריאַפּט נעדריקט, אז כּאָלק האָט שיעיר גיט אויסגעשריגן פּאר וועדטאָ.

— דו... כּאָלק... — האָט מיקיטא נעשטאַמעלט — איך... האַנק — זיין שטיטע האָט זיך איכערגעריכען.

נאָך קיינמאָל האָט כּאָלק גיט נעשפּירט איא אונאנגענעהמען נעפּיהל; איהם וואָלט א סך ליעבער נעזיגן צו רייגען א פּאַטש אין פּנים, האָך... ער האָט האָך איהם כּאָרט נליקליך נעמאכט. אין דעזעלבער צייט האָט ער נעפּיהלט א טיפּען האָס. מיקיטא האָט

איהם אויסגעזעהען אזא נישטיקער... צום טייפעל! ווי קאן מען דאס ארומגעהן מיט אזא צובלוטיגטער צורה! האס איז דאך אזוי העסליך!

— וויש שוין אף אמאל דאס בלוט!

מיקיטא איז צומישט געוואָרען. ער האט זיך פערשעהמט און האט הילפלאז געקוקט אויף פאלק'ן. דערנאך איז ער אוועק אין באדע־צימער און האב אבגעוואשען די בלוט.

פאלק'ן האט געמאטערט זיין געוויסען. דאס איז עקעלהאפט. איצט האט ער זיך געפיהלט עפעס ווי א מין וואהלטהעטער פון דיזען דערשלאגענעם, אבגענארטען מיקיטא... יא, אלס א מין בעשי־צער, וועלכער קעהרט אום דאס גליק צום אבגענארטען קארליק — אך, ווי נידערטרעכטיג.

און ווי דום דאס איז! פארוואס עפעס דארף ער אפפערען מיט זיין גליק צוליעב מיקיטא? סיידען דערפאר, ווייל אין איהם טליהעט נאך ערגעץ א זכר פון דער בעגראבענער פערגאנגענהייט, א זכר פון נארישען געוויסען, פון טראדיציאנעלע מאראל איבער אייגענטהום, דער בעגריף פון בכורה אין צייט... עס האט פונקט אזוי גוט געקאנט פאסירען, אז ער זאל קומען פריהער פון מיקיטא, און מיקיטא וואלט דאן פונקט אזוי גוט געקאנט טהאן האס, וואס ער האט איצט געוואלט טהאן... נו, יא, איצט איז שוין אלץ פארא־בער, פערפאלען... איצט — איצט...

מיקיטא איז צוריק אריין אין זאל.

— נו, איצט ביסטו ווידער עהנליך צו א מענשען.

פאלק האט געפיהלט א נויטוועגדיגקייט צו זיין גוט צו מיקי־טא — ווי פריהער, ווי א ברודער...

און ער האט דאס געפרובט טהאן.

מיקיטא'ן איז אבער געווען א בזיון; שאנדע האט איהם דעם מארך פערגאסען, קוים וואס ער האט געקאנט קוקען אויף פאלק'ן. עס האט איהם געוואָרפען אין היץ און אין קעלט. ער האט געפיהלט אן עקעל צו זיך זעלבסט.

— הערויס, פאלק, לאמיר נעהן.

זיי זיינען שטיל געגאנגען איינס נעבען אנדערען. און מי־

קיטא האָט אַלץ געקאָכט, און ענדליך האָט ער אויסגעבראָכען:
— דו, עריק, פערשטעהסט עס ניט; קענסט עס ניט פערשטעהן... וואָס וווייסטו וועגען איהר? נו, זאָג, זאָג וואָס וווייסטו? גאָר ניט, אבסאָלוט גאָרניט... איך האָב דריי־פיער חדשים נעוואָהנט מיט איהר צוזאַמען, און וויס קיין זאך ניט וועגען איהר. אין אָבגרונד וואַרף איך זיך, — ניין, ניט אַליין טהו איך עס, א שטורם האָט מיך פערכאָפט, און מיט א וויללדער קראָפט וער איך אריינגעשלעפט און פערשלונגען, און איצט פיהל איך, ווי איך פליה אין אָבגרונד אריין.

— הער אויס, הער אויס, עריק! — האָט ער איהם קאָנווואולסיוו אָנגעכאַפט פאַר'ן האַנד... — דו וווייסט ניט ווי דאָס פלאָגט, ווי שרעקליך דער וועהטאָג איז... דיזע ניט־זיכערהייט — דיזע... פערשטעהסט... צייטענווייז פאלט דאָס מיך אָן אויף'ן נאַס, ווען איך גיה ערגעץ, עס נעהמט מיך דורך ווי א קאָנווואולסיע... איך פערליר מיין בעווואוסטזיין; איך — איך...

אך, ווען ער וואָלט וויסען, ווי איך לייד — האָט פאלק געקלערט... — צו זאָגען מיר אזעלכע זאכען!... חא, חא, חא!...

איהם איז דאָס אַלעס מיט א מאל פאַרגעקומען זעהר נאַריש. ווירקליך, ווי לעכערליך, וואָס בייידע, ווי צוויי בעק וואָס ווערען קראנק אויף דעם דרעהניש־חולאת, אזוי האָבען זיי זיך געדרעהט ארום איינער און דער זעלבער פרוי... ער האָט זיך אָנגעשטרענגט צו דערשטיקען דעם האס, וועלכער איז אלץ געוואקסען צו דיזען מענשען, וואָס טהיילט מיט איהם איינע און דיזעלבע ליידענשאפט, איינע און דיזעלבע יסורים...

— דו קענסט ניט דיין כלה...

דיין כלה, ווי שרעקליך דאָס האָט וועה געטהאָן. ער וועט דאָך אָבער שוין מעהר ק י י נ מ א ה ל ניט בעגעגענען זיך מיט איהר. ער האָט דאָס פלוצלונג פערשטאַנען, אין איין טויזענדטעל פון א סעקונדע האָט ער עס איצט אין נאנצען פערשטאַנען. ק י י נ מ א ל נ י ט... א קאַלטער ציטערען האָט איהם בעפאלען.

— יא, יא... איך קאָן זי ניט, קיין זאך וויס איך ניט וועגען איהר... — מיקיטא'ס קול האָט געציטערט — נאָר אייגענטליך...

פאלק האָט דערהערט א פערשטיקטען שלוכצען. קיין מיט־
לייד, אָבער, האָט ער איצט ניט געשפירט. ער איז מיט א מאל גע־
ווארען גרויזאם.

— הער אויס, מיקיטא, איך פיהל, אז דו ביסט אייפערזיכטיג
צו מיר — דו האָסט אָבער דערצו ניט דעם מינדעסטען גרונד. יא,
יא, איך ווייס, דיין פערשטאנד באַרעט זיך געגען דיזען נעפיהל.
דאָך יענער שווארצער פונק, וועלכער רייסט זיך דורך פון ערגעץ,
פון אן אונבעקאנטער טיפעניש, איהם קען דער שכל ניט בע־
קעמפען.. און דעריבער, פערשטעהסטו, וועט דיין כלה מיך מעהר
קיינמאל אין די אויגען ניט זעהן... ניין, ניין, לאָז מיר אלץ ארויס־
זאגען —דאָס איז קיין שום זעלבסט־אָפּפער פון מיין זייט. איך
האָב זעהר ליעב דיין כלה, דאָך ביסטו זיך טועה, אויב דו רעכענסט,
אז דאָס איז עפעס א מין טיפער געפיהל — און דאָס זעלבע איז
אויך פון איהר זייט...

פאלק איז רויט געוואָרען.

— ניין, ניין, איך קאן דיך; איך וויים דיין פריינדשאפט צו
מיר — דאָך דאָס בעסטע וועט זיין, אז מיר זאלען זיך דערווייל
נאָר אין גאנצען ניט בעגעגענען... נו, זיי געזונד...

מיקיטא איז ניט געווען אין שטאנד ארויסצורעדען קיין איין
וואָרט.

— יא, יא, בלייב געזונד.

מיקיטא האָט געוואלט עטוואָס זאגען, נור פאלק איז שוין
ארויפגעשפרונגען אויף א דראָזשקע.

— וואוהין?

פאלק האָט אָהן שום בעוואוסטזיין, ווי אן אויטאָמאט, אָנגע־
רופען די גאס, וואו יאנינא האָט געוואוהנט.

מיט א מאל איז ער צו זיך געקומען.

ווי אזוי? וואוהין? וואוהין האָט ער געהייסען פאָהרען?
ווי אזוי איז נאָר אזא געדאנק מיט א מאל געבאָרען געוואָרען אין
זיין מארך? ער האָט דאָך נאָר ניט געטראכט וועגען יאנינא, —
ניין, קיינמאל ניט א טראכט געגעבען וועגען איהר.

וואָס דאַרף ער פון איהר?

לאנג האָט ער אָבער וועגען דעם ניט געקלערט. איהם איז דאָך אייגענטליך גאנץ גלייך וואוהין צו פאָהרען. פונקט ווי איהם אַרט ניט, אויב ער גיט אָב רעעבנונג אין דעם, אָדער ניט...

דאָס יעניגע וואָס האָט איהם ווירקליך מעהר פון אלץ נעקווּעלט און נעמאטערט, דיזעם איז געבליבען בעהאלטען און אונפערשטענדליך פאר איהם. פאר וואָס האָט ער זיך פערליעבט אין דיזער פרוי? פאר וואָס? פאר וואָס האָט ער אזוי שרעקליך געליטען? און דאָס אלץ דורך דיזער פרוי!

חא, חא, חא... איבער דער גאנצער וועלט געהן ארום, שטאָלצער ווי פון שטאָהל אויסגעגאָסען, שטארקע מענער, און פעראכטען די פרוי.

פאלק האָט זיך געטרייסעלט פון לאבען — זיי פעראכטען די פרוי, דיזע חכמים, דיזע שטארקע מענער! — און זיי ליידען ניט דורך פרויען, זיי, די שטאָלצע, די אונבעזיגבארע! נו, יא, אפילו דער אלטער, לעבערליכער אילטוס פעראכטעט די פרוי...

פאלק האָט נערוועז גלאבט, אליין ניט וויסענדיג פון וואָס...

— נאָך קיינמאָל האָב איך ניט גלליטען דורך א פרוי!

פאלק'ען האָט זיך געדוכט, אז ער זעהט פאר זיך איצט אילטים'ן.

דיין ארגאניזם איז צו נהאָב, א פויערשער ארגאניזם איז דיינער, טהייערסטער אילטים; דיין זינליכקייט היינגט נאָך ניט אָפּ פון דיין מארך. דו ביסט ווי דער וואסער־שלאנג, וואָס טהיילט אָפּ פון זיך פלוצלונג עטליכע פיסלעך, וועלכע זיינען בעגאבט מיט געשלעכטליכקייט, און שיקט זיי ארוים צו זוכען די ז'י, נו און ווייטער אינטערעסירען זיי איהם ניט מעהר. גאָט מיינער! ביסט א גליקליכער מענש, טהייערסטער אילטים, איך בין אָבער ניט מקנא דיין גליק. קיינמאָל האָב איך ניט מקנא געווען דעם אָפס, וואָס ער קאָן קיען גראָז; אפילו דאָן, וועו איך האָב געליטען שרעקליכען הונגער, האָב איך איהם אויך ניט מקנא געווען.

איך ליידע צוליעב מיין אייגענער שולד, טהייערסטער אילטים, איך ליידע, ווייל מיין שכל שטרעבט ארויסצוואווייזען זיין גאנצע טיעפעניש, צאהלאָזע רינגען ווייל ער שאפען, וועלכע זאָלען מיך

פעראיניגען מיט דער גאנצער וועלט, מיט דער גאנצער נאטור... איך לייד דערפאר, וואס איך קען ניט ווערען די נאטור אליין, דערפאר וואס איך קען ניט בעהעפטען, צונויפגיסען מיט זיך דאס, וועלכעס איז מיין העלפט — די פרוי, און דערפאר וואס... אבער דאס איז דאך נאך אלעמען נישט וויכטיג וואס איך קען און וואס איך קען נישט, דאס אלעס איז דאך ניט מעהר ווי א פערבלענדונג פון מיין צו קלוגען מארך. — איינס איז בלויז א פאקט, יא, א פאקט !... איך לייד, ווי איך האב נאך קיינמאל ביז איצט ניט געליטטען.

פאלק האט זיך אויסגעלייכט אין דראשקע.

איצט דארף ער איהר מעהר קיינמאל ניט זעהן...

פאר וואס ?

וויל מיקיטא איז נעווען דער ערשטער און מעגליך אויך דער עלטערער, און דעם עלטערען געהערט דאך די בכורה, — וויל מיקיטא וואלט חלילה געליטטען פון דעם.

פאלק האט זיך איראניש צולאכט.

יא, ער מוז אפפערען מיט זיך, וויל אז ניט, וועט נאך אימיצער ליידען דורך דעם. האט דען יעזום ניט געלאזט זיך קרייציגען, כדי צו עפענען די הימלען פאר אנדערע ? נו, און איצט איז אויך ער, יא, ער, עריק פאלט נעהמט אויף זיינע פלייצעס א צוויי־טעג'ס ליידען, ער איז א וואהלטהעטער, א גרויסער ערלייזער.

און איצט בויגט זיך מיקיטא אין דרייען אונטער דער משא פון מיינע טובות, קוים וואס ער קען זיך אויף זיינע פיס האלטען, אזוי בוינט איהם דיעזע משא.

עקעלהאפט ! פאלק האט א שפיי געטהאן, וואס ער האט נאך קיינמאל ניט געטהאן.

יא, ער וועט אוועקפאהרען, כדי ניט מאכען מיקיטא'ן אונגליקליך. נור צוליעב דעם. עם פערשטעהט זיך, אז אוועקפאהרען וועל איך דאך נאר אייגענטליך דערפאר, וויל זי בעט מיך איך זאל אזוי טהאן, דאך פאר וואס ניט געבען איינעם די מעגליכקייט צו רעכענען מיך פאר זיין בעל־טובה ? פאר וואס טאקע ניט ?

איך וואלט דאך געקענט זאגען. מיקיטא, דו ביסט אן עזעל, און צייטענווייז ביסטו כלל ניט עסטעטיש. געווים, עסטעטיקע איז

עטוואָס זעהר נאָרישעס, דאָך דאַרף מען זיין אויף אַזוי פּיעל קול־טורעל אַז פּון קלעמעניש זאָל מען זיך ניט צוקלאָפּען די קאָפּ אָן וואַנד.

יאָ, דעם מענשענ'ס מחשבות זיינען אָפּטמאָל מערקווירדיג נראָב.

נאָר וואָס האָב איך געוואָלט זאָגען... אָט זעהסטו, מיקיטא, אַזא זאָך דאַרף מען זעהן כאָטש וויפּיעל ניט איז צו בעהאָלטען אין זיך... גאָט מיינער, איך האָב דאָך נאָר ניט דאָנעגען אַז דו זאָלסט לייַדען; פּאַר וואָס דען ניט? איך לייד אויך. וואָלסט אָבער בעדאַרפט אָננעהמען אָן אַנדער שטעלונג... לאָמיר זאָגען: דו האָסט בעמערקט, אַז דיין כלה איז אונטריי צו דיר, און זי פּער־קעהרט מיט דיינעם א חבר. דו, אין אַזא פּאַל, וואָלסט באָלד בע־דאַרפט ווייזען אונענדליכע פּריינדשאַפּט, — וועלכע זאָל צו דער־זעלבער צייט זיין אויסגעמישט מיט א געווייסען טהייל אָבשטויסענ־דע קאָלטקייט. — דו מאַכט זיך בלומרשט פּאַר נאָנץ גלייכגילטיג. בלויז איבער דיין געזיכט לויפּט דורך פּון צייט צו צייט א שאָטען פּון טיעפּען לייַדען. דיעזעם מוז אָבער יעדעמפּאָלס טרעפּען זעהר זעלטען, בלויז דאָן, וען דאָס איז ווירקליך אם פּלאַץ און אין צייט, — דאָס וועגדעט זיך שוין בלויז אָן אינסטינקט און טאקט.

קורץ גערעדט: מען ברויך צו זיין גלייכגילטיג, קאָלט און אָבשטויסענד. וווייסטו וואָס איך וואָלט געפּיהלט אין אַזא פּאַל? טיעף אין האַרצען וואָלט איך זיך געשעהמט, איך וואָלט זיך אליין בעטראַכט אלס א קלענליכען בעל־עברה'ניק און וואָלט אויסגעזוכט לעכערליך אין מיינע אייגענע אויגען. זעהר מענליך, אַז דאָס אלעס וואָלט געווירקט צו מאַכען מיך קאָלט, אויסצוניכטערען מיך.

און איצט? — איצט קומט אויס, אַז איך בין דיין וואָהל־טהעטער, פּאַר וועמען דו שעהמסט זיך, וויל עס איז ווירקליך א שאַנדע אַרויסצושטעלען די אייגענע געפּיהלען, די איינענע אויי־פּערזוכט צום אלענעמיינעם שאַנד־קלאַץ, וויל דיין געזיכט איז דאָך געווען אויסגעשמירט אין בלוט...

יאָ, איך בין דיין בעל־טובה, צו וועמען דו שטאַמעלסט ארויס דיין דאַנק.

יא, דיין בעל טובה.

פארוואס ?

דערפאר, ווייל דו שטעהסט נידריגער פון מיר, דערפאר וואס דיין מאדך איז א קנעכטישער, דערפאר וואס איך, איך בין א סאמע נעווענליכער לומפ.

און זי ליעבט מיך.

בין איך דען דערמיט א לומפ ?

חע, חע, מיקיטא, דיין לאגיק איז אויסערגעווענליך נאריש, שטוינענד נאריש.

שוין־זשע זעהט ער ניט, אז איזא ליעבט איהם ניט מעהר ? איז ער דען בלינד ?

וואס וויל ער פון א פרוי, וועלכע נעהערט מיט איהר גאנצער זעעלע אן אנדערען ?

אך, ווי עס טרייסעלט איצט, וועז דער איזוואזטשיק איז ארא פון דעם אספאלט־שליאך !

דאך וואהרום וויל זי חתונה האבען פאר מיקיטא ? וואהרום ?

און דא איז ביי איהם דורכגעלאפען א גרויסע, פון וועלכען ער איז אונטערגעשפרונגען ווי א גומענע פילקע, זיצענדיג אויפ'ן איזוואזטשיק.

אפשר איז זי נאר זיין ליובאוניצע ?

ווי דרייבניקע, שארף־שפיציגע נאדלען, האט זיך דיעזער גע־דאנק ארייגעזויגען איהם אין הארצען. ער האט זיך געקרימט פון וועהטאג...

— טו פאהר שוין גיכער, קוטשער, גיכער, צום טייפל ! וואס געהט עס מיך אן ? ! — האט ער געשריען. וואס ארט עס מיך, מיך ? ! איך וועל דאך זי שוין מעהר קיינמאל ניט זעהן ; און דאס איז אפילו בעסער אזוי, א סך בעסער. דיזער קלייניקער ליי־דען וועט איבערגעהן, און דערנאך וועל איך אין גאנצען פערגעסען...

וואוהין פיהרט עס איהם דיעזער עזעל ?

אהא !

פאלק איז ארא פון דראזשקע. איצט מוז ער נאך שטעהן און וואַרטען ביז דער סטרוזש וועט דעם טויער אויפשליסען.

צו וואָס, אייגענטלעך, איז ער געגאַנגען צו יאַנינא ?
איהם האָט זיך קלאָר פאַרגעשטעלט אלץ וואָס איהם ערווארט, וועז ער וועט ארויפגעהן... זי וועט, עס פערשטעהט זיך, אַנהויבען וויינען פאַר וואָס ער איז אזוי מיער און טרויעריג... און דערנאָך... ניין ! ער ווילּ ניט, ער ווילּ ניט...

איהם האָט זיך פלוצלונג פאַרגעשטעלט איזא, מיט איהר שלאַנקע, איידעלע פיגור, ער האָט געפיהלט איהרע קושען, איהר שמאָלע, ווייכע האַנד.

ניין, אויב אזוי, דארף מען געהן א היים ! יא, אהיים...
ער וועט אַנצינדען דעם לאמפּ...
ער האָט נערוועז א שאַר געטהאַן אין די קעשענעס.
נו, נעלויבט איז גאָט, ס'איז דאָ שוועבעלעך...
דערנאָך וועט ער זיך לייגען אין בעט... ניין ! ניין ! ער וועט אפשר איינשלאָפען אויפ'ן דיוואַן.

יא, א ביסעלע מארפיום. — דערנאָך אבער, אין דער פריה, יענער קאָפּ־שמערץ... און קיינמאל מעהר וועט ער זי ניט זעהן...

וועז ער איז נעקומען אהיים, האָט ער געטראָפען א בריעף פון זיין מוטער.

דאָס איז געווען א גאנץ לאַנגער בריעף, מיט אלע איינצעלהייטען האָט זי דערצעהלט, אז זי האָט פערקויפט דעם מאיאַנטעס, אז נאָכ'ן פאַטער'ס טויט איז די בעל־הבית'ישקייט ניט גוט געגאַנגען, דער אופּראַוואַליאוישטשי האָט ג'ננב'עט, און איצט פאַהרט זי ארוים וואַהנען אין שטאַדט.

חוץ דעם איז נאָך אין בריעף געשטאַנען עפעס א לאַנגע מעשה וועגען א נעוויסען הערר קאָוער, וועלכער האָט איהר פיעל געהאָלפען, און וועמען זי איז זעהר דאַנקבאר ; און דערצו האָט נאָך געפאַלגט א לאַנגע מנילה, אין וועלכער די אלטיטשקע האָט שטאַרק געלויבט קאָוער'ס יוננע טאַכטער. אלס א שהנעם, גוטען מלאך האָט זי איהר נעמאָלען.

דער נאָמען מ א ר י ט האָט אזוי מאַדנע געקלונגען אין פאלק'ס אויערען ; דיעזען נאָמען האָט ער געהערט בלויז אין נאָוועגיען... און ענדליך איז געקומען דער עיקר, — פאלק האָט מיט פערלייכטע־

רונג אבגעזיפצט. מיט גרויס הרחבה האט די מוטער ערקלעהרט פאר וואס דיזעס איז דער סאמע עיקר: ער מוז אונבעדינגט קומען צו־פאהרען צו איהר און ברענגען אין ארדנונג זייערע געלד־אינטערעסען. ער מוז זיין דערביי, וויל אזוי פערלאנגען די אפעקונעס פון דער אימעניע...

נו, גוט, אלץ געהט צו אויסגעצייכענט. איך פאהר, הייסט עס. ער האט אנגעשריבען דער מוטער, אז ער וועט גאר אין גיכען קומען צו איהר, און האט דעם בריף אלייין אויפ'ן פאסט אוועקגע־טראגען.

.13

פאלק'ען איז אויסגעקומען צו ווארטען א האלבע שעה אויף זיין צוג.

ער האט זיך געפיהלט קראנק און צובראכען. פון שטארקע שטעכענויש אין הארצען האט ער זיך געבויגען אין דרייען. די קאפ איז איהם געווען שווער, אלע גלידער אבגעשוואכט פון מארפיום, מיט וועלכען ער האט זיך בענוצט אלס מיטעל צום שלאף.

געזעסען, און געקוקט ארום זיך.

צוויי אייזענבאהן־דיענער זיינען געזעסען ביים בופעט און גע־שפיעלט אין קארטען מיט'ן קעלנער.

פאלק האט געוואלט בעטען א גלאז ביער. ער האט אבער ניט געקאנט פועל'ן ביי זיך צו שטארען דעם קעלנער.

ער האט געקוקט אויף דער גרויסער גלעזערנער טיהר און עט־ליכע מאל איבערגעלעזען:

„א זאל פיר רייזענדע".

יא, איהם איז געבליבען בלויז צו ווארטען געדולדיג.

ער האט ווידער געקוקט אויפ'ן בופעט. איהם האט געוואונ־דערט ווארום ער האט פון אנפאנג ניט בעמערקט בייס בופעט דעם פיערטען מאנספערשוין; ער האט שוואך צוגעקוקט דאס קאר־טען־שפיעל, דערנאך זיך געשטעלט פאר'ן שפיגעל און מיט א צופריעדענער מינע בעטראכט זיין פיזיאנאמיע.

— יא, — האָט פאלק געקלעהרט — דו ביזט א גאנץ שעהנער, זעהר א שעהנער...

אויב ער האָט א ליובאָוויטש ? זיכער... פרויען האָבען דאָך ליעב אזעלכען. וועז מיקיטא וואלט געווען אזא... נו, יא... עס טהוט איהם ווירקליך לייד, ער מוז אָבער בעאונרוהיגען דעם קעל־נער... ער האָט אָנגעקלונגען.

— ענטשולדיגט, איך בין זעהר דורשטיג.

דער קעלנער האָט דיזע ווערטער פערשטאנען אלס א פאָרווארף און האָט זיך נעגומען פערענטפערען.

אך, ניין, איהם איז ווירקליך אונאנגענעהם צו שטערען איהם. פאלק האָט נערעדט צום קעלנער זעהר העפליך.

איצט איז שוין צייט צו נעהן אין וואגאן. און גראָד איצט האָט ער זיך אזוי גוט נעפיהלט דא אין זאל.

אין קופע איז ער נעווען דער אייניציגער פאסאזשיר.

ווי גוט דאָס איז ! איהם איז דאָך אונמענליך איצט צו זיצען מיט וועמען. קיין איין נעדאנק איז ער ניט אין שטאנד צו דער־קלערען ביז'ן סוף.

ער האָט נעקוקט אויפ'ן זייגער. נאָך פינף מינוט. צוגע־שפאָרט זיך מיט'ן שטערן צום שויב.

די לאמטערנעס אויפ'ן פלאטפאָרם האָבען נעצויגען זיין אויפ־מערקזאמקייט. די פלעמלעך אין זיי זיינען נעווען אזעלכע דרייי־עקיגע, און פון יעדען ווינקעל האָט זיך נעצויגען א מין פארשפיצטער צינגעל. פונקט אזוי האָבען אודאי אויסגעזעהן די פייערדיגע צונגען וואס האָבען זיך אראָפגעלאָזט אויף די קעפ פון יעזוס'עס ערשטע תלמידים, וועלכע מען האָט געברענט. ער האָט זיך אויפגעכאפט פון זיינע חלומות.

ער האָט דאָך דאָס אלעס קלאָר נעזעהן ; א שאָד, וואס ער האָט ניט מיט זיך קיין נאָטיץ־ביכעל ! א שאָד, ווירקליך א שאָד ! ער וואלט דאָך אייגענטליך אלע מאהל בעדארפט מאכען נאָטיצען, אום צו ערלייכטערען זיין זעעלע. דער צוג האָט זיך געריהרט פון אָרט. וואָס ? ווי אזוי ? ער פאָהרט, הייסט עס, אוועק פון איהר ? פון איהר ?

ניין, דאָס איז דאָך אונמעגליך.

א קאָלטער שווייס האָט בערעקט זיין שטערן און א געפיהל פון שרעק איז אין איהם געוואקסען אלץ גרעסער...

פון איהר ? !

עטוואָס האָט איהם געשטויסען ארויסצושפרינגען פון וואגאָן און לויפען צו איהר, פאָלען צו איהרע פיס, ארומנעהמען איהרע קניע, זאָגען איהר, אז ער קען ניט לעבען אָהן איהר, אז זי מוז איהם געהערען, אז... אז... עס האָט איהם פערשלאָגען דעם אָטהעם. ער האָט זיך אָנגעכאפט מיט ביידע הענד פאר'ן קאָפּ און האָט הויך געווויינט.

ער האָט געהערט ווי דער צוג לויפט אזוי האסטיג, ווי קיין שום זאָך קען איהם איצט ניט אָבשטעלען.

אך ! פאר וואָס זאָל איצט ניט טרעפען קיין צוזאמענשטויס פון באהנען. זאָלען זיך די לאָקאָמאָטיוון ארויינשניידען אייגער אין צווייטען, און די צושמעטערטע וואגאָנעס, ארויפגעוואָרפען אייגער אויפ'ן אָנדערען, זאָלען גרייכען ביז'ן הימעל.

ווי שטיקענד די לופט איז אין דיעזען העסליכען שטייגעל, — אקוראט ווי אין קאפעינע.

ער האָט ראש געעפענט דאָס פענסטער. א נאָסע, אונאָנגענעהמע קעלט האָט זיך אריינגעריסען אין וואגאָן.

ער האָט זיך ווידער בערוהיגט און האָט פערמאכט דאָס פענסטער.

איין זאָך איז איהם געשטאנען קלאָר פאר די אויגען : ער דארף ניט אוועקפאָהרען, ער קען ניט : זיין קאָפּ ווערט שטיקלעך צופליהען פון רעם, — ריכטיג, ווי האָט ער עס געזאָגט דאן צו איזא ? זיין נשמה ווערט צוריסען ווערען... אויף קליינע שטיקלעך ווערט זי צוריסען ווערען, פונקט ווי יענע געטליכקייט, ווענען וועלכער גראבע שרייבט : — איך בין צובראכען אויף שטיקלעך און יעדעס שטיקעל פון מיר איז א גאָט, אן ערלעזער, וועלכער האָט געאָפפערט מיט זיך פאר אנדערע.

איך וויל ניט אָפּפערען מיט זיך ; כ'וויל זיין גליקליך ! — האָט ער געשריען.

ער איז פלוצלונג צו זיך געקומען.

וואָס טהוט זיך עס מיט איהם? צו וואָס דיעזע אלע אונ־ פערשטענדליכע משוגעת'ן? זאל זיין א סברה, אז קאנט איז טאקע גערעכט? איז ליעבע ווירקליך ניט מעהר ווי א שלאפקייט, א פיבער, וועלכעם לייטערט אויס דעם מענשען פון זיינע פסולת... א מין דומהייט... און... גאָט מיינער! ווי שנעל דער צוג פליהט!

דער צוג האָט זיך אונערטרעגליך געטרייסעלט. פאלק האָט זיך אויסגעצויגען אויפ'ן דיוואן. יא, ער פיהלט ווי עטוואָס זינקט אונטער זיינע פיס. ווי איבער א לייוועגט געהט ער. ער נעהט אונ־ ערשראָקען. ער ווייל מיט דעם ווייזען אלע אינגלעך פון דאָרף, אז ער, א זוהן פון א גוט־בעזיצער, איז ניט אזוי שרעקעדיג, ווי זיי זיינען: ער געהט איבער'ן טייך, וואָס איז ערשט די נאכט פער־ פרוירען געוואָרען. דאָס אייז ברעכט זיך אונטער איהם; ער בויגט זיך, און מיט א מאָהל...

פאלק איז אויפגעשפרונגען, דערנאָך וויעדער זיך געלייגט.

און ווידער האָט זיך איהם געדוכט, אז ער פאלט אין אן אָב־ גרונד, ער האָט אינסטינקטיוו אויסגעשטרעקט די הענד ווי אנצו־ כאפען זיך פאר עטוואָס.

ניין! ער קען ניט אוועקפאָהרען פון איהר. זי מוז זיין זיינע. ער וועט איהר צווינגען... צווינגען... זי ליעבט דאָך איהם: נור, ווי אלע פרויען, שרעקט זי זיך... זי נארט נאָך איהם, ער וויסט עס זיכער. נור זי האָט מורא.

אך, גאָט מיינער, וואָלט כאָטש דער צוג זיך אבגעשטעלט.

ער האָט ארומגעשפרייזט איבער דיזען העסליכען שטייגעל, א שרעקליכע אונרוהיגקייט האָט פארלענדעט זיין געדאנקען־גאנג. טויזענדער אבגעריסענע שטיקלעך געדאנקען און געפיהלען זיינען ארויסגעקראָכען, גאָט וויים פון וואנען, און האָבען איהם גערייצט און פערפאלגט.

— וואָס, א שטייגער, ווייל פון איהר מיקיטא? זי געהערט דאָך מיר... מיר... שוין־זשע ווייל מיקיטא פערגוואלטיגען איהר נשמה?

ער האָט פלוצלונג בעמערקט ווי דער צוג געהט לאנגזאמער;

ער האָט זיך שטאַרק דערפרעמט. ענדליך! ענדליך! נור אָט האָבען זיי זיך פערביגעטראָגען א סטאַנציע און זיך ניט אָבגעשטעלט, און ווייטער איז דער צוג אוועק מיט דעם פריהעריגען גאַנג.

איהם האָט זיך געוואָלט ווייגען. וועט דאָס אָבער העלפען? איהם בלייבט בלויז צו וואַרטען געדולדיג...

איהם האָט געדריקט א דונקעלע פערצווייפלונג.

ער איז דאָך ניט קיין קינד, מען מוז וואַרטען. מען מוז זיך בעהערשען. ער האָט זיך געזעצט ביים פענסטער און אָנגעשטרענגט זיך צו קוקען אויף עטוואָס. די נאַכט איז אָבער געווען אזוי פינסטער, די פינסטערניש אזוי טיף, א סך טיפער, ווי דער טאָג קען זיך עס פאָרשטעלען.

און די אָבנרונדען אין זיין נשמה זיינען געווען אזוי טיף... ער האָט פערמאַכט די אויגען. איהם האָט זיך פאַרגעשטעלט די לאָנקע אין זיין פאָטער'ס וואַלד. דאָרט האָבען זיך צוויי הירשען געשלאָגען. ער האָט געזעהען ווי די חיות האָבען געשלאָגען איינס דאָס אנדערע. אויף א ווייל האָבען זיי אָבגעטראָטען איינס פון דעם אנדערען אום ארויפצואווארפען זיך ווידער א מאל נאָך מיט גרעסערען צאָרן, מיט מעהר קראָפט. מיט זייערע הערנער האָבען זיי זיך איינגענראָבען איינס דעם אנדערען אין פלייש אריין. און פלוצלונג הערט ער א קנאַקען פון הערנער; דאָס האָט איין הירש אויסגעפלאָנטערט זיך, ארויסגעריסען זיך, און באלד א שפרונג געטהאָן אויפ'ן אנדערען, דורכגעשטאָכען איהם מיט די הערנער אזוי טיף, אז בלוט האָט א שפריץ געטהאָן אין שטראָמען. מיט ווילדער אויפרעגונג האָט ער גערייסען דאָס פלייש און די גערעריס פון דעם צווייטען הירש.

שרעקליך, שרעקליך! — האָט פאלק געשריען.

און נעבען די קעמפענדע האָט זיך געפאַשעט א זיי. זי האָט זיך אפילו ניט אומגעקוקט אויפ'ן ווילדען געשלעג פון די צוויי ער'ען און זייער ווילד־צורייצטער ליידענשאפטליכקייט.

פאלק האָט זיך אָנגעשטרענגט צו טראַכטען וועגען עטוואָס אנדערש, אָבער פאר זיינע אויגען האָבען געשפרונגען פייערדיגע רינגען — זיי ווערען אלץ גרעסער, ברייטער, אין ריעזיגע קרייזען פער־

וואנדלען זיי זיך, און אין סאמע מיטען שטעהט דער זיגער א צי־טערנדער, א פּאַרבלוטיגטער, דאָך א שטאָלצער און א מעכטיגער. אויף זיינע הערנער הייגען די געדערים פון זיין געגנער. פּאלק האָט געזעהען, ווי דער זיעגרייכער הירש האָט זיך געגומען דרעהען געשווינדער און שטאַרקער — עפּעס ווי א פּייער־שטורם וואָלט איהם אונטערגעכאפּט און געטראָגען — פּאלק האָט געזעהען, ווי דער הירש פּאלט, אקוראט ווי א פּלאָנעטע, וואָס האָט זיך אָבגערי־סען פון איהר וועג. וואוהין?... וואוהין?...

איהם איז פינסטער געוואָרען אין די אויגען.

אָט האָט ער דערזעהן פּאר זיך מיקיטא'ן. ער האָט זיך א וואָרף געגעבען אויף איהם, געגומען שלעפּען איהם איבער'ן קאָרידאָר, און ביידע זיינען אריינגעשליידערט געוואָרען ערגעץ אין אָבגרונד. עס האָבען זיך איינגעבראָכען די באריערען. ביידע אָטהעמען שווער פון אויפרעגונג, ווי קנויל־ען צונויפגערעהטע און דורכגעפּלאָנטערטע צווישען זיך, פּליהען זיי איבער די שטיינער פון א שוואַרצען אָב־גרונד...

פּאלק האָט געקוקט ארום זיך אָהן א שום געדאַנק אין זיין קאָפּ. ער האָט דערהערט ווי עמיצער איז אריינגעגאַנגען צו איהם אין קופּע. אך, דער קאָנדוקטאָר איז עס. ער האָט זיך שטאַרק דערפּרעהט.

—הערט אוים! וואו וועט זיין די נאָהענטסטע סטאַנציע?

— אין צוויי מינוטען ארום שטעלט זיך דער צוג.

איצט האָט ער אין גאנצען אויפגעוואַכט. אן אונרוהיגקייט איז איהם בעפאלען. ער האָט געקוקט אויפ'ן זייגער. דריי שעה איז ער שוין אין וועג. אין דריי שעה ארום וועט ער זיין צוריק... און דערנאָך צו איזא... צו איהר...

דער באָהן האָט זיך אָבגעשטעלט. פּאלק איז ארויסגעגאַנגען פון קופּע.

— וועו געהט אָפּ דער צוג צוריק נאָך בערלין?

— מאָרגען נייז אוהר אין דער פריה.

ביי איהם האָבען די קניע אָנגעהויבען ציטערען פון דעם ענט־פּער. ער האָט ניט געוואוסט וואוהין זיך צו קעהרען.

— סטערנא גאסט־הויז, איראָפּאישע גאסט־הויז! — האָט מען געשריען ארום איהם. ער האָב אָבגעגעבען אימיצען זיין טשעמאָדאן און האָט זיך געלאָזט פיהרען.

אויפכאָפענדיג זיך פון שלאָף אויפ'ן צווייטען טאָג ארום מיטאָג־צייט האָט ער בעטראכט זיין צימער.

— הם, פאר א גאסט־הויז נומער איז דאָס גאָר ניט שלעכט. יעדער גליעד האָט איהם וועה געטהאָן, דאָך האָט ער זיך אזוי גע־שפירט, עפעס ווי ער וואָלט וועלכע ניט איז שלאָפקייט בייגעקומען.

יא, ער איז געווען שרעקליך נערווועז און דיזעס האָט איהם גראָדע אויפגעהאלטען ביין גענוג. די געהרטע דאָקטוירים וועלען נאָך וועז עס איז דאָס פערשטעהן...

ער האָט זיך אויפגעהויבען פון בעט און האָט אָנגעקלונגען.

ער האָט זיך אויסגעפרעגט ביים קעלנער וואו ער געפינט זיך און האָט געבעטען א גלאָז קאָפּע... וואונדערבאר. איז ער, היימט עס, ווירקליך ניט אראָפּ פון זינען... ער האָט געשפירט אין זיך א מין גרויסע, פייערליכע רוהיגקייט. ער בלייבט אלזא דא, ווייל דא פיהלט ער זיך זעהר גוט.

ער האָט געהויסען ברענגען שרייב־פאפיער און האָט אָנגע־שריבען צו זיין מוטער א בריעף, אין וועלכען ער האָט ערקלעהרט פאר וואָס ער קען ניט קומען צו איהר און ווי אזוי זי זאָל זיך בע־געהן מיט די אָפּעקונעס, און צו ענדע האָט ער צוגעשריבען, אז דעם זומער וועט ער וואַרשיינליך פערברענגען אין אויסלאנד...

ער האָט ווידער איבערגעלעזען דעם בריעף צו זיין מוטער. איז פילייכט נויטיג נאָך עטוואָס צו ערקלעהרען איהר? זיין בליק האָט זיך מעכאניש אָבגעשטעלט אויף דעם נאָמען מ א ר י ט.

ער האָט דאָרום צוגעשריבען, אז ער בעט איבערגעבען א הערצ־ליכען גרוס דעם מלאך פון גוטסקייט און שעהנקייט, צו מאריט.

געענדיגט דעם בריעף, אויסגעטרונקען די קאָפּע, און ווידער גלעזגט זיך שלאָפען. און טאקע באלד איינגעשלאָפען.

און אין שלאָף האָט ער געזעהן דעם מלאך פון גוטסקייט און שעהנקייט — מאריט האָט ער געזעהן.

14.

אין רעסטאָראן „גרינער נאכטיגאל" איז אָנגענאנגען א טומ־לענדע הויאנקע. אילטים איז געזעסען מיט אן ערנסט געזיכט, ווי עס פאסט פאר א גרויסען מענשען, און האָט ערקלעהרט מיקיטא'ן, פארוואָס די פרוי שטעהט נידריגער פון דעם מאן. בכיון האָט ער זיך אויסגעדרעהט מיט'ן רוקען צום יונגען ליטעראט, וואס איז געזעסען נעבען איהם. אין אָנפאָנג אוועג איז צוויישען זיי פאָר־געקומען אן אונאָנגענעהמע סצענע, ווייל דיעזער יונגערמאן האָט געוואגט צו בעמערקען, אז אילטים'עם פיינדשאפט צו פרויען איז מסתמא ניט אויס טהעאָרעטישע גרינדע, ניין, דא מוז זיין נאָר א גאנץ אנדער אורזאכע. יעדעם מאהל, ווען עס איז אריינגעקו־מען א דאמע אין זייער געזעלשאפט, אזוי פלענט אילטים אָנהויבען דערצעהלען אזעלכע זאָנדערבארע, משונה'דיגע זאכען וועגען פרויען.

— אָט זעהסטו, — האָט אילטים גע'דרש'עט — דו ביזט נאָך יונג, און פאלק אויך אזוי. איהר פערשטעהט עס נאָך ניט. נור וואָרט ביז איהר וועט זיך האָבען אָנגעזעטיגט, אבלעבענדיג אזעל־כע צעהן יאהר צוזאמען מיט א פרוי, — די לעצטע וועלטער האָט ער אריסגעפונדען שטיל, ווייל דא איז אויך איזא געזעסען — דאן וועט איהר זעהן.

דער גוטער, טהייערער פאלק ברענגט אלס ביישפיעלע פרויען פון י ו מ א, און אינדיאנערקעס פון ט ש י ק א ס א ו, און עהנליכע וויסענשאפטס־פלוידעריין; דער פאקט, אָבער, בלייבט א פאקט, אז די פרוי איז א נידריגערע בעשעפענים.

ז ו י ג ע ר האָט געוואלט זיך אריינמישען, נאָר אילטס האָט איהם איבערגעשלאָגען.

— ניין, ניין!... דער פאקט בלייבט א פאקט! — ער האָט אָנגענומען א שטאלצע מינע, פאסענד פאר אזא מאמענט... איבע־ריגענס מוז מען געדענקען, אז אין אזא ענין זיינען בעווייזע פון קלייגער בעדייטונג.

מיקיטא האָט ניט געהערט. שאנד און וועהטאג האָבען גע־

ריסען זיין זעעלע און האָבען ווילד געטריבען זיין בלוט צום מארך.

צו וואס נאָך לעננער עס ציהען?... אלץ איז פערפאלען... ער האָט געטראכט, ווי אבשטויסענר זי בעציהט זיך צו איהם — ווי זי... אך, זי פיהלט דאָך פשוט האס צו איהם!

ווי ער האָט עס זי געבעטען, ווי ער איז אויף די קניע פאר איהר נעשטאנען, און האָט געבעטען אום פערצייאונג! און זי, הם... דיעזער קאלטער, פערפרוירענער שמייכעל... האָבען דען איהר אויגען ניט קלאָר נערעדט: צו וואס בעטסטו, צו וואס שטעלסטו מיך אין אזא אונאנגענעהמער לאגע? וואס פאר נעמיינשאפטליכעם איז נאָך דאָ צווישען אונז?...

ער האָט טיף אָבנעזיפצט.

— דיר איז, דוכט זיך, שווער אויפ'ן הארצען... — האָט אילטים נעוואונקען.

— ערלויבט נור א ווייליטשקע, איך בין אבסאָלוט ניט אייניטימיג מיט אייך. — זויגער האָט זיך פערטראכט ווי אזוי בעסער צו פאָרמולירען זיין ענטפער.

אילטים איז נעוואַרען אין כעס.

— מען דארף אָבער ניט גריבלען זיך אזוי שטארק, ווייל דאן וועלען מיר דאָך דערגעהן אזש צו יענער נאריישער, זאָגענאנטער וויסענשאפט. איהר ווילט אפשר איך זאָל אייך דערצעהלען פון מיין ערפאהרונג מיט די נעלעהרטע?

פאר וואס אָבער קומט ניט פאָלק? — האָט מיקיטא נעלעהרט, — דאָס איז דאָך גאנץ איבערייג... חא, חא, חא... טהוט ער עס אפשר צוליעב דעם, אז איך זאָל האָבען די מעגליכקייט אומקעהרען איהר צוריק צו זיך? זאָל אייך וואויל בעקומען, ליעבער עריק; שוין צו שפעט, צו שפעט פאר דעם. נאָר צו וואס נאטער איך זי אזוי? וואס נאָך וויל איך פון איהר?... אפשר ליעבע?... צו קאן מען אָבער דיעזעם ארויסרופען מיט געוואלד? לעבעריך! לעבעריך! ווי קען מען נאָר אהן אלעמען ליעבען א מענשען, וועלכער איז שטענדיג געווען לעבעריך?

ער האָט א ריק נענעבען אויף איזא'ן, וועלכע איז, ווי אימער, געזעסען אביסעל אן א זייט פון אלעמען.

אָבער איזא האָט ניט געקוקט אויף איהם, זי איז געווען אין א שטאַרק אויפגערעגטען צושטאַנד, רויטע פלעקען האָבען געברענט אויף איהרע באקען, איהרע אויגען האָבען אונרוהיג געוואַנדערט ארום...

די טהיר האָט זיך געעפענט און עס איז אריינגעגאַנגען דער בלאָנדער טהעאַלאָג. איזא האָט געשווינד געווארפען א בליק צום טהיר, און, ווי עס שיינט, האָט זי זיך אין דער מינוט ניט געקאָנט בעהערשען. זי האָט א ציטער געטהאָן.

זי האָט אפילו א שמייכעל געטהאָן צום בלאָנדען פילאָסאָף, דאָך בעהאלטען איהר ענטטווישונג האָט זי ניט געקאָנט.

יא. ענטטוישונג! מיקיטא איז ניט בלינד... צום טייפעל! אָט דיעזע ציטערענדע נערוועזע בעווענונג אויס ערווארטונג! אויף ווען ווארט זי? אויף ווען? נארישער מיקיטא, דו ווייסט ניט אויף ווען זי ווארט? דו ווייסט ניט פאר ווען זי קען אפילו איין האלבע שעה ניט בלייבען אליין מיט דיר? ווייסט ניט פארוואס זי שלעפט דיך שוין דריי טעג נאָכאַנאַנד אהער מיט זיך?!

ער האָט זיך צוגאַכט מיט א ביטער געלעכטער. אויף פאלק'ן ווארט זי, הע, הע... אויף פאלק'ן!... עטליכע מאל האָט ער אי־ בערגערעדט דיעזען נאָמען, און עס האָט איהם פערשאַפט גרויס פערגעניגען. פאלק איז דאָך געווען זיין חבר. און נאָך מעהר ווי א חבר, זיין ברודער. ווי עס ווייזט אויס, האָט ער צוליעב איהם געבראַכט דיזען גרויסען קרבן. יא, זיכער... דער חתן, ווען לויידעט פון משוגעת־ספאזמען, וועט קריגען צוריק זיין כלה, און ער וועט מוזען בענוצען זיך מיט דער צייט אום צו פערזאָרגען זיין קאפיטאל אין א זיכערען פלאץ.

— הי! הילא! הו! — האָט מיקיטא ווילד אויסגעשריען— צו דיין געזונדהייט טרינק איך, אילטים!

אלע האָבען מיט חדוש זיך אומגעקוקט, ווייל זיי זיינען ניט געוואָהנט געווען צו הערען פון מיקיטא אזעלכע משונה'דיגע קולות.

ער איז צו זיך געקומען.

— צום טייפעל מיט אלע אייערע פילאָזאָפיען... די פרוי,

דער מאן... נארישקייטען... לאָמיר זיך פרעהען! פרעהען זיך! איזא האָט מיער א קוק געגעבען אויף מיקיטא.

צו וואָס שרייט ער אזוי? וואָס איז וויערער מיט איהם? אויף וועמען איז ער איצט אייפערזיכטיג?

אך, ווי מיאוס איז איהר געוואָרען דיזער מענש. ווי אזוי האָט זי נאָר וועז געקאָנט איהם ליעבען? ניין, מעהר קען זי האָם ניט אריבערטראָגען; זי מוז מאכען א סוף צו דעם. נאָך היינט! וועז ער וועט זי אָפּפיהרען אהיים... יא, נאָך היינט!

אָבער ווי אזוי וועט זי איהם דאָס זאָגען?

איהר הארץ האָט שטארק געקלאָפּט.

ווי אזוי וועט זי עס איהם זאָגען? רוהיג און דייטליך. צי קען ער איהר דען ניט העלפען אין דיזער אונאנגענעהמער לאָגע? איצט וויים ער דאָך שוין אז זי ליעבט פאלק'ן! צו ער פערשטעהט עס נאָך אלץ ניט? זי האָט דאָך שוין אזוי בולט ארויסגעוויזען איהר גלייכגילטיגקייט צו איהם.

עס איז זיך ניט אָבצוטשעפען פון איהם! זי האָט זיך אלץ געשהאָקען, ניט געוואָגט צו טראכטען וועגען דעם. איצט אָבער האָט זי אזוי קלאָר פערשטאנען, אז ער איז איהר הערווידער... זי האָט זיך געוואונדערט, וואָרום פיהלט זי קיין מיטלייד, קיין וועהטאָג ביי דיזען גראנק.

ווידער האָט זיך די טיהר געעפענט. איצט איז עס שוין פאלק; זיכער אזוי. זי האָט אין נאנצען געציטערט.

אריינגעגאנגען איז אָבער עפעס אן אונבעקאנטער.

ווי שרעקליך עס איז צו וואָרטען דא, און זיצען מיט דיזע עקעלהאפטע מענשען! זי האָט געפיהלט, אז מיקיטא'ס אויגען זיינען אָנגעשטרענגט אויף איהר, נור זי האָט אויסגעמידען זיין בליק.

אך, ווי וועניג ער האָט זי איצט אינטערעסירט!...

וואָס איז געשעהען מיט פאלק'ן אין דיזע לאָנגע, שרעקליכע פינף טעג? זאָל זי אפשר נעהן צו איהם? וויים זי דאָך אפילו ניט וואו ער וואָהנט. פרעגען מיקיטא'ן? ניין, דאָס טאָר מען ניט. זי האָט זיך פערטראכט.

— ווי זאָל זי איהם זעהן? — וואָרום האָט זי איהם בעשוואָרען מיט אַלעם וואָס הייליג איז, אז ער זאָל מעהר קיינמאָל ניט קומען צו איהר?... זי האָט דאָך אָבער דאָן גאָר ניט געוואוסט, אז זי לעבט איהם אזוי, אז מיקיטא איז איהר אזוי פרעמד, אז די גאַנצע, גאַנצע וועלט פערשאַפט איהר בלויז שמערצען.

זי איז געווען אין פערצווייפלונג. צו וואָס שרייט ער אזוי? ניט וויל־ענדיג איז איהר בליק געפאַלען אויף די לעדיגע פלעשער, וואָס זיינען געשטאַנען פאַר מיקיטא.

— ווייסטו וואָס לעבע איז? — מיקיטא האָט אין גאַנצען פערלאָרען זיין זעלבסט־בעהערשונג. קענסטו די יסורים פון לייד־דענשאַפט? דו ווייסט? און צו האָסטו איבערהויפט וועז נע־לעבט א פרוי?

אילטים האָט מיט פעראַכטונג א מאָל געטהאָן מיט'ן האַנד.

— יא... יא... — האָט מיקיטא קוים נערעדט. די פרוי האָט נעבאָרען דעם מאַן, און דאָס איז ענגוג פאַר איהר! די פרוי ג־בוירט, און דער מאַן לעבט; די פרוי לעבט קיינמאָל ניט, קיינמאָל ניט; זי בענוגענט זיך מיט דעם, וואָס זי געבוירט...

— וואָס? א פרוי לעבט אויך?

— אָבער פרויען בענעהען דאָך אפילו זעלבסט־מאָרד דורך לעבע — האָט זיך זויגער אריינגעמישט; כמעט אלע טאָג לייענט מען דאָך וועגען דעם אין די צייטונגען.

— וואָס? זעלבסטמאָרד? פרעגט נאָר אקאָרשט איהם, פרעגט איהם נאָר, ער מוז וויסען אין די זאכען. — מיקיטא האָט אָנגע־צייגט אויף אילטים'ן; זעלבסטמאָרד בעגעהן פרויען, וועלכע זיי־נען שוואַנגער און וועמעס ליובאָווניקעם האָבען זיי פערלאָזען.

מיקיטא האָט שטאַרק א קלאַפּ געטהאָן מיט'ן קולאַק אין טיש.

איזא האָט אויף איהם געקוקט מיט טיעפער פעראַכטונג.

וויידער אָנגעטרונקען זיך. — וויי אזוי האָט זי פריהער געקענט לעבען דיעזען מענשען? — ניין, זי האָט איהם קיין מאָל ניט געלעבט. דאָס איז געווען בלויז אן אָפּנאַרונג.

עס איז געוואָרען שטיל. — איזא'ס אנווועזנהייט האָט אלע־

מען געדריקט. מיקיטא האָט אָבער זיך אויפגעפיהרט צו פריי אין איהר אַנוועזנהייט.

ער איז מיט אמאָל געבליבען שטיל. ער האָט דערזעהן, יא, צום ערשטען מאָל האָט ער דערזעהן דיעזען פעראכטענדען בליק! קלאָהר האָט ער עס איצט געזעהן.

ער האָט אראָפגעלאָזען דעם קאָפּ.

נאָנץ קלאָהר. דיעזער בליק האָט זיך איינגעזויגען אין איהם אַלץ טיעפער און טיעפער. ער האָט איצט דערפיהלט איהרע אויגען אינוועניג אין זיך... ווי זיי האָבען עס געקוקט אויף איהם? זאָל ער זיי אפשר אויסמאָהלען?... אָט, צום ביישפיעל, וואָרפט ער אַרויף אייניגע שאָטענס אויפ'ן לייוועגס, ער טרעט אָפּ אויף א דריי שפּאָן... ניין! קוים זיכטבאר; — טאָמער פון דאָנען, פון א ווינקעל — אויך ניט; ער'ט פּרואוועט פון א צווייטען ווינקעל... איצט דורכ'ן שפּיגעל... יא, אַנדערש קען מען דאָך דאָס ניט פערשטעהן... דאָס איז געווען פעראכטונג. א גרויסע, קאָלטע פעראכטונג — אָן עקעל.

איצא איז מעהר ניט געווען אין שטאָנד אריבערצוטראָגען. זי האָט געשפּירט א פיבערשע אונרוהיגקייט, האָט געפיהלט ווי איהר הארץ וואָרפט זיך אַלץ שטארקער, קלאָפט אַלץ העכער אין איהר ברוסט. זי מוז זעהן פאָלק'ן, וואָס עס זאָל ניט קאָסטען. ער מוז דאָך אמאָל קומען אַהער. ער געהט דאָך אַהער יערען טאָג; טו פּאַרווואָס קומט ער איצט ניט, דוקא איצט?

דער געשפּרעך איז ווידער נעווארען לעבעדיג.

אך, לאָזט מיך צורוה מיט דער ליטעראטור, — האָט אילטים געגענעצט — דיעזע אייביגע נעשפּרעכען וועגען פּאָעטען, ארוים־געבער, בעלעווינונג — האָס אַלעס האָט זיך מיר שוין אזוי דערעסען! וואָס וויל איהר פון פאָלק'ן? ער איז א גאָנץ וואויל־ער יונג.

איצא האָט געהערט.

זי האָט בעמערקט, ווי מיקיטא האָט זיך פלוצלונג אויסגע־גלייכט.

— נו יא, — האָט זיך אריינגעמישט זויגער — פאָלק האָט טאָלאָנט. איך גיב דאָס צו. נאָר דיעזער טאָלאָנט האָלט ערשט

אין ענטוויקלען זיך; ער דאַרף ערשט רייף ווערען. איצט האָלט ער נאָך אין ברויזען; מען קען נאָך דערווייל ניט וויסען אין וואָס'ער זייט ער וועט זיך ענטוויקלען. פּאַלק זוכט נאָך אַלץ, ער בלאָנדזשעט נאָך...

— וואָס? פּאַלק בלאָנדזשעט?... מיקיטא האָט זיך צולאכט מיט זיין פּולען האַלז. — פּיינע מענשען, ניטאָ וואָס צו רייִדן... צו וויסט איהר, אז פּאַלק איז דער אייִנציגער מענש, וועלכער קען ווירקליך עטוואָס אויפטהאָן. פּאַלק האָט נאָנצע ענטדעקונגען נעמאכט. פּאַלק וועט קאָנען דאָס טהאָן, וועלכעס איהר אַלע צוזאמען וואָלט געוואָלט טהאָן, נאָר איהר קאָנט ניט — פּאַלק... פּאַלק...

אין דער מינוט איז בוכענצוויִג צוגעגאַנגען צו איזאַ'ן.

ער האָט נערעכענט, אז די אַלע געשפּרעכען זיינען איהר לאָנגווייליג, ער האָט אַזאָ געמיינט צו אונטערהאַלטען זי. זי האָט א קוק געגעבען אויף זיין גראָב, אָנגעגאָסען פּנים, א פּנים פון א לאָקיי אָדער א פּאַריק־מאכער. וואָס וויל פון איהר דיעזער נפש?

יא, בוכענצוויִג האָט געהאָט די עהרע צו זעהן זי מיט א פּאָר טעג צוריק אויף אן אָוונד אין פּאַלק'ס געזעלשאפט. פּאַלק איז אן אונגעוואוהנליכער מענש, איינע פון יענע, וועלכע אינטערעסירען איהם מעהר ווי אַלץ... און אַהער איז ער, בוכענצוויִג, געקומען נאָר אום צו בענעגענען זיך מיט איהם...

— הער אויס, איזא, — האָט מיקיטא געשריען צו איהר איבער'ן טיש, — דו וויסט, אז פּאַלק איז אוועקגעפאָהרען פון בערלין?

ער האָט זיך איינגענראָבען אין איהר מיט אן אונבעוועגליכען בליק.

איזא האָט א ציטער געטהאָן. זי האָט מיט אמאָל דערפיהלט א שניידענדען וועהטאָג און אן ענגשאפט אין האַרצען... מיט בריט־אָפענע אויגען האָט זי געקוקט אויף מיקיטא'ס ווילד־בייזען, בעזאָפענעם פּנים. דערנאָך האָט זי זיך מעכאניש אומגעקעהרט צו בוכענצוויִג'ן.

זי האָט אויסגעצויגען די האַנד צום גלאָז. איז ער אָבער געווען א לעדינער. בוכענצווייג איז מיט פערגעניגען געלאָפען צום קעלנער נאָך ווין פאר איצא.

פאר איהרע אויגען איז אלעם איצט געווען פערצויגען מיט א נעבעל. זי האָט פלוצלונג דערהערט אימעצעס קול. א! דאָס רעדט בוכענצווייג. זי האָט אויף איהם א קוק געגעבען, הילפלאָז א שמייכעל געטהאָן און אויסגעטרונקען דעם ווין.

— איך קען פאלק'ען גאנץ גוט. אן אונגעוועהנליך גוטער מענש און גאר א גרויסע קראפט אין אונזער צייט, ווען מיר האָבען אזוי וועניג טאלאנטען.

איצא האָט א קוק געגעבען אויף איהם. דיעזער מענש איז איהר געוואָרען שטארק עקעלדיג. זי האָט אליין ניט געוואוסט, פאר וואָס.

— ענטשולדיגט, הערר בוכענצווייג, מיר איז אפילו זעהר אנגענעהם אייער געזעלשאפט, איך מוז אָבער איצט נעהן אהיים.

זי איז צוגעגאנגען צו מיקיטא.

— נו, איך נעה איצט אהיים.

— יא, יא! ווירקליך אזוי? דיר איז דא לאנגווייליג?

זי האָט זיך אנגעטהאָן, ניט הערענדיג וואָס ער רעדט.

ווען זיי זיינען שוין געזעסען אויף דער דראָשקע, האָט מיקיטא פרעהליך אויסגעשריען צו אילטים'ן, וועלכער האָט העפליך געהאָלפען איצא'ן צו זעצען זיך.

— ווארט, איך קום באלד צוריק. מיר וועלען פרעהליך פערברענגען די נאכט.

איצא האָט צונויפגעדריקט איהרע ברעמען.

ביידע האָבען געשווייגען.

זי האָט זיך געפיהלט אזוי צובראכען, אזוי אויסגעמאטערט; זי האָט ניט געקענט טראכטען.

מינוטען־וויים איז זי אריינגעפאלען אין פערצווייפלונג, און באלד ווידער אין א פערשלאָפענער מידקייט.

— הער אויס, איצא, מארגען הויבט זיך אָן אין מיונכען די אויסשטעלונג פון מיינע בילדער.

— יא?...

דער איזוואָטשיק האָט זיך אָבגעשטעלט.

— א גוטע נאכט.

— א גוטע נאכט! — מיקיטא האָט אין נאנצען געציטערט.

— א גוטע נאכט.

— איצט געשווינד, מאַרש צוריק! — האָט ער א געשריי געטהאָן צום קוטשער.

און וועהרענד דער עקיפּאַזש האָט זיך שנעל געקייקעלט אי־בער׳ן אספאלט־וועג, איז מיקיטא געזעסען א צונויפגעדרעהטער אין דרייען אין א שרעקליכען ספּאזם פון קאַנוואולסיוועז שלוכצען. נאָר וועז ער איז צוגעפּאַהרען צום „גרינעם נאכטיגאל" איז ער שוין געווען נאנץ רוהיג.

אלע האָבען איהם הויך בעגריסט.

„יא, איצא האָט הפּנים אלעמען נעדריקט מיט איהר אנ־וועזענהייט," — האָט מיקיטא געטראכט.

— הער אויס, — האָט זיך מיקיטא צוגעזעצט צו אילטים׳ן — אויב איך וועל זיך היינט צו שטאַרק אָנטרינקען, טו זעז מיך אריין מאַרגען פריה אין באַהן. האלב נאָך זיבען. געדענק־זשע...

— גוט, גוט; שוין הונדערט מאל בין איך געפּאַהרען מיט דיעזען צוג.

15.

פּאלק איז נעזעסען אין נאסט־הויז טיעף פערטראכט.

צו וואָם אייגענטליך איז ער נעקומען אהער? אזוי מאטערען זיך האָט ער דאָך אויך אין בערלין נעקענט!

שוין, דוכט זיך, זעקס טעג, אז ער איז דא. ער האָט נע־צוהלט. יא, היינט איז דער זעקסטער טאָג.

לענגער אָבער קען ער שוין ניט אויסהאלטען. דאָם איז א פאקט, וועלכען ער מוז אנערקענען. ער וועט משוגע וועדען, אויב ער וועט דא לענגער פערבלייבען. ער פיהלט, וויי יעדען טאָג רייסט זיך אפּ אין איהם עטוואָם, וועלכעם איז נאָך נעבטען נאנץ שטאַרק נעווען אין איהם. דער עקל צום לעבען וואקסט מיט יעדען טאָג.

און דיזער וועהטאג, דיעזע לייִדען... אונטערגעהן צוליעב א פרוי? ער, דער קינסטלער, ער... כּא, כּא, כּא...

עס איז אבער יעדענפאלס בעסער אומצוקומען פון א פרוי, ווי פון וועלכער ניט איז זינלאזער אפאפלעקסיע, היץ־קרענק אדער אן אנדער חולאת.

א, דו נאריישער אילטיס! ווי פלאך דו ביסט! אין דיעזען פאל גיעה איך אונטער וועניגסטענס פאר זיך זעלבסט, פאר א זאך, וואס בילדעט די כאמע טיעפקייט פון מיין נשמה; ווייל זי, זי — דאס בין איך זעלבסט; דאס איז מיין יענער „איך", פון וועלכען איך האב זיך ערשט יעצט דערוואוסט.

דו קאנסט זיך אומקומען פון שכרות, אדער פון א פערפאלגונגס־מאניע, אויב דו האלסט עס פאר בעסער. איך אבער ווייל שוין ליעבער אומקומען דורך זיך זעלבסט, איידער פון אזעלכע מגפות.

אבער צו וואס אומקומען? צום טייפעל! איך ווייל גליקליך זיין, לעבען ווייל איך...

ער האט פלוצלונג פערלאָרען דעם נאנג פון זיינע געדאנקען. פאר דער לעצטער צייט איז זיין מארך געוואָרען אזוי שוואך.

ער איז אלץ געזעסען און געזעסען, ביז ער האט ענדליך בעמערקט, אז ער איז עפעס ווי בעטויבט. ער האט זיך געצוואונגען צו טראכטען.

הם, ער פלעגט דאך קיינמאל קיין זאך ניט טהאן אהן דעם קאנטראל פון זיין מארך. און אפילו נאך נאר ניט לאנג צוריק, די ערשטע צוויי טעג וואס ער איז געקומען אהער, האט ער נאך אויך רעגיערט איבער זיך.

גאט מיינער! יענע לעבערליכע מעשה וועגען די לעבעדען! ווי נאריש, ווי לאנגווייליג... ווי קינדערש...

און דאן איז ער אריינגעשלעפט געוואָרען אין קעסעל־גרוב, זיין מארך האט זיך גענומען דרעהען אלץ געשווינדער און ער אליין איז געפלויגען און געזונקען אלץ טיעפער אינ׳ם אבגרונד פון גארען און דורשט.

יענע טענץ, יענע טענץ...

ער האָט פּלוצלונג בעמערקט א שפּין־וועב אין ווינקעל. לאַנג און אויפמערקזאם האָט ער געקוקט אויף דיעזע פּאוטינע ביז זיינע אויגען האָבען אַליין זיך פערמאַכט. ער האָט זיך נעפּיהלט שטאַרק אויסגעמאַטערט. אַלע ביינער האָבען איהם וועה געטהאָן.

צוויי, דריי, ניין! פּיער שעה איז ער אומגעלאָפען כדי צו פערטויבען דורך מיערקייט זיינע לייַדען און איינשלאָפען אָהן מאַרפיום...

איצט וועט ער פּרואוון לאַנג קוקען אויף וועלכען ניט איז בליאסקענדען געגענשטאַנד.

ער האָט לאַנג געקוקט אויף די מעשענע הענטעל פון טיהר. ער האָט דערפיהלט וויי איבער זיין געזיכט קייקלען זיך טרערען, שטיל טרויער־טרערען.

עס איז געוועז א שעהנער פריהלינגס־טאָג. איהם האָט זיך געדוכט, ווי ער שטעהט און קוקט אויף דעם פּראכטפאָלען טורעם אין קאָפּענהאַגען, דעם ערליייזער'ס קירכע. נעבען איהם איז געשטאַנען מיקיטא און געפּאַכט מיט א ווייס טיכעל:

— בליייב נעזונד! בליייב נעזונד! — האָט ער געהערט איר מיצענ'ס שטימע, נאָר ער האָט קיינעם ניט געזעהען. באַלד אָבער האָט ער דערזעהען נעבען זיך א יונגען בחור מיט פערווויינטע אויגען. אַרעמער איינגעל! ער פּאַהרט עס אודאי אין שטעטין ארבייט זוכען. וויפיעל מייל, א שטייגער, קען דיעזער דאַמפּפער מאַכען אין א שטונדע?

— זעה נאָר! — האָט איהם מיקיטא אָנגעצייגט אויף אן ענגליש שיף.

דאָרט האָבען זיך צווויי מאַטראָזען געשלאָגען, ווי ווילדע, געשפּרונגען ווי העכער אייגס אויפ'ן אנדערען. אין איין מאָמענט האָבען זיי זיך צונויפגעפלאָנטרט ווי א קנויל, און געקייקעלט זיך אי־בער'ן דעק. פּלötzlich האָט געזעהען, ווי זיי זיינען צוריק אָפּגעשפּרונגען און וויעדער געוואָרפען זיך איינס אויפ'ן אנדערען נאָך מיט מעהר צורייצטקייט. בלויז קולאַקעס האָט מען געזעהען פליהען אין דער לופט...

פאלק האָט זיך אויפגעכאפט, געעפענט די אויגען און באלד וויעדער פערמאכט זיי.

— הער אויס, עריק, זעהסטו דיעזע צויבער־נאכט אויפ'ן וואסער, דיעזען בליאסק און דיעזען שימערען? מיין גאָט, וועלן מען זאָל קענען דאָס אלעס אויסמאָהלען!

— אך, דו גוטער אינגעל מיינער!

און זיי זיינען ביידע געזעסען און געטרונקען. די נאכט איז געווען א געדיכט־פינסטערע. זיי זיינען געזעסען אייניגעטויפט אויגם אין אנדערען.

און פלוצלונג — ווי א ווילדע משוגעת וואָלט בעהערשט ביידעם מוחות. זיי זיינען אָנגעפאלען אייגער אויפ'ן צוויטען, און זיך געגומען ראנגלען מיט פערצוויפלונג.

פאלק האָט אויפגעהויבען מיקיטא'ן אין דער הויך, און האָט געוואלט גאָר אראָבשלייערען איהם פון דעק. מיקיטא אָבער איז געווען פלינק אין זיינע בעוועגונגען. ער האָט זיך אויסגעדרעהט פון פאלק'ס הענד און האָט איהם אָנגעכאפט פאר די פיס. פאלק האָט ווילד געקלאפט מיקיטא'ן איבער'ן קאפ, דאָך האָט איהם דיעזעס ניט אויף אין מינוט ניט אָבגעשטעלט. ער האָט געטראָגען פאלק'ן, יא, געטראָגען, כדי אריינצואוואַרפען איהם אין ים אריין... און אָט זיינען זיי שוין כמעט ביים עק פון שיף... באלד... באלד...

דאן האָט פאלק פלוצלונג דערפיהלט עפעס הארטעס אונטער זיינע פיס. מיט דער גאנצער משא פון זיין קערפער האָט ער זיך אַרויפגעוואָרפען אויף מיקיטא'ן. ער האָט איהם צוגויפגעדרעהט אין דרייען, האָט איהם אָנגעכאפט איבער'ן פלייצע. א שטארקען שלייידער — און מיקיטא איז געפלויגען אין ים אריין, דורכשניידענדיג מיט זיין קערפער די גראָבע פינסטערניש פון דער נאכט.

פאלק האָט זיך אויפגעכאפט.

ער איז געשטאנען אין מיטען צימער מיט צוגויפגעדריקטע קולאקעס.

ער איז צו זיך געקומען.

איהם איז בעפּאַלען א ווילדער האָס, א שרעקליכער רוּרשט צו קעמפּפען.

אין ים אַריין! אין ים!

ער האָט צונויפגעקרעמפּעט די צייהן, געציטערט אין גאַנצען אוֹן מיט אימפּעט געלאָפּען הין אוֹן צוריק איבער'ן חדר. וועד וויל עס צונעהמען ביי איהם זיין גליק? צוליעב וועמען דאַרף ער עס אונטערגעהן?

איצט איז עס פּאַר איהם געווען גאַנץ קלאָהר. איינער פּון זיי מוז אונטערגעהן, אָדער ער, אָדער מיקיטא. ער איז יעצט געשטאַנען אויפ'ן צוויישען־וועג: ער זעהט פּאַר זיך צוויי וועגען, — אָדער ער וועט זיין גליקליך אוֹן וועט אומברענגען מיקיטא'ן, אָדער, פּערקעהרט — נור איין זאַך איז קלאָהר: לעבען אָהן איהר קען ער ניט. זי האָט שוין מעהר ניט געליעבט מיקיטא'ן, טו וואָס־זשע ווילּ ער פּון איהר? וואָס, אייגענטליך, איז איהם מיקיטא? זיי האָבען זיך אין אייגעם געלערנט אין גימנאַזיע, אין אייגעם געהונגערט, —יגו אוֹן ווייטער? וואָס נאָך?

ער האָט זיך געזעצט אוֹן ניערדריג אַראָבגעלאָזט דעם קאָפּ.

נאָך קיינמאָל ביז איצט האָט ער ניט געפּיהלט אזא שארפען וועהטאָג, אזא בענקשאפט נאָך איהר...

יא, אויפ'ן צוויישען־וועג, — ער, אָדער איך.

דער שטורם האָט אוֹנז ביידען אַריינגעשלעפּט, — איינעם פּון אוֹנז טרייבט ער צום גליק...

נור איינעם...

אוֹן איך בין עס יענער איינער!

וויעדער האָט ער דערזעהען פּאַר זיך יענעם ציטערנדען זיעג־זייכען הערש, א פּערבלוטיגטען. איהם איז מיט אמאָל בעפּאַלען א שטאַרקע אונרוהיגקייט. ער האָט אַרונטערגעריסען פּון זיך זיינע קלייידער אוֹן באַלד צוריק זיי אָנגעטהאָן. ער האָט געזוכט עפּעס, אָבער קיין גראָשען ניט געפּונען. זיין געדולד האָט געפּלאַצט, ער איז אַרומגעלאָפּען איבער'ן צימער ביז א קאַלטער שוויים האָט בעגאָסען זיין שטערן.

ער מוז פאָהרען צו איהר. ער מוז. ער קאָן שוין מעהר ניט

אריבעלטראגען דיעזע לייזען. ארונטערגעשלייפערט פון בעט די קאלדרע, דעם מאטראץ און ענדליך גענומען זיין טאש אונטער'ן קישען. עס זאל נאר ניט צו שפעט זיין, נאר צו שפעט זאל ניט זיין...

דער קעלנער איז גיך אריינגעלאפען.

— וועז גהט אפ דער באהן נאך בערלין?

— וועניגער ווי אין א שעה ארום.

— גיכער, גיכער, ברענגט א רעכענונג, אייליט זיך, ווי נאט איז אייך ליעב...

עס איז שוין געווען שפעט ביי־נאכט, וועז פאלק האט ענדליך דערזעהען זיך צוריק אין בערלין.

ער האט פלוצלונג פערשטאנען וואס זיין ערשטער שריט מוז זיין: ער וועט גהן צו מיקיטא'ן. יא, ער וועט איהם נאר פשוט ערקלעהרען, אז ער זאל זיך ניט נארען, אז איזא ליעב איהם ניט, און אויב זי האט עס איהם נאך ביז יעצט ניט געזאגט, איז דאס נאר דערפאר ווייל זי האט אודאי געוואלט פערשפארען איהם ליידען ביז א געוויסער צייט, אוים מיטלייד צו איהם. יא, ער מוז עס איהם זאגען גאנץ אפען. אך, ווי אונאנגענעהם עס איז. אבער פאר וואס אייגענטליך? מיקיטא איז דאך איהם א גאנץ פרעמדער. און דאך, וואס נעהענטער ער איז צוגענאנגען צו מיקיטא'ס מאסטערסקאיא, אלץ שוועכער איז איהם געוואלען אויפ'ן הארצען...

ניין, ער איז ניט אימשטאנד צו זאגען עס מיקיטא'ן.

די גאנצע צייט האט ער געקלעהרט בלויז וועגען דעם, וואס מיקיטא איז געווען פאר איהם, ווי אזוי ער האט איהם ליעב געהאט.

קוים, וואס ער האט נעקאנט ציהען דעם אטהעם.

צוקומענדיג צו מיקיטא'ס הויז האט ער זיך אבגעשטעלט א צוטומעלטער.

יא, ער מוז, ער מוז עס טהאן, וועז ניט וועט ער וויעדער מוזען אוועקפאהרען.

ער האט זיך דערמאהנט אן די שרעקליכע ליידען פון יענע זעקס פערגאנגענע טעג.

— שוידערליך! שוידערליך! — האָט ער נעמורמלט. ער איז אַרויף אויבען.

— צו הויז, הערר מיקיטא?

— ניין! ער איז אוועקגעפאָהרען אין מיונכען. פּאַלק איז געשטאַנען צומישט. זיין פּערשטאַנד האָט ניט געקענט בענעהמען אזא פּלוצלונגען גליק.

ס'אַרא גליק!

און וויעדער האָט ער דיזעלבע וועלט איבערגע'חזר'ט, דאָך האָט ער זיך געפּיהלט נידערגעשלאָגען.

און איצט צו איזא, איצט צו איהר. איצט האָט ער שוין בלויז פון איהר נעקלעהרט. ער האָט זיך פאַרגעשטעלט ווי אזוי זי וועט איהם בעגעגענען. אָן טויזענדער קלייניגקייטען וועגען איהר האָט ער זיך דערמאָהנט.

און וויעדער א נייער נעדאַנק. ער טאָר ניט געהן איצט צו איזא. ער מוז וואַרטען ביז מיקיטא וועט קומען צוריק. ער מוז איהם פריהער אַלץ דערצעהלען, כדי מיקיטא זאָל איהם ניט בעשולדיגען אין א פייגהייט; ער זאָל ניט זאָגען, אז הינטער זייגע פּלייצעס האָט פּאַלק פון איהם זיין כלה אָבגערעדט.

יא, ער מוז וואַרטען.

דאָס איז אָבער געווען אונמענליך, פיזיש אונמענליך. איצט איז אין איהם אַלעס אָנגעשטרענגט ביז צום העכסטען גראַד. נאָך איין טויזענדטעל פון א מילימעטער און אַלץ וועט פּלאַצען אין איהם.

טו צו וואָס איז ער נאָר צוריקגעקומען? ער האָט דאָך געקעמפּפט, ענערגיש, גראָנגעלט זיך ביז ער האָט געקאָנט, איצט אָבער...

ער האָט זיך ענטשיעדען אויפגעטרייסלט. ניין, גענוג ראַנגלען זיך! ער טהוט דאָס, וואָס ער מוז טהאָן, וועז אפילו צעהנדליגע טויזענדער אנדערע געפיהלען זאָלען איהם פּלאַגען... אך, ער לייקענט דאָך ניט, אז יעדער פון דיעזע געפיהלען שטעלט מיט זיך פאָר געוויסערמאַסען א נויטהוועדינקייט, וועלבע איז די שטאַרקסטע, יענע, וועלבע עס איז אונמענליך צו בעזיעגען, אונמענליך אָבצושטויסען.

און ווייַדער האָט ער געזומען קלעהרען און צוגלידערען יעדע ברעקלע פון זיינע געדאנקען, דאָס האָט אבער ניט לאַנג געדויערט; זיינע טויזענדע רעיונות זיינען זיך באלד צופאלען און פערשוואונדען.

טיף אין הארצען האָט ער געשפירט א מין דונקלע אונרוהיגקייט. דאָס איז געווען א מין שעהמעדיגער ליידען, א גרויסער טרויער און האָפנונגסלאָזיגקייט... ער האָט געפיהלט, אז ער האָט ניט קיין אויסוועג, ער מוז פאלען, אונטערגעהן מוז ער.

פארביגעהענדיג דעם שטאָדט־זייגער, האָט ער דערזעהען, אז עס איז שוין שפעט, נאָך אין א האלבע שעה וועט מען פערשפארען דעם טויער, און ער פערליערט דאן די מעגליכקייט צו זעהן זי. ער האָט זיך שטארק דערשראָקען ביי דעם געדאנק.

איצט מוזט דו בעשליסען. דו מוזט! ער האָט געשפירט א שמערץ אין יעדען גליעד, אין יעדען מוסקול. ער איז געמאנגען אלץ שנעלער.

ניין, ניין! ער טאָר מעהר ניט טראכטען, ער טאָר ניט; איצט מוז ער געהן צו איהר, וואס עס זאָל ניט זיין.

דאָך האָט ער נאָך אלץ געקלעהרט, נאָך אלץ גערעדט זיך מיט זיך זעלבסט. ער האָט אבער שוין געוואוסט, אז ער וועט זיכער געהן, און ענדליך האָט ער דערשטיקט יעדען געדאנק אין זיין מארך און האָט זיך אויפגעהויבען אויף די שטיגען.

וועג ער האָט שוין געוואָלט אנקלינגען, איז איהם וויידער בעפאלען א פאראליזירענדער געפיהל פון אונרוהיגקייט. עטליכע מאל האָט ער זיך צוגעריהרט מיט'ן פינגער צום עלעקטרישען קנעפל, ער האָט אבער ניט געהאט קיין מוטה אנצודרייקען עס. ער האָט פלוצלונג דערפיהלט א מאדנע שווערקייט אין זיין גאנצען קערפער און צוגעשפארט זיך צום וואנד. ער האָט זיך אראבגעלאָזט אויף עטליכע טרעפ נידריגער, איבערגעצעהלט זיי, און דאן האָט ער דערהערט, ווי דער סטרוזש קלינגט מיט די שליסלען. דער טויער איז שוין איצט געווען פערשלאסען. און אין דער מינוט האָט ער זיך וויידער דערמאנט אן דער נויטוועגדיגקייט, אן יענע לעצטע, מעכטיגע נויטוועגדיגקייט, וועלכע בעזיענט אלץ.

ער האָט זיך וויערער אויפגעהויבען אין דער הויך און האָט אָנגעקלונגען.

די דיענסט האָט איהם געעפענט.

— איז מאדאם איזא צו הויז?

— מאדאם איזא נעהמט קיינעם ניט צו, זי האָט געהייסען קיינעם ניט אריינלאָזען.

— דאָך, זייט אזוי גוט און ניט איהר איבער, אז איך מ ו ז רעידען מיט איהר.

ער האָט כמעט אויסגעשריען דיעזע ווערטער, כאָטש ער האָט אליין ניט געוואוסט פאר וואס ער שרייט. אין דער מינוט האָט זיך די טהיר געעפענט. איזא איז געשטאנען אין פאָרהויז.

פאלק איז צוגעגאנגען נעהענטער צו איהר, ניט רעידענדיג קיין איין וואָרט; צוזאמען זיינען זיי אריין אין צימער.

זיי האָבען זיך אָנגענומען פאר די הענד און ביידע האָבען זיי געציטערט ווי אין פיבער. דערנאָך האָט איזא ארויפגעלעגט איהר הענד אויף זיין האלז און האָט זיך הויך צוואויינט.

16

די נאנצע צייט, וואָס מיקיטא האָט זיך געפונען אין מינכען, איז ער ארומגעגאנגען ווי אין חלום. ער האָט געטהאָן אלץ, וואס זיינע פרייגד האָבען איהם געראטהען, געגאנגען אומעטום וואוהין זיי האָבען איהם אָנגעצייגט צו גיהן, דאָך האָט ער די נאנצע צייט געפיהלט, אז מיט איהם איז עטוואס ניט גלאט.

און איצט איז איהם שוין קיין זאך ניט געבליבען צו טהאָן. גערן, זעהר גערן וואָלט ער פערבליבען אין מינכען, נור וואָס קען ער דאָ טהאָן? און טהאָן עטוואס מוז ער, עס מאכט ניט אוים וואס, אבי זיין פערנומען מיט עטוואס.

ער איז מיט לאנגזאמע טריט געגאנגען צום וואקזאל. יא, מען מוז זיך צוריקקעהרען אין בערלין. ער וואָלט אייגעגעלעגט בעראַרפט זיך זעגענען מיט זיינע קאמראדען, דאָס איז איהם אבער גענוגען זעהר אונאנגענעהם. זיי וואָלטען נאָך אפשר גע־

נאננען מיט איהם צום וואקזאל, און דאָרט וואָלטען זיי זיך נע־ וויצעלט, עצות איהם נעגעבען... ניין! ער דארף איצט זיין אליין.

מערקווירדיג איז, וויי קאַנצענטרירט זיינע נעדאנקען זיינען איצט. פריהער פלעגען זיי דאָך אין איין מאָמענט צופליהען אזוי, אז ער האָט קוים נעקאָנט זיך אָבגעבען רעכענונג וואס ער וויל, און איצט איז אלץ אזוי קלאָהר, אזוי דייטליך.

אויך זיין שטימע איז איצט נעווארען פיעל שטילער. בלויז אָט דיעזער מאָדנער ציטערען איז נאָך פערבליבען, און נאנצע שטונדען דויערט ער; און דיעזע פלוצלונגע מאָמענטען פון פער־ לירען זיין בעוואוסטזיין, — אך, ווי שרעקליך דאָס איז. ער האָט זיך נעשראקען, א באלד וועט דאָס וויעדער קומען.

ער האָט זיך פלוצלינג אָבגעשטעלט פאר א קראָם פון נע־ וועהר. דערמאָנט זיך אָן טויזענדע מאָדד־בעשרייבונגען, וועגען וועלכע ער האָט נעלעזען אין צייטונגען. א נעדאנק איז דורכגע־ פלויגען אין זיין קאָפּ, אז מיט איהם קען אויך עטוואס עהנליכעס פאסירען. יא, אויך אויף איהם קאָן מען אָנפאלען. מיין גאָט, עס איז דאָך נאָר ניט אזוי אונמענליך, אז מיט איהם זאָל טרעפען דאָס זעלבע, וואס טרעפט מיט טויזענדע אנדערע. ער האָט זיך שטיל צולאכט. אין פענסטער זיינען נעשטאנען אויסגעשטעלט די פער־ שיעדענסטע וואפען.

מענשען האָבען דאָך אזעלכע אונגעוועהנליכע נייגונגען צו ערפינדען.

„זיין אָדער ניט זיין", איז איהם פלוצלונג דורכגעלאָפען אין מוח.

זיין, אָדער ניט זיין... איהם האָט דאָך בלויז נעפעהלט א האמלעט־מאנטעל און א מענשליכער שאָרבען... צום טייפעל! מען דארף נאָר אויסשטודירען פאר'ן שפּיגעל א פאסענדע פאָזע. קלייניגקער מיקיטא... זעהסט אוים אויסנעצייכענט! דו וועסט דאָך אויסזעהן פונקט ווי יענער קלייניגקער זינגער סילווא אין דעם פלאשטש פון דעם גיגאנט זינפריד.

ער איז אריין אין נעווועהר־נעשעפט. דאָס ערשטע, וואס האָט

זיך איהם א ווארף געטהאן אין די אויגען, איז געווען א גרויסער וואנד־קאלענדאר.

— ערשטער אפריל, — האט ער איבערגעלעזען אן אויס־שריפט מיט גרויסע אותיות; א היבש ביסעל סיורפרייזען און נאך־רעריין וועלען היינט פארקומען.

ער האט געבעטען מען זאל איהם ווייזען א רעוואלווער, און האט זיך דערמיהלט אזוי מיער, אז ער האט זיך געמוזט צוזעצען.

איז עס דען נויטיג, אז ער זאל דוקא היינט צוריקקעהרען נאך בערלין, קאן ער דען ניט ווארטען ביזן מיטאג, ביז ער וועט צו זיך קומען?

דערנאך איז ער מיט א מאל געווארען מונטער. אין ליעבע איז דער צושיידען זיך אויף א ציים פון זעהר גרויסער בעדייטונג. פאלק איז דאך אויך אוועקגעפאהרען. איהר איז אודאי געווען זעהר אר־מעטיג די נאנצע צייט. זי מוז דאך שטענדיג אימיצען האבען לע־בען זיך. נו, און אז ער וואלט זיך א שטיינער איצט צוריקגע־קעהרט... טו פארוואס וואלט מיט איהם ניט געקאנט פאסירען דאס, וואס פאסירט מיט טויזענדע אנדערע! צו האט ער דען ניט געלעזען אין טויזענדער ראמאנען ווי אזוי כמעט אויסנאלאשענע ליעבע פלאקערט ווידער אויף דורך שיידונג...

אך, די שרייבער זיינען דאך ניט נאר אין נאנצען משוגע... ווי שעהן און לעבעדיג זיי בעשרייבען דיעזעם!

ער האט בעצאהלט פאר דעם רעוואלווער און איז ארויס פון קראם.

איין האפנונג האט ארויסגערופען די אנדערע. ער האט נע־שפאנט דרייסטער, אויסגענלייכט זיך. איהם האט זיך נערוכט, אז נייע קרעפטען ווערען געבארען אין איהם. איהם האט פלוצ־לונג בעהערשט א מין אנגעשטרענגטע אונרוהיגקייט. ווי האט ער נאר נעקענט דענקען, אז ער וועט ניט קענען אויסהאלטען דיעזע לאנגע רייזע?

זיין מארך האט געברענט.

און איצט האט ער זיך דערמאנט אן איזא; ווי נליקליך זיי זיינען נעווען, ווי זי האט שטאלצירט מיט איהם. ער איז דאך

פּאָרט געווען עפּעס א היבשער קינסטלערישער טאלאַנט, וועלכען זי האָט אזוי געאכטעט.

דאָך ניט בלויז אלס קינסטלער האָט זי איהם געשעצט, ניין, ניין! האָט זי דען ניט ליעב געהאַט זיך צודריקען צו זיין ברוסט, גלעטען איהם ליעבלינג... זי, זי, אך גאָט, ווי ליעב ער האָט איהר! יעדער נערוו פון זיין אָרגאַניזם איז געווען פערבונדען מיט איהר; נאָר געווייס, ער האָט זי מיעד געמאכט מיט זיין שטענדיגען מאַטערען איהר, מיט זיין אייביגער אייפערזוכט, מיט זיין דערעסען... מיט...

יא, אָבער... זי איז דאָך געווען אזוי גוט. זי האָט איהם אלעס פערגעבען.

אהין, צו איהר! זי וועט איהרע הענד צו איהם אויסשטרעקען, אויפ'ן האלז זיך איהם א ווארף טהאָן. „דאנקען גאָט וואס דו ביסט געקומען! איך האָב דאָך אזוי געבענקט נאָך דיר...", וועט זי אויסשרייען.

יא, פונקט אזוי וועט זי טהאָן! — האָט ער הויך אויסגעשריען. ער איז געווען טיף איבערצייגט.

אָבער... ריכטיג! האָט זי אָבער כאָטש איינמאהל געענטפערט אויף זיינע בריעף...

ער האָט זיך א קלאפ געגעבען איבער'ן קאָפּ.

— אך, דו נאַרישער מיקיטא! וואס פערשטעהסטו פון פרויען?! וואס פערשטעהסטו פון זייערע וועגען... גאנץ פערשטענדליך! ווי האָט ער נאָר געקענט זיך אזוי ערגערען פון דעם? דאָס איז דאָך קלאָר... זי האָט דאָך געהאט פולע רעכט צו בעשטראפען איהם אזוי שטרענג...

און אלץ מיט מעהר זיכערהייט האָט ער געפרואווט איינרייזען זיך, אז קיין בייזעס איז דא ניטא און אז דאָס איז בלויז די כיטראָסט, די פרויען־חכמה... ניין, ווי פלעגט עס פאלק אנרופען די מיטגעבאָרענע חכמה פון דעם געשלעכט־אויסוואהל...

יא, פאלק האָט פאר אלץ געקאָנט שאפען א פאסענדען אויסדרוק...

וואס נעהענטער ער איז געקומען צו בערלין, אלץ שטארקער

איז געוואקסען זיין אנגסט. נאָך שטאַרקער האָט אויפגעפלאַקערט אין איהם דער פריהערדיגער וועהטאָג, און די לעצטע פּאָר שטונדען איז ער געווען בלויז א הילפלאָזער קרבן פון שרעקליכע יסורים.

ווי א שטומע חיה האָט ער געליטען. ווי טראגט מען איבער אזעלכע מאַטערניסען! שוידערליך, שוידערליך!

און ער איז ארומגעלאָפען איבער'ן וואגאָן, געווארפען זיך אויפ'ן דיוואָן, און באלד צוריק אויפגעשפרונגען. א שטארקער נערוועזער ציטערען האָט איהם בעפאלען. איהם האָט זיך געדוכט אז ער וועט משוגע ווערען פון שמערץ און אנגסט.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

איזא האָט איהם בעגעגנט מיט א קאַלטען צומישטען שמייכעל.

זי איז געווען בעשעפטיגט מיט צונויפלענען איהרע זאכען.

און מיקיטא האָט מיט איין מאָהל פערשטאַנען דעם גאנצען שרעקליכען אמת.

געדארפט האָט ער גלייך פערלאזען איהר, אבער ער האָט זיך דערפיהלט אזוי שוואך, אז ער האָט זיך געמוזט צוזעצען.

איזא האָט זיך אבגעקהרט.

— איזא! — האָט ער מיט א מאָהל אויסגעשריען מיט א הייזעריגען קול, ניט קוקענדיג אויף איהר.

זיין קול האָט זיך באלד אבגעהאקט. אויפ'ן טיש האָט ער דערזעהן ליגען א פּאָר גרינע זיידענע זאָקען. אן אונקלאָרער גראנק פון געשלעכטליכען פערקעהר איז דורכגעלאָפען אין זיין מח, ער האָט געכאפט די זאָקען און צוריסען זיי אויף שטיקלעך.

איזא האָט אויף איהם א קוק געטהאָן מיט פּאראכטונג. איצט האָט זי ענדליך געפונען אין זיך גענוג ענטשלאָסענהייט.

— וואָס דארפסטו פון מיר? איך ליעב דיך ניט מעהר.

מיט דיעזע ווערטער האָט זי בלויז געמיינט צו מאכען א פּראָבע, צו וועט זי קענען זאָגען איהם אלץ.

— איך ליעב דיך ניט, דו ביסט מיר איצט אין נאנצען כרעמד.

זי האָט געוואלט נאָך עטוואס זאָגען וועגען פאלק'ן, זי האָט אבער ניט געקענט.

וויערער האָט זי בעמערקט אין איהם יענע הינטישע, קנעכטישע געהאָרכזאמקייט.

ער איז איהר געווען דערווידער.

זי האָט נאָך עטוואס געזאָגט, ער האָט שוין ניט געהערט. ער איז ארוים אויפ'ן גאס.

א מאָל האָט ער ערגעץ געלעזען, או אין אוצבע מינוטען פערשטהט מען קיין זאָך ניט. מיט איהם האָט עס אבער ניט פאסירט. ער האָט אלץ קלאָהר פערשטאנען; עס איז אייגענטליך נאָר ניט נויטיג געווען, או זי זאָל עפעס זאָגען.

פאר וואס זיינען עס די גאסען אזוי פוסט איצט? אהא! היינט איז דאָך זונטאג, אלע זיינען אוועק אין שטאָדט... זונטאג, דער ערשטער אפריל, נאָך האלבען טאָג — ער האָט א קוק געגעבען אויפ'ן זיינער, זעקס אין אָוועגד...

זיין, אָדער ניט זיין!... — יא, וען איך וועל זיך שטעלען פאר'ן שפיגעל אין האמלעט'ס מאנטעל מיט'ן שארבען אין האנד, דעמאָלט, אין מיין לעצטען מאנאלאג, וועל איך מיך מוזען דערמאנען וויפיעל דער זיינער האלט.

קיינמאהל האָט ער זיך ניט פארגעשטעלט, או פאר'ן טויט זאָל א מענש קענען טראכטען אזוי קלאָהר, רוהיג און ריכטיג...

ער איז געגאנגען זעהר לאנגזאם, דערנאָך אין גאנצען זיך אבגעשטעלט.

ס'ארא נארישער יונג ס'איז יענער, וואס שטעהט דאָרט אי־בער'ן גאס.

מיקיטא האָט זיך לאנג אייגעקוקט אין איהם.

דאָס געהט ער אודאי צו זיין מיידעל, און ווי זיך אוים־פיינען פאר איהר מיט זיינע קלייע פיסעלעך, האָט ער צוליעב דעם געקויפט שוין צו ענגע שיך. און איצט שטעלט ער זיך אָפ יעדע מינוט און קוקט כלומר'שט אין די פענסטער פון די קראָמען. אט... האָט ער זיך וויעדער אבגעשטעלט...

אין מיקיטא'ן האָט זיך מיט א מאָל צוברענט א ווילדער

כעס צו יענעם נאריישען יונג. מיט א שטאַרק ביזער מינע איז ער צוגעלאָפען צו איהם:

— איהר לייגט אודאי פון שרעקליכע היהנער־אויגען, יונגערמאן...

יענער האָט א קוק געגעבען אויף איהם פערוואונדערט, און איז רויט געווארען פון כעס.

מיקיטא איז געשטאַנען צומישט.

— וואס פאר אן אונפערשעהמטע פרעכהייט! — האָט דער יונגער מאן אויסגעשריען.

מיקיטא האָט אַבגעטראָטען א דערשראָקענער.

—ענטשולדיגט. זעהט איהר... — און איז אוועק מיט שנעלע טריט.

נאָט מיינער, ווי שלעכט דיעזע מענשען זיינען! מען שרייט אויף מיר, מען פלאָגט מיך, מען מאַטערט מיך ביז צום טוידט.

ער האָט געפיהלט ווי טרעהרען רינען איבער זיינע באַקען.

נו, מיקיטא! אמת, דיך האָבען טאַקע גרויסע אונגליקען געטראפען, דאַרפסט אַבער ניט אזוי פיעל פילדערען און קלאָגען וועגען דעם... טו בערוהיג דיך, צום טייפעל!

ער איז געווארען ווילד אויפגערעגט.

אך, דו דומער קערל, סענטימענטאַלער קאָמעדיאַנט דו! וואס צוגעהסטו אזוי פון טרעהרען, עפעס אקוראט ווי פאר דיר וואָלט געשטאַנען א פארשטעהערין פון דעם שעהנעם געשלעכט, וועלבע וועט אויף דיר מיטלייד האָבען? חא, חא, דער שעהנער געשלעכט!...

ער איז אריין אין זיין מאסטערסקאיא און האָט פערשלאָסען הינטער זיך די טהיר. זיין אויג איז געפאלען אויף א בילד. ס'ארא מיאוס'ער קוואטש. ווי האָט ער עס פריהער ניט בעמערקט; מען דארף דאָס גלייך אויסבעסערען...

ער האָט א כאַפ געטהאָן דאָס פינזעל, זיין האַנד האָט אַבער שטאַרק געציטערט. דאָס האָט איהם געמאכט ווילד אויפגערעגט, און אין א סאַמזאַם פון משוגעת האָט ער גענומען רייסען דאָס בילד אויף שטיקלעך.

ער האָט זיך געווארפען אויפ'ן דיוואן און צוריק אויפגעשפרונגען, עפעס ווי טויזענד טיוואָלים וואָלטען אין איהם געבושעוועט.

איזא! — האָט ער אויסגעשריען, און האָט זיך אזוי צולאכט, אז עס האָט איהם פערכאפט דער אָטהעם. ער האָט זיך געקיילט איבער'ן פּאָרלאָגע פון לאכען און געקאָפּט זיך מיט'ן קאָפּף אן די ברעטער, געכאפט א שטוהל און צובראכען איהם אויף שטיקלעך.

אין איהם האָט זיך ערוועקט א ווילדע לײדענשאפט אלעס צו פערניכטען.

וועג ער איז צו זיך געקומען איז שוין געווען שפעט בייצוכאכט.

ער האָט זיך געפיהלט שטאַרק אויסגעמאטערט. זיין מאָרך איז געווען טעמפּ, פערצוויגען מיט משוגעת. בלויז דאָס איינע, דאָס לעצטע: אָה, גאָט, וואָס דארף ער איצט טהאָן?

ער האָט פלוצלונג דערפיהלט אין קעשענע עפעס א שווערע זאַך.

אהא! ריכטיג! ריכטיג!... ער איז אַרומגענאנגען איבער'ן צימער זוכענדיג עטוואס און האָט אלץ געמורמלט: יא, אמת, אמת... יא, אָט דאָס גופא איז עס טאקע געווען! דער רעוואלווער אין קעשענע איז עפעס ווי געווארען אלץ שווערער און שווערער. מען דארף זיך זעצען! ניט וואהר? יא, אזוי וועט זיכער בעסער זיין. זיך זעצען — זעצען. ס'ארא שרעקליכע שטילקייט! אך, ווי דאָס מוטשעט! ער האָט ארויסגענומען דעם רעוואלווער. עס האָט לאנג געדויערט ביז ער האָט איהם אנגעלאָדען. די הענד האָבען איהם שוין ניט געפאָלגט. ער איז געווארען אין כעס.

געווים, מען מוז זיך פריהער זעצען. דאָס איז וויכטיגער פון אלץ.

ער האָט זיך געזעצט.

אין הארצען? געווים! אן אויסנעצייכענטע אידעע. אלע מאהל שיסט מען אויף איין מילימעטער העכער, און דערנאָך פאלט מען אריין אין האָספיטאל, חע, חע...

און מיט א מאהל, אליין ניט בעמערקענדיג עס, האָט ער זיך

טיף פּערטראכט און האָט פּערגעסען אָן אַלץ ארום איהם.

ער האָט דערהערט זינגען אין הויף. א שטאַרקע אונרוהיג־קייט האָט איהם בעפאַלען. ער האָט פּעסט געהאַלטען דעם רע־וואָלווער.

גיכער! גיכער!

זיין אונרוהינקייט איז געוואקסען מיט א וויילדער קראפט. נאָך איין מינוט, און ער וועט ניט זיין אין שטאַנד צו טהאָן עס.

און פּלוצלונג, אריינגעשפּאַרט דאָס פּיסקעל פון רעוואָלווער טיף אין מויל אַריין און אָבגעדריקט די פּרוזשינקע.

17.

אין דעם זעלבען אָוועגנד זיינען איזא און פּאַלק געזעסען אין וואגאָן. זיי זיינען געפּאָהרען אין פּאריז.

— לייבסטו מיך? — האָט זי א קוק געגעבען אויף איהם מיט גליקליכע אויגען.

פּאַלק האָט ניט געענטפערט. ער האָט צונויפּגעדריקט איהרע הענד אין זיינע, און מיט אזא צערטליכקייט נעקוקט איהר אין די אויגען.

— דו ביסט מיינער... מיינער! — און זיי זיינען לאַנג גע־זעסען איינגעדריקט איינס אין אנדערען.

זי האָט זיך געפיהלט שטאַרק מיעד. פּאַלק האָט איהר גע־מאכט א בעט פון שאַלען, האָט זי וואַרעם איינגעדעקט, און האָט אַלץ געקוקט אויף איהר מיט אזא הייסע, ערנסטע צערטליכקייט.

— מיינע, מיינע...

— גיב מיר א קוש! — און זי האָט פערמאכט די אויגען.

זעהר פּאַרזיכטיג האָט ער איהר א קוש געגעבען, אקוראט ווי ער וואָלט מורא געהאַט צוריהרען זיך צו איהר.

— און איצט שלאָף, שלאָף.

— יא.

ער האָט זיך געזעצט אויף א באַנק געגען איהר. וועגען מי־קיטא האָט ער כמעט ניט געטראכט. עס איז אויפּגעקומען חידוש'ען

זיך ווי וועניג איהם האָט געערגערט מיקיטא'ס שיקואל. יא, דער וואָס האָט ניט קיין כח צו לעבען, דער, וואָס טראָגט ניט אין זיך זעלבסט די עלעמענטען, וואס זיינען נויטיג צום לעבען, אזא מענש מוז אונטערגעהן. קיינער איז אין דעם ניט שולדיג און מיט קיין זאך קען מען איהם ניט העלפען...

איז עס מעגליך, אז ער, פאלק וואָלט אויך געקענט אויף אזא אופן אומקומען? ניין! זיינע לייד־ען זיינען געווען גאנץ אנדערע.

דאָס זיינען געווען היציגע קאנווולסיעס, וועלכע האָבען ער־בארען א מעכטיגען ווילען. יא, ער האָט עס פלוצלונג פערשטא־נען. אבער... ווי רופט מען דיעזעס אָן? א נייער ווילען; א ווילען, וועלכען אינסטינקט האָט געבאָרען, א ווילען... הם, ווי זאָל מען עס אנרופען? דעם ווילען פון פאר־געפיהל, וועלכען קיינע בע־וואוכמויניגע גרענצען קענען ניט אבהאלטען, קיינע ירושה־געפיה־לען... א ווילען, אין וועלכען דער אינסטינקט מיט'ן מאַרך גיסען זיך צוזויף אין איין גאנצעס.

מילא, ער מוז נאָך לייד־ען פאר דיעזען ווילען, ווייל ער איז דאָך דער איבערגאנגס־מענש; איהם מאטערט א היץ־קרענק, ווייל ער מוז נאָך בעקומפּען זיין מאַרך. אבער קוים וועט ער נאָר גיבר זיין אין זיך יענעם דומען פערבליבענעם יושר־אבערגלויבען, דאן וועט ער מעהר ניט לייד־ען.

ער־אָט זיך פלוצלונג אין הארצען צולאכט. גאָט מיינער, וואס פאר א נארישער, אידיאטישער חקירה'ן. דיעזע זינלאָזע פלויד־ערי איבער א נייעם ווילען אין עהנליכע זאכען. אָט נאָך אביסעלע און ער וועט נאָך אידאי זיך קרוינען אלס אויבער־מענש, ווייל... יא, ווייל זיין גלוסטען האָט ניט נעווואוסט פון קיין גרענצע, ווייל איזא האָט זיך איהם אבגענעבען אויס ליעבע, און — — ווייל ער אליין איז פשוט א פערברעכער.

אין אמת'ען זיינען דאָך די אלע חקירות ניט מעהר ווי א מין איינשלעפערען זיך זעלבסט; זיך אליין אָפּנארען.

א פערברעכען! — האָט עטוואס אויסגעשריען אינוועניג אין זיין הארץ.

ער האָט א קוק נענעבען אויף איהר. זי גענהערט איהם, נור

איהם, ווייל זי מוז איהם געהערן... און צוזאמען טראָגען זיי זיך צום גליק...

ער האָט א קוק געגעבען אין פענסטער. פּאר זיינע אויגען האָבען געשימערט בוימער, פעלדער און ביי־וועג געבוידעם. דאָם אלעם וועט זיין דיינס, אזוי גיך ווי עס וועט אין דיר אָנהויבען נע־וועלטיגען דיין נייער וויללען, דער ווילען פון אינסטינקט, א נע־היילגטער און בערעכטיגטער פון דעם מארק.

ער האָט געגעבען א טראכט וועגען נאפּאלעאָן.

ניין! עס איז ניט דאָם. דאָרט איז געווען א ווילען פון א פּאנאטיקער, פון אן עפּילעפּטיק.

א מאָרגע זאך: די נאנצע צייט האָט ער מיט אָנשטרענגונג געזוכט ביישפּיעלע פּאר פונקט אזא גרענצלאָזיגקייט, ענאָרמיזמוס... און פערבערבען.

דאָם מוזען אודאי זיין די רעשטלעך פון א דורכגעמאכטער קראנקהייט. איצט אבער, איצט האָט ער ענדליך געפונען זיין גליק. און ער איז געוואקסען אין זיינע אייגענע אויגען, בערעכנענ־דיג זיין גרויס גליק, וועלכעם ער האָט ערווארבען בלויז מיט דער הילף פון זיין אייגענעם ווילען.

אלע איבערייג זאכען זיינען געבליבען בלויז אלס עראינערונ־גען, אלס א טהעמא פּאר א גרויסער, אויפטרייסלענדער דראמא.

ער האָט לאנג געקוקט אויף דער שלאָפענדער איזא.

דאָם איז געווען א פרוי, וועלכע ער האָט ניט געקענט. נאָר עס איז נאָר ניט נויטיג, אז ער זאָל זי קאָנען. צו וואס? זי גע־הערט דאָך איצט אין נאנצען איהם, ער האָט זי ארויסגעריסען פון א צווייטענ'ס הענד. ער איז געווען יענער הערש...

ניין, דאָם איז שוין אביסעל צו בעסטיאליש. דערמאָנענ־דיג זיך אָן די נעדערים, ווי זיי זיינען געהאנגען אויף דעם הירש'ס הערנער, איז איהם נעווארען שטארק אונאנגענעהם.

מיט אלע כחות האָט ער זיך געווארטט נעגען א גרויסער כוואָ־ליע פון אונאנגענעהמע נעפיהלען, וועלכע האָט נעזוכט צו בע־הערשען איהם... חע, חע... אקוראט ווי אימיצער וואָלט צושמע־טערט וועלכע ניט איז פויגעל־נעסט.

נור באלד האָט ער זיך ווידער בערוהיגט.

יא, אלעס האָט געמוזט פאַרקומען פונקט אזוי ווי דאָס איז דאָ פאַרגעקומען. אָבער מערקווירדיג איז, וואס די גאנצע צייט קומען איהם אלץ אויף די געדאנקען יענע אלטע בענריפע איבער דעם פרייען ווילען, איבער פערבראכען, איבער שולד; און אפשר טאקע...

און איצט, איצט... וואוהין פיהרט איהם זיין שיקזאל? צו גליק! צו גרענצלאָזען גליק, פול מיט נייע, גאנץ אונבעקאנטע פריידען.

אָה, ווי שטאלץ ער האָט זיך געפיהלט, ווי גליקליך, שטארק און — ווי טרויעריג ער האָט זיך געפיהלט...

און דער צוג איז אלץ געלאָפען און געלאָפען. ווי בליצען האָבען געשימערט הייזער, דערפער, שטערט, און הויך אין היכעל האָט געשוינט בלויז איין שטערען, א פערנעבעלטער מיט א ווייאַלעטען פארב...

צווייטער טהייל.

פערבייגעהענד

1.

מאריט קאָער איז נעזעסען אויפ'ן ווערַאנדע, איהר שטימונג איז געווען אן אונגעוועהנלִיך פרעהלִיכע, כאָטש זי איז געווען זעהר אויפגערעגט.

אלזא, ענדלִיך, ענדלִיך... זי האָט דאָך שוין כמעט פערלאָרען יעדע האָפנונג צו זעהן איהם ווען.

ווי פיעל מאָהל האָט ער, א שטייגער, נעשריעבען צו זיין מוטער, אז אָט, אָט קומט ער: מאָרגען, איבערמאָרגען. און דערנאָך פלעגט זיך יעדעס מאָהל אויסלאָזען, אז איבער וועלכע ניט איז זעהר נויטיגע ארבייט וועט ער ערשט קומען אין א חדש ארום. עס איז אוועק איין חדש, דערנאָך א צווייטער, און ער האָט וויעדער אָבגעלייגט אויף נאָך א חדש. און איצט ענדלִיך — איצט איז ער געקומען, געקומען...

היינט, וען איהר קלַיינער ברודערל איז געקומען פון גימנאזיע און האָט שוין געהאָט אָנגעפלַוידערט אזעלכע טויזענד נארישע מעשות פון שולע, האָט ער זיך פלוצלונג דערמאָנט אָן נאָך א נייעס.

הערר פאלק איז געקומען צופאָהרען!

— קיין קאָטאָווסס, — האָט דער אינגעל ערנסט געזאָגט, זעהענדיג אז זיין שוועסטער גלויבט איהם ניט. עריק פאלק האָט געווארט אויף איהם ביים טויער פון גימנאזיע און האָט איהם געבעטען איבערגעבען א גרוס צו אלעמען און זאָגען, אז היינט נאָך מיטאָג וועט ער זיין ביי זיי. מאריט איז ווי פערשטיינערט געווארען פון דיעזער נאכריכט. זי האָט עס בשום אופן ניט געקענט גלויבען.

נאָט אין הימעל, וויפיעל יסורים זי האָט עס געליטען פון זיין שטענדיגען אָפּלעגען. אין יענע לאַנגע וואָכען פון וואַרטען איז זי אַרומגענאַנגען ווי משוגע. אפילו מיט איהר יונגפרויליכען שטאַלץ האָט זי געאָפּפערט און געשריעבען איהם בריעף, אין וועלכע זי האָט איהם היים געבעטען, אז כאָטש אויף איין וואָך זאָל ער קומען.

אמת, זי האָט עס אפילו נעטהאָן נור דערפאר, וויל זיין מוטער האָט איהר געבעטען. פאר דער אַלטער פרוי איז דאָס שרייבען גענוגן אן אמת'ע אָבקומענישׁ. פון דעסטוועגען האָט ער געמעגט פערשטעהען און פיהלען וויפיעל טרויער און בענקעניש עס ליגט בעהאַלטען אין יעדען וואָרט.

און אפשר האָט ער נאָר ניט ג ע ו א ל ט פערשטעהען?

נאָט מיינער, איז עס מעגליך, אז אַלץ וואָס מ'רעדט וועגען איהם איז אמת?

ניין. אַלעס איז געווים בלויז א נידרינער און עקעלהאפטער ליגען. מיאוס'ע רכילות איז עס. מען האָט דערצעהלט, אז פאַלק איז פערהייראט, אז ער האָט שוין אפילו א זוהן אויך, און אז איצט האָט ער זיך וויעדער פערבונדען, נאָכ'ן בירגערליכען הייראטס־געזעץ מיט א פערזאָן, וועלכע איז נאָך דערצו א פראָנצויזקע.

ניין! עס איז א ליגען! ער איז דאָך אזא אָפּענהערציגער, נאָבעלער מענש. ער וואָלט איהר זיכער געשריעבען וועגען דעם. ער פלעגט דאָך איהר אזוי אָפט שרייבען פון זיין ליעבע צו איהר... איז עס מעגליך, אז ער האָט זי געגארט?

צו האָט ער דען ניט וויעדערהאָלט ביי יעדער געלעגענהייט, אז זי, און נור זי קאָן איהם גליק געבען?!

ניין. דאָס איז אַלץ ליגען און רכילות; ער איז דאָך אזוי נאָבעל און עהרליך...

איהר הארץ האָט שטארק געשלאָגען. זי האָט געאָטהעמט שוואר. די אויגען זיינען פערלאָסען מיט טרעהרען.

אן אונגעוועהנליך זיסער נעפיהל איז געוואקסען אין איהר הארץ. נאָך איין פערטעל שעה, און זי וועט איהם זעהן, וועט קוקען אין זיינע נעהיימניספאָלע אויגען, וועט הערען זיין וואונ־

דערליכע שטימע. אך, ווי שטאַרק, ווי היים זי ליעבט איהם... נאָט האָט דערהערט איהר געבעט.

דרײַ מאָהל איז זי אין קירכע געלאָפען און תפילה געטהאָן, אז ער זאָל זיך צוריקקעהרען בשלום. ווי א פערוואונדעטע חיה איז זי געלעגען ביי די פים פון דעם געקרייציגטען ערלייזער, מתפּלל געווען, געיאָמערט און תשובה געטהאָן. שוין־זשע וועט דער פאָטער אין הימעל ניט דערהערען איהר געבעט? מיט וואָס האָט זי איהם דען אזוי דערצאָרנט? און תעניתים האָט זי געפאַסט יעדען פרייטאג און שבת פאר די זינד, פון וועלכע זי האָט אפילו ניט געוואוסט. זי ווייסט דאָך אָבער, אז אפילו דער גרעסטער צדיק זינדיגט אויך ניט וועניגער ווי זיעבען מאָהל א טאָג. מעגליך אז שוין איהר ליעבע צו פאַלק'ען איז א זינד.

אָבער ניין! פאַלק איז דאָך געקומען, איז עם דאָך א סימן, אז נאָט האָט דערהערט איהר געבעט.

זי האָט זיך אויפגעהויבען פון ארט. אויפ'ן וועראנדע איז געווען אזוי שטיקענד היים. זי איז ארויס אויפ'ן סטעזשקע, וואָס האָט געפיהרט צום דערביאיגען שטעדטעל. פון דאָרט האָט פאַלק בעראפט אָנקומען.

זי האָט מיט א מאָהל אויפגעציטערט. דאָס נאנצע בלוט האָט איהר צוגעשפּארט צום האַרצען. זי האָט געציטערט ווי א בלאָט.

זי האָט איהם דערזעהן. דאָס איז ער! זיכער ער! זי האָט זיך צוגעשפּארט צום פּארקען. ווי א מין אונזיכטבאַרע קראפט וואָלט איהר געשטויסען פאָרווערטס. מיט וואָס פאר א פערגניגען זי וואָלט זיך א וואָרף געטהאָן צו איהם אויפ'ן ברוסט.

אך ניין, ניין, ניין! זי האָט געמיינט בלויז צו צייגען איהם ווי שטאַרק דאָס פרעהט איהר. צו וואָס בעהאַלטען עס פון איהם? ער מוז ווייסען ווי גליקליך זי איז.

ניין, ניט דאָס; זי דארף עס ניט אַרויסווייזען...

ניין, אזא זאך קאָן זי ניט טהאָן...

זאָל זי אפשר לויפען פון דאָנען? דאָ אויפ'ן סטעזשקע וויל זי איהם ניט בענעגנען... איהרע שליפען האָבען געברענט; זי האָט געפיהלט ווי דער הייסער בליאסק פון זיינע אויגען בריהט

איהר. באלד וועט זי ניט זיין אין שטאנד א ווארט ארויסצוי רעדן.

זי איז אריינגעלאפען אין איהר צימער, זיך א ווארף געטהאן אויפ'ן בעט, אריינגעגראבען דעם קאפ אין די קישענס, און הויך געווויינט...

איהר אלטער פאטער האט אויפגענומען פאלק'ן זעהר פריינדליך...

— א וואונדער, וואס איהר לעבט נאך אויף דער וועלט! נאר ווי די זאך איז, עס איז זעהר גוט, וואס איהר האט זיך ענדליך דערמאנט אן אייער געבורטס־פלאץ; שוין אזוי לאנג, אז מיר ווארטען אויף אייך...

פאלק איז געווען אונגעוועהנליך העפליך. אן זיין געבורטס־פלאץ האט ער קיינמאהל ניט פערגעסען. ער איז אבער אזוי בעשעפטיגט! נאך אין די לעצטע טעג פאר זיין אוועקפאהרען, האט ער גענוזט איבערלעזען א דרייסיג בלעטלעך קארעקטור פון זיין נייעם ראמאן, און דאס איז דאך אזא שרעקליכע ארבייט. דערפאר אבער פיהלט ער זיך איצט העכסט גליקליך. איהם פרעהט אזוי וואס ענדליך איז ער געקומען צוריק צו זיין מוטער, און ער פיהלט זיך דא ארומגערינגעלט מיט אזוי פיעל ליעבע! די היימאטה איז זעהר א גוטע זאך...

— דיעזע רייזע איז פאר מיר געווען העכסט נויטיג. מיינע נערוועז זיינען שטארק אנגעשטרענגט; איך בין אינגאנצען צוריבערט. און דא, ביי דער מאמע, וועט אלץ אין גיכען פערריכט ווערען. ווירקליך, א מוטער, דאס איז פונקט אזא גוטע ערפינדונג ווי בוכדרוקערייען...

דעם אלטען קאער האט זעהר געפרעהט וויעדער צו זעהן איהם, צו רעדען מיט איהם. דא אין דיעזער פערפלוכטער פראווינץ פיהלט מען זיך ווי אבגעשניטען פון אלץ; מען וויסט נאר ניט וואס עס טהוט זיך אויף דער וועלט, און איצט וועט איהם פאלק דערצעהלען פון אלעם.

מען האט דערלאנגט צום טיש א פלאש וויין.

— פאלק, איהר וועט דאך אודאי עפעס טרינקען. דאס איז

זעהר גוטער ווייַן. וואָס מען זאָל דאָרט ניט דערצעהלען פון פּאַריז, פון דעסטוועגען וועט מען אפילו דאָרט קיין בעסערען ניט בעקומען. אך, עס איז דאָך אזוי אנגענעהם צו טרינקען מיט אזא אינטעליגענטען קאָמפּאניאָן.

באָלד האָבען זיי זיך שטאַרק פּעראינטערעסירט אין א געשפּרעך אויף דער טהעמא ווי אזוי עס איז בעסער צו פערזעהן גערשטענ.

—איהר מוזט אויספּרואווען דעם נייעם מיטעל, הערר קאָער, אבצוטהייַלען אייַן אקער ערד אויף יערען בושעל געשטענ...

עס האָט זיך געעפענט די טהיר. מאריט איז אריינגעקומען. זי איז געווען שרעקליך בלאַס, און האָט אויסגעזעהען, ווי זי וואָלט זיך געהאַט נור וואָס איינגעוואשען.

פּאַלק איז אויפגעשפּרונגען און האָט זי אָנגעכאפט פאר ביידע הענד.

ער האָט ניט ערווארט, אז ער וועט זי אזוי ניך זעהן. אך, ווי לאַנג דאָס איז שוין !...

— מיר האָבען שוין אפילו ווארטען אויף אייך אויפגעהערט... — זי האָט זיך אָבגעקעהרט און האָט גענומען זוכען עטוואס ביים פענסטער.

פּאַלק האָט זיך צוריקגעקעהרט צום נעשפּרעך פון נערשטענ, ער איז אָבער נעווען שטאַרק אויפגערעגט...

קאָער האָט זיך צוגעהערט אויפמערקזאם און האָט אלץ איבערגע'חזר'ט ווי שטאַרק עס פרעהט איהם, וואס פּאַלק איז געקומען. פערשיעדענע אומגליקען האָבען זיך, ווי האָגעל, געשאָטען אויף איהם די נאנצע צייט: לעצטען יאָהר איז די תבואה נעווען זעהר ניט געראָטען, דערנאָך איז די ווייב קראנק נעווארען, און ער האָט זי נעמוזט שיקען אין די בעדער, וואו זי נעפינט זיך שוין צייט א האַלב יאהר. מאריט מוז דעריבער פיהרען דאָס בעל הביתישקייט, און קוים מיט צרות האַלטען זיי עס אויף. פּאַלק וועט זיין אזוי גוט און וועט איהם ענטשולדיגען וואס ער מוז איצט אוועקגעהן אויף א מינוטקעלע ; גראד איצט איז דאָך די צייט פון זעען.

פּאַלק און מאריט זיינען נעבליבען אליין...

זי האָט מיט אָנשטרענגונג נעקוקט אויף עטוואס אין פענס-

טער; פאלק האָט ארומגעשפרייזט איבער'ן צימער און האָט נע־
טרונקען איין גלאָז ווײַן נאָך דער אנדערער, און דערנאָך צונעגאַנגען
צו מאַריט.

זי האָט אין גאַנצען נעציטערט. איהר נעזיכט איז נעווא־
רען אָט רויט, און אָט בלאַס.

— וואָס־זשע האָט איהר דאָ נעטהאָן די גאַנצע צייט?

ער האָט עס געפרעגט מיט א פריינדליכען שמייכעל.

— גאָר נישט געטהאָן. מיר האָט זיך זעהר נוט נעלעבט, זעהר
נוט...

זי האָט אראָבגעלאָזט די אויגען, נור באלד האָט זי אויף איהם
א קוק נעטהאָן מיט א מין פרעמדען בליק.

— עס איז ווירקליך א חדוש, וואס איהר זיינט ענדליך
געקומען. וואס האָט אייך געבראכט דערצו?

— עה, זעהט איהר, ווען א מענש ווערט אזוי אויסגעמא־
טערט, און זיינע נערוון זיינען אזוי צורודערט, ווי דאָס איז דער
פאל איצט מיט מיר, דאן קומט איהם, נאטירליכערווייזע, דער
געראנק, אז אָבצורוהען זיך א ביסעל ביי דער מאמען איז זעהר
א גוטע זאך. וואס איהר ווערט ניט זאָגען, איך אָבער וועל
אימער בלייבען אזא קינד, וואָס ווייס ניט פון קיין אנדער היים,
פון קיין אנדער ווינקעל, חוץ דער מאמעס הויז...

מען האָט געשוויגען. פאלק איז ארומגענאַנגען איבער'ן צי־
מער פערטראכט.

— איך האָב זעהר ליעב מיין מוטער. דאָך קומען האָב איך
ביז איצט ניט געקענט. עס זיינען אלץ נעווען אזעלכע אויסער־
געווענליכע אומשטענדען, וואס האָבען מיך צוריקגעהאלטען...

— יא, איך האָב אייניגעס נעהערט וועגען דיעזע אויסערגע־
ווענליכע אומשטענדע.

זי האָט דיעזע ווערטער ארויסגערעדט מיט לייכטער אירא־
ניע.

פאלק האָט א קוק געגעבען אויף איהר עטוואָס פערוואונדערט
און מיט א מינע, אזוי ווי ער וואלט ערווארט צו הערען דיע־
זעס פון איהר.

— נו, יא!... מיין גאָט! ער קען דאָך קיינעם ניט פער־
וועהרען צו פערשפּריטען וועגען אים די משונה'דיגסטע פּליאָט־
קעס. איבריגענס איז דאָך פּאר אים אַלץ איינס, וואָס מען
זאָל דאָרט ניט רעדען וועגען אים.

וויעדער האָט מען געשווויגען.

פּאָלק האָט אָננעגאָסען נאָך א גלאָז ווויין און אויסגעטרונקען
אין איין זופ.

זי האָט אויף אים געווארפען א שטרענגען בליק. זיין נע־
זיכט איז געווען בלאָס, די אויגען אינגעפּאָלען, און זיי האָבען
געבליאסקעט מיט א מאָדנעם, פּיבערהאפּטען גלאַנץ...

אים איז וואהרשיינליך אויסגעקומען זעהר פּיעל צו ליידען,
האָט זי א קלעהר געטהאָן, און זי איז ווייכער געווארען.

— ענטשולדיגט... איך האָב נאָר ניט געמיינט צו רעדען מיט
אייך וועגען אזעלכע זאכען, און ניט איך האָב נאָר א רעכט צו
רעדען וועגען דעם. מיך הייבט עס ניט אָן צו אינטערעסירען...

— נו, יא יאָ...

פּאָלק האָט אויסגעזוהען שטאַרק אויסגעמאטערט.

יא, דאָס איז מערקווירדיג... הם, צוויי מעת־לעת בין איך אין
וועג געווען, אויף איין מינוט די אויגען ניט צוגעמאכט, און דאָך,
ווי נאָר איך בין נעקומען, האָב איך זיך ניט געקענט בערוהיגען:
כ'האָב געפיהלט, אז איך מוז אייך זעהן וואָס שנעלער...

דער ערשטער טאָג פון דעם אויפבליהענדען פריהלינג האָט
געהאלטען אין ענדיגען זיך. זיי זיינען געשטאַנען ביים פענסטער,
געקוקט אויפ'ן טייך, און אויף די בערגלעך הינטער'ן טייך, וואס
זיינען געווען בעוואקסען מיט נידריגע קוסטעס. פונ'ם טייך האָט
יעך אויפגעהויבען א נעבעל. ער האָט זיך פערצויגען איבער די
בערגלעך, איז דורכגעדרונגען אין די צונויפגעוואקסענע קוסטעס,
און עס האָט אויסגעזוהען אקוראט, ווי דער טייך וואלט ארוים פון
זיינע ברעגען, און וואלט וועלען פערניסען מיט זיינע כוואליעס די
נאנצע וועלט. ביסלעכווייז זיינען אין נאנצען פערשוואונדען די
לינייען פון בערגלעך און קוסטעס, און די גרויסע בריטע נעבעל־
דעק האָט זיך צוזאמענגענאָסען מיט'ן האריזאָנט.

קאָער האָט אין דער צייט געשיקט זאָגען, אז זיין מינוטקעלע וועט געדויערען נאָך אײַן מינוטקעלע. מאריט אָבער האָט ער־קלעהרט אז פאלק מוז בלייבען ביי זיי אויף אוועג־ברויט.

און ווידער זיינען זיי געבליבען אליין. פאלק האָט נעטרונקען אָהן אויפהער. און זעלטען, עפעס ווי ניט ווילענדיג, האָט ער אריינגעווארפען וועלכען ניט איז אונבעדייטענדען וואָרט.

— זייט ניט בייז, וואס איך טרינק אזוי פיעל; איך מוז איצט טרינקען. מיינע כחות זיינען זעהר אָבגעשוואכט; עס איז נאָך אפילו ווייט צו א ווייסע היץ־קרייַנק. איבעריגענס וואָלט איך אפילו געוואלט אזוי קראנק ווערען... מיינט נאָר ניט, אז איך בין געווארען סענטימענטאל. אָה, ניין! איך בעשטעטיג בלויז אן איינפאכען פאקט, אז מיין הארץ ווערט צוגעסטן פון א וואָרם. יא, מען קען ניט זאָגען, אז איך בין נליקליך... און דאָס אלעס איז אזוי נאריש. נעהמט עס ניט זעהר נאָהענט צום האַרצען.

מאריט איז צוגענאנגען צו איהם.

— פאלק, שפּיעלט ניט קיין קאָמעדיע. רעדט מיט מיר נאָנץ אָפען. וועג איהר זיינט דאָ נעווען מיט א יאהר צוריק, — נע־דענקט איהר, דאָן האָב איך זיך מיט אייך בעקאנט... איהר האָט נעזאָגט אז איהר ליעבט מיך. איהר האָט מיר אפילו נעשריע־בען וועגען דעם. איך האָב בעהאלטען אלע אייערע בריעף: דאָס איז מיין גרעסטער אוצר. איהר וויסט מיינע נעפיהלען צו אייך, איהר וויסט עס נאנץ גוט. מיין נאנצעס הארץ איז אין דיעזען נע־פיהל פון ליעבע צו אייך. זייט א גוטער און זאָגט מיר אלץ. איך וואלט וועלען פערשטיקען אין זיך דיעזע ליעבע. איך וויס אָבער, אז דאָס איז אומזיסט... איהר האָט דאָך מיר נעזאָגט, אז איהר קענט מיר נאָר נישט צוזאָגען, אז אונזער ליעבע האָט קיין שום צוקונפט ניט... איך האָב דאָך ניט נעוואלט, ניט נעפאָדערט קיינע שבועות, קיינע פערשפרעכונגען... קיין זאָך האָב איך ביי אייך ניט נעבעטען. איך האָב אייך נעליעבט, איך ליעב אייך נאָך איצט, וויל איך קאָן נישט ניט ליעבען אייך...

מאריט איז אלץ מעהר צומישט נעווארען. זי האָט איהם

זעהר פיעל געוואלט זאגען. איהרע געדאנקען זיינען אבער געווען אזוי פערפלאנטערט, אהן א שום פערבינדונג...

— אבער גאר ניט וועגען דעם האב איך געוואלט רעדען מיט אייך. איך וויל בלויז, אז איהר זאלט מיר אפען אלעס דערצעהלען. דעם נאנצען, גאנצען ריינעם אמת, איך האב אזוי שרעקליך נעליטען, געמוטשעט זיך...

פאלק האט נעקוקט אויף איהר פערוואונדערט.

— אבער וואס ווילט איהר וויסען פון מיר?

— איהר ווייסט עס אליין גאנץ גוט; וועגען אייך רעדט מען איצט אזוי פיעל, און זיכער מוז זיין אן אורזאכע דערצו... איז עס אמת? אמת, וואס מ'זאגט וועגען יענער פראנצויזקע אין איהר קינד... ניין, דאס איז אונמענליך.

— וואס?

— א קינד...

— א קינד?

פאלק האט שפאציירט איבער'ן צימער מיט גרויסע שפאן.

עס איז ענטשטאנען א שווערער שווייגען. דער קול פון אן ארבייטער האט זיך געהערט פון הויף. ער איז מיט א מאהל נעבליבען שטעהן פאר איהר.

— נו, איך וועל אייך, אלזא, זאגען דעם גאנצען נרויזאמען אמת. איך וויל זיין גאנץ אפענהערציג, יא, אפענהערציג, אויף ווי פיעל איך קאן, וועז אפילו איהר זאלט מיר נאכדעם ווייזען די טהיר. איך האב, אלזא, א קינד. נאך איידער איך האב זיך מיט אייך בעקאנט, האב איך שוין געהאט א זוהן. און א קינד — דאס איז א וואונדערבארע זאך: דאס ניט איינעם אזוי פיעל ענערגיע און מונטערקייט. איך האב דאך שוין נאר נעהאלטען ביי צופאלען וועהרען אויף שטיקלעך; ערגער פון דעם ערגסטען בין איך שוין געווען... הערט מיך אויס רוהיג. איך בין געווען פונקט אזא ע ר, ווי אלע אנדערע און האב געהאט א רעכט צו ברענגען קינדער...

ער האט איצט נערעדט מיט אויפרעגונג.

— נו, אויב איהר זויגט ניט אימשטאנד צו בעפרייען זיך

איך איז ווייל פון אייער נאריש־שלעכטן, איז דאך אויבערשטן אייער אריינרופן מיך צו אפענטערטיינמיים.

מרדכין האבען זיך נעשטעלט בייַ אירער אין די אויגען

— פערציי־עם מיר, מיינע נעדזעהן ייִנגען, דאנים, ייִדלייך צו שמארק ציטרייסעלט.

די מרדכין האבען זיך אויפ נעסויקעלט אויבער אירע באקען.

— מחייתן, נאלדענע מאריס! ווי נעם צו מיר! דער מיך אויס, ווי ניר א שוועסטער ייאלט נעפענט אויסדעהן מיך. אין וועג אפילו די זאלסט מיין העלפט ניט פערשטעהן פון דעם, ווען איך וועל דיר דערצעהלען, דאך מוזסט מיך אויסדערקן.

— נו, וואס מיינט עס? שוידזשע ווילט אירך שפּילען מיט מיר אין בערגעלמענוש? איך ווילל דאס ניט דערלויבן. צו שמארק ליעב איך אייך אזוי שטאַרק אייך, אוים צו דערלויבן עס.

— נו, זעהר נוט, אירר ווייסט שוין, אלזא, אי איך דאַנ א זיין. איך ליעב אירם מעהר ווי אלץ אויף דער יעלט. אבער ווען מיטער... רם, זיין מוטער קאן איך ניט אריבערמאכען. איך בין דאך אויי שרעקליך אויסגליקליך. ייען איך דאנ יי אנגענעמען אויף מיין לעבענסדויער, אין יי נעזיכן אויי נוט צו מיר; א קורצען צייט דאבען מיר נעוואוינם צוואמצו, — נו, אין עס דאס נעשעהן...

— אה, נאס מיינער, מיין נאס, צו דען אין עס מעגליך?

— הם, אויף דער יעלט אין אלץ מעגליך.

פּאלץ דאס נערעדט מיט א מיערען קול. דאס יוך עסליבע מאהל דורכשפּאצירט אינעדן ציטער, דערנאך צוזאמענען אין נעזונען זיי פאר'ן האנד.

— מאריס! אויפ ווען איך דיר אלץ ייאנען. די מאריס מיך ניט ליעבען, מאריס. אמת, איך דאס נעכעפטי ביי דיר ייין ליעבע, אבער דעמאלט דאס יוך מיר נעדרייבט, אי איך ייעל דיר מעהר נעבען אביסעלע נלים. איך דאס אין דעם נעד גלייבט. איך דאס נעוויסלט דו זאלסט יוערען מיין פרוי. דו זאלסט דאס ליעב נעהאבט מיין ווייב. קענט פרוי אין

אָבער צוגעשטאַנען צו מיר ווי א „קלעק". טויזענד מאָהל האָב איך געפֿרואווט זיך אָפּטשעפּען פון איהר און איך האָב ניט געקענט, און דאָס וועט מיר, וואהרשיינלעך, שוין קיינמאָהל ניט נעלינגען...

פּאַלק איז געווען שטאַרק אויפֿנערעגט. מאַריט האָט נעפֿרואווט איהם אונטערברעכען.

— ניין, ניין, לאָז מיך אַלעס דיר דערצעהלען. איך האָב געמיינט, כ'וועל זיין אין שטאַנד צו נעבען דיר גליק. בלויז מיט דיעזען געדאַנק האָב איך אויפֿגעהאַלטען דיין ליעבע צו מיר, דאַרפֿסט אָבער ניט רעכענען מיך פּאר נידערטרעכטיג. און איצט בעט איך שוין ניט קיין ליעבע, ווייל איך וויים, אז ליעבען מיך איז אונמעגליך. קיין ברעקעל גליק קען איך דיר ניט נעבען. בלויז איין זאַך בעט איך ביי דיר: זיי מיר א שוועסטער, זיי מיר א פֿרייַנד, מיין איינציגע ביסטו!

מאַריט איז נעזעסען א פּערשטיינערטע אין גאַנצען.

פּאַלק האָט זיך אראָפּגעלאָזען אויף די קניע נעבען איהרע פּיס און האָט נענומען איהר האַנד.

— זיי פֿרייַנדליך און נוט צו מיר. קענסט ניט זיין מיין נעליעבטע, טו זיי מיר א פֿרייַנד... ניין! קיין פֿרייַנד קענסטו אויך ניט זיין, — ניין! איצט נעה איך אַוועק... שוין נעה איך... ענטפֿער מיר... זאָל איך נעהן? נעהן? נו, בלייב נעזונד, כ'נעה...

אָבער מאַריט איז באַלד אויפֿגעשפּרונגען א פּערצווייפֿעלטע.

— בלייבט, בלייבט! טהוט וואס איהר ווילט, נור זעהן זיך מיט אייך מוז איך, — איך בין קראַנק, וועז איך זעה אייך ניט. אָה, גאָט, גאָט, ווי שרעקליך דאָס איז!

פּאַלק האָט זיך א ווארף נעטהאָן צו איהר.

— ניין, אין גאָטעס ווילען, ניין!

זי האָט איהם אָבגעשטויסען פון זיך, און איז אַרויסגעלאָפען פון צימער.

פּאַלק האָט זיך נעזעצט צום טיש, האָט אויסגעטרונקען די פּלאַש ווייַן ביז'ן לעצטען טראָפּען, און אין סיעפּער פּערטראַכטקייט האָט ער אָננעשטרענגט זיין בליק אין דער וויַיטקייט, קוקענדיג

אויף אלץ און אויף גאָר ניט. די פינסטערנים האָט איהם עטוואס ווי בערוהיגט.

מיט א מאל איז ער אויפנעשפרונגען.

אך, דאָס איז מאריט ארייננעקומען.

— מערקווירדיג איז, וואָס ליכט קען אזוי דערשרעקען א מענשען...

ווי עס זעהט אויס, בין איך טאקע גאָר נישט־קשה'דיג נערוועז. מאריט האָט א שמייכעל געטהאָן. זי איז געווען שרעקליך אויסגעמוטשעט.

זי האָט געשטעלט דעם אָנגעצונדענעם לאָמפּ אויפ'ן טיש.

— מיין פאָטער וועט באלד ארייננקומען. איהר וועט דאָך בלייבען צו אוועג־בראָוט מיט אונז?...

— יא, איך וועל בלייבען, כ'וועל בלייבען... איך בין אַן עהרליכער מענש. פאר אייער פאָטער וואָלט עס געווען שטארק אויפפאלענד, וועז איך זאָל אזוי פלוצלונג פערשווינדען.

2.

אויף מאָרגען איז פאלק ווידער געקומען. ער איז געווען זעהר פרייגדליך, און האָט זיך אָנגעשטרענגט אויסצוזעהן זעהר פרייליך. עס האָט איהם אָבער נעקאָסט פיעל מיה צו בעהאלטען זיין נערוועז אויפרעגונג.

— ריכטיג, ניין? צוויישען אונז איז דאָך קיין זאך ניט פאָרגעקומען? איהר האָט דאָך אלץ פערגעסען? יא, פערגעסען? איך גערענק קיין זאך ניט...

מאריט האָט איינגע'עקשנ'ט געקוקט אויף דער ערד.

— יא, דאָס איז א געפעהרליכער סימפּטאָם. מינוטען־וויז פערליר איך אין נאנצען מיין בעוואוסטזיין — ניין! בלויז מיין זכרון פערליר איך, און איך בין גאָר ניט שכור דאן. אמת, איך האָב פיעל געטרונקען נעכטען, אָבער קיין איינדרוק פון א בעזויפענעם האָב איך דאָך ניט געמאכט? צו אפשר טאקי יא? אָה, אויב יא, דאן האָב איך עס אומישנע אזוי געטהאָן; כדי איך זאָל האָבען די מעגליכקייט אלעס ארויסצוזאָגען אונבעשטראָפט...

פּאלק האָט געריעט זעהר הויך און האָט צו אָפּט געלאכט.

מאַיט האָט נעקוקט אויף איהם פּערוואונדערט.

— מיט אייך האָט אודאי נעמוזט פּאסירען עטוואָס העכסט אנגענעהמעס?..

— ריכטיג נעטראָפּען: אייך האָב ערהאלטען זעהר אנגענעהמע נאכריכטען פון פּאריז... מיינע ביכער זיינען איבערזעצט נעוואָרען אין פראַנצויזיש און זיינען זעהר גוט אויפגענומען נעוואָרען. דיזעס פּרעזענט מיך זעהר. אמת, אייך האלט אפילו ניט זעהר שטארק פון די פראַנצויזען, נאָר פון דעסטוועגען איז עס דאָך פּאָרט פּאריז.

דער צענטער פון דער גאנצער מאָדערנער קולטור...

און אויסער דעם... ניין, אייך מוז עס אייך דערצעהלען, דאָס איז אזוי אויסערגעווענליך, אזוי מערקווירדיג...

מאריט האָט אלץ נעקוקט אויף איהם פּערוואונדערט. וואָס פּאר אמאָדנער ער איז הייַנט.

— איהר וויסט דאָך, אז אייער פּאָטער האָט מיך אין א פּאיעטאָן אָבנעשיקט נעכטען אהיים. נו, געווים, איהר געדענקט עס. נו, איז אָט פּאָהרען מיר, און מיר פּאָהרען זעהר שנעל. מיט אמאָל האָבען זיך די פערד אָבנעשטעלט, ווי איינגעראָבענע, אויף די הינטערשטע פיס האָבען זיי זיך אויפגעשטעלט, און הירשען, פונקט ווי די לענענדאַרע כשוף־פּערדלאָך. דער קוטשער שמייסט זיי מיט'ן בייטש, ער מאכט אָבער נור ערנער דערמיט. ענדליך קריכט ער אראָב פון זיין פּלאַץ. איך נעה אויף ארויס פון עקיפּאוש, מיר נעהמען אָן די פערד אונטער די צוימען, און מיר שלעפּען זיי מיט אלע כחות! די פערד אלץ ווילדער, און דער קוטשער בעשטעטיגט בלויז דעם פּאקט, אז זיי, די פערד, הייסט עס, ווילען ניט נעהן. וואָס קען עס זיין? און פינסטער איז, אז מען קען נעבען איינעם איבער'ן צורה, און יענער זאל אפילו ניט וויסען וועמען צו דאנקען פאר אזא פריינדליכקייט. איך האָב זיך אָנגענומען מיט קוראזש, און האָב אָנגעהויבען ארומטאפּען אלץ ארום זיך, מיט די הענד, מיט די פיס, און פלוצלונג! — דאָס הארץ איז אין מיר פערשטאָרבען נעוואָרען: איך האָב זיך אָנגעשטויסען

אן א טרונע, און פערטשפענדיג זיך בין איך ארויפגעפאלען אויף א בר־מנן.

מאריט איז אויפגעשפרונגען.

— אונמענליך? !!

— איך פערזיכער אייך, אז איך זאג ניט קיין ליגען. ווי א משוגענער שריי איך צום קוטשער, און דאָ שעהם איך זיך נאָך פאר מיין אייגענער פיינהייט, אבער באלד בעפאלט מיך וויעדער א מורא'דיגער פחד: דער בר־מנן קרעכצט אזוי שמערצליך... איך געדענק נאָר ניט ווען איך זאל זיך נאָך אזוי שרעקען.

— אבער איהר זייט דאָך געוואָרען אזוי שרעקליך בלאס. בערוהיגט אייך. דער נאנצער קאמיזם פון דיזען צופאל איז דאָך אין דעם, וואס קיין נעשטאָרבענער איז עס טאקי ניט געווען, נאָר א פויער בעזויפען ביז בעוואוסטלאָזינקייט. זיין ווייב איז געשטאָרבען, האָט ער נעפיהרט א טרונע פון שטאָרט, און אזוי ווי ער איז נעווען שטאַרק שכור און האָט געוואלט שלאָפען, האָט ער ארַאָפגעשלעפט די טרונע פון וואָגען. די פערד האָט אפנעלאָזען פריי צו פאשען זיך, און אליין האָט ער זיך אריינגעלייגט אין טויטען־קאסטען, כדי גוט דורכצושלאָפען זיך דאָרט.

מאריט האָט געלאכט פון פולען האַרצען.

— מיך פרעהט זעהר, וואס איך האָב ביי אייך ארויסגערופען אזא הערצליכען געלעכטער. איהר מוזט לאכען, א גאנצען טאג לאכען... לאָמיר לאכען ווי קליינע קינדערלאך. איך וועל שטענדיג זיין אזא פרעהליכער גאסען־אינגעל, ווי היינט... און אפשר בין איך מיט עטוואס ניט גוט? איך בין דאָך זעהר פרעהליך. נו איז דאָך אויסגעצייכענט... איך וועל שוין בלייבען אזעלכער דעם גאנצען טאג...

פאלק האָט געלאכט, נאָר מיט א מאל איז ער געוואָרען זעהר ערנסט. נאָט אין הימעל, וואס פאר א פראכטפאלעם קינד דאָס איז!

— מאריט, פרייד מיינע, איך וואלט געוואלט ליגען ביי דיינע פיס אויף א פערסישען טעפיך... נו, נו, מען דארף ניט קנייטשען

אזוי רעם שטערען, איך וועל שוין מעהר קיינמאל ניט זאָגען אזעלכע זאכען...

פּאלקס'ס אויגען זיינען פערצוויגען געוואָרען מיט פייכטקייט. מאריס האָט געקוקט אויף איהם מיט אונאויסדריקבארער ליעבע.

— ווארום זייט איהר פּלוצלונג געוואָרען אזוי אומעטיג? איך קאָן עס ניט זעהן. איך וועל קראנק, וועל איך זעה אייך אזוי אומעטיג.

— אָבער וואו זעהט איהר אומעט? איך בין דאָך זעהר, זעהר פרעהליך...

ביידע זיינען געבליבען שוויינען.

— איהר וויליט אפשר געהן שפּאציערען? זאָלען מיר אפשר געהן צום ברעג טייך?

— מיט'ן נרעסטען פערגענינגען.

עס איז נעווען א זעלטען־שעהנער פריהלינגס־טאָג. בלויז מיט אייניגע טעג צוריק האָט זיך אלעס בעצוינגען מיט א גרינעם דעק. אויף די בוימער האָבען זיך די בלעטער צוואוואקסען, און די בערגליך אויפ'ן צווייטען ברעג טייך זיינען געלעגען צוואוואר־פען אין זייער פולער פראכט, בערעקט מיט א רייך־גרינעם טעפיך פון פריש גראָז.

זיי זיינען געגאנגען און זייערע פיס האָבען נעזונקען אין פייכטען, ווייכען זאמד. פאלק האָט נעשווינגען; פון צייט צו צייט האָט ער אויפגעהויבען פון דער ערד פלאָכע שטיינדעלעך, און אין קרומע ליניען האָט ער זיי נעוואָרפען איבער'ן גלאטען אויבערפלאך פון רעם טייך. זיין נעזיכט איז נעווען ערנסט, ווי ביי א מענשען, וועמעס הארץ איז פערדריקט מיט א גרויסען שמערץ. ער איז נענאנגען, האָט נעקוקט גלייך פאר זיך, און האָט אלץ נעקליבען פון דער ערד פלאָכע שטיינדעלעך און נעוואָרפען אין טייך אריין.

מאריס האָט געקוקט אויף איהם אלץ מיט מעהר טרויער אין איהרע אויגען.

— פארוואָס פיניגט איהר מיך אזוי? פאר וואָס זאָגט איהר מיר נאָר ניט? איך קאָן ניט איבערטראָגען דיזען לאָנגען שווייגען — האָט זי מיט וועהטאָג ארויסגעפרעט.

— יא, יא, יא... — פאלק האָט זיך ווי אויפגעכאפט פון א לאנגען דרימלען. באלד... באלד... וועט ער איהר דערצעהלען וואונדערבארע זאכען...

ער האָט זיך פרעהליך צוגאכט.

— דערצעהלען אייך עטוואָס פון פאריז? איך האָב דאָרט נעזעהן גרויסע, בעריהמטע מענשען. ווייסט איהר נאָר, וואָס עס מיינט צו זיין א גרויסער, בעריהמטער מענש? נו, אויב איהר ווייסט, דאן דארף מען עס אייך ניט ערקלערען... א זאנדערבארע אומה זיינען דיזע גרויסע, בעריהמטע מענשען — איך האָב זיך בעגעגענט מיט פיעלע פון דיזען סאָרט. נאָר איינער פון זיי איז נאָר נעווען אן אויסנאהמע... צו איהם איז טאקי נעווען ניט צו געפינען קיין גלייכען! ער האָט געהאסט פרויען דערפאר, ווייל ער האָט זיי נעלויבט אהן א גרענעץ. פערצייהעט מיר פאר דער כאראקטעריסטיק, וועלכע איך ווייל באלד געבען איבער איהם, זי איז אָבער זעהר א פאסענדע און ריכטיגע פאר איהם — ער איז נעווען פונקט ווי א יונגער ווילדער פערד...

— ניין, ניין... עס איז איבעריג צו זיין בייז אויף מיר; איהר וועט פון מיר מעהר קיינמאל ניט הערען אזעלכע ווערטער. איך ווייל אייך וועגען דעם מעהר ניט דערצעהלען. איך וויים דאָך, אז איהר זיינט א גוטע, א פרומע. נו, און אזא אויסדרוק, ווי איך האָב נאָר וואָס נעבראוכט, איז ווירקליך שווער צו געפינען אין די הייליגע שריפטען.

— נו, איז אָט דיזער גרויסער מענש האָט — שרעקט אייך ניט, איך ווייל קיין בייזעס מעהר ניט רעדען — געזאגט צו זיך: צו וואָס זאל איך קוקען אויף דער לבנה דורך א טעלעסקאפ, ווען איך קען דאָס טהאן מיט דעם זעלבען ערפאלג דורך א מיקראָס־קאפ? ווי איהר זעהט, איז דיזער גרויסער מענש נעווען העכסט פאראדאקסאל נעשטימט. אלעס האָט ער נעוואלט טהאן פונקט פערקעהרט פון דעם, ווי אלע מענשען טהוען עס. אָבער גאָט מיינער! ווי שעהן איהר זיינט! ווי ליעב איך האָב אייך! נעדענקסט? נאָך לעצטען פריהלינג האָב איך דיך שוין נעליעבט.

— נו, און דיזער גרויסער מענש האָט איבערגעקעהרט די

רעהר פון מיקראָסקאָפּ אזוי, אז דער אָביעקטיוו איז אויסגעקומען פון אויבען ; ער האָט דערנאָך אריינגעלאָזט עטליכע טראָפּען קוועק־זילבער, דורך וועלכע דער געגענשטאַנד ווערט, וואהרשיינליך, פערר־גרעסערט... און האָט ענלומען קוקען אויף דער לבנה...

די לבנה, עס פערשטעהט זיך, שטעלט זיך איהם פאָר אין א מאָרנעם, פערנעבעלטען אויסזעהן. דאָס אָבער איז פאָר איהם געווען פון די קלענסטע זאכען. וואָס מאכט עס אוים! צו איז דען ניט יענער פלעק, אָן דאָרט, אייראָפּא? און אָט דיזע פיער־עקיגקייט, איז עס דען ניט די אונצוויייפעלהאפטע אויסטראַליע?..

ווי וואונדערליך איהר לאכט! אייערע אויגען בעקומען דאן אזא אנגענעהמע, צארטע טיעפקייט. יאָ ריכטיג... אָט דיזער גרויסער, בעריהמטער מענש האָט געמאכט פאָלגענדען אויספיהר פון דיזער וואונדערבארער ערשיינונג: אויף דער לבנה זיינען ניטאָ קיין בערג, קיינע קראטערען, און קיינע וואולקאנען... די לבנה איז ניט מעהר, ווי א גלעזערנער דיסק, אין וועלכען אונזער ערד שפיגעלט זיך אָפּ.

מאריס האָט געלאכט, ווי א קינד.

— אָך, ווי איהר מאכט עס חוזק פון דיזע גרויסע מענשען. שוין־זשע פיהלט איהר ניט קיין שום אכטונג צו זיי?

— אָה, וואָס אָנבעלאַנגט אכטונג, פיהל איך זיכער קיינע ניט. איך האָב דאָך זיי געזעהען אי אין פראקען, אי אין נעגליזשע, און אלע מאל זיינען זיי גלייך לעבערליך. זיי האלטען זיך אימער אזוי ערנסט; אין געזעלאשפט נעהמען זיי אָן פאָזעס, וועלכע דערמאָנען אָן דער גאטישער ארכיטעקטור: זיי קריכען ארויף אויף א מין פערעסטאל... אָך! דאָס איז דאָך אזוי לעכערליך.

פאלק האָט זיך פערטראכט.

— נור איינמאל האָב איך געזעהען אזא גרויסען מענשען, צו וועלכען איך האָב געפיהלט טיעפע אכטונג.

— דערצעהלט מיר וועגען איהם, דערצעהלט. דאָס מוז זיין שוין גאָר אָן אינטערעסאַנטער מענש, קוים איז ער אפילו אייך, הערר פאלק, געזעלען געווארען.

— יא, יא, דאָס איז ווירקליך וואונדערבאר. אָבער דיזער

מענש איז באמת געווען גרויס. בעגעגענט האָב איך זיך מיט איהם אין כריסטיאנא. איך האָב דאָך איין מאָל פערבראכט א גאנצען זומער אין נאָרוועגען. ער איז געווען קלוגן געוואקסען, דאר, און אין אלגעמיין איז ער געווען פון אונבעדייטענדען אויסזעהן... דאָס איז געווען א שטילער מענש, מיט גרויסע וואונדערבארע אויגען. אין זיינע אויגען איז ניט געווען צו בעמערקען יענעם אפּיציעלען, דורכדרינגענדען פייעריל, וועלכער איז שוין אזא מוז־זאך אין די אויגען פון יעדען געווהנליכען גדול. ניין, דער פייעריל אין זיינע אויגען האָט גיכער דערמאָנט אָן צובראָכענע פלינטען פון א גרויסען, מאיעסטעטישען פויגעל. ער האָט וואונדערליך געשפּילט פיעדעל. איין מאָל האָבען מיר זעהר פיעל געטרונקען, און דערנאָך זיינען מיר אוועק צו א בעקאנטען. האָרט האָט ער געשפּילט כמעט אין א פינסטערען חדר, וויל זיין עדעלע נשמה איז געווען דורכגעזאפט מיט א טיעפען שעהמען־זיך. נאָך קיין מאָל האָב איך ניט געהערט אזא לויטערע מוזיק. מיר האָט זיך געדוכט, אז איך זעה פאר זיך א פלאָטערענדעם הארץ, וועלכעם מען האָט נאָר וואָס ארויסגעריסען פון דער ברוסט פון א טויב. אין יענער מוזיק האָט זיך געהערט א פיינליכער שמערץ, פון וועלכען עס האָט פערדריקט די הארץ, און נעשטיקט אין האלז. מאריט, מאריט, דו ביסט דאָן נעשטאנען פאר מיינע אויגען — דו, דו ביסט עס געווען יענער קלאנג, וואָס האָט גערופען צום גלויק, און איז פערשטאָרבען געוואָרען אין פייגליכען שמערץ...

אָה, ערלויב מיר, ערלויב מיר צו רעדען, לאָז מיך באָטש איין מאָל אלעם ארויסזאָגען...

— ניין, ניין, איך פערבאָט עס אבסאָלוט; עס וועט נאָך וויעדער קומען צו אזעלכע סצענען, ווי נעכטען. איהר זיינט שרעקליך נערוועז, מען מוז דאָך אבער זיין פערנינפטיג...

פאָלק איז געבליבען שטיל. מאריט האָט געשלונגען די טרערען. לאנג זיינען זיי געגאנגען און נעשוויגען.

— איהר האָט מיך נעכטען נעבעטען צו זיין אייער פרייַנד, און אלס פרייַנד האָב איך דאָך אייניגע רעכטע.

— זיינט איהר ווירקליך פערהייראָט?

— ניין איך האָב בלויז א קינד, וועלכעס איך ליעב אָהן א נרענעץ. צו אירם וועל איך זיך צוריקקעהרען. איך וועל אירם מיט זיך נעהמען, און וועל אַוועקפאָהרען אין נאָרד־אימעליען, און דאָרט וועל איך לעבען מיט אירם און צוליעב אירם. יא, דאָס איז מיין פעסטער בעשלוס. איך האָב ליעב מיין קינד ביז וואָהנזין — איך וויים ניט, אויב איך וואָלט נאָך וועמען אָדער נאָך וואָס נעקענט אזוי שטאַרק ליעבען.

מאריט האָט געוואָן אויפגערעגט, אָבער זי האָט נעשוויגען.

— דאָס קינד איז ווירקליך א וואונדערבאַרעס...

און פאַלק האָט נענומען דערצעהלען דעם קינד׳ס מעלות; ער האָט נערעדט מיט אזוי פיעל ליעבע און צערטליכקייט, און צו דערזעלבער צייט האָט ער ניט פערגעסען צו מערקען, וואָס פאר אן אייגדרוק זיינע וועלטער וועלען מאכען אויף מאריט.

מאריט האָט אָפענבאר נעליטען.

— אָך, ווירקליך! איהר וויסט נאָך ניט פון דעם. אין פאריז בין איך איינמאל זעהר קראַנק נעוואָן; איך האָב זיך פערסם׳ט מיט ניקאָטין. איצט וואָלט איך שוין אודאי נעוואָן אין אברהם אבינו׳ס אַרעמס, וואָן איך וואָלט ניט נעהאט ארום זיך אזא זאַרגזאמע בעהאַנדלונג.

— וועלכע־זשע האָט עס פאר אייך נעזאָרגט?

— אָט, איינע, א זעהר וואונדערבאַרע פריילין, א העכסט אינטעליגענטע, און שפּיעלט אויפ׳ן רָאַיאל זעלטען גוט.

— איז זי די מוטער פון דעם קינד?

— אָה, ניין! מיט דער מוטער בעגעגען איך זיך איצט קיינמאל ניט.

מאריט האָט אויף איהם נעקוקט פערוואונדערט.

— אָבער ערשט נעכטען האָט איהר דאָך מיר נעזאָגט, אז איהר קענט זיך אין קיין פאל ניט אָפּטשעפען פון איהר. איהר האָט נעזאָגט, אז ווי א „קלעק" איז זי צו אייך צוגעשטאַנען.

— האָב איך ווירקליך אזוי נעזאָגט? — פאַלק איז נעווארען עטוואס צומישט.

— יא, איהר האָט אזוי נעזאָגט, און איהר האָט נאָך צוגע־

געבען, אז דאָס איז דאָס אייגציגע, וואס שטעהט אויפֿן וועג צו אונזער גליק.

פּאַלק האָט זיך פערטראכט.

— וואהרשיינליך בין איך געווען שכור. אנדערש פערשטעה איך ניט ווי אזוי איך האָב געקענט אזעלכעס זאָגען...

ער האָט געמאכט א מינע, ווי ער וואָלט אליין אויך געווען שטאַרק פערוואונדערט.

מאריט האָט איבערגעזאָגט יערעס וואָרט זיינס פון זיינע נעכטיגע רער. פּאַלק האָט עס געפֿאַרערט.

— יא, ניט אַנדערש, ווי איך בין געווען שכור. איהר מוזט קיינמאָל ניט נעהמען אין אכט מיינע רער, וועז איך בין אין אזא צושטאַנד. איך בין אין אזעלכע מינוטען א זאָנדערבאראר פערפּאסער.

מאריט האָט א קוק נעגעבען אויף איהם מיט פערדאכט.

— איהר מעגט מיר הייליג גלויבען, אז אין אזעלכע מאָמענטען דערצעהל איך די משונה'דיגסטע מעשות. ניין, ניין, די מוטער פון מיין קינד איז פערשוואונדען אָהן א שפּור נאָך זיך. איך גלויב, אז איצט איז זי א מאַרע, און לעבט מיט וועלכען ניט איז קינסטלער.

דיזע וועדטער האָבען אזוי מאָדנע דערפרעהט מאריט.

— איך האָב זיך גאָר שנעל בעפרייט פון איהר.

די פרייליז וואָס איז ארום מיר נעגאנגען אין צייט פון מיין קרענק. דאָס איז גאָר אַן אַנדערע, איהר נאָמען איז... פּעריע. צווייי וואָכען איז זי געזעסען נעבען מיין בעט בייטאָג און ביינאכט. מיינע משוגענסטע קאַפּריזען האָט זי אריבערגעטראָגען מיט דעם גערופֿענ פון אַן ענגל, און האָט פּאַרטרעפֿליך גוט געשפּיעלט אויפֿן פֿאיאל פּאר מיר... בייטאָג און ביינאכט איז זי געווען נעבען מיר.

— שוין־זשע האָט זי געלעבט מיט אייך צוזאמען ?

פּאַלק האָט נעמאכט א מינע, אקוראט ווי ער וואָלט געווען שטאַרק פערוואונדערט.

— וואָס איז עס פּאר א נייעס ? אין אייראָפּא — דיזען וואָרט האָט ער בעזאָנדערס אונטערגעשטרייכט — אין אייראָפּא הערשט פּאַלשטענדיגע פרייהייט אין די פערהעלטניסע צווישען מאן און פרוי.

דאָרט וויים מען ניט פון קיין נאָרישען אַבערגלויבען, מען וויים ניט פון די אַלע פערשיימעלטע אַלטמאָדישע מנהגים, וועלכע עקזיס־טירען נאָך ביז היינט ביי אונז. דאָ ביי אונז, ווי איך זאָג, מעג אפילו די פרייליַן זיין אָפּיציעל פערלאָבט, פאָר דער גאַנצער וועלט, פון דעסטוועגען וועט די מוטער מיט אַלע איהרע מומעס ניט גלויבען איהר קיין איין טריט. ניין, אין אייראָפּאַ וויים מען ניט פון קיינע כללים, פון קיינע געבאָטען אין ליעבעס־אַנגעלעגענהייטען. דאָרט איז יעדער א נעזעץ פאָר זיך זעלבסט.

מיין גאָט, ווי ענג, ווי אונערטרעגליך ענג דאָ איז.

אויף אַלץ איז דאָך דאָ פאַראַן געזעצע, גרענצען, הינדערניסע, און כללים. הענד און פיס זיינען דאָ ביי אַלעמען געבונדען. דאָס מעגסטו טהאָן, און דאָס טאָרסטו ניט; אָדער, ווי דאָס קומט אויס אויף אייער לשון: דאָס איז אַנשטענדיג און יענעס ניט... אָדער, נאָך בעסער: דיזעס איז א י י נ ג ע פ י ה ר ט צו טהאָן, און דאָס אַנדערע איז ניט איינגעפיהרט... חע, חע — ניט איינגעפיהרט!

פאַלק האָט מיט פעראַכטונג געלאַכט.

— פאָר וואָס האָט איהר זיך נעכטען אזוי האַסטיג אַרויסגע־ריסען? צו אפשר איז דאָס אויך ניט אַנשטענדיג, א קוש טהאָן א שוועסטער, אָדער א חבר'טע?

— ניין, איך קען עס ניט. איך וואָלט זיך אַליין פעראַכטעט נאָך אזא זאַך. איך וואָלט אייך גלייך אין די אויגען ניט געקאָנט קוקען.

— און איהר אַליין — וואָלט איהר דען געהאַט צו מיר איין ברעקעל רעספעקט דאָן?

פאַלק האָט הויך געלאַכט.

— רעספעקט? רעספעקט? וואָס איז דאָס אזויגעס? צום בעדויערן וויים איך ניט פון אזא וואָרט, און נישט פון אזא אַנ־שויאונג איבערהויפּט. איך וויים בלויז פון פרייע פרויען, פאָר וועלכע זייער וויל־לען — און נור זייערער — איז זייער איינציגער געזעץ; און איך וויים פרויען שקלאַפּינען, וואָס האָבען קיין איי־גענעם וויל־לען ניט, וואָס הערען זיך בלויז צו צו דעם, וואָס די וועלט הייסט זיי טהאָן. יא, איך קאָן פרויען, וועלכע זיינען שטאַרק גע־

נוג צו פערשטעין דעם מוזן, וואָס טראָגען אין זייערע הערצער גע־נוג שעהנהייט און קראפט צו געהן אהין, וואוהין זייער אינסטינקט רופט זיי — און אויך אנדערע פרויען קאָן איך, וועלכע מען קאָן קויפען און פערקויפען אויפ'ן הייראטס־מארקעט, פונקט ווי א טשע־רעדע רינדער.

— דאָס הייסט, אז איהר שעצט זעהר הויך די פרוי, וואָס האָט אייך געבוירען א זוהן, און איז דערנאָך אוועק צו א צווייטען.

— איך שעץ איהר ניט, ווייל איך אנערקען איבערהויפט ניט קיינע מאָראָל אבשאצונגען. זי איז געגאנגען אהין, וואוהין איהר ליעבעס־געפיהל האָט איהר געפיהרט — און זי האָט געהאנדעלט זעהר שעהן.

— ניין, דאָס איז מיאוס!

— הם, דאָס איז שוין ווי איינעם געפעהלט.

מאריט איז געווען שטארק אויפגערעגט.

— און יענע מאדאם... ווי רופט מען איהר?

— מאדאם פיעריא.

— איז דאָך אודאי מאדאם פיעריא אויך א גרויסער אידעאל פאר אייך?

— געווים! זי איז די אינטעליגענטסטע פרוי פון אלע, מיט וועלכע איך האָב זיך ווען אָנגעגענגעט.

מאריט האָט אויפגעציטערט.

— טו, וואָרום דאן ליעבט איהר זי ניט?

— שולדיג אין דעם איז דאָס, וואָס ניט שטענדיג הענגט אָפּ געשלעכטליכע ליעבע פון דעם מאנ. איך מעג האלטען איינעם פאר דעם שהנסטען נעראָטענסטען מענשען, דאָך איינליעבען זיך אין דיזען איינעם קאָן איך ניט.

מ—הם, אָט פאר וואָס'ערע פרויען איהר בוקט זיך!

מאריט האָט כמעט געווייגט:

— און איך וויים, כ'וויים, אז אָט די מאדאם פיעריא אייערע איז נאָר נישט ווערטה.

פאלק האָט מיט פעראכטונג געצויגען מיט די אקסלען.

— אזוי, אזוי... דיזע מיינונג איז אודאי ריכטיג פון דעם קא־

טויליישען שטאַנדפּונקט, אַדער פון דער פּאַרגעשריבענער מאַראַל.

ער איז מיט א מאָל געוואָרען געלאָסען, קאַלט, און האָט קלאָר געגעבען צו פערשטעהן, אז עס לוינט זיך ניט מעהר צו רעדען ויענען דעם.

מאַריט האָט שרעקליך געליטטען.

איין פּראָגע האָט איהר בעזאָנדערס גרויזאם געפּייניגט.

— צו וואָס האָט איהר נעכטען אויסגעקלערט יענע גאַנצע מעשה פון דעם קינד און דער פרוי ?

— און — די מוטער הייסט עס, איז ווירקליך אנטלאָפען פון איהר קינד ? זייט וואהרהאפטיג. איך האָב זיך אזוי געמוטשעט די גאַנצע נאַכט...

— צו וואָס, אייגענטליך, ווילט איהר עס אזוי נויטיג וויסען ?

— איך מוז עס וויסען, איך מוז !

פאַלק האָט פערוואונדערט געקוקט אויף איהר.

— איך האָב דאָך אייך שוין געזאָגט איין מאָל.

ער האָט איצט גערעדט מיט אזא ערנסטען איבערצייגענדען טאָן, אז מאַריט האָט איהם געגלויבט. זי איז איהם געווען אזוי דאַנקבאר דערפאר, מיט א שטום געבעט האָט זי איהם געקוקט אין די אויגען, מיט געבעט פון א קינד, וועלכעם איז גרייט צו בעטען פערצייהונג, נור עס קען נאָך ביי זיך ניט פּועל'ן צו טהאָן עס.

פאַלק האָט קיין קוק ניט געגעבען אויף איהר. ער האָט עקשנ'דיג געקוקט אראָפּ.

און דערווייל זיינען זיי צוגעקומען צום טירעל פון גאַרטען.

— איהר וועט דאָך געווים בלייבען מיט אונז צו אבענד־ברויט. מיין פאַטער האָט געבעטען צו פערהאלטען אייך אויף אבענד־ברויט, און איך מוז עס טהאָן.

עס איז אָבער געווען ניט איבערצורעדען איהם. זעהר העפליך און צו דערזעלבער צייט זעהר קאַלט, האָט ער זיך ענטזאָגט פון בלייבען. ער האָט זיך גאַנץ מאַנירליך אָבגעזעגענט און איז אוועק איבער דער סטעזשקע. מאַריט האָט ענגסטליך איהם נאָכגעקוקט. מוז ער דאָך כאָטש איינמאָל זיך אומקוקען צו איהר.

פאלק אבער איז אלץ נעגאנגען ניט אומקוקענדיג זיך, ביז ער איז פערשוואונדען.

— נאט מיינער, נאט מיינער ! — האט מאריט געשלוכצט — וואס האב איך איהם געטהאן ?

זי איז אריין צו זיך אין צימער, האט אנגעצונדען א ליכטעל פאר'ן פארטרעט פון דער הייליגער מוטער, און האט אויף איהרע קניע לאנג און היים תפלה געטהאן.

3.

פאלק איז ניט נענאנגען אין שטאדט אריין. ער האט זיך פערקערעוועט צום טייך, און טיעף פערטראכט האט ער געשפרייזט לעבען ברעג טייך. נעגענאיבער איז געלעגען צוואוואלפען דער וואלד, איינגעוויקעלט אין א שווערען בין־השמשות'דיגען אומעט.

די שפיגעל־גלאטע פלאכע פון טייך איז נעווען בעלויכטען מיט דעם אפשיין פון שוין עטוואס פערטונקעלטען הימעל.

פאלק איז געבליבען שטעהן.

ווי אזוי האט ער געקאנט פערגעסען אלץ, וואס ער האט נעכטען נערעדט ; איצט איז דאך זיין נאנצע נעשיכטע פערוואנדעלט נע־וואלען אין א בעדויערונגס־וועלטער קאמעדיע, א נאריש, קינ־דערשע קאמעדיע ; מאריט אבער... זי האט זיך בלינד איינגע־ליבט אין איהם, קיין זאך האט זי ניט בעמערקט, יעדען וואלט זיי־נעם האט זי נעגלויבט.

ביסלעכווייז האט ער זיך בערוהיגט. נעזעצט זיך ביים טייך און מעכאניש געקוקט אין דער וויטעניש. אין זיין מארך האט זיך נעדרעהט א כאאס פון נעדאנקען ; בלויז מינוטען־וויז האבען זיך דאלט דורכנעטראנען וועלכע ניט איז בילדער, וועלכע ניט איז אבנעהאקטע איינדריקע.

ער האט זיך אויפגעהויבען און איז אוועקגענאנגען אזוי לאנג־זאם, עפעס ווי מיט נרויס מיה ; אן עטוואס דערמאנען זיך האט ער נעוואלט, בעקלערען עטוואס, און ביז'ן סוף דערקלערען עס האט ער נעמוזט.

עס איז געווארען פינסטער. פון די ארומיגע דערפער האבען זיך שוין פייערלעך געזעהען. פון צייט־צו־צייט האט זיך געהערט איבער'ן שליאך א קלאפען פון רעדער, און באלד איז ווידער אלץ שטיל געבליבען. פאלק האט זיך צוגעהערט צום זשומען פון די היישערעקעס, און צום קוואקען פון די זשאבעס.

וואס אייגענטליך האט ער געוואלט? קיין פראפעסיאנעלער דאן זשואן איז ער דאך פארט ניט. ער האט נאך קיינמאל ניט פער־פיהרט קיין פרוי אויסשליסליך מיט אן ענגאיסטישער אבזיכט.

זיינע נעדאנקען האבען ניט געוואלט פונאנדערצופלאנטערען זיך — ווידער האט ער זיך געזעצט, און האט געטומען קוקען אין וואלד אריין, וועלכער איז אלץ מעהר פערזונקען געווארען אין א נעדיכטער פינסטערניש.

איצט איז איהם געווארען עטוואס גרינגער אויפ'ן הארצען. ביסלעכווייז האט אין זיין פאנטאזיע נעטומען ארויסטרעטען א פרויען־נעשטאלט; אזוי נראציעז איז געווען דיזער געשטאלט. פון נרויסען יחוס האט דיזע פרוי געשטאמט. איהם האט זיך געדוכט, אז א לאנגע, שמאלע האנד איז אויסגעשטרעקט צו איהם, און אזעל־כע גוטע צארטע אויגען קוקען אריין אין דער סאמע טיפענישּ פון זיין זעלע.

דאס איז געווען זיין פרוי — חע, חע, מאדאם פעריע.

ער האט איראניש א שמייכעל געטהאן, און איז באלד צוריק ערנסט געווארען.

ער האט זי גאליעבט. אך, ווי ליידענשאפטליך נעליעבט! פלוצלונג האט איהם עטוואס ווי א שטאך געטהאן. חא, חא, חא — פאר זיינע אויגען איז נעשטאנען יענער, צו וועמען זי האט זיך ביז איהם אבגענעבען.

אין ווילדער אויפרעגונג איז ער אויפגעשפרונגען. א שרעק־ליכער וועהמאג האט איהם בעפאלען. אה, גאט, כאטש ניט צו קלערען וועגען דעם. ניין — ער וועט קיינמאל מעהר ניט קלערען וועגען דעם! שוין־זשע וועט ער זיך קיינמאל ניט בעפרייען פון דיזען שרעקליכען פיין, פון דיזע שרעקליכע עראינערונגען? איז עס דען איהר שולד, וואס זי האט איהם ניט געקאנט פריהער אייר־

דער זי האָט זיך אָפּגענעבען צו יענעם, צו דעם ערשטען? דער איינ־סטינקט האָט זי אָבגענאַרט — דאָס איז געווען א טעות — זי האָט דאָך איהם ניט געליעבט...

ניין, ניין, ניין; — זי איז דאָך אזוי וואונדערבאר שעהן. א מאנסביליאשען קאָפּ האָט זי. קיינער קען דאָך איהם אזוי גוט ניט פערשטעהן, ווי זי.

זי האָט זיך איהם פלוצלונג פאַרגעשטעלט פונקט אזעלכע, ווי דעמאָלט, וועו ער האָט איהר צום ערשטען מאל דערזעהן.

הע, הע, מיקיטא'ס כלה איז דאָן נעווען א ים פון רויטען שיין — אן אונבעשטימטער גלאַנץ ארום די אויגען — יענע שעהנע בע־וועגונג פון איהר האַנד, און איהר עטוואָס פערשטיקטע שטימע: „איהר זיינט עס הערר פאַלק...“

יא, איך בין עס, טהייערע איזא, און טאקע אויפ'ן שטעל האָב איך זיך אין דיר איינגעליעבט.

יא, ער האָט זי ווירקליך געליעבט, געבענקט נאָך איהר. איהם האָט זיך אזוי נעגלוסט זיצען ביי זיך אין קאבינעט, אין זיין גרויסען אָרם־שטוהל, און האַלטען איהר אויף זיינע קניע, פיהלען איהרע הענד ארום זיין האַלז.

דאָך וואָרום האָט ער ניט געקאָנט פערגעסען אָן מאריט?

אין מיטען פון זיינע גרעסטע ליעבעס־פערגענישענעם פלעגט ער בעמערקען, ווי דאָס נעזיכט פון זיין פרוי בייט זיך, ווי עס ווערט פערוואַנדעלט אין א קליין, צארט פנים'ל — אה, דאָס איז מאריט, מאריט... און זיינע כוחות האָבען איהם פלוצלונג פערלאָזען; ווי א פערריקטער פלעגט ער זיך איינקוקען אויף יענעם קלייניעם, צאר־טען נעזיכט, און זיינע נעדאַנקען האָבען זיך צוריקגעקעהרט צו יענע עטליכע וואָכען, וואָס ער האָט פערבראַכט מיט מאריט, וועו זיין מוטער האָט איהם מיט א יאָהר צוריק ארויסגעפופען צוליעב א זעהר וויכטיגען אינטערעס.

און ווידער האָט ער דערפיהלט א שרעקליכען בענקען נאָך יע־נער ליעבע, וועלכע האָט איהם נעקאָנט ברענגען נור שמערץ; ווי פיינליך עס איז צו נארען נאָך א פרוי, וועלכע מען קען ניט קרינגען. אך, ווי גליקליך ער איז געווען מיט זיין פרוי אייזער ער האָט דער־

קאָנט מאריט. גליקליך! הם, הם... ווירער איז פּאר זיינע אויגען געשטאַנען מיקיטא.. איהר חתן — ער האָט אויפגעציטערט — אמת, ער איז נעווען גליקליך, ער האָט איהר געליעבט, זעהר געליעבט איצט אָבער האָט זי מאריט געשטעלט צוויישען זיי, זי האָט זיי אָבגעטהיילט אינם פון דעם אנדערען, און ער האָט איהר געמוזט פערשטיקען אין זיין הארץ יעדעם מאָל, ווען ער האָט זיך דערנעהנט צו זיין פרוי.

צו וואָם האָט ער זיך איצט צוריקגעקעהרט אהער? וואָם ווייל ער פון מאריט? וואָרום נאָרט ער איהר? וואָרום שפּיעלט ער דיזע נאַנצע קאָמעדיע?

אָך, ווען ער וואָלט געקאָנט דאָם אלעם זיך אליין קלאָר מאכען.

איז דאָך נעווען ביי איהם וועלכער ניט איז צוועק; דיזער צוועק האָט געמוזט ליגען בעהאלטען ערגעץ אין א ווינקעל פון זיין נשמה אויסער דעם קרייז פון זיין לאָגישען דענקען...

צו איז עס אפשר נעווען ניט מעהר, ווי א געשלעכטליכער נאָרען, וועלכער היט אין נעהיים זיין נייעם אָפּפער? ניין, דאָם איז אונמעגליך! עס וואָלט נעווען ביז עקעל נעמיין צו בעשמוצען דיזע רייניע טויבען־זעעלע. ער וועט עס קיינמאָל ניט טהאָן.

אין צוויי וואָכען ארום וועט ער זיך צוריקקעהרען צו זיין פרוי. ער וואָלט אודאי געליטען פון שרעקליכע נעווייסענסביסע, ווען איהם וואָלט געלונגען צו בעפרידיגען זיין תאוה צו מאריט. אָך, דיזער פערפלוכטער נעווייסען! צו זיצען אין פּאריז, און שטענדיג טראכטען וועגען איהר: אָט איצט מוז זי אודאי ליגען ביי די פים פון דעם נעטליכען פּאַרטנער, און א צונויפגענדרעהטע פון שמערץ בעטען ביים רבש"ע ער זאָל זיך ערבארמען איבער איהר. ניין, קיין איין מינוט רוה וואָלט ער ניט נעהאַט, ווען ער וואָלט אזא זאך נעטהאָן. ניין, דאָם וואָלט נעווען שרעקליך. דעם נאַנצען לעבען צו מאטערען זיך מיט דיזען נעראנק, מיט דיזען נעשטאַלט פאר די אויגען, מיט דיזען אייביגען שרעק און פּיין.

לאַנגזאם איז ער נענאַנגען פערזונקען אין נעדאַנקען.

עס איז שוין נעווען גוט פינסטער, און איבער די לאַנקעם האָט

זיך אויפגעהויבען א נעבעל, בעלויכטען פון דער לבנה־שיין.

ער איז געבליבען שטעהן, האט געקוקט אויף דעם בעזיל־בער־טען ים, און האט געקלערט איבער עטוואס, געפרואווט צו דערמא־נען זיך אן עטוואס, און האט ניט געקאנט.

קיין איינציגער קלארער געדאנק אין קאפ, בלויז איין פער־פלוכטע פראגע: וואס איינענטליך האט ער געוואלט?

און מיט א מאל האט ער דערזעהען פאר זיך מאריט. ווי שעהן זי איז געווען, ווען זי איז געזעסען אויפ'ן שטיין, און די רונדען פון איהר זומער־הוט האבען אבגעווארפען א רויטען אפשיין פון ליכט אויף איהר פנים. ווי שלאנק, ווי בויגזאם זי איז געווען.

געוויסען — הא, חא, געוויסען! גאט מיינער, בארמהער־צינער — ווי נארישׂ, ווי לעבערליך איז דיזער אויבערמענש! הערר פראפעסאר ניטשע האט הפנים גאר ארויסגעלאזען פון אויג יענע אלע טראדיציאנען און קולטור, וועלכע האבען געברויכט טויזענדע יאהרהונדערטע כדי צו שאפען דעם געוויסען. חע, חע — געווים מיט'ן נארישען פערשטאנד, מיט דער הילף פון לאגיק קאן מען בייי־קומען אפילו דעם געוויסען; און דאך האט זיך עס ביז איצט קיינעם ניט איינגעגעבען. אך, ווי לעבערליך איז דיזער אויבער־מענש אהן א געוויסען.

און וויעדער האט ער נעטראכט פון מאריט. איהם האט שטארק אינטערעסירט דיזע פראבלעמע. א פראבלעמע פון א צווייערליי־איגע ליעבע.

עס איז דאך נעווען קלאר ווי די זון: ער האט ביידען גע־ליעבט. קיין צווייפעל אין דעם. עס איז דאך ניטא וואס צו נארען זיך. אויב ער האט געשריבען הייסע, — אה, זעהר הייסע ליעבעס־ברייף צו זיין פרוי, האט ער דאן קיין ליגען ניט נעזאגט, ווייל ער האט זי ווירקליך נעליעבט; און אויב ער האט אין א פאר שעה ארום פערזיכערט מאריט, אז ער ליעבט איהר, איז נאט אן ערות, אז אויך דאן האט ער קיין ליגען ניט נעזאגט.

ער האט זיך הויך צולאכט.

נאר הינטער דיזען נעלעכטער האט ער נעפיהלט א פיינליכען שמערץ, א ניפטינע ערביטערונג...

ער האָט דאָך א רעכט צו לעבן מאַריט. פּאַר וואָס דען ניט? ווער קאָן דאָס איהם פּערוועהרן? שוין־זשע זאָלן די נאַרישע מאַראַל־גזעצע, וועלכע דער המון האָט בעשאַפן, זיין שטאַרקער פון זיין געפיהל? און פּאַר וואָס טאָקע ניט פּערפיהרן איהר, ווען ער גאַרט נאָך איהר אזוי שטאַרק? וואַרום זאָל זי טאָקי ניט געהערן איהם, ווי באַלד זיי לעבן איינס דאָס אנדערע? זי לעבט דאָך איהם. היינט טו וואָס שטעהט אויפ'ן וועג פון זיינע פערלאַנגן? אפשר מאַראַל? ער וויים ניט פון קיין אנדער קראַפט, חוץ דער קראַפט פון געפיהל — און אין יענעם געפיהל, מיט וועלכען זיין הארץ איז איצט פול געווען, איז קיין שום געזעץ ניט געווען, וועלכער זאָל בעשרענקען זיין ווילען.

ער איז גענאַנגען איבער דער סטעזשקע לעבן בית־עלמין.

דאַרט האָבען געהיימניספול און אומעטיג גערוישט די בלעטער פון בעוילבערטע טאַפּאָלן. אויפ'ן טונקעלען זאַן פון דער נאַכט האָבען זיך שארף געצייכענט וויסע מאַרמאָרנע מצבות. איהם האָט פלוצלונג בעפאָלן א מאָדנער שארפער שרעק. דיזער געהיימניס־פאָלער בלעטער־גערוש האָט עפעס ווי דערמאָנט אן א טאַנץ פון סקעלעטן.

ווי לעבעריק דאָס איז, וואָס דיזע דומע לענענדעס, אין וועל־כע די מענשען פערקערפערען דעם טוידט, האָבען איצט געמאַכט אזא זאָנדערבאַרען איינדרוק אויף איהם.

זיינע נערוון זיינען געווען שטאַרק צורודערט.

אלץ שטאַרקער האָבען זיך נעפּאָנטערט זיינע געדאַנקען. ער איז געווען צו אויסגעמוטשעט. קיין איינציגען געדאַנק האָט ער ניט געקאָנט דורכקלערן לאָגיש. עה, צום טייפעל! צו וואָס, א שטייגער, דארף מען איהר, דיזער נאַרישער לאָגיק? דאָס, וואָס איז איצט פאַרגעקומען אין זיין זעלע, דאָס, וואָס האָט פעראייניגט זיינע געדאַנקען מיט זיינע האַנדלונגען, און אויך דאָס, וואָס איז געלעגען אויסער דעם קרייז פון זיין בעווואוסטזיין, דאָס אלעס האָט נעהאַט גאָר אן אייגענע בעזונדערע לאָגיק, וועלכע האָט זיך אויס־געלאַכט פון אלע חכמות.

ער איז פערבייגענאַנגען דעם קלויסטער־פּארקען. ער איז ע־

בלִיבען שטעהן, און האָט געגומען קוקען אויף די הויכע, ווייסע וועגד. יא! מיט איין יאָהר צוריק איז זי ארויס פון אזא מאָנאס־טיר. דאָרט האָט מען איהר ערצויגען — חא, חא, — ערצויגען! מען האָט נעבראָכען איהר ווילען, און מיט נעצען פון מאָראַלע און רעליגיעזע רעגלען האָט מען איהר געבונדען הענד און פיס. און איצט ווערט זי פערשטיקט אין דיזען נעצען־פלאָנטער, קיין איין פרייען טריט קאָן זי ניט מאכען.

פאר וואָס, א שטייגער, קאָן זי ניט זאָגען צו מיר: איך ליעב דאָך דיך, טו נעהם מיך!

חא, חא — וויערער דיזע לעכערליכע לאָגיק פון דעם פער־שטאָנד.

נור ער וועט זיין דער שטאַרקערער — ער וועט ריין מאכען איהר נשמה פון אלע יענע פוסטע אבערגלויבענס, און פראקטישער רעליגיאָן. נור איהם וועט זי זיין אונטערטהעניג, זיין קנעכטין וועט זי זיין — אך, ניין: ניכער וועט עס הייסען, אז ער האָט איהר פריי־נעמאכט, און אויך זיך אליין.

וואָרום, איז דען אויך ער ניט געווען דער זעלבער קנעכט? א קנעכט פון זיין פרוי, פון זיין נעוויסען, פון אלטע אבערגלויבענס, וועלכע קריכען איצט ארויס, ווי די ווערים נאָך א פריהלינגס־רעגען...

אָט איצט וועט מען זעהן, ווער שטאַרקער איז: ער אָדער די רעליגיאָן!

א ווילדע כוואָליע פון ענערגיע האָט ווי אויף שטיקער גערייסען זיין מח.

ער איז איצט נענאָנגען האסטיג — אלץ מיט שנעלערע שפּאָן. אהיים איז ער נעקומען בעגאָסען פון שווייס.

זיין מוטער האָט געוואָרט אויף איהם.

— אך, גוטע, טייערע מוטער, וואָרום לענט איהר זיך ניט שלאָפען?

—זעהסטו, איך שרעק מיך אלץ טאָמער'סטו פערגעסען אויס־לעשען דעם לאָמפּ; קאָרג אונגליקען טרעפען פון דעם...

— אָבער איהר קאָנט דאָך ניט, טייערע מוטער, יעדען אָבענד קומען צו מיר אין פּאַריז דעם לאָמפּ אויסלעשען.

— ליידער קאָן איך דאָס ניט, און דו ביסט אודאי נערעכט, אָבער א מוטער — איז שוין שטענדיג א מוטער...

— יא, יא... עס איז א הייליגע זאַך צו האָבען א מוטער. פּאַלק האָט איהר נעקושט אין ביידע הענד.

— נעפינט זיך אפשר ביי אייך, מוטער, א ביסעלע קאָניאַק?

— נעפינען עס קאָן מען, מיר איז אָבער זעהר אונאנגענעהם צו געבען עס דיר. דו טרינקסט זעהר פיעל, און דיינע נערוועז זיינען שוין אזוי אויף שטאַרק צורודערט.

פּאַלק האָט נעלאַכט.

— דאָס איז דאָך פונקט די בעסטע רפואה. און דערצו פיבערט מיך א ביסעל, און אלקאָהאל שוואכט דאָך אָפּ יעדעס פיבערען.

די מוטער האָט נעבראַכט א פלאַש קאָניאַק. פּאַלק האָט זיך טיעף פערטראַכט. ענדליך האָט ער זיך בעשלאָסען.

— איך מוז אייך עטוואָס זאָגען, מוטער. לאַנג האָב איך עס פערבאָרגען פון אייך, אָבער מיר האָט דיזעס שטאַרק נעפלאָגט... נור זאָגט מיר צו, מוטער, אז איהר ווּעט מיך אויסהערען רוהיג.

— זעהר רוהיג, מיין קינד.

פּאַלק האָט אויסגעטרונקען א גלעזעל קאָניאַק און האָט ווידער נעקושט איהר האַנד.

— אלזאָ, טהייערע מוטער, איך בין פערהייראטה.

פרוי פּאַלק האָט א שטיק צייט נעקוקט אויף איהם ווי פערשטיינערט. אין איהרע גרויסע, בלאָהע, גוטע אויגען איז דורכגעלאָפען א מין שרעק.

— ניין, טייערער עריק, שפּאַס ניט מיט מיר.

— אָבער דאָס איז אמת, טייערע מוטער. איך האָב נעהייראטעט, ווייל איך האָב זיך פערליעבט. דאָס איז נעווען א מיידעל פון א זעהר שעהנעם יחוס, — זי האָט מיך אויך גליעבט, נו, זיינען מיר אוועק אין קאָורט, און מיר האָבען נעשלאָסען א הייראטהס־קאָנטראַקט.

— ווי? נאָר אָהן דער קירכע?

— נו געווים. צו וואָס נוצט א קירכע אין דיזע אנגעלעגנ־
הייטען? און איהר ווייסט דאָך, מוטער, מיינע רעליגיעזע איבער־
צייגונגען, — איך האָב דאָך זיי קיינמאָל ניט פערבאָרגען פון אייך.
און דערצו איז נאָך מיין פרוי א ליוטעראנקע.

— הייליגער יעזוס! א ליוטעראנקע! טרעהרען האָבען זיך
געוויזען אין דער מוטער'ס אויגען.

פאָלק אָבער האָט זי אָנגענעפּט פאר ביידע הענד, האָט זי גע־
קושט און האָט אזוי לאנג און היים גערעדט פון זיין גליק, או די
אלטיטשקע האָט זיך ענדליך בערוהיגט.

דאָך, פּאַרוואָס האָט ער איהר ביז איצט ניט דערצעהלט פון
דעם?

— צו וואָס? דאָס הייראטהען האָט דאָך פאר מיר קיין שום
רעליגיעזע בעדייטונג ניט. דאָס איז דאָך ניט מעהר ווי א פּשוט'ער
קאָנטראקט, וועלכען מען שליסט, כדי צו בעזאָרגען די פרוי עקא־
נאָמיש, און כדי צו בעפריִען זי פון די שטאָאטס־אונבעקוועמליכ־
קייטען...

— און לעבט ער טאָקע ווירקליך מיט דער דאָזיגער, זאָגענאָ־
טער פרוי זיינער?

— זאָגענאָנטער?

פאָלק איז געווארען שטארק בייז.

— געווים. איהר מוזט, מוטער, זיך צוגעווועהנען צו רעספּעק־
טירען די שטאָאטס־אנשטאָלטען פונקט אזוי גוט ווי פון דער קירכע.
און דערצו, — האָט ער צוגעזעצט, — בעט איך אייך זעהר איהר
זאָלט קיינעם ניט דערצעהלען פון דעם. איך וויל ניט, עם זאָל זיך
ווער אריינמישען אין מיינע פערזענליכע אנגעלעגענהייטען. איך
וואָלט אייך אזא זאך קיינמאָל ניט פערגעבען.

— מיט פערגניגען פערשפּרעך איך דיר קיינעם ניט צו דער־
צעהלען וועגען דעם. איך פערשפּרעך דאָס דיר צוליעב דייכע אין
מיינע אינטערעסען. וואָס וואָלטען לייט געזאָגט? — אויפ'ן גאָס
וואָלט איך דאָך ניט געקענט זיך ווייזען... א ליוטעראנקע!

— יא, יא, מאמאָטשקע! — לייטען, אך, דיזע לייטען... אין

איצט געהט שלאָפען, מוטער. מיט'ן לאָמפּ וועל איך זיין זעהר פּאָר־זיכטיג. א גוטע נאַכט, מוטער.

— א גוטע נאַכט, קינד מיינס.

פּאַלק האָט זיך ווידער פערטראַכט. ער האָט זיך געזעצט. זיין מאַרך האָט איצט געאַרבייט מיט אונגעוועהנליכע קלאָרהייט. וואָס, אייגענטליך, האָט איהם אזוי געשטויסען צו מאַריט?

שוין־זשע איז עס ניט מעהר ווי א געשלעכטליכער גאַרען?

זיינען דאָך אָבער פּאַראַן טויזענדע פּיעל שעהנערע פרויען, וועלכע וואָלטען א סך גרינגער געוואָרען זיינע. היינט וואָס ווי ער פון מאַריס, פון דיזער קינד, וועלכעס איז נאָך אזוי טויב צו דער שטימע פון געשלעכט?

א קינד, וועלכעס איז נאָך טויב צו דער שטימע פון געשלעכט

— יא, דאָס איז די איינציגע ריכטיגע בעצייכענונג פּאַר איהר.

טו איז עס אפשר געווען אמת'ע ליעבע? אזא ליעבע, וועלכע ער פיהלט צו זיין פרוי? — אזא ליעבע, פון וועלכער ער האָט זיך דערוואוסט נאָר צו פערדאָנקען זיין פרוי?

ניין, דאָס איז אונמעגליך.

ער האָט זיך אויפגעהויבען און געגומען נעהן איבער'ן צימער.

ער מוז דאָך ענדליך קלאָהר מאַכען פאַר זיך דיזען געפיהל.

ער האָט זיך אָנגעשטרענגט צו קלעהרען זעהר קלאָהר און לאָגיש.

נאָט מיינער! וויפיעל מאָל, א שטייגער, האָט ער שוין צו־גלידערט די זעלבע געדאַנקען, און יעדען מאָל אלץ מיט נייע ארגו־מענטען, מיט מעהרערע פּסיכאָלאָגישע טיעפקייטען.

אלזאָ, נאָך א מאָל פון אָנפאַנג.

ער האָט זיך פרעהליך צוגעאַכט.

ער האָט זיך דערמאָנט אָן זיין חבר פון גימנאזיע, וועלכער האָט שטענדיג אויף אלע פראַגען אָנגעהויבען זיין אַנטוואָרט מיט'ן וואָרט: „אָנפאַנגם"... אָבער מיט דעם פּלענט זיך זיין ענטפער נע־וועהנליך ענדיגען.

וואָס פאַר נאַרישקייטען!

נו, און אָט דערמאָהנט ער זיך אָן יענעם מאָמענט, וועו ער

האט צום ערשטען מאל געזעהען מאריט... יענע זאנדערבארע האלוצינאציע פון א שטארקען רויזען־דופט אויסגעמישט מיט נאך עטוואס אונגעוועהנליכעם, געהיימניספולעם... שנעל ווי א בליץ האט זיך דורכגעשניטען אין זיין מח שוין א לאנג פערגעסענע עראינערונג. ער האט געזעהען פאר זיך א גרויסען ציכער; אין מיטען א טרונע, ארום דער טרונע ליכט, גרויסע וואקסענע ליכט. דער גאנצער ציכער איז פול מיט ווייסע דופטענדע רויזען, אז עס פערדרעהט אזש דער קאפ פון זייער שטארקען ארמאט.

און דערנאך א לאנגע בעערדינונגס־פראצעסיאן, וועלכע בעווענט זיך לאנגזאם צו דער קירכע נעבען יענעם קליינעם בארג. א וואונדער־שעהגער זומער־אבענד. אלע האלטען אין די הענד אדער פאלקען, אדער וואקסענע ליכט... נאר נאהענט לעבען פאלק'ן האט דער ווינד פערלאשען אימיצענ'ס ליכט. דיזעם האט שטארק געצויגען זיין אויפמערקזאמקייט. נור אט האט מען די טרונע ארויפגעשטעלט אויף א קאטאפאלק. לעבען קאטאפאלק שטעהען אכט קסיאנדזען, פערוויקעלטע אין שווארצע קליידער... און ארום דעם אלץ האט זיך אין מעכטיגע כוואליעס געטראגען דער זעלבער ארמאט פון ווייסע רויזען.

מאריט האט דאן גערעדט עטוואס. זי איז אוועקגענאנגען און צוריקגעקומען. ער האט זיך אבער אין קיין פאל ניט געקאנט בעפרייען פון דיזער גאלוצינאציע.

און ענדליך האט ער געמאכט א זאנדערבארע ענטדעקונג:

ביי מאריט אין די האר האבען געשטעקט ווייסע רויזען.

פאלק האט זיך פערטראכט.

זאל עס מעגליך זיין, אז די ווייסע רויזען זיינען די אורזאכע ווארום ער גארט אזוי נאך איהר?

וועלכע שייכות קען דא זיין צוויישען מיין גארען און דיזער עראינערונג?

יענער אנדערער, דער אונבעקאנטער, וועלכער איז געווען בעהאלטען אין איהם — האט עס פערשטאנען א סך בעסער. פון'ם ערשטען מאל אן, וואס ער האט איהר דערזעהן, האט אין איהם געטומען טליהען א מין געשלעכטליכער אייגדרוק, און דיזעם האט שוין

אַרויסגערופֿען אין דער לופֿט דעם אַראָמאַט פֿון די רויזען, וואָס האָבען נעשטעקט ביי מאַריט אין די האָר.

אָבער וואָס פֿאַר אַ שייכות קאָן דאָ פֿאָרט זיין צווישען אַ רויזען־דופֿט און געשלעכטליכען גאַרען?

וואָס פֿאַר אַ שייכות קאָן זיין צווישען אַן אייגדרוק פֿון פֿריהע קינדער־יאָהרען און דעם דורשטיגען גאַרען פֿון אַן ערוואַקסענעם מענשען?

איך וויים ניט, כ'וויים ניט, געהרטעם פֿובליקום.

נו, און וואָס געהט וויטער?

דאָס צווייטע איז נאָך מערקווירדיגער: זייערע הענד האָבען זיך צופֿעליג — און מענליך אז ניט נאָר צופֿעליג — בעגעגנט. דיזעם האָט אין איהם ערוועקט אַ געפיהל ווי פון עטוואָס נאַקעטעם, — יא, אַקוראַט ווי אַ נאַקעטער יונגפֿרויליכער קערפֿער וואָלט זיך צוגעדריקט צו זיין ברוסט.

אך, איצט האָט אַר שוין זיכער געוואוסט פֿון וואַנען ביי איהם האָט זיך דיזער געפיהל ענטוויקעלט. צוועלף יאָהר איז אַר אלט געוועזן, וועז אַר האָט זיך געבאָדעז מיט זיין חבר'טע פֿון די זעלבע יאָהרען. אין זיין שטאָדט פֿלעגען אלע קינדער טהאָן דאָס זעלבע.

דאָס געהרטע, און זעהר מאַראַלישעם פֿובליקום דאַרף ניט שמייכלען דערביי צינישי; קיין אונאַנשטענדיגעם איז אין דעם ניט געוועזן; דאָס איז געוועזן בלויז די הערליכע רייגקייט און אונשולד פֿון יענע, וועלכע האָבען נאָך ניט געוואוסט פֿון קיין קלייגליכע פערבאָטענע פֿרוכט...

די מיידעל האָט זיך פֿלוצלונג אָנגעהויבען טרינקען, אַר האָט זיך א וואַרף געטהאָן צו איהר, איהם איז געלונגען אָנצוכאַפֿען זי פאר די האָר, און צודריקענדיג איהר צו זיך, האָט אַר זי ארויסגעשלעפט פון וואסער. דעמאָלט האָט אין איהם צום ערשטען מאָל ערוואכט דער מאן.

מיט וואונדערבאַרער צערטליכקייט האָט פאלק געטראכט וועגען יענער חבר'טע, וועלכע איז שוין איצט געווען א מוטער פון צוויי קינדער.

מערקווירדיג, אונערקלערבאר איז, וואָס נאָך זיין זעהען זיך

מיט מאריט האָט ער זיך דערמאָנט אָן אזעלכע שוין לאנג־דורכ־געלעבטע, לאנג פערגעסענע איינדריקע.

אך, ריכטיג, אָן נאָך א זאך האָט ער זיך איצט דערמאָנט — אָן א צייט, וועו ער איז נעשטאנען אויף א זעהר שוועכן צוויישען־וועג, א צייט, וועו אין זיין הארץ האָבען ליעבע און פריינדשאפט ביטער געקעמפפט צווישען זיך.

דער חתן פון זיין איצטיגער פרוי איז געווען זיין בעסטער פריינד. פאלק האָט איהם ניט געוואָלט נארען. אין ער האָט זיך שרעקליך געמאטערט, געדרעהט זיך אין דרייען פון וועהטאָג. ער איז אנטלאָפען, כדי ער זאל איהר מעהר קיינמאל ניט זעהן.

און פונקט דעמאלט האָט ער געקראָנען דעם בריף פון זיין מוטער, אין וועלכען זי האָט צום ערשטען מאל דערצעהלט וועגען דער גוטער טייערער מאריט.

מאריט! מאריט! דיזער אונבעקאנטער נאָמען האָט אויף איהם דאן געמאכט א שטארקען אינדרוק. טעג־וויז פלעגט ער טראכטען וועגען איהם. אויף זיין נשמה איז דיזער נאָמען געווען אויסגעקריצט. ווי אנגענעהמע מוזיק האָט ער געקלונגען אין זיינע אויערען, אן אונגעוועהנליכען פאָרגעפיהל האָט ער געשאפען אין זיין הארץ.

מאריט, מאריט! דיזער נאָמען האָט איהר פאלשטענדיג כאראקטעריזירט. איהם האָט עס דערמאָנט אָן א נארוועגישעם בויעלע, ווי עס בליהט אין פריהלינג, גאלד ליגט אויפ'ן קעפעלע, פונקט ווי די וואונדערבארע נארוועגישע פריהלינגס־זון וואלט זיך דארט געשפיעלט.

ער האָט קיין זאך ניט פערשטאנען. און וואָס קאָן מען דאָ איבערהויפט פערשטעהן?

שוין־זשע האָט זיך זיין ליעבע צו מאריט געקאָנט ענטוויקלען פון א פאָר אונבעדייטענדע איינדריקע? ניין, דאָס איז אונמעגליך! די אורזאכע פון אזא זאך מוז ליגען בעהאלטען א סך טיפער.

מאריט האָט געמוזט האָבען אין זיך עטוואָס, וואָס מען קע ניט בעצייכענען מיט וועהרטער — וועלכעם דערגרייכט ביז די פערבאָרגענסטע טיעפקייטען פון זיין זעעלע.

און מיט א מאל איז עס איהם קלאר געוואָרען. זיכער, אזוי איז עס טאקי: מאריט, און זיין געבורטס־פלאץ איז איינס און דאָס זעלבע. א מין בריידטקייט האָט זי אין זיך געהאַט, אויף איהר איז נעלעגען א מין שטילע טרויעריגע פערטראכטקייט.

אך, זיין לעבערליכעם געבורט־פלאץ! אירגענד וועלכער דום־קאָפּ וואָלט דאָך עס געקאָנט מאהלען אין א פּאָר שטריכען!

טו פּאר־וואָס־זשע האָט זיך זיין טיפסטער געפיהל דוקא אָב־גענאָסען אין אזעלכע פּראָסטע פּאָרמען? פּאר וואָס האָט ער אזוי געליעבט איהר שעהנעם קאָפּ מיט די ליכטיגע גרויסע האָר?

וואָס טהוט זיך עס מיט איהם?

איז עס הירקליך נעווען ליעבע?

ניין, ריכטיג, ניין! ער האָט נור זיין פרוי געליעבט, זיין וואונדערשעהנע פרוי, וועלכע איז נעווען די נשמה פון זיין נשמה, און דאָס האַרץ פון זיין האַרץ...

דאן איז עס פּשוט א געשעעכטליכער ציהענדער נאַרען.

דיזעם איז אָבער אויך זינלאָז, ווייל אזא דומער גאַרען וואָלט דאָך נעקאָנט קרינגען פּאר זיין בעפּרידיגונג טויזענדע אנדערע פרויען...

הם...

פּאלק איז דאָך אָבער א הויך־קולטורעלער און אויסגעאיידעל־טער מענש. איהם קאָן ניט בעפּרידיגען אבי וואס פּאר א סחורה. זיין נאַרען איז א שעהמעדינער, און אן איבערקליבענדער...

נו, און וויטער?

וואָס וויטער? וויטער דורשט איך נאָך מאריט, איך וויל זי זאָל מיר נעהערען, און דאָס וועט אזוי זיין, וויל אזוי איז מיין ווילען.

פאלק'ן האָט נענומען פיבערען. איהם האָט פלוצלונג בעפאלען א ווילדער אונרוהיגער בענקעז נאָך מאריט.

איצט ליגט זי אודאי אויפ'ן בעט, די הענד אין א צלם צור־נויפגעלעגט, און אפשר האלטען זיי א קליינעם בילד פון דעם ער־ליעזער, וועלכען ער האָט א מאל ביי איהר נעזעהען. צו מאכען א

פערזוך אויף א הייליגער... דאָס וואָלט געווען שרעקליך — האָט ער א טראכט געטהאָן.

עס איז אלץ איינס, ער וועט טהאָן דאָס, וואס ער ווילּ, דאָס, וואָס ער מוז טהאָן...

דיזער שרעקליכער בענקען, דיזער גארען צועסט זיין נשמה, ווי א מין ברענענדע וואונד, דאָס צושטערט זיין רוה, פיינינט זיינע נערוון, און לאָזט אים ניט ארבייטען.

ער מוז עס טהאָן, ער האָט דאַרויף פאָלשטענדינעם רעכט.

נו, צו האָב איך דען ניט רעכט, מיין געהארטעם פובליקום? עס איז דאָך ניטא אזא זאך, ווי נערעכטיגקייט אדער אונגערעכטיגקייט; דאָס זיינען דאָך נור אנשויאונגען, וואס רעגולירען די פערהעלטניסע פון שמעון'ען צו מרדכי'ן, לאָמיר זאָגען, נאָר אויב מיר ווילען דוקא נור יא רעדען וועגען דעם, צו איך האָב א רעכט אדער ניט — און רעדען וועגען דעם מוז מען, כדי צו בערוהיגען די ירושה־פאַראורטהיילע, וועלכע מען רופט געווייסען — דאָן וועל איך אָננעהמען די פאָלגענדע ארגומענטאציע:

צו אזוי אדער אזוי, רער אמת איז אבער, אז איך בין א מענש, וועלכער איז פעהיג אריינצוזאפען אין זיך דעם לעבען, און אויסנוצען איהם נישט פערגלייכענד שטארקער, און פיעלזייטיגער פון א מיידעל, וועלכע וועט נאָך אלעמען בלויז געבוירען קינדער, און האָדעוון שטוב־עופות.

מיט אזא רעדע, רבותי, וועגע איך מיך צו די פילאָסאָפען.

צו די דאָקטוירים, וויעדער, וועל איך זאָגען: איך בין א מענש, וואָס עקט זיך פשוט פון בענקען און גארען נאָך דיזער מיי־דעל... און צו די יוריסטען:

— דאָס איז רער אייניציגער אויסוועג פאר מיין נויטיגער זעלבסט־שוץ.

נו, האָב איך, הייסט עס, א פאָלשטענדיג רעכט, צו האַנדלען אזוי ווי איך ווילּ.

דערנאָך וועט קומען וועלכער ניט איז איסם און וועט זאָגען: איהר זיינט אן אונמאָראלישער מענש,

— פֿאַר וואס? — וועל איך פֿרעגען מיט'ן פֿריינדליכסטען טאָן אין דער וועלט.

— ווייל איהר האָט פֿערפֿיהרט אן אונשולדיג קינד.

— און מעהר גאָר ניט? — וועל איך פֿרעגען פֿערוואונדערט.

— טו הערט אויס. איך האָב איהר גאָר ניט פֿערפֿיהרט. זי האָט זיך מיר אליין אָבגענעבען.

צו איז אייך בעקאַנט, טשיקאַוועס, יענער אָרט אין נאַפּאָליאָנ'ס שולחן ערוך, וואו עס ווערט פֿערבאָטען צו זוכען די פּאָטערס פון אונגעוצליכע קינדער? וווייסט איהר גאָר ניט פון יענעם אויסגעצייכענטען אנעקדאָט? נו, זיינט איהר דאָך גאָר אן אונגעבילדעטער מענש: נאַפּאָליאָן איז פונקט אזוי גרויס ווי משה.

טו הערט מיט קאָפּ: די היילִיגסטע ציעל פון דער נאַטור איז צו שאפען לעבען. און צולִיעב אזא זאך איז דאָך נויטיג דער גרעסטלִיכער פֿארקעהר פון צוויי פֿערשיעדענע געשלעכטער. איך האָב געוואלט ערקלייכען דיזען ציעל, און דעריבער האָב איך מקיים געווען דעם היילִיגסטען נעבאָט, וועלכען די נאַטור האָט אויף מיר אַרויפגעלעגט.

דערנאָך וועט קומען אנאנדערער.

— צו אלדע שוואַרץ יאָהר! — וועל איך א געשריי נעבען — איך בין א י ך, איך בין עס, און דאָס אלעס.

פּאַלק איז געוואָרען אלץ מעהר אויפגערעגט. אין קאָפּ האָט נעהערשט א ווילדער כאַאָס. עס האָט שוין אָנגעהויבען טאָגען. די גאַנצע וועלט האָט זיך צונויפגענאָסען אין א כשוף'דיגען בין־השמשות־ליכט, פויגעלעך האָבען שוין געזונגען.

מאַריט איז א טייער קינד, א וואונדערבאַר קינד; אך, איהרע אויגען; ווי זיי האָבען עס נעקוסט אויף איהם, אָט מיט אונאויסדרוקבאַרע ליעבע, און אָט מיט אונרוה און אָנגסט.

ער האָט געפיהלט איהר האַנד אויף זיינע שלייפען, געהערט ווי איהר צארטע שטימע האָט געשעפּטשעט מיט ליידענשאפטלִיכען ציטערען; עריק, מיין עריק, נור מיינער... געפיהלט ווי זי זיצט אויף זיינע קניע, ווי איהרע הענד כאפּען ארום זיין האלז, און זי דריקט זיך פעסט צו זיין ברוסט.

פאלק האָט געטרונקען און איז געווארען אלץ מעהר סאנטי־מענטאל.

מיט א מאל איז ער אויפגעשפרונגען.

איך קאן דיך שוין אבער גוט, דו ליגנעריש געמיינע תאוה; דו ווילסט פערדעקען דיינע בלוט־דורשטיגע שטרעבונגען מיט א פארהאנג פון סאנטימענטאליזם. ניין, ניין! איך דאנק זעהר פאר אזא היפאקריטסטווא. וועהן איך טהו עטוואס, טהו איך עס מיט פאלשטענדיגען בעוואוסטזיין. איך ליעב טאקי נור מיין פרוי, און וועהן איך וויל, אז אויך מאריט זאל זיין מיינע, בין איך דערמיט בשום אופן ניט פאלש צו מיין ווייב; פערקעהרט, איך נעהער צו איהר נאך מעהר, ווי דאם איז ביז איצט וועהן נעווען.

דער הימעל האָט בעלויכטען דעם צימער, ווי מיט דעם אפשיין פון א גרויסער שרפה — די שיין פון לאמפ איז נעווארען אלץ טונקעלער.

פאלק האָט א קוק געטהאן אין שפיענעל.

זיין מאָגערליך פנים האָט ביי דיזען שיין געקראָגען א מין טייפעלשען אויסדרוק. זיינע אויגען האָבען געברענט, און האָבען געבליצט מיט א פיבערשען גלאנץ.

ער האָט זיך צוגעזעצט אויפ'ן דיוואן. ער האָט זיך געפיהלט שרעקליך מיעד. לעבערליך איז, ווי גלייכגילטיג ער האָט זיך פלוצ־לונג דערפיהלט צו דיזער נארישער מיידעל. אינפאך וואונדער־באר, דעם מינדעסטען וואונש צו קריגען זי האָט ער איצט ניט געפיהלט.

יא, און מארגען וועט דאם וויעדער אין גאנצען צוריקקומען. מארגען וועט אין איהם וויעדער אויפברענען דער גארען. מען דארף דאך טאקי זיין ריין משוגע צו פערבליבען אויף וויטער אין דער זעלבער אטמאספערע, וויטער בענגגנען זיך מיט איהר! ניין, מען דארף איין מאל פאר אלע מאל מאכען א סוף צו דעם. פאלק איז אויפגעשפרונגען פון ארט.

מארגען, אדער איבערמארגען וועט ער זיך צוריקקעהרען אין פאריז צו זיין פרוי.

ער האָט זיך פּאַרגעשטעלט, ווי ער זיצט שוין אין קופּע פון עקספּרעס־צוג.

אָט שרייט מען אויס קעלן! הייליגער יעזוס, נאָך פּולע צעהן שעה! אונרוה און אונגעדולד האָבען אָנגעפּילט זיין הארץ. אונעכדליך ציהט זיך עס. ער וואָלט שוין ליעבער ארויסגעשפּרונגען פון וואגאָן, און וואָלט געלאָפּען, גיכער פון אלע באַהנען אין דער וועלט וואָלט ער געלאָפּען... און איצט איז שוין בלויז דריי שעה ביז פּאריז — צוויי שעה... ער האָט געהאלטען דעם זיינער אין האַנד און געקוקט אויפֿן ווייזער. נאָך א האלבע שעה. עס האָט איהם פערכאפּט דער אָטהעם, פינסטער געווארען אין די אויגען, און אין הארץ האָט געקלאפּט ווי מיט א האמער. און אָט קומט צו לאַנגזאַם דער צוג צום וואקזאל; ווי צוויי שוועלבעלעך שוועבען זיינע אויגען צווישען המון. אָט האָט ער זי דערזעהן דאָרט, אין א געלען פּלאשטש... ער האָט איהר באלד דערקענט; זי לויפט נעבען די וואגאָנען און זוכט איהם אונרוהיג. זיי האָבען זיך בעגעגנט, אָנגעכאפּט זיך פאר די הענד... ער נעהמט זי ארום און דריקט איהר פעסט צו זיין ברוסט.

פאלק האָט זיך אויפגעכאפּט.

באלד וועט ער איהר טעלעגראפירען, אז די טעג קומט ער צופאהרען.

איהם האָט פלוצלונג בעפאלען א נערוועזער שרעק. איהם האָט זיך געדוכט, אז איהם פעהלען קרעפטען פאר אזא לאַנגע רייזע. ער האָט זיך נעזעצט, זיינע הענד האָבען מאכטלאָז אראָבגעהאנגען. איהם האָט זיך געדוכט אז פּאריז איז ערגעץ אין עק וועלט, אויף צעהנדליגע טויזענדער מיל פון דאנען.

זאַנדערבאר! ער האָט זיך אין קיין פאל ניט געקאָנט דערמאָנען אין׳ם אויסזעהן פון זיין פרוי׳ס געזיכט, אין׳ם געזיכט פון יענער מיידעל... נאָט מיינער, ווי אזוי האָט ער עס איהר אָנגערופען... ער איז געלאָפּען הין און צוריק איבער׳ן צימער און ניט געקאָנט זיך דערמאָנען אָן יענעם נאָמען. ער האָט דאָך אזוי פיעל מאל געהערט דיזע פאמיליע, אין פּאַרלאמענטאַריש רעפּאַרטען נעלעזען דיזען נאָמען...

נו, קוים א מאהל!

ער האָט מיט פערלייכטערונג אָבגעזיפצט.

מאדאם פעריע.. פעריע... פעריע... נאָר באלד איז ער ווידער געווארען זעהר אויפגערעגט; ער האָט נעפיהלט א שטארקע אונ־צופרידענהייט מיט זיך.

אך, דיעזע נארישע, אידיאָטסקע קאָמעדיע! זאָגט מען שוין יא א לינגן דאן דארף מען כאָטש האלטען קאָפּ, און נעדענקען וואָס מען האָט נערעדט.

דעם מאָהל האָט ער זיך אויסגערעדט, און מאריט וועט שוין זיין פּאַרזיכטיגער מיט איהם. און מעגליך אז ניין? יא, זיכער אזוי. זי וועט גיכער ליגען דעם קאָפּ איהרען, איידער גלויבען, אז פּאלק האָט געזאָגט א ליגן.

ניין, קיין מאָהל אין לעבען ניט! זי גלויבט, עס פערשטעהט זיך, אז פּאלק איז דעמאָלט נעווען שכור...

אין צימער איז שוין נעווען גוט ליכטיג.

איצט וועט ער זיך צולענגן. זיין קאָפּ האָט נעברענט, און די הענד זיינען נעווען היים. אך, ווען ער וואָלט איצט נעהאָט עט־וואָס קאלטעס אויפ'ן קאָפּ, איהרע הענד...

וועמעס הענד?

ער האָט זיך איראָניש צולאכט.

מאריט'ס הענד, נעווים, מאריט'ס הענד...

אין נאָרטען האָבען הויך נעזונגען פוינעלעך. ער האָט נע־עפענט דאָס פענסטער. א קאלטער שטראָם פון פרישער לופט האָט ערפרישענד געבלאָזען אויף זיין קאָפּ. אָבנעריסענע שטיקלאך וואלקען זיינען צוגאנגען נעווארען אין דער לופט — עס האָט זיך נעזוהן א ווייטע גרינע לאנקע. אין נאָרטען, וואס האָט זיך נע־צויגען פון לאנקע האָבען בוימער נעבליהט, א ברויזענדער ים פון ווייסע קווייטען האָט דאָרטען נערוישט, און אויפ'ן לאנקע האָבען זיך נעזוהן גרויסע נעדיכטע בוקעטען פון געלבע ליוטיקעס.

4.

פאלק איז אויפגעשפרונגען פון בעט, וואו ער האָט געהאט איינגעשלאָפען אין די קלײדער. די שיין פון טאָג בעזאנפטינט מיט די בוימען־בלעטער פון גאָרטען האָט בעלויכטען זיין אויס־געמאטערט געזיכט, אויף וועלכען עס איז געלעגען אן אויסדרוק פון טיפען, רוהיגען טרויער.

זיין מוטער האָט זיך איבערגעבויגען איבער אִיהם אונטער־צולייגען איהם א קישען אונטער'ן קאָפּ.

— גאָט מיינער! וואָס פאר שרעקליכע חלומות עס האָבען זיך געמאטערט.

— דו וועסט זיך אין גאנצען איבערפיהרען, קינד מיינס, אויב דו וועסט אזוי זיצען דורך די נעכט.

— ניין, מאמעניו, גראָד היינט בין איך געשלאָפען זעהר גוט. איך נויטיג זיך ניט אין פיעל שלאָפען. ס'איז דאָ מענשען, וואָס קענען שלאָפען אפילו געהענדיג. איך האָב אליין געקענט אזא בריעפענטערענער און פון דעסטוועגען האָט ער גלעבט ביז 90 יאָהר. און אָט וואָס איך וועל אייך נאָך זאָגען, טהייערע מוטער, די טעג פאָהר איך אוועק. איך מוז זיך צוריקקעהרען נאָך פאריז.

פון דיעזער נייעס איז די מוטער געוואָרען שטארק פער־צאָרנט.

טו צו וואָס איז ער נאָר געקומען, אויב אזוי? צו וואָס האָט ער געמאכט אזא לאַנגע רייזע, וועו אין צוויי־דריי טעג ארום וויל ער שוין פאָהרען צוריק? זיין פרוי קען דאָך אויך עטליכע וואָכען בלייבען דאָרט אָהן איהם אויך.

— גאָט וויים, אייב איך וועל דיך נאָך אמאל זעהן פאר מיין לעבען? — האָט זי געזאָגט טרויעריג.

— איך וואָלט זעהר געוואָלט פערבלייבען דאָרט ליינגער, איך קען אָבער ניט...

אין דער מינוט האָט אימעצער אָנגעקלאפט אין טיהר. מאריט איז אריינגעקומען און איז שטארק צומישט געוואָרען. זי האָט

נעקושט די האַנד ביי פאַלק'ס מוטער. פאַלק האָט איהר נעריבט זיין האַנד און האָט זיך דערבי קאַלט פערנייגט.

— זייט ניט בייז אויף מיר, מאַמאַ פאַלק, וואָס איך בין געקומען צו אייך מיט אזא פריהען ווייזט. מיין פאָטער האָט זעהר נויטיגע געשעפטען אין שטאָדט היינט, און... און...

מאַדם פאַלק האָט זיך אָנגעהויבען ענטשולדיגען, פאַר וואָס אין צימער איז נאָך ניט צונעקליבען; אז דיזער פויל־ענצער האָט זיך נאָר וואָס פון בעט אויפגעהויבען.

— וואָס זאָגסטו צו דעם, קינד מיינס — עריק קלייבט זיך שוין אַוועקצופאָהרען פון אונז. דו מוזט איהם בעטען ער זאָל דאָ ליינגער פערבלייבען.

מאַריט האָט אויפגעציטערט.

— ווי? איהר ווילט שוין אַוועקפאָהרען?

— יא, אונבעדינגט. מען מוז זיך נעהמען צו דער צרבייט, און דאָ קען איך קיין זאַך ניט טהאָן.

מאַריט איז געזעסען, ווי פערשטיינערט, און האָט געקוקט אויף פאַלק'ן מיט צושראָקענע אויגען.

— און דערצו האָט עס איבערהויפט קיין שום זין ניט ליינגער צו פערבלייבען דאָ. דאָס לעבען איז דאָ אזוי ענג. דער מענש דרעהט זיך דאָ אימער ווי אין א כשוף־קרייז... זייט ניט בייז אויף מיר, מוטער, איך בין פאַרט געוואוינט געוואָרען צו א בריייטען, פון קיין זאַך געצוואונגענעם ארט לעבען פון א גרויסער שטאָדט... דאָ אָבער פיהל איך זיך ווי געבונדען..

מאַריט איז געזעסען טיעף פערטראַכט... און מיט אמאָל זיך אויפגעהויבען.

— עס איז צייט צו גהן. איהר וועט דאָך נעווים קומען צו אונז זיך זעגענען?

אָבער מאַדאַם פאַלק האָט איהר ניט אָבגעלאָזען. זי האָט געגרייט דעם טיש און האָט גהייסען דערלאַנגען פריהשטיק.

פאַלק איז געזעסען נעבען מאַריט, האָט פערטראַכט געקוקט אין זיין טעלער, און בלויז צייטענווייז געוואָרפען אויף איהר אויפ־מערקזאמע בליקען.

— צו חדוש'ען זיך, ווי איהר זיינט עם אזוי עהנליך צו א מיידעל, וועלכע איך האָב געקענט אין נאַרוועגיען, אָבער נאָך מעהר ווי אונדערבאר איז, וואָס אויך אייער נאָמען איז דער זעלבער ווי איהרער.

פאלק האָט נערעדט אזוי טרוקען, עפעס ווי ער וואָלט דאָ דערצעהלט א זעהר געוועהנליכען פאקט.

— זי איז געווען זעהר אן אנגענעהמע, — האָט פאלק דערצעהלט. — איהר קאָפ איז געווען בעפוצט מיט א קרוין פון גאָלדענע האָר. עס האָט אויסגעזעהן עפעס ווי די ערשטע פריהלינגס־שטראהלען פון דער נאָרד־זון וואָלטען ארומגערינגעלט איהר קאָפ.

— אָבער וואַרום קוקט איהר היינט אזוי שלעכט אויס, און איהר זיינט עפעס אזוי טרויעריג. מיך זואונדערט ווירקליך, וואָס דאָ ביי אייך ווייסען גאָר מענשען ניט פון פרעהליך זיין. הפנים אז אייער גלויבען פערבאָט עס אייך. הפנים אז פרעהליך זיין ווערט דאָ נערעכענט פאר אן עבירה.

— ניין, ניין, מוטער, איהר דאַרפט ניט מאכען דערביי אזא ערנסטע מינע, — גלאָט עס איז געקומען צו רייד, האָב איך וועגען דעם א קלעהר געטהאָן.

וויעדער איז געוואָרען שטיל.

דערנאָך האָט מאדאם פאלק לאַנג נערעדט וועגען איהר נאָט־זעליגען מאן. טרעהרען האָבען זיך געוויזען אויף איהרע אויגען.

מאריט איז אויפגעשטאַנען.

— איצט מוז איך נעהן. אויף מיין פאָטער וועל איך ניט וואַרטען..

פאלק איז אויך אויפגעשטאַנען.

— איך וועל אייך בעגלייטען. אלץ אייגס שפאציער איך פיעל אין דער צייט.

— אויב דאָס איז אייך נישט אונאנגענעהם...

זיי זיינען לאַנג נעגאַנגען שווייגענד...

פאלק האָט אָנגערוקט זיין הוט אויפ'ן שטערען, די הענד נאכלעסיג אַרויינגעלאָזט אין די קעשענעס און האָט זיך עפעס ווי טיף פערטראכט. פון צייט צו צייט האָט מאריט געוואַרפען אויף

איהם א קוק בנגבה, נאָר ער האָט זיך געמאכט, אז ער בעמערקט קיין זאַך ניט.

— ווילט איהר ווירקליך אוועקפאָהרען? — האָט זי נעפרעגט.

פאַלק האָט א קוק געגעבען אויף איהר מיט א קאַלטען, מיערען בליק, עפעם ווי ער וואָלט נאָר ניט פערשטאַנען, וואָס זי פרעגט.

— הא! אוועקפאָהרען? יא, זיכער. וואָס בלייבט מיר דאָ צו טהאָן? מיינט ניט, אז עס איז טאקע אזא גרויסער פערגעניגען צו מוטשען זיך דאָ נעבען אייך. יא, איך וועל אוועקפאָהרען, מעגליך אז מאָרגען... איבריגענס איז דאָך אַלץ איינס ווי איך וועל טהאָן; איך וועל טהאָן ווי מיר וועט איינפאַלען אין מיינע גע־דאַנקען.

מאריט'ס אויגען האָבען זיך אָנגעפילט מיט טרעהרען.

— איהר וועט עס ניט טהאָן. אויב יא, איז אַלץ, וואָס איהר האָט צו מיר גערעדט וועגען אייער ליעבע — א לינגען. א מענש וואָס ליעבט, קען ניט טהאָן אזא זאַך.

— טו זאָגט־זשע מיר וואָס איהר ווילט פון מיר? וויל איך אייך א קוש געבען, — און איהר וויסט וואָס פאר א גליק דאָס וואָלט געווען פאר מיר, — ערלויבט איהר ניט. וויל איך רעדען מיט אייך פון דעם, וואָס איז פאר מיר וויכטיגער פאר אַלץ אין דער וועלט, ווילט איהר מיך ניט אויסהערען, טו וואָס דען ווילט איהר? וואָס?

מאריט האָט נעווויינט.

— איהר האָט דאָך געזאָגט, אז מען טאָר אייך ניט ליעבען, אז איהר קענט מיר ניט ענטפערען אויף דעם.

— האָב איך אייך דאָך ערקלעהרט, וואָרום איך האָב אזוי געזאָגט. נאָר וועז דאָס וואָלט אפילו ווירקליך אזוי געווען, זיינט איהר דען ניט אימשטאַנד צו פערשטעהן דאָס אונגעהייער גרויס גליק פון איין מאָמענט?

מאריט האָט נעקוקט אויף איהם פערוואונדערט.

— טו וואָס דאַרף איך טהאָן פאר אייך? וואָס ווילט איהר דען פון מיר?

— וואָס איך וויל? איך? וואָס איך וויל... און איך אליין וויים עס דען?

— מיך אומברענגען, אומגליקליך מאכען מיך, און דערנאָך שוועקפאָהרען...

— אומברענגען, אונגליקליך מאכען... הם... גליק — דאָס איז א מיאוסע ענגלישע ערפינדונג, ווי אבשייליך, ווי עקעלהאפט איז דאָס זאָטע, צופרידענע גליק פון יאנקלען אָדער טודרוס'ען, דאָס העכערע, אייניציג וואהרעם גליק בעשטעהט פון איין מאָמענט. און צוליעב דיעזען מאָמענט איז כדאי צו אָפּפערען אפילו מיט'ן גאַנצען לעבען. אייך גלויסט זיך דען אייער גאַנצען לעבען קייקלען זיך אין דער בלאָטע פון קליינליכקען, וואָכעדיגען גליק? הם, וואָס איך וויל פון אייך? צוויי־דריי שעה פון גליק וויל איך, און דער־נאָך — אין וועג אין וויטען! גליק איז שעהמעריג. עס שמוצט זיך גיך, און עס פערליערט דעם אינטערעס, אויב מען גיט זיך אָב מיט דעם צו־לאַנג.

— מוטשעט מיך ניט! איך וועל עס ניט אריבערטראָגען. ווילט איהר מיך וויירקליך אומברענגען?

— ניין, איך וויל דאָס כלל ניט. נאָר לאָמיר מעהר ניט רע־דען פון דעם. עס איז זעהר נאַריש אימער צו דרעהען זיך אַרום איין און דעם זעלבען געדאַנק! געגוג. מעהר וועל איך קיין איין וואָרט ניט זאָגען. איך וועל זיין גוט און לוסטיג, נאָר וויינט ניט, נאָר וויינט ניט...

פאַלק האָט געפיהלט טיעפען רחמנות.

— וויינט ניט, איך וועל זיין גוט און פרעהליך, אבי וויינט ניט.. דערצעהלען אייך עטוואָס אינטערעסאַנטעס?

— יא, זי הערט דאָך איהם שטענדיג מיט פערגעניגען.

ער האָט נעשוויגען א וויילע.

— היינט האָט זיך מיר גע'חלומ'ט א וואונדערבארער חלום. וויסט איהר, וועז מיין פאָטער האָט נאָך געלעבט, האָבען מיר גע־האָט א קליינעם מאיאַנטעק סאָמע נעבען דעם רוסישען גרענעץ אזוי, אז דער רוסישער וואָך־פונקט איז געווען אקוראט הינטער אונ־זער שפייכלער. און איינמאָל האָט מען בעמערקט, אז אימעצער

גנב'עט תבואה פון פעלד. מיין פאטער איז געווען זעהר א היציגער און א שטרייטנגער, מיך פלעגט ער שלאגען אהן רחמנות; מיך האט דיעזעס געווייס אויף איין האר ניט אויסגעבעסערט, אבער געהאסט האב איך איהם דערפאר אט ווי נור א קינדערשע הארץ קאן האסען.

מיין פאטער האט אויפגעזוכט דעם גנב און דאס גע'גנב'עטע. אלע פויערען פון הארף האט מען צונויפגערופען. דעם גנב האט מען אוועקגעשטעלט פאר מיין פאטער.

— דו האסט עס גע'גנב'עט?

— איך! — האט יענער געענטפערט מיט עזות.

— וואס ווילסטו בעסער, זיצען אין טיורמע, אדער קריגען דרייסיג שמיץ?

ניט ענטפערענדיג קיין ווארט, האט זיך דער גנב געלענט אויף דער ערד, און די עקזעקוציע האט זיך אנגעפאנגען.

— שלאג ווי עס דארף צו זיין, אז ניט וועסטו אליין אויף אריינקריגען — האט מיין פאטער פערזאגט דעם קוטשער.

און דער קוטשער האט געהאקט מיט וויפיעל כח ער האט געהאט מיט א שטארקען רימענעם קנוט.

— איצט שלאג דו! — האט מיין פאטער בעפוילען דעם משוגענעם פאסטוכעל, וועמעס נארישער פנים איז דערביי צושוואר־מען גענוארען אין א בריטען שמייכעל.

שווער, זעהר שווער האט זיך די בייטש ארבעגעלאזען אויפ'ן פויער... אבער, נאט מיינער, וואס ציטערט איהר אזוי? נאכ'ן ערש־טען שמיץ איז דער פויער אויפגעשפרונגען מיט פערשטשימעטע צייהן, באלד אבער האט ער זיך צוריק געלייגט.

די גוים, וואס זיינען געשטאנען ארום, האבען הויך געלאכט. „דער פאסטוכעל ארבייט געזונט". יא, ער האט טאקע געהאט א היבש ביסעל כח.

נאך א קלאפ, און נאך, און נאך...

איך בין געווען אויסער זיך, צוקוקענדיג דיזען שרעקליכען בילד פון א לאך, וואו איך האב מיך בעהאלטען, בין איך שיער משוגע געווארען פון יסורים. איך האב מיט מיינע נעגעל די ערד געגראבען און פערשטאפט מיט איהר מיינע אויערען, כדי ניט צו

הערזן די געשרייען. יא, קינדער זיינען דאָך אזוינע גרויסע בעל־רחמנות'ניקעס. ענדליך האָט עס גענומען א סוף. דער פֿויער האָט זיך אויפגעהויבען, נאָר באלד איז ער צוריקגעפאלען, ער האָט ניט געקאָנט שטעהן אויף די פיס. און דיעזע בהמות אין מענש־ליכען געשטאלט זיינען געשטאנען ארום איהם און האָבען געקוואלען..

ער איז אָבער געווען א מענש מיט א שטארקען ווילען. מיט די לעצטע קרעפטען האָט ער זיך נאָך אמאל אויפגעהויבען, און האָט זיך מיט צרות אוועקגעשלעפט פון הויף.

א צופֿרידענער איז מיין פאָטער אווען אהיים צום פריהשטיק. כ'געדענק ער האָט דעמאָלט געגעסען פיעל און געשמאק. מיר האָט זיך דעמאָלט אזוי געוואָלט ארויפֿוואַרפען זיך אויף איהם ווי א ווילדע קאַץ, און צורייסען איהם אויף שטיקער. נאָר געווים, איך האָב עס ניט געטהאָן. און אין דער זעלבער נאכט האָט אונזער הויז געברענט פון אלע פיער עקען. איך בין אראָפּגעשפרונגען פון בעט און האָב זיך אזוי געפרעהט ווי נאָך קיינמאל ניט אין מיין לעבען. איצט איז מיין פאָטער בעשטאָפט געווארען. די טויערען פון די שטאלען זיינען געווען בריים אָפען, דאָס פיה האָט מען צוטריבען...

נאָר אָט איז מיין מוטער אריינגענאנגען אין צימער, און איך האָב זיך אויפגעכאפט.

מאריט איז געזעסען א פערציטערטע.

— האָט דיעזעס ווירקליך פאסירט, אָדער איז עס בלויז גע־וועז א חלום?

— אך, דאָס איז דאָך ניט וויכטיג. אינטערעסאנט איז דאָ בלויז די ארבייט פון אונזער שלאָפענדען בעוואוסטזיין. דער ווירק־ליכער בעוואוסטזיין האָט ארויסגערופען מיט אויסערגעוועהנליכע שנעלקייט יענע נאנצע עראינערונג פונקט דאן, ווען מיין מוטער האָט געעפענט די טהיר. און קיין וואונדערבארעס איז אין דעם ניטא. דער בעריהמטער שרייבער איפאליט דערצעהלט וועגען איינעם, אז לינענדיג א נע'הלש'טער ניט מעהר ווי צוויי סעקונדען, האָט ער אין דיזער צייט דורכגעלעבט איינדריקע פאר פופציג יאָהר.

ניין, מאריט האָט דיעזעס ניט געקענט פערשטעהן.

— עס איז גאָר ניט נויטיג איהר זאָלט עס יא פערשטעהן, איך אליין פערשטעה דאָך אויך ניט... צו דער ערשטער עראינערונג האָבען זיך צוגעטשעפעט נאָך אנדערע איינרריקע, וואָס האָבען געהאט א שייכות דערצו, און אלעס צוזאמען האָט זיך צונויפגעפלאָכטען אין איין חלום.

מאריט'ן האָט דיעזע ערקלעהרונג ניט בעפרידינט. פאלק מוז עס איהר בעסער ערקלעהרען.

— ניין, מאריט, איהר וועט דאָך פון דעם קלינער ניט ווערען. איהר מוזט נאָר אנערקענען, אז די נשמה איז ווירקליך עטוואָס גאָר, גאָר אנדערעס פון דעם, וואָס נראָבע מענשען שטעלען זיך פאָר. הערט ווייטער.

דאָס, למשל, וואָס אין מיין חלום האָט דעם פויער'ס קערפער זיך געקאָרטשעט און אונטערגעשפרונגען, נעהמט זיך וואָהרשיינליך פון אן איינדרוק, וועלכען איך האָב געקראָגען נאָר אויף א נאנץ אנדער נעביעט. אייך איז דאָך אודאי בעקאנט, אז איך האָב זיך אמאל אבגענעבען מיט נאטור־וויסענשאפט? אין לאבאראטאריע פון פיזיאלאגיע האָב איך צושניטען זעהר פיעל זשאבעס און קראָליקעס. איך האָב עס געמוזט טהאָן, איך פלעג זיי אבער פריהער גוט איינשלעפערען. נור איין מאל האָב איך מיט שפילקעס צונעשפילעט צו א ברעטעל ניט קיין איינגעשלעפערטע זשאבע און האָב איהר אויפגעשניטען דעם בויך און דאָס הארץ. די זשאבע האָט זיך אזוי שטארק געקאָרטשעט און נעשפרונגען, אז זי האָט אוש דערלאנגט ביז די קעפלעך פון די שפילקעס. דערנאָך האָב איך אויסגעשניטען איהר הארץ...

— וואָס, איהר ווילט מעהר ניט הערען? גוט, מיר וועלען רעדען פון עטוואָס אנדערש.

אויב איך בין גרויזאם? אין קיין פאל ניט. עס וואָלט אבער געווען נאריש צו פערגלייכען מיינע געפיהלען צו די געפיהלען פון יענע נראָבע פויערען, וואָס האָבען געלאָבט צוקוקענדיג ווי מען שלאָגט איינעם פון זייערע ברידער...

זיי זיינען געגאנגען א שטיקעל צייט שווייגענד. זיי זיינען אריין אין א קליין וועלדעל, וואָס איז געלעגען צואוואָרפען נעבען

ברעג טייך. דער טאָג איז געווען א זעהר הייסער. די גליהענדיגע מיטאָג־זוהן האָט געברענט איבער'ן וואַלד, וואָס איז געלעגען צוּ־וואַרפען בײַם צווייטען ברעג טייך. אזוי מיעד און רוהיג איז געלעגען דער טייך. א מין דריקענדע שטילקייט איז געווען צוגאָסען איבער די אַרומיגע פעלדער און לאָנקעס.

— זאָלען מיר אפשר אָפּרוהען אביסעל? שרעקט אייך ניט, איך האָב כּלל ניט בדעה צו זיין פּרעך אָדער איינצוועסען זיך, — אָה, ניין, ניין... איך וועל מיך זעצען פאַסענד וויט פון אייך. ער האָט זיך א וואַרף געטהאָן אויפ'ן גראָז. מאַריט האָט זיך געזעצט אויף אַוועלכע דריי שפּאָן פון איהם, אויף א שטיין, און האָט מעכאַניש געשפּיעלט מיט'ן שירם.

ער האָט זיך פּלוצלונג אויפגעזעצט.

— צו וואָס, אייגענטלעך, געהט איהר אין קירכע? שוין־זשע האָט איהר ניט געגוג שטאָלץ אין זיך ניט דאָרט צו געהן וואוהין דער גראָבער המון געהט, וואו עס הערשט אזוי מעכטיג א שרעקליכער ריח פון שוויין און פון וועניג־איבערגעקאָכטען שפּייז?...

מאַריט האָט זיך מיט אמאָל דערמאָהנט ווי אזוי זי איז איין מאָל געפאָלען חלשות אין קירכע איבער יענער שטיקענדער לופט, ווי אזוי מען האָט זי אַריינגעטראָגען אין בייַ־שטיבעל פון דער קירכע, מען האָט צושפּילעט איהר קלייד. יא, עס איז מיאוס! נאָר זי האָט געשוויגען.

— שוין־זשע פערשטעהט איהר נישט ווי עס ערנידעריגט דעם מענשען, וועז ער גיסט זיך צונויף מיט'ן ערב־רב?

— ניין, דאָס ווייל איך ניט פערשטעהן; און איך וועל עס קיינמאָל ניט פערשטעהן. דער גלויבען — דאָס איז מיין אייגענער רעטונגס־ווינקעל.

יא?... — האָט פאַלק דורכגעזויגען. נו, גוט, גוט...

פאַלק האָט איצט אויסגעזעהען זעהר מיעד. ער האָט זיך וויעדער אויסגעצויגען אויפ'ן גראָז און האָט האַלב פערמאַכט די אויגען.

אויף זיין געזיכט האָט אָפּגעשפּאָנען די שיין פון נרינע בלע־

טער, וואָס האָט איהם געגעבען אַן אויסרוק פון דורכגעלעבטע טיעפע שמערצען.

מאריט האָט נעקוקט אויף איהם.

דאָס איז אַ געפעהרליכער מענש... זי האָט בשום אופן ניט געקענט פערטרייבען דעם געדאַנק פון דער קירכע אָנגעפילט מיט'ן ריח פון שוויין, און נאָך אַנדערע פערשיעדענע ריחות פונ'ם מענש־ליכען קערפער... און דערצו נאָך יענע מעכאַנישע, לאַנגווייליגע צערעמאָניעס, די איינטאָניגע, איינשלעפערענדע תפילות... אַך, זי טאָר מעהר ניט טראַכטען וועגען דעם... הייליגער פאָטער, וואָס נאָך וויל ער טהאָן מיט איהר?

אויף פאַלק'ס געזיכט איז נאָך שארפער געוואָרען דער אויס־רוק פון שמערץ. ער איז געווען זעהר בלאַס, און אַרום זיין מויל האָבען זיך געזעהען טיעפע פאַלדען.

און איהר האָט זיך איצט געוואָלט אַ וואַרף טהאָן צו איהם אויפ'ן ברוסט, אין מיט אַ צערטליכער האַנד אויסגלייכען זיינע קנייטשען.

אַך, ווי שטאַרק זי וואָלט געוואָלט זעהן איהם גליקליך! ווי שטאַרק זי וואָלט געוואָלט געבען איהם כאָטש אַ ביסעלע גליק.

אין איהרע אויגען האָבען טרעהרען געפינקעלט.

— פאַלק!... — זי האָט איהם געוואָלט עטוואָס זאָגען און האָט ניט געקענט.

פאַלק איז אויפגעשפרונגען שטאַרק פערוואונדערט. און זי האָט צומישט געקוקט אַראָפּ, באַדעקנדיג זיך מיט די טרעהרען; איינע נאָך דער אַנדערער האָבען זיי זיך געקייקעלט איבער איהרע באַקען.

פאַלק האָט זיך צוגערוקט צו איהר.

זי האָט געוואָלט אויפשטעהן.

— דאָך, שרעקט אייך ניט אזוי פאַר מיר, אין גאָטעס ווילען! איך פאַדער דאָך בין אייך קיין זאָך ניט. און וועז איך וואָלט איבערהויפט עטוואָס געוואָלט פון אייך, וואָלט עס אויך געווען מיט'ן תנאי, אז עס זאָל געגעבען ווערען נערן, מיט'ן גוטען ווילען. ניין, ניין, איך האָב אפילו ניט געמיינט צוצוריהרען זיך צו אייך.

איהר קענט זיין גאַנץ רוהיג. פּאַלק האָט מיט אַנשטרענגונג געקוקט אין טיף אַריין, און אויף דער ברענדער מיטאַג־זון, ווי זי איז געשטאַנען איבער'ן וואַלד.

מאַריט האָט וויעדער געוואָלט פערפיהרען א געשפּרעך.

— וואָס זיינט איהר געווען אזוי בייז נעכטען?

— איך? בייז?

פּאַלק האָט א גענעץ געטהאָן.

— בייז? ס'הויבט זיך גאָר ניט אָן, כ'בין נאָר געווען עטוואָס אויפגערעגט. איך ליעב אייך און וואָלט געוואָלט, אז מיין אַרט לעבען זאָל זיין אויך אייערער, מיינע געדאַנקען — אייערע. איהר אָבער ליעבט גאָר און אַכטעט פונקט דאָס, וואָס איך האָלט פאַר נאַריש און נישטיג. איך קען קיין איין וואָרט ניט רעדען צו אייך פון זאַכען, איבער וועלכע איך וואָלט זעהר געוואָלט מיט אייך רעדען. איך, א פּרייער מענש, קען ניט צוזעהן רוהיג, ווי די פּרוי, וועלכע איך ליעב אזוי שטאַרק, איז א שקלאַפין צו געזעצע און רעגלען, וועלכע זיינען געשאַפען צו דערשטיקען און פערצוימען די בלוט־דורשטיגע ליידענשאַפטען פון'ס המון...

און איבער אזעלכע זאַכען פערליער איך אייך, — האָט פּאַלק וויעדער גערעדט מיט אויפרעגונג. — אייער געשטאַלט וועט אָב־גערייבען אין מיין מאַרך און אין מיין האַרץ. איהר טהיילט נדבות, און איך קען פּאַראוים זאָגען, אז איהר טהוט עס דערפאַר, וויל אין אייערע קירכען־געזעצען שטעהט געשריבען: זייט גוטהערציג, כדי איהר זאָלט אַריין אין הימעל, — און וועז איהר בעזוכט א קראַנקען, טהוט איהר עס מיט'ן געדאַנק, אז איהר וועט קריגען א גרויסען שכר דערפאַר. פּאַר אַלע אייערע מצוות זאָגט מען אייך צו צו בעצאָהלען כפלים, און פּאַר אַלעס וואָס איהר טהוט ער־וואַרטעט איהר, מען זאָל אייך בעלוינען. און איהר זייט אַלע דעריבער ניט מעהר ווי פּראַצענטניקעס. שעהמט זיך! שעהמט זיך! אפילו בלויז פּאַר אָפּדאַוונען פּאַדערט איהר מען זאָל אייך צו אזא אָדער אַנאַנדער צייט מוחל זיין אייערע זינד... חא, חא, חא.

אין פּאַלק'ס געלעכטער האָט זיך געהערט טיעפע פּעראַכטונג.

מאַריט איז בלאַס געוואָרען.

— אט פּרואווט טהוט עטוואָס ניט דערפּאר, ווייל אייער קירבע פערשפּרעכט אייך לוין, נאָר ווייל אייער האַרץ הייסט עס אייך טהאָן. טהוט עטוואָס אָהן בעצאָהלט קריגען, אָהן פּראָצעס־טען. שפּאָנט אריבער איבער די פּאָרגעשריבענע געזעצע, פער־ווארפט דעם שענדליכען האַנדעל מיט דער טוגענד, קעהרט זיך אָפּ פון דיעזע פּראָצענט־געשעפּטען. זייט נאָטירליך, זייט נאָר דאָס, וואָס איהר זיינט: די וואונדערשהענע, גוטע מאַריט... חע... איהר זאָגט, אז איהר ליעבט מיך, נאָך איז נענוג איין נאַרישע פּאַרמולע וועגען „אונריינע ווינשיז" — אזוי רופט דאָך די קירבע אָן דעם שעהנסטען און טיעפּסטען פון אלע אינסטינק־טען — יא, איין פּאָרמולע אזעלכע איז נענוג צו פערשטיקען אין אייך די שטאַרקסטע און איידעלסטע געפיהלען, צו דערשטיקען די שטימע פון אייער האַרץ, אויסצולעשען דעם פייער, וואָס ברענט אין אייך. און דערנאָך וועט איהר נאָך צעהן מאל אבדאַווענען, אז די הייליגע מאריע זאל ארויסרייסען אייער נשמה פון דעם שטן'ס נעגעל. און דאָס רופט איהר ליעבע? דאָס איז ליעבע? א ליעבע וואָס קען פערשטיקט ווערען פון א פּאָרמולע, פון א געבאָט, פון מורא פאר'ן לעבערליכען, נאַרישען גיהנם? — חא, חא, חא...

פּאלק האָט געלאכט אלץ מיט מעהר פעראכטונג.

מאריט איז נעזעסען און האָט אין גאנצען נעציטערט.

— נו, טו ענטפערט זשע! איז דאָס ליעבע? זאָגט מיר וועניגסטענס, וואָס ביי אייך הייסט ליעבע?

מאריט האָט געשוויגען.

— נו, טו ענטפער שוין. איך וויל דיך ניט מאטערען. איך ליעב דיך. איך וואר משוגע פון בענקען נאָך דיר. און איך וויים אז דו ליעבסט מיך, כ'וויים...

ער האָט זיך צוגעררייקט צו איהר, און האָט איהר אַרומגע־נומען ביים טאלייע.

— ניין, ווי גאָט איז אייך ליעב, ניין! וואָס טהוסטו, ערייק? ערייק! מוטשע מיך ניט אזוי שרעקליך...

— אך, איך ענטשולדיג מיך! איך ענטשולדיג מיך זעהר!...

צו וועלכען טייפעל האָב איך זיך אָנגעהויבען אזוי אָפט צו פערגעסען! נו, איבריגענס איז דאָס גאָר ניט אזוי וויכטיג. דאָס וועט זיך מעהר קיינמאָל ניטווידערהאָלען... מיר וועלען איצט גענן? הא? מיר דאכט עס איז שוין מיטאָג־צייט...

פאלק האָט אומישנע א גענץ געטהאָן.

מאריט איז געגאנגען נעבען איהם אזוי אויסגעמוטשעט, אזוי געפיניגט פון שרעקליכען שמערץ.

— נו, א גוטען טאָג.

פאלק האָט איהר געגעבען די האנד. זיי זיינען צוגעגאנגען צום טהירעל פון גאָרטען.

מאריט האָט אויפגעציטערט.

ער וועט ניט אוועקפאָהרען, ניט אוועקפאָהרען! — האָט איהר הארץ געשריען. — אך, זאל ער ניט אוועקפאָהרען!

זי האָט איהם מיט אויפרעגונג אָנגעכאפט פאר'ן האנד.

— איהר וועט דאָך נ י ט אוועקפאָהרען! ניין? טהוט וואָס איהר ווילט, נאָר ניט אוועקפאָהרען, ניט אוועקפאָהרען...

איהרע ליפען האָבען געציטערט. איהר נאנצער קערפער האָט געפלאטערט.

— פאָהרט ניט אוועק, פאָהרט ניט! איך וועל דא אונטער־געהן אָהן אייך...

זי האָט זיך הויך צוואוויינט.

פאלק האָט אויף איהר א קוק געטהאָן קאלט און ברוגז.

— איך ווייס ניט אויף זיכער. דאָס וועגדט זיך אָן פער־שיעדענע אומשטענדען. יעדענפאלס וועל איך זיך נאָך זעהן מיט אייך ביז'ן פאָהרען.

ער האָט זיך קאלט נעזוגענט און איז אוועק.

5.

עס איז געווען נאכט. אין גאס האָט נעבושעוועט א שטורם. פון צייט־צו־צייט האָט דער ווינט געוואָרפען שטראָמען רעגען אויף די פענסטער, וועלכע האָבען מיט א ליארם צוגאָסען איבער די שויבען.

האלב אויסגעטהאן איז מאריט געוועסען אויף איהר בעט. זי איז ניט געווען אין שטאנד אראבצוגעהמען פון זיך די קלייד־ער.

און צו וואס? זי האט געוואוסט, אז די נאכט וועט זיין פונקט אזעלבע ווי די פריהערידע. זי וועט זיך לעגען; באלד וועט דאס בעט אנפאנגען טאנצען צוזאמען מיט איהר, זי וועט זיך צוריק זעצען, וועט צורעכט מאכען די קישענס, וועט זיך צושפארען צום וואנד, און וועט זיצען, אנשטרענגענדיג די אויגען אין דער גע־דיכטער פינסטערניש פון צימער. דערנאך וועט זי אויפשטעהן, וועט צושפארען איהר הייסען שטערען צום קאלטען שויב פון פענסטער, און וועט אזוי שטעהן די גאנצע נאכט.

— „נו איצט איז אלעס פערפאלען. אלעס אומזיסט. אלץ מיט גרעסערען ליידען האט זי אהן אויפהער געמורמעלט דיזע ווערטער. דאס קליין, רויט פייערל, וואס האט געטאנצט פאר'ן בילד פון דער הייליגער מוטער, האט מיט זיין געהיימניספול־בייזען שיין בעלויכטען כמעט א האלבען צימער. דאס לעמפעל איז מיט אמאל אומגעפאלען, עס האט אויפגעפלאקערט דער בוימעל אין דעם און איבער'ן צימער האט זיך פערשפרייט א שרעקליכער טשאד.

„די קירכע דורכגעזאפט מיט'ן ריח פון שוויים און פון אנ־דערע שטיקענדע ריחות", זיינען פאלק'ס ווערטער ווי בליצען דורכגעלאפען אין איהרע געדאנקען.

זי האט אויסגעלאשען דעם ברענענדען בוימעל. א שרעק־ליכע נאכט.

אהן אן אייניגען געדאנק אין קאפ האט זי אנגעשטרענגט איהר בליק אין דער שטומער פוסטקייט פון דער שוואַרצער, שטו־רעמדיגער נאכט.

גאט בארמהערציגער, טו וואס פארט האט ער געפארערט פון איהר, וואס'ט'ער געוואלט?

א שטראם הייסע בלוט איז איהר אריין אין געזיכט אריין.

זי האט געהאט א פארגעפיהל פון עטוואס אונפערמיידליכעס, אבער זי האט קיין זאך ניט פערשטאנען. און שלוצלונג האט זי דער־פיהלט זיינע ציטערענדע דורשטענדע ליפען צוגעפרעסט צו איהרע.

ווי א ברענענדע שלאַנג פון ווילדער ליידענשאפט וואָלט זיך אַרומ־געוויקעלט אַרום איהר קערפּער. פון קיין זאַך האָט זי ניט געקלערט. בלויז געציטערט אין גאַנצען פון ניט בעפרידיגטען לייַדענשאפט־ליכען גאַרען. זי האָט צוגעפּרעסט ביידע הענד צו איהרע קניע און איז געזעסען, עפּעס אַזוי צונויפגעקאַרטשעט אין גאַנצען; א ברענ־ענדע, א גליהענדע האָט זי זיך צוגעהערט צו יענעם אונבעקאַנטען ציטער, וואָס האָט איצט אָנגעפילט איהר האַרץ מיט פערגעניגען און פּורכט.

וואָס קען עס זיין? דיזעס האָט זיך אַזוי אָפּט ווידערהאָלט, און זי האָט זיך אַזוי געשראָקען פאַר דיזען געפיהל. אַך, מיט וואָס פאַר אַן אונבעשרענקטען, ווילדען גליק, זי וואָלט זיך איהם גע־וואָרפען אויפֿ'ן האַלז, מיט איהר גאַנצער גליהענדער לייַדענשאפט וואָלט זי עס געטראָגן, — און זי וואָלט אַזוי געוואָלט איהם קושען, קושען... און ווידער האָט איהר היים בלוט צוגעפלאָסען, דער קאָפּ האָט געברענט, און אַלץ האָט זיך צונויפגענאָסען אין איין ווילדען קעסעל־שטראָם.

דאָס איז א זינד!

א זינד! א זינד!

זי איז אויפגעשפרונגען, ציטערענדיג ווי אין פיבער, און מיט פלאַטערענדע הענד האָט זי געגומען זוכען שוועבעלעך. ניט געפּר־נען. האָט זי זיך אין דער פינסטער א וואַרף געטהאָן אויף די קניע פאַר'ן געטליכען בילד.

זי האָט זיך געוואָלט פערטיעפען אין א תפלה. אונמענליך. א בערציטערטע איז זי ווידער אויפגעשפרונגען.

זי האָט קלאָר געהערט זיינע שפאָטישע ווערטער: „נאַריש־ע פאַרמולען!"

נייַן! אין איהר זעלבסט האָט עטוואָס געמוזט אָבלאַכען; פאַלק, פאַלק...

„אַלצדינג טהוט איהר פאַר געצאָהלט, וועלכעס איהר האָפּט צו קריגען מיט פּראָצענט אויפ'ן הימעל!"

—א, גאָט מיינער, גאָט מיינער! האָט זי זיך צוואוויינט.

און פלוצלונג האָט זיך איהר אויסגעדרוכט, אז עס איז דאָ עט־

וואָס, וועלכעס לאָזט איהר ניט מתפלל זיין ; האָט זי זיך נאָך מיט מעהר היץ א וואָרף געטהאָן אויף די קניע, זובענדיג וועהרטער ; צוזאמען מיט א פערבלוטיגטען שטיק הארץ האָט זיך איהר געוואָלט ארויסרייסען פון איהר ברוסט הייסע געבעט־וועהרטער.

אָבער קיין אייניצינעם וואָרט האָט זי ניט געפונען. די הייליגע מוטער האָט איהר פערלאָזען.

א זינד ! א זינד ! — האָט געשומעט, געקלאָפט, און געשטורעמט אין איהר אויסגעמוטשעטען מארך.

פאַר וואָס שטראָפט איהר גאָט אזוי ? פאַר וואָס ? פאַר וואָס ?

יערעס וואָרט, וואָס פאלק האָט איהר געזאָגט, האָט איצט אזוי בולט אויפגעלעבט אין איהר מארך.

האָפנונגסלאָזער צווייפעל האָט פערשלונגען איהרע לעצטע קרעפטען.

און ער האָט געזאָגט, אז איך ליעב איהם ניט ! אז געזעצע און געבאָטען זיינען ביי מיר שטארקער פון מיין ליעבע צו איהם. א, ניין ! ניין ! טויזענד מאל ניין ! מארגען, מארגען וועט ער זעהן ווי שטארק איך ליעב איהם ! אלײן וועל איך זיך איהם אויפ'ן האלז וואַרפען ! איך ווי איהם ליעבען, און וועל איהם ליעבען. מעג מיך דערפאַר גאָט אריינשלײדערען אין סאמע טיפענעש פון גהינום, וועל איך איהם פאָרט ליעבען. זי איז אויפגעשפרונגען און האָט זיך צוגעשפאָרט צום פענסטער.

זי האָט געפרואווט קלערען.

און אין נאָרטען האָט געבושעוועט דער ווינד, ברעכענדיג צוויי־גען און שטעקלעך פון בוימער.

וויערער האָט זי געפיהלט, ווי זיינע הענד נעהמען ארום איהר האלז, — זי האָט זיך ניט געווועהרט, אין נאָנצען אבגעגעבען זיך דיזען אונגעוועהנליכען גליק.

זי האָט אריינגעצויגען אין זיך דיזען גיפטיגען גענוס, הענגעדיג מאכטלאָז אין זיינע ארעמס...

ניין ! ניין ! ניין !

געזונען, ענדליך, די שוועבעלעך.

אָננעצונדען א ליכט. א ציטערענדע שיין איז געפאלען אויפֿן וויזאנטיעשען בילד פון דער הייליגער מוטער.

מאריט האָט זיך שטאַרק דערשראָקען, ניט געקאָנט ריהרען זיך פון אָרט.

זי האָט געקוסט אויפֿן בילד אלץ מיט וואַקסענדען שרעק. אין איהר צוהיצטער פאנטאזיע האָט זיך איהר פאַרגעשטעלט, אז דאָס געזיכט פון דער הייליגער יונג־פרוי איז אויסגעקרימט מיט ניפּטינען געלעכטער, דערנאָך מיט גרויזאמען שמערץ, און צולעצט איז עס פערקיהלט געוואָרען אין א טרוקענעם שטרענגען אויסדרוק.

זי האָט געוואָלט א וואַרף טהאָן זיך אויף דער ערד און ניט געקאָנט. ווי איינגעראָבען איז זי געשטאַנען. שרעק האָט איהר האַרץ פערפרעסט, דעם אָטהעם אין איהר ברוסט פערהאלטען.

נור אָט זיינען די ליפּען פון דער הייליגער יונגפרוי בעלויכטען געוואָרען פון א גוטען זאנפטען שמייכעל.

אונטער'ן בעט האָט עטוואָס א סקריפּע געטהאָן.

מיט שרעק איז זי אָפּגעשפרונגען. זי האָט ניט געוואגט דעם אָטהעם ארויסצולאָזען.

אך, נארישקייט! דאָס האָבען די לאָדען פון פענסטער נע־סקריפּעט.

זי האָט געוואָלט לויפען, לויפען. דאָס גאנצע הויז איז פול גייסטער. א פלאטערענדע האָט זי זיך צוגעהערט צו דיזער אונ־בעשרענקטער שטילקייט.

שטי—יל.

גאָט, ווי שרעקליך דאָס אלעס איז! לויפען, אך, לויפען, — צו איהם, צו איהם... ניין!...

זיי מתפלל! בעט! — האָט עטוואָס געשריגען אין איהר.

ניין! זי קאָן מעהר ניט גאָט בעטען. עטוואָס האָט איהר נע־צוואונגען ארָאבצולאָזען די הענד, וואָס זיינען געווען צונויפּגעלעגט פאר א תפלה, דער נעראנק וועגען דער קירכע, דורכגעזאפט מיט שוויים און נאָך אזעלכע ריחות, האָט איהר געהויבען פון איהרע קניע.

אך, ווי אונגליקליך זי איז געווען! און ער האָט עס זי גע־

בראכט דערצו — ניין ! ניין ! ניט ער. ער אליין איז דאך ניט וועניגער אונגליקליך און אויסגעמוטשעט. טו וואס טהוט מען, וואס טהוט מען ? אלע האבען זי פערלאזען.

זי האט זיך א וואַרף געטהאן אויפ'ן בעט און זיך איינגעגראבען מיט'ן געזיכט אין די קישענס. הויכע שלוכצען האבען איהר געשטיקט.

דערנאך האט זי זיך בערוהיגט.

ער איז דאך אזא גוטער. הייס, איבערצייגענד וועט זי איהם בעטען, אז ער זאל פון איהר קיין זאך ניט פאדערען. וועט ער זאל נאר וועלען בלייבען מיט איהר און רעדען צו איהר אזוי, ווי נור ער אליין קאן רעדען. ניין, ער וועט אוועקפאהרען, נאך מארגען וועט ער אוועקפאהרען !

זי איז אומגעלאפען הין און צוריק איבער'ן צימער.

און אפשר איז ער שוין איצט אוועקגעפאהרען ? ! זי איז צוגעפאלען צו דער ערד און ווידער האט זיך אין איהר ברוסט אויפגעהויבען א שטורם פון שלוכצען.

ניין, ניין, דאס איז אונמעגליך — ער איז אזא גוטער, ער וועט ניט אוועקפאהרען פון מיר.

— עריק, עריק ! — האט זי געווויינט — איך בין דיינע, איך וועל אלץ טהאן, נור בלייב מיט מיר.

זי האט זיך צוגעהערט צו איהר אייגענעם שלוכצען.

נור איהר אונרוהיגקייט איז אלץ גרוואקסען, גרברויזט. זי איז ניט געווען אין שטאנד אריבערצוטראגען לענגער דיזען פיין... א, נאט, דיזע עקעלהאפטע שרעקליכע שאטענס, דיזע העלישע מיאוסקייטען אויף די וועגה, דיזער שטרענגער אונבע'רחמנות'דיגער פנים פון דער הייליגער מוטער !

לויפען !. לויפען !

אין פיבערהאפטער אייליגניש האט זי זיך אנגעטהאן און ארויסגעלאפען אין פארק. דער קאלטער ווינד האט איהר עטוואס ערפרישט. און אין איהר הארץ האט פלוצלונג גענומען הערשען אזא שטילקייט און אזא רוהיגקייט. זי האט שוין איצט פון קיין זאך ניט גרקלערט.

זי איז געגאנגען איבער דער לאַנגער טאָפּאָלען אלעע, די קעלט האָט אלץ מעהר זי דורכגענומען און דער רעגען האָט דורכגעווייקט איהרע קלייִדער ביז'ן לעצטען פּאָדים.

זי איז צוריק אין צימער אריינגעגאנגען, האָט זיך אויסגעטהאָן און גאלייגט זיך אין בעט, אזוי צוברָאכען, אזוי מיעה.

זי האָט שוין אָנגעהויבען דרעמלען, און מיט א מאָל — אָט זעהט זי פּאלק'ס געזיכט, ער קוקט אויף איהר שפּאָטיש, ער לאכט טייפליש; מיט די אויגען פון א וואמפּיר האָט ער זיך איינגעצויגען אין איהר נשמה און האָט דערגרייכט ביז'ן סאמע גרונט איהרען.

זי האָט געקוקט אויף איהם מיט שרעק. אין דעם מאָמענט האָט זיך איהר געוואלט פערשווינדען דורך דער ערד. אן אונער־טרעגליכע משא האָט געפּרעסט איהר האַרץ.

צונויפזאמלענדיג די לעצטע קרעפטען, איז זי אויפגעשפּרונגען. פּאלק'ס געזיכט איז פערשוואונדען, און נאָר א מין העלישער נעלעכטער האָט געקלונגען אין דער שטילקייט פון נאכט.

שוואר אָטהעמענדיג האָט זי זיך צוגעזעצט אויפ'ן בעט.

צו זיך זעלבסט האָט זי זיך צוגעהערט. זי האָט אין זיך גע־שפּירט „עטוואָס", וועלכעם האָט זיך גאריסען רעדען, פערהיטען עטוואָס.

און דיזער געפיהל האָט זיך געהויבען אלץ העכער: אָט איצט, איצט וויזט זי דערגעהן די שרעקליכע געהיימנים. זי וועט אריין־קוקען אין דער פערבאָרגענסטער טיפעניש פון פאלק'ס נשמה. אלס אזעלכען ווי איצט האָט זי איהם נאָך קיינמאל ניט גענזהן.

אין איהר מאַרך איז אלעס געוואָרען קלאָהרער. מיט גרויס אונרוהיגקייט האָט זי זיך צוגעהערט צו איהר טיעף פערבאָרגענעם צוויספּעל — וואָס, אויב אלץ וואָס ער זאָגט, איז ליגען, ליגען?

ער? ניין! קיינמאל ניט! ער לייגט ניט! טו וואָס דען, וואָס דען איז עס?

זי האָט געפיהלט, אז איהרע כוהות לאָזען זיך אוים, זי איז אזוי שרעקליך מיעד. זי איז געלעגען און געקוקט אין דער פינסטערער שטומער פוסטקייט.

אין גאָרטען איז שטילער געוואָרען. דער ווינט האָט אויפגע־

הערט פייפען און וואיען, און אויפ'ן ליעבליכען נעזיכט פון דער הייליגער יונגפרוי האָט געלויכט א שטילער צערטליכער שמייכעל.

אין איהר מח האָט זיך אלעס נענומען פלאַנטערען... פאר איהר אויגען איז געלעגען צואוואַרפען א בריוט פרייע לאַנקע, פון וועלכען האָט זיך פאלק דערנעהענט צו איהר — און זי איז איהם געלאַפען אַנטקעגען וויפיעל כח זי האָט נעהאַט... איצט איז ער נעווען אזא גוטער, אזא אונענדליך גוטער...

.6

עס איז נעווען א וואונדערליך־שענער פריהמאַרגען. איבער פעלדער און לאַנקעס איז אויפגענאַנגען די זון, אַבשפיגלענדיג זיך ווי אין בלישטשענדע בריליאַנטענע טוי־טראָפען. פערנאַנגעריסענע שטיקלאך כמארע האָבען אין לייכטע וואלקענדלעך געשוועבט פון אויבען.

מאריט איז נענאַנגען אין קירכע צו דער מאַרגענס נאָט־דיענסט. זי איז נעווען שרעקליך בלייך; נור אויף איהר מיער, טרויעריג קינדיש נעזיכט איז נעלעגען א שטעמפעל פון שטילער, הייליגער רוהיגקייט.

זי איז נענאַנגען לאַנגזאם, פערטראַכט, זי האָט אין איהרע נעראַנקען תפלה געטהאַן צום הייליגען גייסט.

וועו מאריט איז צוגעקומען צום קלויסטער, האָבען שוין די גלאַקען אַנגעהויבען קלינגען, דער גייסטליכער האָט שוין זיין עבודה אַנגעהויבען אין דער זייטיגער אַבטהיילונג פון דער קירכע. מאריט האָט זיך אראַבגעלאַזען אויף די קניע פאר'ן גרויסען עמוד און האָט היים נעבעטען צום רבש"ע. נאַהענט נעבען איהר איז אין וידוי־צימעריל נעזעסען א יונגער גלח און האָט נעווארפען אויף איהר נייגעריגע בליקען.

נאָכ'ן לאַנגען מתפלל זיין האָט זיך מאריט אויפגעהויבען אין איז אריינגענאַנגען אין וידוי צימעריל.

לאַנג האָט זי זיך מתודה נעווען.

מיט א מאל האָט זיך מאריט אויפגעהויבען און מיט שנעלע

נערוועזע שפּאן איז זי דורכגעגאנגען דורך דער גאנצער קירכע. זי האָט זיך אוועקגעזעצט ווייט אין א ווינקעל, פערדעקט מיט ביידע הענד איהר געזיכט און ביטער געווויינט.

וואָם פאר א גראָבער מענש! צו פרעגען איהר וועגען אזעלכע זאכען! זי האָט אפילו קלערען פון דעם ניט געקאָנט. ביי איהר אין קאָפּ האָט זיך אלעס געפּלאָנטערט. ניין, דאָס איז אונמענליך. ווי קאָן עס גאָט'ס דיענער גאָר שטעלען אזעלכע פראגען?!

א שטאַרקער רויטקייט האָט פערגאָסען איהר געזיכט.

גראָבער פויער! געווים, ער איז פויער! האָט דאָך איהר עריק געזאָגט, אז אלע שטאמען זיי פון פויערים...

אָבער מענשען זיינען דאָך אלע זינדיג; דער גלח האָט דאָך אויך געמעגט בעגעהן א פעהלער. וואהרשיינליך איז ער ניט איבעריג קלוג...

דאָך טיעף אין הארצען האָט מאריט געליטען פון בעליידינונג און פון שאנדע. זי האָט געווייינט. ערנידריגט און בעליידיגט האָט זי זיך געפיהלט. ניט גאָט, און ניט די הייליגע יונגפרוי, און ניט דער גייסטליכער, — קיינער, קיינער האָט איהר ניט געוואָלט העלפען. אלע האָבען איהר פערלאָזען! גאָט, גרויסער אלמעכטיגער גאָט! וואָם פאר אן אונגליק!

דער קירכען־שמש האָט געקלונגען דריי מאל. ניין, זי וועט זיך היינט מעהר ניט מתודה זיין, — זי ווי‌ל עס ניט מעהר זי קאָן ניט... זי האָט זיך אומגעקוקט צומישט.

דאָס איז דאָך די קירכע. אך, דיזע קירכע, וואָם איז דורכגעזאפט מיט'ן ריח פון שוויין און נאָך אנדערע שלעכטע ריחות! יא, פאלק האָט רעכט: קיינער איז ניט אימשטאנד אריבערצוטראָגען דיזען ריח...

מאריט איז ארויסגענאנגען פון קירכע.

אפשר זאָל זי איצט אריבערגעהן צו מאדאם פאלק? ניין, אונמעגליך. ווי קלאָר מאריט האָט געזעהען פאר זיך דער מוטער'ס דורכדרינגענדע, פרעגענדע אויגען, וואָם וועגען זיך אן צו פאלק'ען און אָט צו איהר.

און עריק וועט היינט זיכער קומען. איצט וועט זי איהם גארן

אויסהערען. ער האָט קיין זאַך ניט איבערטריבען. די גייסטליכע — זיי זיינען ווירקליך אמת'ע פּויערים. אין סעמינאַריע געהען זיי נור דערפאַר, וואָס דאָס וועט זיי געבען א גרינגערע פּרנסה... חא, חא, חא... — האָט זי זיך צוגאַכט מיט פּאַלק'ס גיפּטיגען געלעכטער.

זי האָט זיך פּלוצלונג דערמאָנט אָן אַליע וואָס פּאַלק האָט איהר מיט א יאָהר צוריק דערצעהלט וועגען די גלחים. ביי איהם איז געווען א קרובה, וועלכע האָט געהאַט זיעבען קינדער מיט אַן אַלטער מוטער. איהר מאַן, א ציגעל־פּלאַסטערער, איז איינמאָל, ביי דער ארבייט, אַראָבגעפּאַלען פון א לייטער און איז דער'הרג'עט געוואָרען. דאָס האָט געטראָפען נאָך דאַן, וועז ערשט האָט זיך געלערנט אין גימנאזיע.

— נו, — מאַריט האָט קלאָר געהערט פּאַלק'ס שטימע, — בין איך אַריינגעגאַנגען אין זייער אַרימען ציטערל; ניט ווייל מיר האָט זיך געוואָלט א קוק טהאָן אויפ'ן טויטען; ניין, דיזעם איז זעהר אונאַנגענעהם. איך האָב געזאָגט דער אלמנה, זי זאָל אַרויסבערגען צום גלח, און דערצעהלען איהם איהר לאָגע, דאַן וועט ער אָהן געלט צו קבורה ברענגען דעם טוידטען. יא. נו, און זי געהט צום גלח. און דער גלח — ווי מיינט איהר, וואָס האָט ער איהר געענטפערט? מאַריט האָט דעמאָלט ניט געוואָלט גלויבען, איצט אָבער איז זי זיכער, אז אזוי איז עס טאַקע געווען. ערשט וועט קיין ליגען ניט זאָגען.

הינטער'ן קירכע האָט זיך געצויגען א שמאָלינקער טייכעלע, איבער וועלכען עס איז געווען אריבערגעוואָרפען א האָלב־צובראָכען בריקעל.

מאַריט איז געבליבען שטעהן אויפ'ן בריקעל און האָט נעקוקט אויפ'ן לאַנגזאַם פליסענדען וואַסער.

טו וואָס האָט דער גלח געענטפערט? וויערער האָט זי קלאָר געהערט פּאַלק'ס שפּאָטענדע שטימע: „אויב דו וועסט בעצאָהלען דריי טאַלער, וועל איך איהם מקבר זיין — אויב ניט, קאָנסטו זיך בעגעהן אָהן א גלח, עס וועט דיך קאָסטען א סך בילינגער."

א ציטער פון עקעל איז פּלוצלונג בעפאַלען מאַריט.

זי האָט זיך דערמאָנט אָן דעם ודוי צימערל.

זי איז מעכאניש געגאנגען ווייטער.

אך, ווען זי וואָלט איהם איצט פּלוצלונג בעגעגנט אויפ'ן וועג! ער מאכט דאָך אָפּט אזעלכע ווייטע שפּאציערן. ווען זי וואָלט איהם איצט, שוין, אָנגעגעגנט! איהר האָרץ האָט געקלאָפּט מיט אזא קראָפּט, אקוראט ווי עס וואָלט געווואָלט ארויסשפּרינגען פון איהר ברוסט.

איצט וואָלט ער איהר אלעם, אלעם געמעגט זאָגען, און זי וואָלט געהערט און וואָלט מיט אלעם געווען איינשטימיג...

און זי האָט געווארט, א גאנצען טאָג געווארט, אָבער אומזיסט. פאלק איז ניט געקומען.

אפשר הונדערט מאָל איז זי ארומגעגאנגען ארום דעם גאנצען גאָרטען, ארויסגעקוקט אויפ'ן שלייאָך, וואָס פיהרט צום שטאָדט, און ניט געזעהן איהם. פון צייט צו צייט האָט זיך אויפגעהויבען א וואָלקען פון שטויב, — צוגעקומען אלץ נעהענטער — און מיט א מאָל האָט זיך פון דאָרט בעוויזען א וועגעלע פון עפּעס אן ארימען קלייגעם ערד־בעזיצער.

מאָרגען וועט ער קומען, האָט זי געקלערט, אראָפּגעהמענדיג פון זיך לאנגזאם די קליידער. דעם לאָמפּ האָט זי ניט אָנגעצונדען, ווייל זי האָט מורא געהאט א קוק טהאָן אויפ'ן בילד פון דער הייליגער יונגפרוי; זי האָט ניט געוואָלט, ניט געקאָנט קוקען אויף דיזען בילד...

אונרוהיג, צומישט איז זי געבליבען שטעהן פּאר איהר בעט. בעטען צו גאָט?

און ווידער א מאָל געפרעגט: בעטען?

— „דער נאָרישער שטרעבען צו א קינדערש־איינגערעדטעם גליק אויף יענער וועלט" — האָט אימיצעמס שטימע געלאכט אין איהר זעעלע.

מעגליך, אז דער אלמעכטיגער, אלעם־זעהענדער גאָט וועט זי פּאר אזא זאך דערהרג'ענען אויפ'ן אָרט.

און זי האָט געווארט אין אָנגעשטרענגטען שרעק.

ניין! גאָר ניט...

דער זייגער האָט געשלאָגען און האָט אונטערבראָכען די טיעפּע

שטילקייט. זי האָט זיך געפיהלט שרעקליך מיער און האָט נע־ווּאָלט שלאָפען. דער מאַרך האָט זיך ענטזאָגט צו ארבייטען. בלויז איינמאָל האָט מעכטיג אָבגעקלונגען אין איהרע געדאנקען די שרעק־ליכע פראגע: וועט ער קומען מאָרגען אָדער ניט? און טאָמער איז ער שוין אוועקגעפאָהרען? ניין! ניין! זי איז געווען זיכער, זי האָט געוואוסט, אז ער איז ניט אוועקגעפאָהרען. איצט, וועז זי געהערט אין גאנצען איהם, נור איהם, איצט האָט ער ניט געקאָנט אוועקפאָהרען.

מאָדנע איז ווּאָס זי האָט מיט אזא זיכערהייט געקלערט וועז־נען דעם...

זי האָט אָבער אויך דעם צווייטען טאָג נעווארט אויף איהם אומזיסט. נעווארט אויף איהם אזא שרעקליך לאַנגען, שווערען טאָג...

נאָך לאַנג וועט זי עס זיין אימשטאַנד אריבערצוטראָגען די־זען פיין, ווּאָס שטייגט אריבער אלע איהרע קרעפטען?!

ניט ווילענדיג האָט זי אויף זיך א קוק געגעבען אין שפיגעל.

איהר פנים איז נעווארען שרעקליך מאגער. די אויגען זיינען רויט געוועז פון שלאָפלאָזע נעכט, מיט בלויע רינגען ארום זיי. אויף די באקען האָט געברענט א העלע שווינדזוכט פארב.

איהר האָט בעפאלען א געפיהל פון רחמנות צו זיך זעלבסט.

ווי אזוי האָט ער נעקאָנט פייניגען איהר אזוי שרעקליך? פאר ווּאָס האָט ער זיך אָן איהר נוקם געווען? פאר ווּאָס? פאר ווּאָס? און זי האָט אויסגעזוהן ביי זיך זעלבסט ווי אָן אונשולדיג בעשטראָפטעם קינד. ווי פערפלאָנטערט אלע איהרע גערדאנקען זיינען.

ווּאָס טהוט זיך עס מיט איהר? אָט הערט זיך דאָך קלאָר פאלק׳ס וועדטער, זיינע אָבגעהאקטע פראזען, — אין א מין שרעק־ליכער, שטארקער נעז איז זי אריינגעפאלען. אך, ניין, ניט קיין נעז, דאָס איז פשוט אן אייזערנער שטיינעל, פון ווּאָנען זי איז ניט אים שטאנד ארויסצורייסען זיך. גרויסער גאָט — ווּאָס טהוט זיך דא מיט איהר?

זי האָט זיך געווארט מיט אלע קרעפטען, געבאָרעט זיך, אָבער

פּאלק׳ס ווילדע, אלעס צוטענדע געדאנקען האבען זי פּאלשטענדיג בעהערשט.

און איהר האָט זיך געדאכט, אז אלעס הייליגעס שטעהט איצט בעריסען ביז פּאלקאמע נאקעטקייט — אך, דיזע מיאוס׳ע עקעל־האפטע נאקעטקייט...

און נעכטען אין קירכע האָט פון אונטער דער מאסקע ביי יע־נעם גלח, גאָט׳ס דיענער, ארויסגעקוקט פּלוצלונג די גראָבע נייגע־ריגקייט פון א פּויער... און איצט — וואָס איז מיט איהר איצט — א, הימעלשע גייסטער!

זי האָט ניט געוואלט קוקען אהין, און דאָך איז איהר בליק אונווילענדיג געפאלען אין יענעם זייט...

אָבער וואָס פאָרט האָט געטראָפען? דער אויסדרוק פון היי־ליגקייט, די אונערדישע גוטסקייט איז אין נאנצען פערשוואונדען פון דער הייליגער מוטער׳ס נעזיכט, בלויז א שפּאטישען שמייכעל האָט זי דאָרט איצט נעזעהן.

וואָס פאר א לעבערליכער בילד!

לאַנג איז זי אזוי נעזעסען דעם קאָפּ נידעריג ארָאבנעלאָזען... יא, יא, — די נאנצע וועלט האָט איהר פערלאָזען — און ער אויך!

עס איז שוין נעווען אבענד, וועו זי איז אריינגעקומען אין עס־צימער.

— הער אויס, מאריט — האָט זיך דער פאָטער נעוועגדעט צו איהר — איך מוז אוועקפאָהרען צו דיין מוטער. איהר געזונד איז איצט ביעל ערגער. נו, נעווים קיין נעפאָהר איז דאָרט ניטא, דאָך, בין איך זעהר אונרוהיג. מאָרגען בייגאכט פאָהר איך ארויס.

און בעת ער האָט נערעדט צו איהר, האָט ער מיט כונה בע־שמירט זיין שטיק ברויט מיט פוטער.

איהר מוטער! איהר מוטער! אין דעם האָט מאריט אין נאנצען פערגעסען. צו אלעס איז זי איצט נעווען גלייכגילטיג. עפּעס ווי א שטומער, בייזער וואלקען איז נעהאנגען איבער איהר קאָפּ; באלד, באלד, וועט דיזער וואלקען צוריסען וועדען, און אונגליקען וועלען ווי האָגעל זיך שיטען אויף איהר.

— דער לאנדראטה (קאנסול) האט אונז איינגעלאדען אויף מארגען צו זיך — האט דער אלטער ווידער מיטגעטהיילט.

מאריט האט פרעהליך אויפגעציטערט.

דארט וועט אויך פאלק זיכער זיין. ענדליך, ענדליך וועט זי איהם זעהן. ער איז דאך מיט'ן לאנדראטה אין פריינדליכע בע־ציהונגען.

— גוטינקער, טייערינקער פאפאטשקא, לאמיר אונבעדינגט פאהרען אהין מארגען...

האט שוין דער אלטער אנגעהויבען דערצעהלען, אז גאר מאר־גען אין דער פריה ניט ביינאכט, מוז ער אוועקפאהרען.

נור מאריט האט איהם אזוי געבעטען, און קאויר האט זיין טאכטער גלייבט מעהר פון אלץ אויף דער וועלט.

— נו, באלד אזוי, וועל איך פאהרען מיט'ן ביינאכטיגען צוג. דיר וועט אבער אויסקומען אליין זיך צוריקקעהרען אהיים.

— איז דאס דען אן ערשטען מאל? איך בין דאך שוין אן ערוואקסענע.

קאויר האט געגעסען און זיך טיף פערטראכט.

— ווי קומט עס, וואס מען זעהט ניט פאלק'ען פאר די לעצ־טע פאר טעג? איך בענק נאך איהם שטארק. א וואונדערבארער מענש. די גאנצע שטאדט קריצט אויף איהם מיט די ציין און צו דער זעלבער צייט זיינען אלע ענטציקט פון איהם. נור ער טהוט טאקי משונה'דינג זאכען. נעכטען האט ער בעגעגנט זיין מוטער אויפ'ן גאס, וועהן זי האט געטריבען א היים א חזיר'ל, וואס זי האט ערשט געקויפט אין מארק. זי האט גראד קיינעם ניט גע־קאנט געפינען, ווער עס זאל עס טהאן פאר איהר. טו וואס טהוט אונזער פאלק! ער נעהמט דעם חזיר פאר'ן שטריקעל, טשעפעט אן צו זיך אויפ'ן גאז דעם כאנאקל, און מיט א העכסט יום טוב־דיגער מינע טרייבט ער דעם חזיר דורכ'ן גאנצען שטאדט. אלע לויפען ארויס אויף די גאניקעס א קוק טהאן אויף דיזען אונגע־וועהנליכען בילד, און ער — אזוי קאלטבלוטיג, אזוי ערנסט, מיט'ן מאנאקל בייס אויג טרייבט זיך דעם חזיר...

מאריט האט שטארק געלאכט.

— חא, חא, חא — האָט אויך דער טאַטע געלאַכט — פּאַשעט חזרים מיט מאַנאָקל ביים אויג... ער טרינקט אָבער שוין גאָר אריבער דער מאָס... נעכטן האָט ער געבעטן ערלויבנים ביים דירעקטאָר פון גימנאזיע צו געבן איהם א פּראָסק אין פּנים. דער דירעקטאָר, הערענדיג עם, איז שיער משוגע געוואָרן פּאַר כעס, און פּאַלק האָט זיך פּלוצלונג פערטראַכט.

— מיר גלוסט זיך געבן אייך א פּאַטש אין פּנים, בין איך אָבער צו־פויל דערפּאַר...

— צו וואָס האָט ער עס געטהאָן ?

— איך וויים ניט ! אָבער דו באַקלעהר נאָר דעם איינפּאַל, מאריט, עפּעס פּאָרט א דירעקטאָר פון גימנאזיע ! דיזער פּאַלק איז א זאָנדערבאַרער מענש. און מיך וואונדערט פּשוט וואָס ווילענדיג ניט ווילענדיג מוז מען ליעב האָבן דיזען מענשען... א שאָד נאָר, וואָס ער טרינקט אזוי פיעל...

— ער טרינקט טאַקע א סך ? — האָט מאריט געפרעגט.

— אזוי זאָגט מען וועניגסטענס.

מאריט האָט זיך דערמאָנט אָן פּאַלק'ס וועטער, אז ער טרינקט נור דאָן, וועו ער פיהלט זיך זעהר אונגליקליך...

דיזעם האָט איהר פערשאַפט שמערץ און צו דער זעלבער צייט נעפרעהט איהר.

7.

מאריט'ס געזיכט האָט נעשטראַהלט מיט גליק, וועו זי האָט צווישען די נעסט בעמערקט פּאַלק'ן.

פּאַלק, אָבער, האָט זיך עפּעס ניט זעהר נעאיילט צו גריסען זיך צו איהר. ער איז נעשטאַנען אָן א זייט מיט'ן יונגען שטאַדט־דאָקטאָר און איז נעווען שטאַרק פּאַראינטערעסירט אין א נעשפּרעך מיט איהם. אָבער נעזעהען האָט ער איהר. זי האָט נעכאַפּט זיין דורכדרינגענדען בליק.

ערשט שפּעטער איז ער צוגענאַנגען צו איהר און האָט זיך קאַלט, העפּליך פּערנענט.

— וואו האָט איהר זיך עס בעהאלטען די גאנצע צייט? — האָט איהם קאוער פרייונדליך געדריקט די האנד — איך האָב אזוי נעוואלט רעדען מיט אייך פאר'ן אוועקפאָהרען.

— אוועקפאָהרען?

— יא, היינט ביי נאכט פאָהר איך אוועק צו מיין פרוי. איך לאָז איבער מאריט אויף אייער השגחה.

אין נעשפּרעך האָט זיך אריינגעמישט דער יונגער דאָקטאָר. איהם האָט שטאַרק אינטערעסירט צו וויסען ווי האָלט איצט מיט דער נעווראָלגיע־קרענק. ער האָט געהערט, אז פאָלק האָט זיך לאַנג און ערנסט פערנומען מיט דיזער פראַגע.

— דאָס איז געווען לאַנג, לאַנג צוריק, איך האָב שוין אפילו פערגעסען אָן דעם... איצט פערנעהם איך מיך מיט ליטעראטור, כ'שרייב ביכער, דאָך וועל איך אייך אייניגעם קענען ערקלעהרען וועגען דעם.

— אלזא, ווי באלד קיין דירעקטע בעריהרונג איז דאָרט ניטא, טו ווי אזוי־זשע ווערט איבערגעגעבען דער נערוועז־שטראָם פון איין נעווראָן צום אנדערען? דאָס איז דאָך א ריכטיגע רעזאָלוציע אין דיזען פאַך...

מאריט איז געזעסען נאָהענט און האָט זיך אויפמערקזאם צוגעהערט, ענטפערענדיג צו דער זעלבער צייט, ווי עס איז דעם פראָקוראָר'ס ווייב אויף איהרע פראגען.

אזעלכע פרעמדע, אונגעוועהנליך קלוגע ווערטער האָבען דערגרייכט צו איהרע אויערען — גאָלידזשי, ראמאן — אי — קאיאלע...

זי האָט א וואָרט ניט פערשטאנען, וועהרענד פאָלק האָט אלץ נעוואוסט.

ווי בעדויערנסווערטה און נישטיג האָט איהר אויסגעווייזען דיזער קלייענער האָקטאָרעל, וועלכער האָט אויך נעוואָלט וויסען אלעס און האָט גאר ניט נעוואוסט. ער האָט זיך איינגעהערט אויפמערקזאם, ווי א חדר־איינגעל. און א מין שטאָלץ און פריידענס־גענפיהל האָט אָנגעפיהלט איהר האַרץ. ער, ער, פאָלק — ליעבט איהר! ווי וואונדערליך שעהן ער איז! זי האָט פלוצלונג א ציטער געטהאָן. מען האָט נערופען צום אָבענד־ברויט.

אָנפאנגס האָט זיך דער געשפּרעך געפּיהרט אָבגעהאָקט, עטוואָס געצוואונגען, באַלד אָבער איז ער געוואָרען אַלגעמיין — מען האָט געריידט פון זאכען, וואָס זיינען דאָן געווען טאָגעס־פֿראָגען.

מאָריס איז געזעסען געגען פּאָלק'ן, און האָט געגאָרט צו כאַפּען זיין בליק, נור ער האָט עפּעס ווי גאָר ניט בעמערקט.

פּארוואָס האָט ער ניט געוואָלט קוקען אויף איהר? זי האָט דאָך אזוי געבענקט נאָך איהם. נאָך קיינמאָל, דוכט זיך, האָט זי ניט געבענקט אזוי.

מען האָט גערעדט וועגען פּאָליטישע פּארטייען.

— נו, דאָס פּערשטעה איך שוין גאָר ניט — האָט פּאָלק געריידט שנעל און מיט זיכערהייט — דאָ איז נישט די פּראָגע צו דאָס געפּעהלט מיר צו ניט, נור איך פּערשטעה עס פּשוט ניט.

ווייל אָט בעקלערט עס נאָנץ משיקאָווען! וואָס פּאָר א נאָריר־שער ווידערשפּרוך! די פּרייסען רעכענען זיך דאָך פּאָר איינעם פון די מעכטיגסטע פעלקער פון אייראָפּא. חא, חא — דערמאָנט זיך נאָר אָן ביסמארק'ס — מיר פּרייסען פירכטען נור גאָט, זאָנסט ניעמאנד!" נו, און דער זעלבער גרויסער, מעכטיגער ביסמארק, וואָס פירכטעט נור גאָט, טרייסעלט זיך אויס שרעק פּאָר א הייפּעלע פּאָליאָקען. וואָס פּאָר א בעטרעף קאָנען עס האָבען א פּאָר מיליאָנען פּאָליאָקען געגען 50 מיליאָן פּרייסען? און אָט דיזע מעכטיגע פּרייסען ציטערען פּשוט פּאָר א הייפּעלע פּאָראָרעמטע פּאָליאָקען. מען פערטהיידיגט עם גערמאניזם! חא, חא, חא... איך הויב אָן צו פיהלען גרויס אכטונג און רעספּעקט צו דיזען הייפּעלע מענשען, וואָס ווארפען א שרעק אויף די מעכטיגע, שטאָלצע דייטשען. אָה, מיינע ליעבע פרייַנד, דאָס איז גאָר קיין שפּאָס ניט! וועו צוויי־דריי מיליאָנען פּאָליאָקען זיינען פעהיג צו קאָנקוריירען מיט הונדערט מיליאָן דייטשען, דאָן מעג מען זאָגען — אין א מזל'דיגער שעה, צו געזונד זיי!

אָבער דער פּרייסישער שטאָאט, ניט קוקענדיג אויף זיין גרויסער מאכט, האַנדעלט ווי אן אמת'ער אידיאָט. פון דער פּיזיאָלאָגיע ווייסען מיר, אז די ריעזען זיינען אָפּט אידיאָטען. נו, און אָט דיזע גרויסע קעניגרייך האָט פערבאָטען צו לערנען אין די שוה־

לען די פוילישע שפראך, און וואו און ווי נור זי קאן, פערפאלגט זי די פאליאקען. א מערקווירדיגער ביישפיעל פון דער געשיכטע איז, וואס א קעניגרייך שטרעבט צו מאכען איין טהיל פון איהרע אונטערטהעניגע פאר אידיאטען — פון מיינע אייגענע באבאכטונגען וויים איך, אז פוילישע קינדער פערגעסען די פוילישע שפראך און רעדען אויף אן עקעלהאפטען זשארגאן, וואס איז וועניג עהנליך צו א מענשליכער שפראך.

נור איך לאז אן א זייט דיזע נארישקייט; דער פריסישער שטאאט בעגעהט נאך א גרעסערע דומהייט — ווייל וואס איז נאך אזוי שערליך פאר דער געזעלשאפט ווי אן עקצענטרישע דומהייט?

די קאלאניזאציאנס קאמיטע קויפט צונויף ערד און מאיאנטקעס ביי די פאליאקען, צוטהיילט און צוברעקעלט עס אויף פערשיעדענע דיסטריקטען, און בעזעצט דארט דייטשע אריסע קאלאניסטען. טו וואס, א שטייגער, קען דארט טהאן אזא ארעמאן? אנשטאדט דער בעריהמטער ארבייטס־קראפט פון א פוילישען פויער קאן ער מיט זיין צלענמאטישער נאטור נאר ניט אויפטהאן; איהם בלייבט, אלזא, אדער צו פערפוילישען זיך, ווי דאס איז געווען דער פאל מיט די קאלאניסטען, וואס פריערדיך דער גרויסער האט בעזעצט אין נ א ט י ץ אדער א פערמוטשעטער, וועלכער נאר נאר קראנק, ווי דאס איז איצט דער פאל כמעט מיט אלע קאלאניסטען אין פאזנאן. מיר געפעהלט אזוי די פיינדשאפט און פעראכטונג פון א פוילישען פויער צו די דייטשע נייגעקומענע קאלאניסטען; קיין פונט פוטער וועט ער דאך זיי ניט פערקויפען, וועו א ציילו מען זאל איהם מיט א פונט גאלד בעצאהלען דערפאר.

— דאס, מיין טייערער — האט פאלק'ן אונטערבראכען דער לאנדראטה — איז ניט קיין שרעק, און ניט קיין דומהייט, דאס איז פשוט פארזיכטיגקייט. פאליאקען זיינען אן עקספלאדירענדער עלעמענט פון דעם שטאאט. און פריסען האט זעהר פיעל פון דעם עלעמענט: די פאפיסטען, באירישע, סאציאליסטען און דענער.

— גוט, זעהר גוט! אבער דאן לאזט צורוה מיט אייערע פוסטע פראזען, טומעלט ניט דעם עולם מיט ביסמארק'ס לעבערליבע אויסדריקע. צו וואס די נארישע לינגענס? זאגט בעסער גלייך:

פֿרייסען איז א זעהר שוואכער שטאַט, אָדער, ריכטיגער, גאָר אין נאָנצען קיין שטאַט ניט. פֿרייסען איז אָרעם און נישטיג, און דערויבער קאָן דאָס הייפּעלע פֿאָליאָקען אראָפּשלעפּערען פון פּערד דיזע בעדויערענסווערטהע „גרויסע נאציאָן".

עס איז גענוג, אז די פֿאָליאָקען זאָלען זיך פּערשיניגען נאָך מיט א פּאָר רעוואָלוציאָנער־נעשטימטע גאציאָנאָליטעטען, אָם צו פּערכאַפּען בערלין און דערשטיקען דיזע אָרימע נאציע פון אָבשניצלאָך, די נאציע, וואָס איז צונויפֿגעשטעלט פון אידען, פון סלאַווישע פּסולות און פון אָבגעשאַרפּעטע ריטער — נו, איז דאָך קלאָר, אז מ'מוז דערויבער דערשטיקען די פֿאָליאָקען... אָבער אייער פּערוויערטער פֿאטריאָטיזמוס, און דערצו נאָך אוא שרעק פּאָר די סלאַווען, דאָס אלעס איז ווירקליך זעהר ענדליך צו די לעבערליכע אָנשטעלען פון א קלאָון.

פּאָלק איז געווען זעהר אויפֿגערעגט.

— גוט! די פרייסען קאָנען נעווינס זאָגען, אז ניט זיי פּרעטענדירען צו זיין א לויטער־דיינע נאציאָנאָליטעט, און ניט זיי ווילען עס גאָר זיין. פּאָר זיי איז בלויז וויכטיג צו ערווערבען עקאָנאָמישע מאכט. זיי קאָנען זאָגען — אונז מאכט ניט אוים דורך וואָס פּאָר מיטלען מיר וועלען צו דעם קומען, ווייל ביי אונז איז ניט גערמאניע דער עיקר, נור גענלד. אָבער צו דערזעלבער צייט וואָלטען זיי בעראַרפט צוגעבען מיט פּאָלשטענדיגער אָפּענהערציגקייט און אונפערשעהמטקייט, אז „מיר זיינען, הייסט עס, א נאציע פון אבשניצלאָך. דרויי מלחמות האָבען אונז צונויפֿגעקליאָפּעט אין איין שטיק אָהן אירגענד א געדאנק. ניט קיין נאציע, נור סוחרים, גוטבעזיצער זיינען מיר, און אלץ וואָס וועט זיך שטעלען אויפֿן וועג צו אונזער עקאָנאָמישער ענטוויקלונג, וועלען מיר אָהן רחמנות צוטרעטען..." וועו אָבער מען רעדט נאָר פון א געפּאָהר פּאר'ן פּאטערלאַנד — דאָס איז ווירקליך א שאנדע; צו רעדען וועגען דער נויטוועגדיגקייט פּאָלשטענדיג צו פערניכטען די פֿאָליאָקען אוים פּאטריאָטישע צוועקען — דאָס איז אן עקעלהאפּטע פייגהייט; צו זאָגען: מיר פירכטען נור גאָט! — דאָס איז א לעבערליכע, נאריש פּארנארונג, וועלכע קאָן צוציהען צו זיך נור א בעטען סאלון־קיפּער.

מיט איין ווארט, מען דארף ענטוועדער ארבאווארפען פון זיך די מאסקע, און זאגען צו זיך אליין: „מיר זיינען לומפען, אנגריי־פער פון רעכטע ביי אנדערע פעלקער, נור דערפאר זיינען מיר א נאציע פון קרעמער, פון פראצענטניקעס, און ניט אנגעזעטיגטע בא־רייסער!" זעהר גוט. אדער: — „מיר זיינען אזא שוואכע נא־ציע אז א הייפעלע פון וועלכער ניט איז פרעמדער נאציאנאליטעט איז אימשטאנד אונז ארויסצושטויסען, און דעריבער דארף מען איין מאל פאר אלע מאל ארבווארפען פון זיך „די גרויסע נאציאן", דעם „מיר פירכטען נור גאט" און נאך קלאפערגעשיניג. צורוה לא־זען שילער'ן און געטהע'ן — חא, חא, חא — נאר ניט קיין שלעכ־טע נאציע פון אידעאלאגען, א נאציע פון דענקער, וועלכע ווארפט זיך ארויף מיט איהר נאנצער משא אויף א הייפעלע פאליאקען, טרייע פאליאקען, „בריסישע אונטערטהענער פון פוילישער נאציא־נאליטעט".

פאלק האט זיך צולאכט מיט א שטילען, ניפטיגען געלעכטער.

— די שליסע, וועלכע איהר ציהט, זיינען דורכאוים פאלשע — האט איהם אונטערבראכען דער גובערנסקער דאקטאר, — דורכאוים פאלשע. די פרוסען הויבען ניט אן צו שרעקען זיך פאר די פוילען, עס קומט אבער דא אוים צו האנדלען מיט א זעהר ריה־רעוודיגען, א העכסט אונרוהיגען עלעמענט. יערע מינוט קאן מען ערווארטען נייע אונרוהען, און די סאציאליסטען קוקען דאך נאר ארוים אויף אזא געלענהייט — און אין אזא פאל איז דער שטאאט ווירקליך אין געפאהר.

— נו, וואס דערצעהלט איהר פאר מעשות? איהר וועט אפשר פאר איין נאנג שוין צוטשעפען צו די פוילען וועלכע ניט איז סקלאד פון געווהר — חא, חא, חא — אין ענגלאנד, צום ביישפיעל? צו אפשר מיינט איהר נאר אז די פירמא „קרופ" וועט צו אדרער שיקען קיין פאזנאן עטליכע הונדערט קאנאנען. ער וואלט טאקי אפשר ארויסנעשיקט עס, וועו די פאליאקען וואלטען זיך נעקענט בענוצען מיט דעם שטאאטס־קרעדיט, חא, חא... אבער ווי עס בעשטעהט איצט, קאן מען מיט פינף קאנאנען צושלאגען די נאנצע פוילישע ארמיי, וועלכע קאן זיך בעווהפענען נור מיט שטע־

קענס און מיט אלטע ביקסען. דיזע גאנצע פּאליטיק איז אזוי קליין; דאָס איז א פערמאסקירטע פּאליטיק פון קרעמערלעך, וואָס שרעקען זיך, אז אן אנדערער זאל חלילה ניט צוכאפּען א ברויזען פון דעם פּעטען פּריסישען ביסען — דיזע גאנצע פּאליטיק איז אזוי משונה'דיג געמיין. טהוט א קוק אויף גאליציע! דאָרט האָבען די פּאליאקען אין אלע זייערע שולען אלס זייער אפיציעלע שפּראך, די פּוילישע, דאָרט האָבען זיי צוויי אוניווערזיטעטען דיעקטירט פון טרייע דיענער צו גאָט און צום פּאפּסט, וואָס אנערקענען, אז וויסענשאפּט איז דער קירכע'ס איבערגעבענסטע דיענערין.. וואָס פּאר א בילד עס איז צו זעהן, ווי די פּראָפּעסאָרען מארשירען צו דער קירכע אין זייערע אונגעוועהנליך העלפּארביגע קליידער. פּאליאקען האָבען דאָרט א רעכט צו טראָגען זייערע נאציאנאלע גארניטערס. און דעריבער זיינען טאקי אין עסטרייך די פּאליאקען די טרייעסטע אונטערטהענער. דאָרט זיינען זיי פּרום, נעדולדיג, און גוט ווי די שעפּסען. האָט איהר דען וועלכע, אז פּאליאקען זאלען דאָרט שטערען די רוה, מאכען וועלכע ניט איז בונטען? פערקעהרט! וועלן עס האָנדעלט זיך יא א מאל פון קירצער מאכען מיט א קאפּ עפּעס א מאנסטער, זיינען זיי ערשטע אויף דעם. זיי זיינען, ווי אייער שילער זאָגט: „פּריש און מונטער צור האנד".

— איהר אנערקענט, דוכט זיך, אויך שילער'ן ניט? — האָט געפּרעגט דער רעדאקטאָר פון דער ארטיגער צייטונג.

— פערקעהרט, פערקעהרט, פון איהם האָט דאָך ביסמארק זיך אנגעכאפּט מיט יענע נארישע, צובלאָזענע פראזען.

דער קאנסול איז געוועסען אומעטיג פערטראכט.

— זיינען דען ניט דיזעלבע בעציהונגען פון עסטרייך צו די טשעכען ווי פון פּרייסען צו אונז?

— אה, ניין, הערר קאנסול! דאָרט איז עס איבערהויפּט אויף אן עקאנאמישען באָדען.

מיר וועניגסטענס, שיינט עס אזוי. באָהיימען איז דער גרעסטער טהייל פון עסטרייך. דער טשעכישער האנדעל האָט זיך דאָרט ענטוויקעלט ביז דעם העכסטען גראד, און, נאטירליך, זוכט דיזער

האנדעל פאר זיך וואָס א ברייטערען מארקעט און ער פרובט ווי וויים מענליך אָפצושטופען די דייטשען פון׳ם וועלט־מארקעט.

קאוער, וועלכער איז צו דער צייט שוין געווען היבש אונטער׳ן גלעזעל, האָט זיך הויך צופאכט.

— דאָס הייסט, אז די פרוסען ווידערהאָלען די טשעכישע פאָליטיק?

— אָה, ניין, הערר קאוער, די פרייסישע פאָליטיק אויפ׳ן עקאָנאָמישען געביט איז נאָך פיעל נאריישער פון זייער שטאָטס־פאָליטיק און פון זייער שטענדיגער פייגהייט... דער פרייסישער האָנדעל, צום ביישפיעל, ווייל צונעהמען פאר זיך פאזנאן. נאָר פלוצלונג קומט א קאָלאָניזאציאָנס־קאָמיסיע און קויפט צונויף אלע מאיאָנטקעס. דער פוילישער אדעל ווערט צוזייט איבער דער גאנצער וועלט, און אויף אזא אופן פערשווינדט דער גרעסטער און זיכערסטער געברויכער. די מאיאָנטקעס ווערען צוטהיילט אויף דיסטריקטען, און בעזעצט מיט אָרימע קאָלאָניסטען — דער פוילישער קויפט דאָך קיין זאך ניט, ווייל ער פראָדוצירט פאר זיך אלעס אליין. טו וועל־זשע בלייבט שוין אלס געברויכער?

די פוילישע קאָמערציע וויעדער — פון איהר איז שוין אויסגערינגט גאָר ניט כדאי צו רעדען — זי פאלט דערפאר, וואָס די דייטשען פערקויפען אלעס ביליגער, און די פאָליאקען געפינען קיין נע געברויכער פאר זייערע פראָדוקטען. אָבער דעם דייטשען האנדעל קומט דאָך פון דעם גאָר ניט ארויס, טו מיט וואָס קאָן זיך עס ענדיגען? ניין, דאָס איז עפעס גלאט משוגע, נאריש און זאָנדער־באר בלינד. איהר, מיינע פריינדע, זיינט בייז, אָבער צו איז עס דען ניט א פערבלענדונג — בעוואוסטזיניג צו שעדיגען א גרויסען טהייל פון דעם אייגענעם לאנד?

פאלק איז אלץ מעהר אויפגערעגט געוואָרען. אויף א מאמענט איז זיין בליק געפאלען אויף מאריט׳ס פיבערהאפט פלאמענדעם גזיכט. זי האָט ווי געשלונגען יעדעם וואָרט זיינס.

— יא! דיזע פרייסישע פאָליטיק — פאלק האָט געהאלטען א שטיק ברויט און געברעקעלט עס אויף קלייניע ברעקעלעך, און מעכאניש צולעגט זיי אין איין קרייז, — דיזע גאנצע פרייסישע לע־

כערלִיכע פּאָליטיק אין בעצוג צו די פּאָליאקען איז אבסאָלוט אונ־
פערשטענדלִיך סיי פון דעם פּאָליטישען און סיי פון דעם עקאָנאָמי־
שען שטאַנדפּונקט. מילא דיזעם וואָלט איך נאָך נעקאָנט פער־
שטעהן אלס אן אונגעלונגענע בורזען־ספּעקולאַציע, איז אָבער פּאַראַן
נאָך א סאָרט פּאָליטיק אין בעצוג צו די פּאָליאקען, וועלכען איך
קאָן שוין בשום אופן ניט פערשטעהן — די פּאָליטיקע פון דעם
פּאָפּסט.

און ווידער איז זיין בליק לאַנג שטעהן געבליבען אויף מאַריע.

— נור, איהר, ווערטהער פּאָטער׳ל גייסטליכער, דערפּט ניט
זיין בייז אויף מיר! מיר דוכט אז מיר וועלען דאָ פּאָלשטענדיג
איינשטימען. איך וויל דאָ ניט פערטשעפּען וועלכען ניט איז רע־
לִיגיעזען דיספּוט. איך וויל ניט בעריהרען קיין איין פּראָגע פון
יענע, אין וועלכע דער פּאָפּסט איז ריין פון יעדער זינד. איך וועל
נור רעדען פון זיין פּאָליטיק, און דאָס איז דאָך נאָך ערגעץ ניט
ערקלערט געוואָרען, אז ער איז אויך אין פּאָליטיק ריין פון יעדער
זינד, דאָך ניט, הא?

איך האָב איינמאָל אין רוים געזעהן דעם פּאָפּסט לעאָן דעם
13טען. דאָס איז געווען דער שעהנסטער זקן, וועלכען איך האָב
ווען געזעהען. ביי קיינעם האָב איך ניט געזעהן אזא ערעלען קלו־
גען געזיכט. היינט זיינע וווייסע, לאַנגע, אריסטאָקראַטישע הענד!
זיינע געדיכטע זיינען, דוכט זיך, זעהר גוט געשריבען אין אויס־
געצייכענטען קלאַסישען לעטיין.

און — דאַכט זיך, אז ער שטעלט מיט זיך פּאָר אויף דעם בע־
שיצען פון אלע פערפּאָלגטע. דעריבער וואָלטען די פּאָליאקען בע־
דאַרפט זיין נעהנטער צו זיין הארץ פון אלע אנדערע, וויל אין גאַנץ
אייראָפּא פערפּאָלגט מען זיי מעהר ווי וועלכע ניט איז אנדער נא־
ציאָנאַליטעט.

אָבער וואָס זעהען מיר אין דער ווירקליכקייט? איך קאָן זיך
פּאָרשטעלען, ווי פערוואונדערט די פּאָליאקען זיינען געוואָרען, וועו
נאָכדעם ווי ביסמאַרק האָט אריסגעטריבען וועלכע צוואנציג טוי־
זענד פּאָליאקען, האָט ער בעקומען א קריסטוס־אָרדען — דעם גרעס־

טען אַרדען, וועלכען דער פּאפּסט קאָן געבען — זעהר שעהן אוּן פּון גרויסען וועדטה איז ער געווען...

אך, פּאַטער'ל פּריסטער, זייט ניט בייז פּאר וואָס איך זאָג עס, איך שטעה דאָך איצט אויסשליסליך אויף א פּאָליטישען שטאַנד־פּונקט...

דער גייסטליכער איז געווען שטארק אויפגערעגט.

אלע האָבען זיך אונרוהיג איבערגעקוקט. עס איז שוין געווען פּיעל צו חוצפּה'דיג צו רעדען אזוי אין דער אנוועזנהייט פּון דיזען אלטען גייסטליכען... אלעמענס בליקען זיינען געווענדעט אָט צו פּאלק'ן אוּן אָט צום גלח.

מאריס האָט זיך צוגעהערט צום געשפּרעך מיט א קלאפּענדעם האַרץ. איהרע ליפּען זיינען געווען האלב אָפּען. איהר אָטהעם איינ־געהאלטען: זי האָט ערוואַרטעט פּון מינוט צו מינוט א שרעק־ליכען עקספּלאָזיאָן.

דער גלח איז בלאַס געוואָרען.

— איהר, יונגערמאַן, זיינט נאָך ווירקליך צו יונג צו ענטשיי־דען די וויכטיגסטע, די גרעסטע קירכען־פּאָליטישע פראגען, מיט דער הילף פּון אייער שכל, וועלכער איז אָנגעשטעקט מיט אויסלענדישע אפּיקורסות.

פּאלק האָט אויף איין מינוט ניט פערלאָרען זיין רוהיגקייט.

— אלעס, וואָס איהר, פּאַטער'ל גייסטליכער, האָט געזאָגט, איז זעהר גוט. פּאר מיר איז ווירקליך גאנץ עגאל וואָס דער פּאפּסט אָדער די פּריסישע רעגיערונג זאָל ניט טהאָן — איך בעשטעטיג בלויז דאָס, ווי אזוי דער פּאפּסט און די רעגירונג בעגעהען זיך מיט די פּאָליאקען...

ער איז מיט א מאָל אנשוויגען געוואָרען.

— חע, חע... דאָס ערגסטע איז דאָס ניט־דערוואַרטע...

— און אפשר זאָלען מיר נאָר איבערלאָזען דיזע דיסקוסיע — איך זעה, אז איהר קאָנט ניט צוהערען רוהיג מיינע שליסע, און פּון זידלעריייען אויף פערשיעדענע אופנים האָב איך זיך אָבגעווענדעט אין אויסלאנד. און איבערהויפּט, א מאָל פערשטעהען מענשען

אײנס דאָס אַנדערע און א מאָל ניט. איך וויל דאָך קיינעם דאָ ניט אָנטשעפּען מיינע אנשויאונגען.

אָלע האָבען געשוויגען, נור דעם רעדאַקטאָר פון דער אָרטיגער צייטונג האָט זיך שטאַרק געגלוסט אויסצופרעגען פאָלק'ן וואָס זיין מיינונג איז וועגען די סאָציאָליסטען. דיזען רעדאַקטאָר האָט מען חושד געווען אין פריינדשאַפט צו סאָציאָליזם, נור ער אַליין האָט ניט געוואגט אויסצושפּרעכען זיך עפּענטליך. פאָלק, אָבער, וועט אָלעס אַרויסזאָגען:

— אין, וואָס איהר האָט גענאָגט, איז ריכטיג. הערר פאָלק, איהר זייט אן אמת'ער רעוואָלוציאָנער. זעהר גוט! אָבער איהר לעבט דאָך אין א מאָנאַרכישער קעניגרייך, איז דאָך זעלבסטפערשטענדליך, אז איהר זיינט ניט צופריעדען מיט דעם איצטיגען צושטאַנד. טו וואָס איז אייער מיינונג וועגען א מאָנאַרכישען שטאָאַטס־סיסטעם?

דער רעדאַקטאָר האָט זיך נעפּרעהט, וואָס אזא אויטאָריטעט, ווי פאָלק, וועט אונטערשטיצען און פערטהיידיגען די אידעע, פאר וועלכער מען האָט פערפאָלגט איהם, דעם אָרימען פּראָווינציאָלען רעדאַקטאָר.

— וואָס מיין מיינונג איז? — אָם, — דאָס איז, הערר רעדאַקטאָר, א ביסעלע עהנליך צו א נעץ. אָבער הערט אויס. אײנמאָל בין איך נעווען אין העלסינבאָרג מיט מיינעם א חבר, א פערקאָכטער אנארכיסט, מיר האָבען זיך געשיפט אויף א שיפעל און האָבען בעקוקט יענעם וואונדערשענעם שלאָס, וועלכען שעקספּיער דערמאָנט אין זיין האַמלעט. און ווייסט איהר, וואָס מיין חבר האָט גענאָגט, דיזער פערקאָכטער אנארכיסט? שטעלט אייך פאָר: ער האָט מיר פאָראויס גענאָגט, אז זיינע וועהרטער וועלען מיך זיכער שטאַרק איבערראַשען, נאָר ער מוז צוגעבען, אז אזא פראָכטפאָלע ארכיטעקטור און קונסט איז מעגליך נאָר אין א מאָנאַרכיסטישער סיסטעם. איהר זיינט פערוואונדערט, אָבער בעטראַכט נאָר די קונסט־פעריאָדע פון דעם רענעסאנס! און פרופט טשיקאַוועס זוכט אין אונזערע צייטען אונטערשטיצער פאר אזעלכע גרויסע קינסטלער, ווי טיזיאן, מיקעל־אַנדזשעלאָ, טינטאָרעטאָ, רושאָדזשיאָנע... טהוט

נאָר א קוק אויף דער בורבאָן פּעריאָדע, וועלכע מען האָט געבויט די קירכען אין פּאריז, אין בורגאָס, אין טאָלעדאָ, און פערגלייכט יענע צייט צו די שענדלעכע באַרבאַרישע אויפּפירונג פון די קאָמוניאַרדן, וועלכע זיי האָבען שיער ניט צושטערט דעם קלויסטער פון דער פּאריזער הייליגער מוטער! און דעם לואווּר. דאַרפט איהר נאָך בעווייזן? הא? איז עס נאָך וועניג?

ניין, ניין! מיך עקעלט שוין פּשוט פון דיעזער דעמאָקראַטיע. זי שינדט אראפּ דעם „איך" פון דעם מענשען, זי ערניידריגט איהם, אן עקעלהאפּטע אונפערזענלעכע מאַסע מאכט זי פון מענשען, וועלכע ווייסט בלויז פון געלד און פון א מאַראַלזירענדען טהעאַטער — ניין, איך וויל ניט קיין דעמאָקראַטיע, — וויל צוזאמען מיט איהר וועט קומען די ממשלה פון א ק ל ע ן אָדער פון א ס א ו נ א ר א ל א, וועלכער האָט געהייסען פערברענען אלע בעסטע, אלע טהיערסטע קונסט־ווערק, א ממשלה פון גראָבע טענדלערס, וועלכע האָסען אלעס וואָס גרויס און שעהן איז. אך! ניין, ניין! מען טאָר ניט צובלאָזען די פלעבאַישע אינסטינקטען, וועלכע וועלען ארויסטרעטען געגען אלעס, וואָס שטעהט העכער, געגען אלעס וואָס שעהן און נאָבעל איז!

פאלק האָט אויפגעציטערט פון וועהטאָג, וועהן ער האָט דערזעהן ווי די רימפּאַטהיען פון אלע אנווועזנדע זיינען פלוצלונג ארויבער אויף זיין זייט. ער האָט זיך אָבגעהוסט און וויערער געערדט.

— און דאָך סימפּאַטהיזיר איך זעהר שטאַרק מיט דער רעוואלוציאָנס־אידעע. איך אליין בין ניט טהעטיג, וויל דאָס לעבען אינטערעסירט מיר וועניג. אויף דער רעוואלוציאָן, וויעדער, קוק איך אַזוי, ווי דער אסטראָנאָם קוקט דורך זיין טעלעסקאָפּ אויף דער שטערן־בעווענגונג.

און אויב איך סימפּאַטהיזיר מיט די פערשיעדענע אָבשפּאלטונגען פון דער דעמאָקראַטיע איז עס בלויז דערפאר, וויל די עקאָנאָמישע גלייכהייט, וועלכע זיי אלע זוכען אַזוי, איז גאָר א גאנץ אנדער זאך פון אינטעלעקטועלער גלייכהייט, און איך בין טיף איבערצייגט אז אין דעם צוקונפטיגען שטאַאט וועט זיך אָבלייטערען אן אליגאַרכיע פון הויכען אינטעלעקט, וועלכע וועט ביסלעכווייז

פערכאפּען אין איהרע הענד די לייצעס פון דער רעגיערונג, און גאָר א נייע עקאָנאָמישע ענטוויקלונג וועט זיך דאָן אָנפאָנגען, וועלכע וועט זיין מיליאָנען מאָהל בעסער פון דער, וואָס מיר האָבען גע־ירשה׳ט פון די וואַרוואַרען.

היינט צו טאָג הערשט אַ פערחודאָבעטע, פערארימטע אַריס־טאָקראַטיע. איבער אונזערע קעפּ הענגט אָבער דאָס געפאַהר, אַז באַלד באַלד וועט זיך אָנפאָנגען אַ הערשאפט פון שמוציגע הענד, פון ניערדריגע אויפגעקומענע קערלען, פון געלד זעק. און צו אזא צייט וואָלט איך ניט געוואָלט דערלעבען.

דער רעדאקטאָר האָט אויסגעזוכן ווי א הינטעל, וועלכען מען האָט נאָר וואס אָבגעגאָסען מיט וואסער.

— נאָך איין פראָגע ערלויב איך זיך: וואס איז אייער מיי־נונג איבער דער איצטיגער רעגיערונג?

— הם, די איצטיגע רעגיערונג — דאָס איז דאָך דער קייזער ווילהעלם, און צו איהם פיהל איך גרויס סימפּאטהיע. מיר גע־פעלט ער זעהר. דאָ ניט לאָנג, צום ביישפּיעל, האָט ער אַ פייער־מאן געמאכט פאר אַ פּאָלקאָווניק. פאר וואָס? דערפאר וואָס בעת עפּעס אַ געוויסען פּאראד האָט יענער זעהר בריה׳ש אָבגע־שטויסען דעם בערלינער המון פון פּאלאץ... נאָר אָהן וועלכע ניט איז צושרייבעכץ אָדער אָבשרייבעכץ פון דער פרייסישער ביורא־קראַטיע איז עס געטהאָן געוואָרען, און אָט דאָס איז טאקע דאָס שעהנסטע אין דיעזער האַנדלונג, די זעלבסטשטענדיגקייט — די גרויסע נשמה! הם, הם... עס לעבע דער דייטשער אימפּעראַטאָר ווילהעלם דער צווייטער!

אלע האָבען זיך איבערגעקוקט צומישט, דאָך זיינען זיי אויפ־געשטאַנען און אָנגעריהרט זייערע באַקאַלען.

דער רעדאקטאָר, וועלכער האָט בסוד סימפּאטהיזירט מיט די סאָציאל־דעמאָקראַטען, איז שוין נאָר אין גאנצען צוטומלט געווא־רען. פון דעסטוועגען איז ער אויך אויפגעשטאַנען, ווייל אויך איהם האָט דאָן געקוקט דער לאַנדראטה.

אלע זיינען אויפגעשטאַנען פון טיש.

פּאלק האָט געפיהלט ווי צוויי הייסע, בענקענדע אויגען האָ־

בען זיך אין איהם איינגעוויגען. ער האָט א קוק געגעבען ארום זיך און דערזעהן מאריט א שטראהלענדע, א גליקליכע...

זי האָט מיט א מאהל ארָאבגעלאָזען די אויגען. פּלötzlich איז צו איהר צוגענאנגען. גאָר נאָהענט, איינם נעבען אנדערען זיינען זיי איצט געשטאנען. ארויסגעהענדיג פון עס־צימער האָבען די גענסט צוגעדריקט זיי איינם צום אנדערען אלץ נעהנטער. ווי א ווארימער שטראָם האָט זיך אין זיין הארצען צוגאָסען איהר צוריהרען זיך צו איהם.

— עריק, איהר זייט א גרויסער מענש.

איהר גענזיכט האָט אויפגעפלאָמט.

פּלötzlich זי ווי בענאָסען מיט א הייסען בליק.

וועלכע ענדערונג איז עס דאָ פּאַרגעקומען מיט מאריט ?

אין דער מינוט איז קאָער צוגענאנגען.

— איהר זיינט אן אמת'ער טייוועל ! איהר האָט גערעדט ווי עס פּאַסט פּאַר א מאן. דאָ וואָלט עס קיינער ניט געוואגט צו זאגען, כאָטש עס ווילט זיך אפילו זעהר צייטענווייז ארויסרעדען דאָס, וואָס איהר האָט היינט געזאגט. אָבער זעהט, מאָכט ניט קאַליע מיין מיידעל, — מיט איהר טאָרט איהר אזוי ניט רעדען...

פּלötzlich האָט געוואָלט עטוואָס אָנענטפערען.

— נו, נו, איך שפּאָס דאָס. איך פיהל צו אייך א טיעפען צו־טרוען ; ביי אייך איז וואָס אויפ'ן לונג, דאָס אויפ'ן צונג. און דיעזעס איז געגוג פּאַר מיר. אין א וואָך ארום קום איך צוריק. און איצט פערשווינד איך אויף ענגלישען מאניער. אָבער פער־שפּרעכט מיר צו בלייבען דאָ ביז איך קום צוריק...

און קאָער איז אוועק אויף ענגליש.

— אך, ווי גוט איהר האָט היינט גערעדט ! מאריט האָט גע־קוקט אויף פּלötzlich מיט אן אויסדרוק פון אמת'ער, אָפענהערציגער ענטציקונג.

— איך ? גוט גערעדט ? איך האָב זעהר נאריש גערעדט, מאריט.

אויף יעדע פּראָזע מיינע האָט מען געקענט געפינען טויזענד אנטוואָרטען, — נאָר דיעזע הערען, וואָס שפּאָן זייער גאנצע

חכמה פון די היצגע גאזעטקעס — חע, חע, אזעלכע קאנען זיך אפשר בענוגענען דערמיט, זיי קאָן עס געפעהלען. אבער... אבער... איז אייך געפעהלען אויך דאָס, וואָס איך האָב געזאגט וועגען פאספט? מאריט האָט מיט אייגענישע געענטפערט:

— אָה, זעהר, זעהר. איך האָב זעהר פיעל געקלעהרט, און איך מוז אנערקענען אז איהר זיינט גערעכט אפילו אין אזעלכע זאכען, וועלכע האָבען מיך אזוי געמוטשעט נאָך מיט אייניגע טעג צוריק: פאלק האָט געקוקט אויף איהר פערוואונדערט. ער האָט עס ניט ערוואַרטעט. וואָס פאר א וואונדערבארע איבערקעהרעניש... ווי שנעל דאָס איז פאַרגעקומען.

— פאר וואָס זיינט איהר ניט געקומען צו אונז? גאנצע צוויי טעג האָב איך געווארט אויף אייך. און כ'האָב אזוי געליטטן! איך זאָג אייך אפענטליך, איך האָב שרעקליך געליטטן.

— אבער ליעבע, גוטע מאריט, איהר ווייסט דאָך אליין זעהר גוט פארוואָס איך בין ניט געקומען; איך האָב פשוט ניט געוואלט שטערען אייער רוה, — און אגב מוז איך זאָגען, אז איך בין שרעקליך נערוועז, איך טאָר ניט נעהמען אויף זיך דיעזע שרעקליכע מאטערניסע, וואָרים די שטייף אָנגעצויגענע סטרונע קען נאָך חלילה פלאצען... חע, חע...

פאלק האָט פרייגדליך א שמייכעל געטהאָן. זיי האָבען גע־שוויגען. דער רעדאקטאָר איז צוגענאנגען. ער האָט ניט געקאָנט פערגעסען פאלק'ס טאסט פאר'ן דייטשען קייזער, און האָט גע־וואלט איצט צושפארען פאלק'ן צום וואנד.

— נו, און וואָס איז אייער מיינונג איבער די אנארכיסטישע אטענטאטען? איהר זיינט דאָך עפעס א פסיכאלאג, א ווייסער אין מענשליכע נשמות. ווי וועט איהר דיעזעס ערקלעהרען?

— עה! איהר זיינט, א פנים, א שרעקליך נייגעריגער מענש, הערר רעדאקטאָר. אבער איהר וועט דאָך גאווים ניט פערלאנגען איך זאל דא אויפ'ן אָרט ארויסלעגען פאר אייך מיינע פאליטישע איבערצייגונגען? נאָר פון דעסטוועגען — מען קען דאָך קוקען אויף אזעלכע זאכען פון דער הויך, ניין? איך, אלזא, פערשטעה גאנץ גוט די אורזאכען פון פראפאגאנדע דער טהאט. איך פער־

שטעה עס אלם א שטארקען פראָטעסט געגען אלץ וואָס מיר זיינען געווענהנט אָנצורופען גערעכטיגקייט. יא, מיר רייכע און זאטע, וואָס האָבען וועניגסטענס די מעגליכקייט אָבצוועסען מיטאָג יערען טאָג, און פערנעהמען זיך מיט אן ארבייט, וואָס איז א לוקסוס פאר אונז, מיר אנערקענען אלס גערעכטיגקייט דאָס, וואָס אונזערע ברידער ארבייטען ווי אָקסען פון פיער אין דער פריה, נאנצע 12 שטונדען א טאָג, אום צו שאפען פאר אונז אלע אונזערע בערערפניסע.

נו, פערשטעהט איהר דאָך, אז עס זיינען פאראן אויך מענשען, וואָס קאָנען בשום אופן ניט רעכט מאכען ביי זיך גלייכגילטיג צו צוזעהן אזא סיסטעם, און מיט דער נאנצער קראפט פון זייער נאטיוער ערביטערונג שטרעבען זיי צו צושטערען דיעזע אָרדנונג.

אָט נעהמט, צום ביישפיעל, א מענשען פאר וועמעס אויגען עס ווערט דורכגעפיהרט טאָג־טעגליך דיעזע זאָנדערבארע גענזעלשאפטליכע גרויזאמקייט. נעהמט א מענשען, וועלכער זעהט ווי אזוי אין דער צייט פון סטרייקס פאלען ווי פליגען די ארבייטער אונטער קוילען פון ביקסען; וועלכער זעהט ווי דער קאפיטאל מאטערט זיי מיט הונגער אקוראט ווי זיי וואלטען עפעס געווען איכדיאנער ווילדע. שוין זשע פערשטעהט איהר ניט, אז אזא אָרדנונג איז אימשטאנד אויפצוואוועקען אין א מענשען מיט א שטארק, היים הארץ א ווילדע בלינדע דאָרשט נאָך נקמה, אן ערביטערונג פון א צורייצטען בופעל־אָקס, וועלכער וואפט זיך אין אזא פאל אויפ'ן ערשטען וועמען ער בעגעגענט, — אויפ'ן ערשטען פון די זאטע. מיר קענען אזא הארץ ניט פערשטעהן, ווייל אונזערע הערצער זיינען קליין, ארעם און נישטיג. אָבער יענע — דאָס זיינען הערצער, וואָס קלאפען דרייסט, אין וועלכע עס גיפינען א שטארקען אָבקלאנג די נויטה, צארן און אונרעכט פון לעבען!

ארום פאלק'ן האָבען זיך ארומגעקליבען א גרופע געסט. מאריט האָט געהערט מיט ענטציקונג.

דער רעדאקטאָר האָט פערדראָסיג א שמייכעל געטהאָן.

— איהר בערעכטיגט, אלזא, אנארכיסטישע מאָרדען?

פאלק האָט א דרינגענדען בליק געגעבען אויף איהם דורך האלב־פערמאכטע אויגען.

— איך ? בערעכטיג ? דאָס וואָלט דאָך געווען א שרעקלי־כער אונזין. איך אַליין געהער דאָך צו יענעם קלאַס מענשען, וועל־כע קאָנען אויספיהרען צו לעבען אָהן אירגענד וועלכע ארבייט, ווייל מיין מוטער איז נענוג רייך. איך האָב בלויז געזאָגט אז איך בין אימשטאַנד צו פערשטעהן אן אנארכיסטישען אטענטאַט, אָבער איך האָב דאָך קיינמאָל ניט געזאָגט, אז איך בערעכטיג עס.

פאַלק האָט געוואָרפען א מיעדען בליק אויף די מענשען ארום איהם — אויף א מינוט האָבען זיך זיינע אויגען אָבגעשטעלט אויף מאַריט, צו וועלכער ער האָט פריינדליך א שמייכעל געטהאָן. צווי־שען די געסט האָט ער בעמערקט דעם דירעקטאָר פון גימנאזיע.

—יא, מיר איז פערשטענדליך דער פערברעכען, דער מאָרד — רופט עס ווי איהר ווילט ! — וועלכער וועלט בעגאַנגען אין א מינוט פון צורייצטקייט, פון צאָרן !

אָט נעכטען, צום ביישפּיעל, בין איך געווען אזוי אויפגערעגט אויפ'ן דירעקטאָר פון דער היעגער גימנאזיע, אז איך בין צוגענאַ־גען צו איהם און האָב געזאָגט : מיר גלוסט זיך געבען אייך א פאַטש, אָבער עס לוינט ניט.

אלע האָבען זיך אומגעקוקט אויפ'ן דירעקטאָר.

— מיך פערדריסט זעהר פאר וואָס איך האָב דאָס געזאָגט, אָבער אין א מינוט פון כעס... צוליעב וואָס איך האָב עס געטהאָן ? צוליעב דעם, מיינע הערען, אז וועג אימיצען איז שטאַרק ניט גע־פעהלען וועלכען ניט איז שרייבער'ס ווערק דאַרף ער אָבער וועגען דעם ניט רעדען פאר חדר־אינגלאַך...

אך, ריכטיג, הערר רעדאַקטאָר. איהר ווילט דאָך הערען די שליסע. חא, חא ! זעהר גוט ! די שליסע ! נו, טאָ הערט : די פראָפאַגאנדע דער טהאַט איז מיר פערשטענדליך, דערפאר ווייל איך פערשטעה אלע עלעמענטען פון וועלכע עס נעהמט זיך די אי־דעע פון פאָליטישע מאָרדען...

ער האָט זיך דערביי אָפענהערציג צולאַכט...

צו פּרוואָווען כאפען פאלק'ן אויף א וואָרט איז געווען גאנץ אומזיסט. ער האָט זיך אלע מאל ארויסגעדרעהט ווי א שלאנג. מאריט איז די גאנצע צייט געשטאַנען נעבען פאלק'ן, געקוקט

אויף איהם א שטראהלענדע, א גליקליכע. און ער האָט זיך אזוי אָפט אומגעקעהרט צו איהר, עפּעס ווי ער וואָלט געפּרעגט ביי איהר: ניט אמת, מאריט?

נור ער אליין האָט פּערמאָגט אזא גרויס ערהאבען הארץ, וועגען וועלכען ער האָט געערדט. נור ער אליין האָט פּערמאָגט א שטאָלצע הארץ, וועלכעם האָט געקענט שטורמען מיט צארן: פּאר דער גאנצער וועלט איז ער גרייט צו ערקלעהרען וואָס ער פּיהלט און וואָס ער קלעהרט.

און אזא ענטציקונג האָט אננעפּילט איהר הארץ, אזא אונאויסדריקבארע ענטציקונג איז געווען אין דיעזען געפּיהל פון אונבערענצטער איבערגעבענהייט. זי האָט אין גאנצען נעציטערט. איהר געזיכט האָט געפּלאמט. פּאלק איז ערגעץ פערשוואונדען אויף א ווייל.

פּלוצלונג האָט ער איהר געזומען פאר'ן האנד.

— קום, מאריט, קום! — האָט ער איהר געשעפּטשעט אויפ'ן אויער.

מאריט האָט זיך צו איהם צוגעדריקט.

— לאָמיר געהן, געהן.

פון לאנדראטה'ס הויז האָט מען געמענט אוועקגעהן ניט געזענעט. יעדער איז אוועק ווען ער האָט געוואָלט. פערשוואונדען אויף ענגליש, ווי קאוער האָט זיך אויסגעדריקט.

8.

ווען זיי זיינען ארויס אויפ'ן גאס איז פּאלק געוואָרען עטוואָס צומישט.

— איך האָב אוועקגעשיקט דעם קוטשער. די נאכט איז אזא וואונדערבאר שעהנע. איך וואָלט געוואָלט נאָך רעדען מיט אייך אביסעל. לאָמיר געהן צו־פוס, הא?

זיין שטימע האָט עטוואָס געציטערט.

מאריט האָט קיין וואָרט ניט געענטפערט. בלויז א מין אונקלאָהרער געפיהל האָט פערכאָפּט דעם אָטהעם אין איהר ברוסט.

זיי זיינען אַרויס אויס דער שטאָדט. ביידע זיינען נעווען פּער־טראַכט און שטיל.

עס איז ענטשטאַנען יענער מאָמענט, ווען אייגער קען לעזען אין דער זעעלע פון יענעם וועמען ער ליעבט ווי אין זיין אייגענער.

מענלעך, אַז איהר וועט אפשר נעהמען מיין האַנד ? דער וועג איז ניט קיין זעהר גלאַטער און עס איז לייכט צו פּאַרטשעפּען זיך.

זי האָט שטום נעפּאָלגט. ער האָט צוגעדריקט צו זיך איהר האַנד און נעפּיהלט ווי זי ציטערט. ער האָט געוואוסט אַז איצט איז די צייט צו רעדען. ער האָט זיך אַבער נעשראָקען טאָמער איז זיין שטימע ניט שטאַרק נענוג.

זיין אויפרעגונג איז אַלץ נעוואַקסען.

ניין ! נאָך ניט איצט ! עס איז נאָך ניט די צייט — האָט ער א קלעהר נעטהאָן. מיט אזא אייגעניש כאַפּען זיך בלויז פּויער־רען צו דער זאַך.

שטראָמען ליכט האָט די לבנה נענאָסען אויף די לאַנקעס, און פון ווייטען האָבען זיך נעזוהען הויכע שורות פון טאַרף־הויפּענס. פּאַלק איז צו זיך נעקומען. ער האָט געפּיהלט, אַז ער מוז נאָך צוואוואַרטען ; עס איז בעסער לאַנגזאַם צו סמאַקעווען דאָס גליק. אַלץ גרעסער, שטאַרקער וועט זיין דער פּערנעניגען.

זיי האָבען זיך אָבגעשטעלט און נעקוקט אויף די פּעלדער און לאַנקעס.

דערנאָך זיינען זיי וויעדער נענאַנגען, ניט קוקענדיג איינס אויפ׳ס אַנדערע, אַקוראַט ווי זיי ווּאַלטען זיך נעשעהמט פּאַר עט־ווּאָס.

פּאַלק איז וויעדער געבליבען שטעהן.

— מערקווירדיג, אַלע מאָהל ווען איך קוק אויף דיעזע טאַרף־הייפּענס דערמאָהן איך מיך אָן א פּויער, ווּאָס האָט דאָ נעאַרבייט, א שרעקליכער שכור. ער איז קראַנק נעווארען מיט די ווייסע היץ־קרענק אין א לייכטער פאָרמע. נו, און ער האָט בעקומען א מיז מאניא.

פּאַלק האָט אינסטינקטיוו אָבגעצויגען איהר אויפמערקזאַם־

קייט צו אנדערע זאכען, כדי זיכערער צו מאכען זיין איבערפאל דערנאך.

— ער האָט זיך איינגערעדט, אז די בלאָנדזשענדע פייערלעך, דאָס זיינען נשמות פון געשטאָרבענע מאסאָנען ; און פונקט צו דער צייט איז ערשיענען אן ערקלעהרונג פון פאבסט, אז אין די מאסאָנען האָט זיך אריינגעכאפט דער שטן.

נו, פלעגט דיעזער אונגליקליכער נעכט נאנצע ארומקריכען אי־ בער די פעלדער מיט אן אלטען פיסטאָליעט אין האנד, מיט א וואונדערבארע זיכערהייט פון א לונאטיק פלעגט ער שפרינגען אי־ בער די בריטסטע גריבער, ארומנעקראכען אין אלע בלאָטעס, דורכ־ גערייסען זיך דורך געדיכטע קוסטעס און דורך שטארק פערפלאנ־ טערטע בלאָטיגע גראָזען און רק נעשאָסען.

אין דעם ליעגט א שרעקליכער טראגיזם. איינמאל האָב איך איהם נעזעהן נאָך אזא נאכט. די אויגען זיינען איהם געווען פער־ גאָסען מיט בלוט ; אין נאנצען אין בלאָטע, פון נעזיכט האָט נע־ רונען בלאָטיגע וואסער ; די האָאר צונויפגעקלעפט מיט בלאָטע, — און ער האָט געשטראהלט פון גליק...

ער האָט געפאָכט מיט'ן פיסטאָליעט און איז אונטערנעשפרונ־ גען פון פרייד. אין יענער נאכט איז איהם ענדליך געלונגען צו דערשיסען א מאסאנישע בלאָנדזשענדע נשמה.

פון דעמאָלט אן איז דער פיסטאָליעט געווארען זיין הויליג־ טהום. נור אינמאהל האָט מען איהם אריינגעזעצט אין טורמע דערפאר, וואָס ער האָט ניט געשיקט זיין זוהן אין שולע. דער אינ־ געל איז זיך ארומגענאנגען פראנק און פריי אינער אליין און האָט געפאשעט ביי די קאנוועס א ציעג, דאָס איינציגע פערמענען פון דיעזען פויער.

איינמאהל איז דעם אינגעל אויפגעפאלען איבערצושרעקען דעם שכן'ס קינד, אויף וועלכען עס איז געווען זיין פפליכט אויפצופא־ סען. ער האָט געבראכט דעם פיסטאָליעט, האָט איהם אָנגעשטעלט גלייך צו זיך אין פנים אריין, האָט אנגעצויגען די פרוזשינקע, אנ־ געצונדען א שוועבעלע און צונעטראָגען צום פיסקעל פון פיסטא־ ליעט.

— אָט וועל איך זיך שיסען, זיך שיסען ! — האָט ער צוגע־טראָגען דאָס שוועבעלע אלץ נעהנטער.

דאָס קינד האָט זיך איבערגעשראָקען, האָט אָנגעהויבען שרייען, און אין דעם זעלבען מאָמענט האָט דער פּיסטאָליעט אויסגעשאָסען. די קויל־ען זיינען אלע אריין גליך צום אינגעל אין מויל אריין. נראָד דעמאָלט האָב איך זיך צוריקגעקעהרט פון שול־ע אהיים און בין געווען אן עדות פון דיעזער סצענע, וועלכע איך וועל קיינמאָל ניט פערגעסען.

בעפאָל־ען פון טויט־שרעק האָט דער אינגעל געגומען שפּרינגען, זיך דרעהען, ל־ויפען ארום און ארום, און דאָס בלוט האָט געגאָסען ביי איהם פון נאָז און פון מויל, און ביי יעדען קרעכץ, ביי יעדען געשריי האָבען זיך מיט נייער קראָפט געגאָסען שטראָמען בלוט.

און דאָס קינד האָט קיין זאָך ניט פערשטאַנען. ער האָט גע־קייכט פון גע־לעכטער ביי יעדען שפּרונג, ביי יעדען געשריי פון זיין ערציהער. נור די ציעג האָט א פּנים פערשטאַנען וויי שוידער־ל־יך די ל־אָגע איז. אין וויל־דען שרעק האָט זי זיך אָבגעריסען פון פּל־אָקען, צו וועלכען זי איז געווען צוגעבונדען, אריבערגעשפּרונגען איבער'ן אינגעל, איבער קאַנאַוועס... אך, דאָס איז נעווען שוי־דער־ל־יך...

מאריט איז געווען שטאַרק אויפגערעגט...

— יא, דאָס האָט נעמוזט זיין שוידער־ל־יך...

איז דער אינגעל געשטאָרבען ?

— געשטאָרבען...

און וויעדער זיינען זיי געגאַנגען איינס נעבען אנדערען שוויי־גענד, אזוי נאָהענט, אזוי שרעק־ל־יך נאָהענט...

— ווי וואונדערבאר שעהן איהר זיינט היינט געווען. אויף אייער גע־זיכט איז געווען אזא אויסדרוק, וווייסט איהר, אזא אוים־דרוק, וועלכען איך האָב בל־ויז איין מאָהל ביז איצט געזעהן ביי אייך, — מיט א יאָהר צוריק. מיר זיינען דאָן געווען וואונדערבאר גל־יק־ל־יך און פרעה־ל־יך. אך, דאָס זיינען געווען זעל־טען שעהנע מאָמענטען. מיר זיינען געשטאַנען אין אבענד אויפ'ן וואראַנדא. פון וווייטען האָט זיך נעהערט דער אבענד־גל־אָק פון קירכע, און אויף

אייער נעזיכט איז נעווען אַנגעשריבען אַז טיעפע ענטציקונג פון אלעם ארום אייך, וועלכע נאָר גלייך קען נעבען.

פאלק האָט געציטערט.

— איך האָב אויף אייך נעקוקט דעם גאַנצען אבענד, נעקוקט מיט גרויס פערגענינגען, און בין נעווען גליקליך, ווייל איך האָב אייך נעפיהלט אזוי נאָהענט...

ער האָט איהר צונעדריקט צו זיך און האָט ווי ניט נערעדט זיינע ווערטער, נאָר ארויסגעאָטהעמט זיי :

— מאריט, איך ליעב דיך, איך ליעב...

און זי האָט נעפיהלט ווי א הייסע כוואליע בלוט לויפט דורך איבער איהר לייב.

— צוליעב דיר, נור צוליעב דיר בין איך אהער נעקומען.

כ'בין נעזעסען אין פאריז און האָב געליטען שרעקליכען פיין, ווייל איך האָב געבענקט נאָך דיר. און איצט שפיר איך אזא שמערצ־ליך־שארפען פערלאַנג דיך אויף די הענד צו נעהמען און צודריקען דיך צום הארצען, אך ! מיט אזא קראפט צודריקען, אז איך זאל פיהלען, ווי דיין הארץ שטויסט זיך אָן מיינעם אָן.

מאריט, גליק מיינס, פרייד מיינע, — אלץ, אלץ וועל איך טהאָן פאר דיר ! מען דארף מעהר ניט וועהרען זיך ! דו וועסט מיר נעבען אזא גרויס גליק — אלץ וועסטו מיר נעבען — איך האָב אזוי גליטען די נאַנצע צייט... זון מיינע, לעבען מיינס, גיב מיר דיעזעם גליק. נאָך קיינמאָהל האָב איך ניט נעליעבט אזוי משוגע, אזוי בלינד ווי איצט — ווי דיך, דיך...

זי האָט נעפיהלט אויף זיך צוויי אָבגרונדען פון אויגען, ווי שטערען — אין קאָפּ האָט זיך אלץ נעפאַנטערט — בלויז זיינע פייערדיגע ווערטער האָט זי פערשטאַנען, וועלכע זיינען ווי הייס־צושמאלצענער בליי נעפאלען אויף איהר נשמה.

זי האָט נעפיהלט ווי ער האָט איהר ארומנענומען, ווי ער האָט איהרע ליפען נעזוכט, ווי ער האָט זיך איינגעזויגען אין איהר מיט הייסע ליפען וואס האָבען נעאָטהעמט מיט גארען. און זי האָט זיך געוועהרט מעהר. אָהן א ווילען האָט זי זיך אָבגעגעבען צו זיינע

ווילדע, הייסע קושען, און אין הארצען האָט זי געשפּירט א ווילדע פרייד פון דעם, וואָס זי געהט ארום איבער'ן ברעג פון אָבגרונד.

זי האָט אליין ארומגעכאפּט מיט איהרע הענד זיין האלז און האָט געקושט, געקושט... פּאלק האָט ניט ערוואַרטעט פון איהר אזא ליידענשאפּטליכקייט. ער איז איהר געווען אזוי דאנקבאר.

— וועסט זיין מיינע, מאריע, מיינע...

יא, דאָס האָט געמוזט אזוי זיין. איצט האָט דאָך עטוואָס נעמוזט פּאַרקומען. וואָס? — האָט זי אליין ניט געוואוסט... דיזע אויגען, דיזע שרעקליכע אויגען... היינט זיין שטימע — וואָס פאר א פערגעניגען...

— איצט לאָז מיך — לאָז... איך מוז ערפּרישען, וועז ניט וועל איך חלשות פאלען... — האָט זי געשעפּטשעט.

און וויעדער זיינען זיי געגאנגען שטילע, פּלאַטערענדע...

— ס'טו זיין מיינע?

— וואָס, וואָס? וואָס רעדסטו?

פּאלק האָט געשוויגען.

— איך פערשטעה ניט.

און מעהר האָבען זיי קיין וואָרט ניט געערעט.

ביים טירעל פון גאָרטען — נאָך איין שטומער קוצעס קום.

9.

פּאלק איז לאַנגזאם געגאנגען מיט'ן וועג, וואָס פיהרט צום שטאָדט צו און איז מיט א מאל נעבליבען שטעהן.

און אפשר צוריקקעהרען זיך, נעהמען זי אויף די הענד, אוועקטראָגען איהר אין איהר צימער אריין?

— יא! בעטען ערלויבנים צו זעצען זיך אויפ'ן ברעג פון איהר בעט, אדער זיך גאָר ארָאבלאָזען אויף די קניע נעבען איהר.

ער האָט זיך פּלוצלונג פערטראָבט: איז עס ווירקליך געווען א פערלאַנג, וועלכען ער האָט גאָר ניט געקאָנט גובר זיין. מעגליך, אז דאָס איז בלויז געווען א שטרעבונג וויידער א מאל צי

איבערראשען מאריט מיט זיינע הייסע ליעבעס־ערקלערונגען, צו נעבען איהר נייע בעווייזע פון זיין ווילדער ליידענשאפט.

פאלק האט זיך געגריבעלט, געפרופט זיין אייגען הארץ, האט אבער ניט געקאנט דערגרעהן וואו עס האט זיך אנגעהויבען זיין ליידענשאפט און וואו עס האט זיך געענדיגט זיין זעלבסט־איינגערעדטע צורייצטקייט. אזוי פיעל פלענער האט ער געהאט, ווי אזוי צו מאכען מאריט פאר זיינע, אזוי פיעל ווערטער גערעדט, אט אמת'ע, אפענהערציגע און אט פאלשע אויפגעבלאזענע, מיט וועלכע ער האט געוואלט צוציהען איהר צו זיך, אז ער האט שוין בערלאנג יעדען בענריף איבער דעם, וואס אמת איז, און וואס פאלש איז אין דעם אלעם.

זיינע אייגענע אינבילדונגס־פערלאנגען האבען ביי איהם איצט אויסגעזוהן ווי א ווירקליכע טיפע גארונג — קאלטע דורכגעטראכטע רעדען האבען איהם איצט אויסגעצייגט צו זיין פול מיט בי־ער און ליידענשאפט; און אזוי לאנג האט ער געשפיעלט אין געפיהל ביז דיזעם האט ווירקליך בולט אויפגעלעבט אין איהם.

איהם האט זיך געדוכט עפעם ווי א נייע בלוט־צירקולאציע וואלט ענטשטאנען אין אייניגע טהיילען פון זיין מארק. פאר וואס פערדריקט אזוי איצט זיין הארץ און עס קלאפט אזוי שטורמיש, וועו ער רעדט ארויס דיעזע ליעבעס־ווערטער, וועלכע ער פלעגט פריהער רעדען אזוי קאלטבלוטיג, אהן דער מינדעסטער אויפרעגונג?

ער האט געוואלט קלאר מאכען פאר זיך זעלבסט דיזען מין ליעבעס־פארמע, ארויסגערופען פון זעלבסט־אייגבילדונג, און האט זיך אלץ מעהר געפלאנטערט אין זיינע אייגענע געראנקען.

א גאנץ אינטערעסאנטע טהעמא צום קלעהרען. אבער ווי אזוי שטעלט מען זיך עס פאר?

זאל זיך איהם דאכטען, אז דאס האט זיך צו איהם געווענדעט נאך אן ערקלערונג וועלכער ניט איז וויסענשאפטליכער זשורנאל איבער פסיכאלאגישע פארשונגען.

אט איך וועל פרואווען: אזא צושטאנד, וואס ווידערהאלט זיך אפט אין דעם מענשליכען מארק, לענגט דורך פאר זיך נייע וועי־

נען אויף נייע נערוועז־צונויפפלעכטונגען, מיט נייע בלוט־אדערען פאראייניגט ער זיך, און אזוי לאנג ווירקט ער אויף זיי ביז וואנען זיי פלעכטען זיך צונויף אין א נייע נעץ פון בלוט־צירקולאציאן, אין אויף אזא אופן ווערט דער צושטאנד פון רייגעם דענקען אומ־נעוואנדלט אין א נעפיהל־צושטאנד.

חא, חא, חא... איך בין ווי בעשאפען צו שרייבען א ווייסע־שאפטליכע „ביער־צייטונג“...

גאר נאהענט לעבען איהם איז דורכגעפאהרען אן עקיפאזש, אבער אזוי שטיל, אז ער איז שיער ניט געלעגען אונטער די פערד. ער האט זיך אומגעקוקט; פון בוידע זייטען עקיפאזש האבען נע־ברענט לאמטערנעס; פאלק האט אויפמערקזאם געקוקט, ווי די ליכט האבען געפינקעלט, ערווייטערט זיך, אין גאנצען פערשוואונ־דען, און דערנאך וויעדער א פינקל געטהאן פון ערגעץ א ווייטען וועג־ווינקעל, און ניט־ווילענדיג האט ער זיך דערמאנט אן יענע בלאנדזשענדע מאסאנישע נשמות.

און אן דארט איז מאריט'ס הויז! אפשר זיך צוריקקעהרען? אפשר וואלט זי דארט אויף איהם, און וואלט גליקליך געווען, ווען ער וואלט איצט פלוצלונג ערשיענען פאר איהר? מענליך, אז איצט שפאצירט זי אין גארטען כדי אבצוקיהלען זיך, בערוהיגען זיך? אדער אפשר איז זי אוועק צום טייך און זיצט דארט איצט אויף יענעם גרויסען שטיין, אויף וועלבען זיי פלעגען א מאל צוזאמען זיצען?

נור סוף כל סוף איז ער אוועק איבער'ן וועג צום שטאדט צו. זיין מארך איז געווען זעהר מיער, דאך האט ער צו דערזעלבער צייט מערקווירדיג סיסטעמאטיש אנאליזירט אלע אייגצעלהייטען פון די־זער לאנג.

א העכסט אינטערעסאנטע טהעמא! אויף א ווייסנשאפטלי־כען דרך קאן מען אפילו גאר ניט מאכען מיט איהר, פאר א ראמאן אבער איז זי אויסגעצייכענט!

א נעוויסער איקס, אלוא, ליידעט פון לייבע, ארויסגערופען דורך זעלבסט־אייגבילדונג.

זעהר גוט!

צו דערזעלבער צייט אבער ליעבט ער אונבעדינגט זיין פרוי, און ליעבט אזוי שטארק, אז קיין איין מינוט צוויפעלט ער ניט אין זיין ליעבע צו איהר.

מיט איין וואָרט, ער ליעבט איינע און די אנדערע.

ווייל ער האָט דאָך נעליעבט מאריט, זיכער נעליעבט. מענליך, אז דאָס איז אן איינבילדונג, א זעלבסט־נארריי, זיין זעלע איז אבער אזוי פול מיט בענקען און נארן, אז אנדערש קאָן מען דיזען נעפיהלן ניט אנרופען.

און מיט א מאל האָט ער דערפיהלט א מאדנע אונאנגענעהמע איבערזעטיגונג. דער נענוס האָט זיך ערשט בלויז דערנעהנט, און שוין האָט ער זיך דערפיהלט איבערזעטינט.

אמת, מארגען וועט ער קומען צו מאריט און וועדער וועט זיין בלוט קאָכען. נאָר דער פאקט, אז איצט צו דער מינוט פיהלט זיך עריק פאלק איבערזעטינט — דיזעס וועט בלייבען א פאקט.

פון דעם איז קלאָר, אז ער ליעבט ניט מאריס, ווייט אין זיין פרוי'ס אנווועזנהייט האָט ער קיינמאל ניט נעפיהלט איבערזעטינט.

ניין ! קיינמאל ניט !

און ער האָט גוט געדענקט ווי אין יענער מינוט וועו ער האָט ארויסגעלאָזען מאריט פון זיינע ארעמס, האָט ער געפיהלט שאנדע און עקעל צו זיך זעלבסט און צו איהר, אקוראט ווי ער וואָלט בענגען עטוואָס שענדליכעס.

האָט איהם דיזעס, אלזא, קיין גליק ניט נענעבען ?

ניין.

און עס האָט איהם פערשאפט נור ליידען ?

יא ! ליידען, האסט און שאנד !

אמת'ע ליעבע, וועלכע איז ניט ארויסגערופען דורך זעלבסט־איינבילדונג, אדער זעלבסט־אויפרעגונג, ליעבע, וועלכע אנאליזירט ניט, וועלכע פרעגט זיך ניט אן ביים מארך — אזא ליעבע וויים ניט פון קיין שעהמען זיך. טו וואָס־זשע, וואָס דען איז עס ?

נאנץ איינפאך. איהר, הערר פאלק, זיינט אייניציטיג אי דער בעשולדינער און אי דער בעשולדינטער. איהר זיינט — פאלק, און צו דערזעלבער צייט זיינט איהר אויך הערר איקס.

אלזא, איהר, הערר איקס, בעשולדיגט מיך אין פערפיהרען א זינגע מיידעל, אין רואינירען איהר גאנצען לעבען.

— וואַרט א ווייליע, הערר איקס, אייליט זיך נור ניט אזוי... איהר ווייסט דאָך! אין אלעם איז נויטיג א סיסטעם.

אָנפאנגס איז צו מיר געקומען א מערקווירדיגע, אונפערשטענדלעכע איבערצייגונג, אז יענע מיידעל מוז ווערען מיינע, און אזוי ווי פריהער זיינען מיר אזעלכע געדאנקען קיינמאל ניט געקומען אין קאָפּ ארויין, דערויבער פערדיענט דיזער געקומענער געדאנק בעזונדערע אויפמערקזאמקייט.

ווי אזוי אזא געדאנק איז נאָר געבוירען געוואָרען אין מיין מאַרק?

כוויי'ס ניט. אמת, איך וואלט לייכט געקאָנט צונויפשטעלען איהר געבורט־געשיכטע, צונויפקלייבען די הונדערטע קלייניגקייטען, וועלכע האָבען דיזען געדאנק וואהרשיינליך ארויסגערופען, — דאָס וועט דאָך אָבער זיין ניט מעהר ווי א געדאנקען־שפּיעל. איין זאך איז פאר מיר קלאָר, אז מיין מאַרק נאָרט מיך אָפּ, און ביז א געסען נראָד בין איך זיין שקלאַף, און דעריבער זאג איך: די אורזאכען, וואָס האָבען דיזען געדאנק ארויסגערופען, ווייס איך ניט, איך קאָן נור בעצייכענען זיין כאראקטער — א שטארקער, ליידענשאפטליכער, געשלעכטליכען כאראקטער.

און ווען בין איך עס צום ערשטען מאל געוואָהר געוואָרען פונ'ם געשלעכטליכען כאראקטער אין דיזען געדאנק?

אָט באלד, באלד וועל איך מיך דערמאָנען...

דאָס איז נעווען נאָך פאר־א־יאָהרען, אין דריי טעג ארום נאָך דעם ווען איך האָב זיך מיט איהר בעקאנט. זי האָט געטראָגען א בריעף צום פאָסט; מיר האָבען זיך בעגעגענט אויפ'ן קרייצ־צוג פון צוויי גאסען, און אזוי פלוצלונג איז עס געווען, אז מיר האָבען זיך אנגעשטויסען איינס אָן אנדערען. מיר זיינען דאָן געווען שטארק צומישט, פערלוירען זיך. פאר וואָס? צו וואָס? חע, חע... אָט דא ליגט דאָך שוין בעהאלטען דער געשלעכטליכער עלעמענט. איך האָב זי צוגעפיהרט ביז איהר הויז, דערנאָך איז זי צוריקגעגאנגען מיט מיר א שטיק וועג צום שטאדט צו, דערנאָך האָב

איך זי וויערער בענלייט ביז'ן טירעל פון איהר נאָרטען : מען האָט זיך עפעס אלץ ניט געקאָנט שיידען. איך האָב דאָן זעהר פיעל געדעדט. וועגען רעליגיע געדעדט.

סטאָפּ ! דאָס איז אינטערעסאַנט, זעהר אינטערעסאַנט ! ער־קלעהרט מיר נאָר, קלוגער הערר איקס, פּאַר וואָס האָב איך פון אָנפאַנג אָן נעשטרעבט צו צושטערען איהרע רעליגיעזע אנשוי־אונגען ?

איהר קאָנט דאָך מיך, הערר איקס, און איהר ווייסט נאָנץ גוט, ווי וועניג עס געהט מיך אָן, אויב א געוויסע פערזאָן גלויבט אָדער גלויבט ניט. איך רעד איבערהויפּט זעלטען פון מיינע איבער־צייגונגען ; פּשוט דערפאָר, ווייל איך האָב זיי ניט.

איהר זעהט דאָך, אלזא, אז נאָך איידער איך בין געווען אימ־שטאַנד קלאָר צו מאַכען פאַר זיך וואָס אייגענטליך מיט מיר טהוט זיך, האָט שוין דער נעשלעכטליכער נעפיהל נעאַרבייט אין מיר מיט זעלטענער לאָנגיק. דיזער נעפיהל האָט נעזאָנט צו זיך אליין : ביז וואַנען דער רעליגיעזער נעפיהל וועט ניט זיין פערניכטעט ביז אין זיינע פאַמע וואַרצלען, זיינען אומזיסט אלע מיינע אנשטרענגונגען, אלע מיינע מיטלען.

איך פערזיכער, אז א י ך האָב דעמאָלט נאָך ניט געקלערט פון פערפיהרען איהר — צום ערשטען מאל איז דיזער נעדאַנק נעקו־מען צו מיר ערשט מיט א וואָך שפעטער. נעטראָפען האָט עס אָט טאקי אויף דיזער סטעזשקע, נעבען קירכען־האָף, וואו עס הענגען אריבער די צווייגען פון טרויערענדע בירקען־בוימער ; — איך וויים ניט, וואָס אייגענטליך האָט נעטראָפען, נור דערפיהלט האָב איך דעמאָלט, וויי מיין שטים איז עפעס פלוצלונג נעוואָרען אונגעוועהנ־ליך צארט און וואַרים, האָט זיך אראָבגעלאָזען ביז שעפטשען, און די דאָזיגע שטים האָט נעשאפען אן אטמאָספערע פון עטוואָס נע־היימניספולעס, פון א מין שטומער, ניט אויסגעשפראָכענער איינ־שטימונג צווישען אונז.

אציינד ערשט האָב איך פערשטאַנען דעם אויסדרוק : די שטי־מע פון בלוט !

און פון דאָן אָן איז עס נעוואָקסען אין מיר, אָהן אויפהער

געוואקסען — און איצט איז עס געשעהן ! אָדער כּמעט ווי געשעהן, ווייל אין מיר אַרבייט אַ מין אינערע קראָפט, וועלכע וועט זיכער צוברעכען אַלעס, וואָס וועט אין וועג שטעהן...

צו וואָס ? כ'ווייס ניט...

חע, חע... איך קאָן דאָך אייך, הערר איקס, אייך אינטערעסירט שטאַרק דיזע טהעמאַ, אייך ווילט זיך שטאַרק אַרויסווייזען אייער שאַרפען, דורכדרינגענדען שכל, ענטשיידענדיג דיזע שווערע טיפע רעטענישׂ...

אָך, איהר ווייסט נאָר ניט, ווי לייכט עס איז צו ענטשיידען אַ רעטענישׂ !

אָט ערקלערט, צום ביישפּיעל, פון וואָס עס הענגט אָב דאָס רעגעלמעסיג־ווידערהאָלענדע מענסטרואירען ביי פרויען ?

איהר ווייסט ניט ? עס פערשטעהט זיך, אז פון דער לבנה !

פאַר וואָס ? פרעגט איהר. דאָס איז דאָס גרינגסטע פון אַלע פראָגען צו פערענטפערען. דאָס ערשטע לעבעדיגע וועזען האָט דאָך געלעבט אויפ'ן סאָמע אָבגרונד פון ים. און מיר ווייסען אויך, אז אַ־ער אייגפלום פון דער לבנה אויפ'ן ים איז זעהר גרויס, און זי רופט אַרויס די אָבפלייסונג און צופלייסונג ביים ים. און עס פער־שטעהט זיך, אז ווירקענדיג אויף אַלע אָרום זיך, ווירקט די לבנה אויך אויף יעדעס לעבעדיגעס וועזען. דיזער אייגפלום ווערט אי־בערגענעבען צו די שפּעטערדינג דורות שוין אין אַ קלאָר בעשטימ־טען צייכען, און צו ענדע דורך אַ קאָאָסאַלער רייהע פון עוואָלו־ציעס דערגרייכט דיזער אייגפלום אויך צום מענשען. דאָס איז דאָך שוין בעווייזען.

חע, חע, אייך געפעלט עס ניט ?

אָבער קוקט אייך נור גוט אָרום ! אַלע אייערע לאָגישע און ווייסענשאפטליכע בעווייזע זיינען דאָך ניט פיעל בעסער בעגרינדעט פון דעם, וואָס אין האָב נאָר וואָס אזוי קלאָר ערקלערט.

פאַלק האָט געוואָרפען אַ בליק אָרום זיך. איהם האָט זיך גע־דוכט, אז ער זעהט פאַר זיך דעם רעדאַקטאָר מיט אַן אויסדרוק פון שטאַלץ און פעראַכטונג אויף זיין געזיכט.

— מענליך, אז איהר גלויבט אויך אין דער פיערטער אויס־מעסטונג ?

— הערט אויס, הערר רעדאקטאר ! איהר זיינט דאך עפעס א מענש מיט פערשטאנד, א מענש מיט געזונטע פאזיטיוון אנ־שויאונגען. איהר זיינט א ראציאנאליסט, א מאטעריאליסט. דאך, ביז איהר זיינט ניט אימשטאנד צו דערווייזען, אז צווישען אייך און מיר שטעהען ניט איצט צו דער מינוט נאך אנדערע טויזענד וועזענס, וועל איך אלץ גלויבען ניט בלויז אין א פיערטער, נאר אויך אין א טויזענדער אויסמעסטונג...

דאס, וואס איהר פיהלט עס ניט מיט אייער חוש הריח, אדער איהר זעהט עס ניט מיט אייערע אויגען, — דיזעס איז נאך נאר קיין בעוויז ניט. מענליך, אז אין אונז ליגען ערגעץ בעהאלטען וועלכע טויזענד געפיהלען, פון וועלכע מיר האבען פארלויפיג קיין אהנונג ניט, נור וועלכע וועלען זיך מיט דער צייט ארויסווייזען אין זייער פולען גלאנץ.

— טו פאר וואס האבען זיי זיך ניט ארויסגעווייזען אין פער־לויף פון א גאנצען מיליאן יאהרען ?

— חא, חא, חא — א מיליאן יאהרען — דאס וווייזט זיך נור אונז אוים זעהר פיעל, אבער אין פערגלייך מיט דער עוויגקייט איז עס ניט מעהר ווי א מאטעמאטישע ליניע, וועלכע, ווי אייך איז בע־קאנט, עקזיסטירט נאר ניט אין דער ווירקליכקייט...

נור לאמיר דאס לאזען. ווי די זאך זאל ניט זיין, זיינט איהר אלץ ביי מיר אין די אויגען א מענש פון הויכען שכל, פון גרויס פערשטאנד. איהר וואלט געקאנט זיין אן אויסגעצייכענטע לאפאטע ביים אויבערשטען, מיט וועלכער ער שיט אריין שכל אין דעם מענ־שענם מארך.

פאלק האט פלוצלונג דערפיהלט א מאדנע מיערקייט. זיינע געדאנקען האבען זיך נעפלאנטערט.

ער האט א קוק נעגעבען ארום : די ווייסע וועגד פון דעם מא־נאסטיר !

מאריט ! מאריט !

וואהרום האט ער זיך דערביי פלוצלונג דערמאנט אן מאריט ?

— אדרבא, הערר רעדאקטאָר, ערקלערט, פּאר וואָס האָב איך זיך עפּעס פּלוצלונג דערמאָנט אָן מאריט ? פּרואווט, ערקלערט עס, איהר זיינט דאָך עפּעס א מענש, וואָס פערשטעהט אלץ, וואָס קאָן אלץ ערקלערען וויסענשאפטליך.

איהר ווייסט ניט ? נו, וועל איך אייך זאָגען. איך האָס די מאָנאָסטירען, ווייל זיי האָבען פערקריפּעלט מאריט'ס זעעלע. און יעדעס מאָל, וען איך זעה וועלכען ניט איז מאָנאָסטיר, הויב איך אָן קלערען וועגען איהר, — און וען איך וואָלט אפילו זעהן א מיליאָן מאָנאָסטירען, וואָלט אלץ מאריט געשטאָנען פּאר מיינע אויגען.

און איבריגענס, נעהט אייך צום טייפעל ; דאָס הייסט, אז איהר זיינט אן אייזעל.

פּאלק האָט זיך געמעגט פּרואווען פערטויבען זיינע געדאנקען מיט וואָס ער האָט געווואָלט, ער האָט זיך געמעגט קלערען און פּאָטאזירען וויפּיעל ער האָט געווואָלט, און מיעד מאכען זיין מארך מיט אלערליי קלייניגקייטען און נארישקייטען, — דאָס האָט אבער צו גאָר ניט געפּיהרט. דורך א נעבעל פון געדאנקען, דורך א כאָאס פון געפּיהלען האָט נעבליצט אלץ שטארקער און העלער בלויז איין געדאנק : מאריט, מאריט...

און מיט א מאל האָט ער אויפּגעציטערט.

צו קאָן דען אזוי קלערען א נארמאלער מענש ?

ער איז געגאנגען, בעפאלען פון א פיבערהאפטער אויפרעגונג.

שוידער און שרעק האָבען ווי הייסע כוואליעס געקאָכט אין זיין זעעלע, און האָבען פערנאָסען זיין מארך. איהם האָט זיך געדוכט, אז ער פאלט ערגעץ אין אן ענדלאָזען אבגרונד... דערנאָך האָט ער אויפּגעהערט קלערען. ער האָט בלויז געפּיהלט א שרעק פאר דער מורא'דיגער פוסטקייט און פינסטערניש. אלץ איז פאר איהם געווען פינסטער, אזוי האָפּנונגסלאָז.

און ווידער האָט א בליץ געטהאָן א געדאנק : אָט שטעהט פאר איהם דאָס לעבען פול מיט העלישען דענקען און אונרוהיגקייט, פול מיט פיבערהאפטער היציגקייט צו שאפען און צו פערניכטען.

און צו וואָס ? צו וואָס דאָס אלעס ? צו וואָס מאטערט ער

זיך אזוי, צו וואָס דיזע שרעקליכע אנשטרענגונג, וועלכע שטרעבט אייגענטליך נור צו איין ציעל : צו בעפרידיגען דעם גארען ? !

ער האָט זיך מיט פעראכטונג צולאכט.

איז עס דען ניט א לעכערליכע, א שרעקליכע משוגעת ?

און וויעדער האָט איהם בעפאלען אזא קרענקליכער פייניגענ־ דער שרעק, וועלכען ער האָט נאָך קיינמאל ביז איצט ניט געשפירט, און ער האָט אלץ געשעפטשעט איין און דיזעלבע פראגע :

צוליעב וואָס ? צו וואָס ? צו וואָס ?

מיט א מאל האָט ער אריבערגעשפרונגען איבער א גרוב, וויל איהם האָט זיך געדוכט, אז א וויילדע חיה יאָגט זיך נאָך איהם ; נור באלד איז ער צו זיך געקומען.

קלעהרען מוז מען געלאסען און קלאָר ; דאן וועט דיזע אונרוהינקייט פערשווינדען.

ער איז, אלזא, בלויז א געוועהר ביי א מין ווילען, וועלכען ער קאָן אפילו ניט, נור וועלכער זיצט אין איהם און טהוט מיט איהם אלץ, וואָס ער געפינט פאר נויטיג לויט זיינע פלענער און געדאנ־ קען, און דער מארך מוז דערביי דיענען מיט וואָס נור ער קאָן — צום בוישפיעל, אבנארען דעם מענשען פערשטעלען פון איהם דעם אמת־שולדיגען, און פיהרען איהם אויף א פאלשען וועג.

וועו, א שטייגער, ער וועט איצט פערפיהרען מאריט, וועט עס ניט זיין שולד זיין. כלל נישט ! ער מוז דאָך טהאָן דאָס, וועלכעם דער אונבעקאנטער, אין איהם איינגעפאסטער הערר איקס, הייסט איהם טהאָן.

איז עס דען ניט אמת, הערר פאלק ?

ערגעץ אין דער אונבעקאנטהייט האָט זיך שטופענווייז אויס־ געבילדעט א מעכטיגע קעט. איין רינג פון אונפארמיידליכקייט האָט זיך אונאויפהערליך געשלאסען מיט דער אנדערער... אדער א זייגער האָט מען ערגעץ אנגעצויגען, און איצט מוזען אלע זיינע רעדלאך זיך דרעהען פונקט אזוי, און ניט אנדערש.

איך, אלזא, קעמפף נאָך מיט זיך, איך וועהר זיך, נור אונ־ טערגעבען זיך וועל איך מוזען. יא, כ'וועל מוזען !

ער האָט דערפיהלט א טיעפען טרויער.

און צו וואָס דיזער פּיין, דיזע לייִדען ? ער קען דאָ אַלץ איינס לענגער ניט באָרגן זיך מיט זיך זעלבסט, אַלץ איינס לאָזען זיך ביי איהם אָב די הענד, טו זאָל זיין, ווי עס וועט זיין... אָדער — ווי עס איז בעשערט צו זיין...

בעשערט ! בעשערט !

איצט האָט ער שוין נאָר אין גאַנצען פערלוירען זיינע קרעפטען.

און מיט א מאָל — פונקט ווי א רעגענבויגען נאָכ'ן שטורם, אזוי האָט פּלוצלונג ארויפגעשוואומען פאר איהם דער פּנים'ל פון זיין קליינינקען יאנקא, און זיין זעלע איז ביז די ברעגען פול געוואָרען מיט טרויער...

ער איז אריין אין שטאָדט. איהם איז אויסגעקומען דורכצוגעהען לעבען לאנד־ראטהס־הויז. פון דאָרט זיינען פונקט דאן ארויסגענאנגען דער רעראקטאָר מיט'ן יונגען דאקטאָר.

א ! הערר פאלק ! וואוהין זיינט איהר עס פלוצלונג פערשוואונדען ?

פאלק איז עטוואָס צומישט געוואָרען.

— איך האָב געמוזט אָבפיהרען אהיים פריילין קאוער. דער קוטשער האָט זיך אזוי אָנגעטרונקען, אז איך האָב ניט געקאָנט פערטרויען דיזען בעזויפענעם לומפ דאָס יונגע קינד.

— זאָלען מיר אפשר אויפמאכען נאָך א פאָר פלעשלעך וויין ביי פלאום'ען ?

פאלק האָט זיך אָנפאנגם געקווייענקעלט, נור מיט א מאָל האָט ער ווידער דערפיהלט אין זיין זעלע יענעם קרענקליכען, ווילדען שרעק, וועלכער האָט איהם אזוי געהיט, געהיט... אך, נור אליין מיט זיך ניט בלייבען... א, ניין ! ניין !

— מיט'ן גרעסטען פערגעניגען, מיינע העררען...

10.

כאָטש עס איז שוין געווען שפעט אין דער נאכט איז דער רעסטאָראנט פון דעסטוועגען נאָך געווען אָפען.

דער רעדאקטאָר האָט געבעטען מען זאָל הערלאנגען א פלאש וויין צום טיש.

— מיך פרעהט זעהר, — האָט ער זיך געוועדעט צו פאלק'ען, — וואָס איך האָב זיך בעקענט מיט אייך. אלץ וואָס איהר האָט געזאָגט איז אפילו זעהר אינטערעסאנט, אָבער מיר דוכט, אז אייערע שליסע זיינען שוין פיעל צו שארף און אָנגעצויגען.

— יא, דאָס איז ריכטיג. אָבער איך טהו עס אבזיכטליך אזוי. יעדע זאך האָט אין זיך טויזענדע זייטען. און מען קען ניט זאָגען, אז זיי זאָלען שוין טאקע ליגען אזוי איינגעאָרדענט איינס נעבען אנדערען, אז עס זאָל זיין לייכט און בעקוועם פאנאנדערצולייגען זיי. פערקעהרט, ביי אן אנדער שיין נעהמט יעדער זאך אָן אן אנדער אויסזעהן. יעדע זאך איז א טויזענד־עקינע סטערעאָמעטרישע פאָרם, די שיין אָבער פאלט בלויז אויף איהר פלאָכע; און דער גאנצער פאָקוס פונ'ם מענשענ'ס אורטהיילען בעשטעהט אייגענטליך אין דעם, וואָס זיין גאנצע אויפמערקזאמקייט גיט ער אוועק בלויז אויף איין בעלויכטענעם ווינקעל, אָדער אין בעסטען פאל נאָך 3־2 ווינקלען, וואָס געפינען זיך אין שכנה'שאפט פון יענעם בעלויכטענעם.

פאלק האָט אין איין זוף אויסגעטרונקען זיין גלאָז ווין.

— וואָס, אייגענטליך, איז אורטהיילן? — ווי אזוי קען מען גאָר איבערהויפט אורטהיילען? דיעזעם איז מעגליך נור דאן, ווען עס האנדעלט זיך וועגען אומשטענדען פון אויסערליכען לעבען, אָדער וועגען קאמפּף אומ'ם דאזיין. אָבער אורטהיילען אין ריינעם געדאנקען־זין — דאָס איז א שטריק פון זאמד. איך פערזיכער האלט פאר אונמעגליך אויסצושפרעכען וועלכע ניט איז בעשטימטע אורטהיילע איבער עטוואס סיידען מען צווינגט מיך דערצו. אה, דעמאָלט איז עטוואס אנדערש. דאָך אָננעהמען מיינע רייד פאר עטוואס אבסאָלוטעס האָט קיין שום זין ניט. איך דערצעהל בלויז מיינע פערזענליכע איינדריקע, וועלכע איך האָב געקריגען פון דער אָדער יענער זאך, אָבער כלל ניט קיין אורטהיילע.

— דאָס איז מעטאפיזיקע, הערר פאלק, — האָט א זאג געטהאָן דער רעדאקטאָר. איך הויב עס ניט אָן צו פערשטעהן.

— דער יונגער דאקטאָר האָט זיך אויפמערקזאם צוגעהערט

צום געשפּרעך. איהם איז פּלוצלונג איינגעפאלען, אז איצט וואלט געווען א פּלאן גוט א רייז טהאן ליט עטוואס דעם רעדאקטאר. פּאלק האט דאך געהאט בעזונדערע פּעהיגקייטען אבצולאכען פון אלץ.

— און וואס איז אייער מיינונג וועגען דעם צוקינפטיגען סאציאלען שטאט? — האט דער רעדאקטאר געפרעגט.

דער רעדאקטאר האט אונרוהיג אנגעהויבען פּינטלען מיט די אויגען, ער האט אין דעם רעדאקטאר'ס פּראנג געפּיהלט א בייזען געדאנק אבצולאכען פון איהם.

— וואס איך דענק וועגען דעם? איך האב דאך בייס לאנד־ראטה ארויסגעזאגט מיין מיינונג איבער דעם.

און איבריגענס אינטערעסירט עס מיך נאר אויף אזוי פיעל אויף וויפיעל דאס בעריהרט דעם געביט פון קונסט. אט פון דיעזען שטאנדפונקט בין איך פּאלקאם איינפערשטאנען מיט אלע פּאנטאזיעס, מיט אלע אילוזיעס, וועלכע ווערען געבוירען אינ'ם מענשליכען מארק.

וויי, זעהט איהר דען ניט, — ווי באלד אלצדינג וועט בעלאנגען צו דער גאנצער געזעלשאפט, וועלען דאך שוין דורך דעם מסתמא פּאר'ן קינסטלער אויך געשאפען ווערען גינסטיגערע אומשטענדען צום עקזיסטירען, און ער וועט קענען רוהיג איבערגעבען זיך צום שאפען. פון דער צווייטער זייט וויעדער וועלען מענשען, וועלכע האבען זיך אבגעגעבען צו קונסט נור וויי דאס בעצאהלט זיך בעסער, אדער מחמת פויליקייט, אדער גאר דערפאר, וויי זיי האבען ניט געהאט די מעגליכקייט אויסצולייבען זיך א מעהר פאסיגע בעשעפטיגונג, זיין גליקליך, וועז ביי דער אלגעמיינער גלייכהייט און ביי א זעקס־שטונדיגען ארבייטס־טאג וועלען זיי קריגען בעשעפטיגונג אין קלייטען, קאנטארען א. ז. וו. א קינסטלער וועט דאמאלט זיין נאר דער, וועלכער איז אמת בערופען דערצו.

דער רעדאקטאר, וועלכער האט יעדעם ווארט זיינס אנגענומען פּאר שפאט, האט זיך צולאכט מיט אויפרעגונג.

— נו, וואס וויטער אלץ בעסער! וווי איך זעה שעצט איהר די קינסטלער אויך ניט זעהר?

— פערשטעהט זיך, איך שעץ זיי לחלוטין ניט, ווייל זיי עקזיסטירען כמעט ניט. און די יעניגע וואס האבען שוין אפילו יא אין זיך א געטליכען פונק פערלירען זיי איהם זעהר שנעל, ווייל זיי זיינען געצוואונגען צו טראגען זייער טאלאנט אויפ'ן מארק...

פאלק איז מיט א מאהל געווארען ערנסט.

— ביי מיר איז נאר דער א קינסטלער, וועלכער קען ניט שאפען אנדערש ווי אונטער'ן דראנג פון אן אונבעשטרייטבארען וואונקאנישען אויסברוך אין זיין נשמה; נור דער, וועלכער וועט קיין איין ווארט ניט אנשרייבען, וואס זאל ניט זיין ארויסגעריסען פון הארצען, וואס זאל ניט פארשטעלען מיט זיך א לעבעדיגען ארגאניזם אנגעפילט מיט בלוט...

און איבריגענס...

פאלק האט מיט א שטילען שמייכעל א קוק געטהאן אויפ'ן רעדאקטאר'ס פערוואונדערטע פיזיאנאמיע.

— זיינען דען פארען אזעלכע מענשען? — האט דער דאקטאר געפרעגט פערוואונדערט.

— יא, ס'זיינען פארען אזעלכע, אבער זיי זיינען פערשאלטען, פערשפאטעט, און דער המון רעכענט זיי פאר אידיאטען. חא, חא, חא!...

פאלק האט זיך פערקלעהרט.

— יא, יא! איך האב שוין געזעהן ווי אייגער פון דיעזע גרעסטע זשעניען איז אויסגענאנגען פון הונגער. ער איז געווען מיין חבר פון שולע. דאס איז געווען דער בעסטער מענש, וועלכען איך האב ווען געקענט. ער פלעגט זיין אט זעלטען צערטליך, און אט גראב, אט דעליקאט, און אט שטרענג. אט איז ער געווען עהנליך צו בראנזע און אט צו שווארצע האלץ, אבער שטענדיג ערהאבען שעהן. דאס איז געווען א מענש פון גרויסע, טיעפע ליעבע און פון מאיעסטעטישע פעראכטונג.

— אבער לאמיר בעסער טרינקען דעם ווייז, וועז ניט וועט ער דאך אויסטריקענען, צום טייפעל...

— יא, דאס איז געווען א וואונדערבארער מענש. חא, חא — כ'געדענק, וועז מיר זיינען נאך אויף איין באנק אין קלאס געזעסען,

פּלענט ער פערפאסען אזעלכע זאַנדערבאַרע זאכען אויף דער טהעמא: ווי אזוי צו עהרען די העלדען נאָך זייער טויט.

און ווייסט איהר וועלכע אכטונג ער האָט געהאלטען פאר דער העכסטער?

— נו?

ער האָט געשריעבען, אז דער גרעסטער כבוד פאר'ן פערשטאר־בענעם העלד וועט זיין, וועו שוין א צופויליטען אין דער ערד, וועלען די פויערים אויסגראָבען זיינע בייגער, און וועלכער ניט איז פאַסטוכעל וועט פון זיין פוס־ביין, למשל, מאכען פאר זיך א פייפעלע און וועט אויף דעם אויסזינגען לייערער פערפאסט צו זיין עהרע.

און א צווייטען מאהל האָט ער זיך פערגונען צו טענה'ן, אז מלחמה־אויסשלאכטונגען לייזען די העכסטע קולטור־פראָבלעמען. די קערפערס פון די געפאלענע שטרייטער דיענען אלס בעסטער מיטעל צו פעט מאכען די ערד, א סך א בעסערער פון סופערפאָס־פאט.

איך גיב צו, אז דאָס איז א ביסעל גראָבלעך, אָבער די נאטור אליין איז דאָך אויך גראָב. זאל זיין, אז דאָס איז א צינישער שפאס, אָבער פונקט אזוי ציניש שפאסט דאָך אויך די נאטור אי־בער דעם מענשען.

דער רעדאקטאָר האָט זיך געפיהלט בעליידיגט.

— זעהר שלעכט איז, וואָס הערר פאלק האלט אלס אינווויר־דיג צו רעדען מיט אונז ערנסט. צו ערלויבט זיך נאָר ניט הערר פאלק שוין צופיעל אָבצולאכען פון אונז?

— זאל מיך נאָט אויסהיטען פון אָבלאכען.

דאן זיינען דאָך דיעזע בעריהמטע אינדיווידועלע אנשויאונגען אייערע, וועלכע איהר האָט דא אויסגעשפראָכען, אין בעסטען פאל ניט מעהר ווי פאראדאקסען?

פאלק איז געווארען אויפגערעגט, אָבער ער האָט זיך אָנגע־שטרענגט ניט ארויסצוואווייזען עס.

— מיינע מיינונגען, איבערצייגונגען, אנשויאונגען און אור־טהיילע זיינען געווים נור פאר מיר פון וועלכער ניט איז בעדיי־

טונג, און מעהר פאר קיינעם ניט. פאר זיך אליין בין איך א גאנצע וועלט, און מיר איז גאנץ עגאל אויב ווער איז איינפערשטאנען מיט מיר אדער ניט.

— חע, חע, איהר זיינט הפנים פון א גאנץ הויכער מיינונג וועגען זיך.

— געווים. און דאס איז די פליכט פון יעדען מענשען. אט הערט אויף טשיקאוועס: אין דרעזדען וואוינט א געוויסער עהרענאהפטער מאן מיט'ן נאמען הענריך פודאר. אלע האלטען איהם פאר א שארלאטאן, און ווירקליך, ער האט אין זיך אייניגע זעהר קוריעזע אייגענשאפטען, און דאך, אבנעזעהן פון דעם אלעם, ליעגט אין איהם פערבארגען א מין אונגעוועהנליכע קראפט.

דא ניט לאנג האט ער אין מינכען אויסגעשטאטעט אן אויסשטעלונג פון זיינע בילדער. די בילדער זיינע זיינען געווען פשוט לעכערליך און האבען קיין שום ווערטה ניט געהאט. אינטערעסאנט איז אבער געווען דער קאטאלאג, וועלכען ער אליין האט פערפערטיגט. אין דיעזען קאטאלאג איז געווען אנגעשריעבען: א י ך בין — איך. כ'בין ניט קיין קינסטלער און נישט ניט קיין קינסטלער, איך האב ניט קיינע אנדערע אטריבוטען חוץ איינעם: איך בין איך.

און דאס איז זעהר גוט געזאגט.

איהר, הערר דאקטאר, האט א טעות. דאס איז ניט קיין פוסטע פראפעסיאנעלע גדלות. ווייל קוים בין איך א מענש, שטעל איך דאך צו דער זעלבער צייט פאר מיט זיך א גאהיימניספאלען, פערבארגענעם, שטוינענד־טיעפען טהייל פון דער נאטור. און דעריבער קען איך זאגען: זעהט, אט זיינען מיינע בילדער. מעגליך, אז זיי זיינען לעבערליך, זיי זיינען אבער מיינע. און קוים האב איך זיי געשאפען אונטער'ן אייגפלום פון אן אונבעשטרייטבארען אינערן אימפולס, דריקען זיי דאך אוים מיין אייגענעם איך פיעל בעסער איידער דאס וואלטען געקענט טהאן מיינע חסרונות אדער מעלות. דאס איז אן אויסדרוק פון מיין אינדיווידואליטעט. ווער עס אינטערעסירט זיך מיט איהר, דער זאל קומען זעהן מיין בילדער־אויס־

שטעלונג. דאָס בין איך זעלבסט און אין מיר איז קיין זאַך ניט פּאַראַן, מיט וועלכער איך זאָל זיך דערפּען שעהמען.

— אָבער דיעזעס איז דאָך שוין טאַקע גאָר אַן אמת'ע גרויס־קייט־מאַניע! — האָט דער דאָקטאָר אויסגעשריען.

— גיט קיין אמת'ע און ניט קיין כלומרשט'דיגע איז עס. איהר דערפט וויסען, אז גרויסקייט־מאַניע וועט געבוירען אויפ'ן באָדען פון פערלוירענער אייגענער אינדיווידואַליטעט. אָבער ווי שטאַרק עס זאָל ניט זיין דער געפיהל פון מיין אייגענעם איך און זיין בעדייטונג, איז אין דעם קיין שום אונטערמאַלעס ניטא. פערקערט, אזא מין פעסטער גלויבען אין זיך גיט נאַהרונג צו דער מענשהייט, דיעזעס שאַפט שטאַרקע אינדיווידואַלן, אין וועלכע עס פיהלט זיך איצט אזא גרויסער מאַנגעל. עס גיט צו מאַכט און קראַפט און א מין הייליגען מוטה, דורך וועלכען אלץ וועט געשאַפען.

יא, יא, הערר רעדאקטאָר! נור דיעזעס, נור דיעזער געפיהל אליין גיט צו דרייסטקייט און מוטה צום צושטעהען, און צו פערדאַנקען דיעזען צושטערען וועט אויפגעבויט אויף די רואינען אלעס וואָס איז ערהאבען און שעהן...

אָבער לאָמיר איבערלאָזען דיעזען געשפּרעך. מיר פערלירען נור צייט אין נאַרישע געשפּרעכען, וועלכע זיינען ניט מעהר ווי גיסען וואסער דורך א זיפ. און צום טייפעל, דיעזע אלע וועלט־פּראָבלעמען! העי, קעלנער, אהערצו נאָך א פלאַש וויין!

און זיי האָבען וויטער געטרונקען. פּאַלק איז געווען אונרוהיג, שטאַרק נערוועז. און עס האָט איבערהויפט געהערשט א געהויבענע שטימונג.

באַלד האָט הערר רעדאקטאָר אָנגעפאַנגען א שכור'ע נשמה־אויסגיסונג.

— איך ליעב אייך, פאַלק, שיקט מיר נאָר אַן אָריגינעלע קאָרעספּאָנדענץ פון פּאַריז.

— כ'וועל שיקען, שיקען, יעדע וואָך וועל איך שיקען.

דער דאָקטאָר האָט נעלאכט וויפיעל כח ער האָט געהאט.

— חא, חא, א קלעגליכע בלעטעל, אָנגעפילט מיט אַנאַנסען

וועגען פערשיעדענע יאריזען און מארקען אין דער סביבה וועט דרוקען קאָרעספאָנדענצען פון פּאריז. וואו געפינט זיך יענע שטעדטעל — פּאריז? כּא, כּא, כּא — אָט דאָס איז שארפזיניג!

דער רעדאקטאָר האָט זיך געפיהלט שטאַרק בעלידיגט.

פּאלק האָט מיט טיעפער אונרוהיגקייט זיך צוגעהערט צו זיך זעלבסט.

וויעדער האָט איהם בעפאלען אזא טיעפער בענקען נאָך זיין פרוי, אז ער האָט אפילו וועגען מאריט פערגעסען: קיין זאך האָט ער איצט ניט נעפיהלט צו איהר, ניט קיין ליעבע און ניט קיין נארען...

וועז ער איז געקומען אהיים, האָט שוין אָנגעהויבען טאָגען. ער האָט זיך איינגעוואשען, געזעצט צום טיש און געזומען שרייבען:

„מיין טהייערע, טהייערע איזא!

„איך בין ווי שכור פון ליעבע צו דיר, ווי משוגע פון בענקען נאָך דיר. קיין זאך אין דער וועלט אינטערעסירט מיך ניט חוץ דיר, דיר אליין.

„און דו, ליעבסטו מיך? אָה, זאָג, זאָג, אז דו ליעבסט!

„ווי אזוי וועל איך דיך געפינען, וועז איך וועל קומען צו דיר? בין איך אלץ דיין גרויסער, שעהנער בעפעהלער?

„וואַרום איז דיין לעצטער בריעף אזוי טרויעריג?

„אָך, ווי אלעס אין מיר רייסט זיך צו דיר! ווי איך דורשט צו זעהן דיך! אָה, וועז דו וואלסט איצט געווען לעבען מיר!

„און איך, בין איך פאר דיר אויך דאָס זעלבע וואָס דו ביסט פאר מיר? ליכט, ליפט, לעבען? איצט וויים איך עס שוין פאר זיכער: מיין אייניגער געזעץ, מיין אייניגער דאָגמאָט איז — אז אָהן דיר קען איך ניט לעבען!

„טו ליעב מיך, איזא, ליעב מיך מעהר ווי דו קענסט, ניין, ניין, ליעב נור אזוי ווי דו קענסט, און דו מיין אייניגע, דו קענסט ליעבען!

„א גאנצע ביבליאָטהעק וועל איך אָנשרייבען נור כדי דו זאלסט האָבען וואָס צו לעזען, דיין קלאון וועל איך זיין, כדי דו זאלסט לא־

כען אין מינוטען פון לאנגווויליקייט, די גאנצע וועלט וועל איך צו דיינע פים ווארפען, און וועל זיי צווינגען זיי זאלען דיך שענען און ריהמען אלס זייער הערשערין. אבער, ליעב מיך, ליעב מיך!

„אין צוויי טעג ארום וועל איך זיכער זיין מיט דיר צוזאמען... דיין מאן".

וועז פאלק האט זיך דורכגעשלאפען און האט דערנאך וויעדער איבערגעלעזען זיין בריעף, האט ער פון צוויי טעג איבערגעמאכט אויף פינף, און דערנאך ערשט האט ער איהם אוועקגעשיקט.

11.

פאלק און מאריט זיינען געבליבען שטעהן אביסעל צופישט. נאך פון ווייטען האט ער איהר דערזעהן לעבען טייך און האט זיך פערקירעוועט צו איהר.

— ניט אמת, אז ביי מיר איז א שארפע ראיה?

— יא, עס איז שווער געווען צו בעמערקען מיך דא.

מען האט געשווייגען.

דער טאג האט געהאלטען אין ענדיגען זיך. עס איז געווען שטיקענד היים, דער הימעל פערצויגען מיט וואלקענס. זיי האבען זיך געזעצט ביים ברעג, און פאלק האט אנגעשטרענגט זיין בליק אויף דער שפיעגעל־גלאטער פלעבע פון טייך.

— וואונדערבאר, ס'ארא שטילקייט עם הערשט איבער'ן טייך. אזא מין שטילקייט, אז טיעפע, שווערע, אזוי צו זאגען, אזא אוי־בער־שטילקייט האב איך נעזעהן בלויז איין מאהל...

— וואו?

— ביים נארווענישען פיארד (טייך). אה, דאס איז אזוי וואונ־דערבאר שעהן...

און וויעדער האבען ביידע געשווייגען.

מאריט איז געווען זעהר אונרוהיג.

— ווי אזוי האט איהר זיך צוגעשלאגען נעכטען אהיים?

— אה, גוט, זעהר גוט...

דער נעשפּרעך האָט זיך יעדע מינוט איבערגעריסען.

— ווי שטיקענד עס איז, — האָט פּאַלק ענדליך אַרויסגעזאָגט.

— אין שטוב איז איצט א סך קיהלער.

מען איז אוועק צום הויז.

פּאַלק האָט נעפּרואווט זיין מיט איהר א ביסעל מעהר אינ־טים.

— נעכטען האָב איך איבערגעלעבט די שעהנסטע נאכט פון מיין לעבען.

מאריט האָט געשווויגען. בלויז אנגסטליך א קוק געגעבען אויף איהם.

פּאַלק האָט דעם בליק פערשטאנען. איהם האָט דיעזער שוויי־גענדער וויעדערשטאנד אזוי גענפיניגט און אויפגערעגט. היינט מוז ער ענדליך א סוף מאכען צו דעם אַלעם. ער האָט גענפיהלט, אז אזוי מוז עס זיין, אז עס איז אונפערמיידליך, איז ער אָבער געווען אזוי אויסגעמוטשעט.

מען מוז זיך אויפרודערען אביסעל. אָה, ער האָט זיך גוט גע־קענט: שוין נאָכ'ן צווייטען גלעזל פּלעגט אין איהם אָנהויבען די ארבייט. איבער אַלע זיינע גליעדער האָט זיך דאן צוגאָסען אזא ענערגיע, וואס וויים ניט פון קיינע הינדערניסע.

— עס געפינט זיך אפשר ביי אייך וואָס צום טרינקען? איך האָב זיך אזוי אָנגעגעסען מיט שטויב.

מאריט האָט געבראכט א פלאש וויין. פּאַלק האָט שנעל אויס־געזופט איין גלאָז, דערנאָך בריידט זיך געזעצט אין שטוהל און האָט מיט אָנשטרייגונג געקוקט אויף איהר.

מאריט האָט ניט געוואגט אויפצוהויבען די אויגען.

— וואס איז מיט אייך? זיינט איהר וועלכען פערבראכען בעגאנגען? צו וואָס?

מאריט האָט געקוקט אויף איהם מיט טיעפען טרויער.

— זייט גוט צו מיר היינט. זאל זיך מעהר ניט וויעדערהאלען דאָס, וואס איז נעכטען פאָרגעקומען. איך האָב אזוי גליטען א גאנצע נאכט... אָה, וואָס פאר א שרעקליכער מענש איהר זיינט...

— ווירקליך? איהר רעכענט אזוי?

— מען דאַרף ניט לאָבן פון מיר. איהר האָט אַלעס ביי מיר צוגענומען. איך קען מעהר ניט בעטען צו גאָט, ווייל די נאָנצע צייט קלער איך וועגען דעם, וואָס איהר האָט מיר געזאָגט. מיט אייערע גערַאנקען קלעהר איך... יעדען גענפיהל פון שאָנד האָט איהר ביי מיר צוגענומען.

— איך קען אַוועקגעהן...

— אַך, ניין, ניין, ערַיק... זייט נור גוט צו מיר... טהוט וואָס איהר ווילט... נור ניט דאָס. פאָדערט עס פון מיר ניט.

איהר גענזיכט איז גענוען אזוי טרויעריג, אז ניט ווילענדיג האָט פאַלק דערפיהלט רחמנות צו איהר.

ער איז צוגענאַנגען צו איהר, גענקושט איהר האַנד און גענומען שפּאַנען הין און צוריק איבער'ן צימער.

— זעהר גוט, מאַריט, איך וועל פון דיר מעהר קיין זאך ניט בעטען. אָבער איך ווייל דו זאָלסט מיר זאָגען — „ד ו "... מיר זייגען דאָך שוין אזוי נאָהענט איינס צום אַנדערען. אונזערע בע־ציהונגען זייגען שוין אזעלכע ענגע. וועסטו מיר זאָגען „דו“?

— יאָ, וועסט זאָגען?

פאַלק איז געבליבען שטעהן פאר איהר.

— כ'וועל פּרואווען — האָט זי ארויסגעשעפּטשעט.

— ווייל זעהסטו, מאריט, איך ליעב דיך פּשוט ביז וואָהנזין. גאָנצע טעג בלאָנקע איך אום פון איין ארט אויפ'ן צווייטען און נאָר איך טראכט וועגען דיר. דורך די נעכט שלאָף איך ניט, — טו וואס קען איך טהאָן? און איך טרינק אלץ, כ'טרינק אבי צו בערוהיגען זיך. נאָנצע נעכט זיץ איך אין קאָפע־הויז מיט יענע אידיאטען, און הער אוים זייערע דומהייטען, וועלכע פערשאפען מיר טאקע ממש פיזישע שמערצען. נעה איך אוועק און וויעדער בעפאלט מיך דער זעלבער פיין, די זעלבע אונרוהיגקייט...

איך וויים, כ'וויים, טהייערע מיינע, אז דו ביסט אין דעם ניט שולדיג. איך בעשולדיג דאָך דיך ניט, אז דו ברענגסט מיך אום...

און איך וויים אויך, אז דו וועסט פאר מיר אלץ טהאָן — כא, כא... איין זאך נאָר וועסטו ניט טהאָן, וועלכעם איז אייגענט־ליך דער אייגציגער בעווייז פון ליעבע, — נור די איינע זאך וועס־

טו ניט טהאן... מענסט מיר טויזענד מאהל איבער׳חזר׳ען אז דו ליעבסט מיך, וועל איך אלץ איינס ניט גלויבען, ווייל ממה נפשך, איז דיעזע ליעבע א ווירקליכע, דאן וויים זי ניט פון קיינע גרענ־צען, פון קיין קלייניליכער שאנד, דאן איז זי בלינד, אונבעגרע־נעצט. זי איז ניט ערהויבען און נישט נידריג. ניט זי האט עבירות און ניט זי האט פערדיענסטע. זי איז מעכטיג און גרויס ווי די נאטור אליין.

אדער... — איבריגענס, ניין, עס איז ניטא דערביי קיין שום אדער... עס איז דא נור איין מין ליעבע, און דיעזע וויים ניט פון קיינע געזעצע, פון קיין גלויבען אדער שאנד, זי שטעהט העכער פון אלע פארטהייל, וועלכע שמיערען צונויף דעם מענשען... און אלעם אנדערעם איז נור קאפריז, פאנטאזיע און א מיטעל גע־גען לאנגווייליגקייט... כא, כא, כא...

ער איז געבליבען שטעהן פאר איהר און האט גיפטיג גע־לאכט.

— טהייער קינד מיינס, מיר האט זיך געווהלט האבען אן אדלערין, וועלכע זאל זיך מיט מיר צוזאמען אויפהויבען צו דער הויך פון מיין אייגזאמקייט און געקראגען האב איך א צארטע, שרעקעדיגע טייבעלע; איך האב געווהלט האבען א וויילדע שטאלצע לייבין און געקראגען האב איך א קראליקעל, וועלכעם זעהט פאר זיך אין דעם אלעם עפעס ווי א מין אפען מויל פון א בייזען גיפ־טיגען שלאנג...

ניין, שרעק זיך ניט; קיין זאך וועל איך דיר ניט טהאן. מאריט האט הויך געווויינט.

— וויין ניט, מאריט, וויין ניט. איך וועל משוגע ווערען אויב דו וועסט וויינען. איך האב ניט געמיינט צו פערשאפען דיר שמערץ, אבער אין מיר פלאטערט אזוי אלץ און עס רייסט זיך צו דיר, אויניציגע מיינע, געליעבטע מיינע...

מאריט האט אלץ געשלוכצט.

— וויין ניט, וויין ניט, זון מיינע, — האט ער זיך אראבגע־לאזען אויף די קניע פאר איהר, און האט בערעקט איהרע הענד מיט קושען.

— ווייַן ניט...

ער האָט איהר אַרומגענומען, צוגעדריקט צו זיך, געקושט איהרע אויגען, געגלעט איהר געזיכט, און אַלץ מיט מעהר לייַדענשאפט געגלעט און אַרומגענומען איהר ליכטיגען שעהנעם קאָפּ.

— אייַנציגע מיינע, טהייערע מיינע, מיינע, מיינע...

און זי האָט זיך צוגעדריקט צו איהם, אַרומגענומען מיט איהרע הענד זיין האַלז, און זייערע ליפּען האָבען זיך בעגעגנט אין א לאַנגען, ווילדען קוש.

זי האָט זיך ענדליך אַרויסגעריסען פון איהם.

פאַלק איז אויפגעשטאַנען.

— נו, איצט איז אַלץ גוט, טו גיב כאָטש איין שמייכעל, אייַנעם...

מאַריט האָט א שמייכעל געטהאָן.

פאַלק איז לעבעדיג געווארען. ער האָט אַלץ געטרונקען און דערצעהלט א סך אַנעקדאָטען, געזאָגט מעהר אדער וועניגער גע־לונגענע וויצען... און מיט א מאָהל געבליבען שווייגען.

א שווערע, שטיקענדע שטימונג איז ענטשטאַנען אין צימער. ביידע האָבען זיך אונרוהיג איבערגעקוקט און שווער געאָטהעמט.

עס איז שוין געווארען פינסטערליך. די דיענסט איז אַרייַ־געקומען און האָט אַוועקגערופען מאַריט.

פאַלק האָט איהר לאַנג נאָכגעקוקט.

א ווילד־טהירישעס גרויזאַמעס גאַרען האָט אויפגעוואַכט אין איהם. דאָס איז געווען א מין פער'עקשן'טער, בייזער געזיכל; א שטיין וואָס קייקעלט זיך, און כאָטש ער וויים אז ער וועט אַזוי אַראָפּ אין אָבגרונד, קייקעלט ער זיך דאָך.

אין צימער איז געווארען אַלץ פינסטערער.

דער הימעל האָט זיך פערצוויגען מיט גראָבע שווארצע וואָל־קענס; ד י אונערטרעגליך שטיקענדע היץ איז פון מינוט צו מינוט גרעסער געווארען.

פאַלק האָט זיך אויפגעהויבען און האָט געגומען שפּאַנען אי־בער'ן צימער טיף פערטראכט.

— פאַלק, קומט עסען אָווענד־ברויט!

ער האָט נעגומען איהר אַרעם און פעסט צוגעדריקט זי צו זיך.

ביידע האָבען געשווּיגען בּיים טיש. וויפּיעל מאָהל פּאָלק האָט זיך ניט געפּרוּאווט פערפּיהרען א געשפּרעך, האָט ער זיך באָלד אָבגעהאקט. אָבגעזעסען, און אריין צוריק אין נאָסט־צימער. פּאָלק איז געווען טיף פערטראכט.

— זיי ניט בייז, מאָריס, וואָס איך וועל היינט פערבּלייבען ביי דיר אָביסעל לייגער... עס רוקט זיך אָן אזא שטורם — און דערצו קען איך אלץ איינס ניט שלאָפען, מיך שרעקט די אייז־זאמקייט. הם, הם... איך שטער דאָך דיר ניט?...

מאָריס האָט אויפגעציטערט און איז שטאַרק רויט געוואָרען.

א שטיקעל צייט זיינען בּיידע געזעסען און געשווּיגען. אלעס אַרום איז שוין געשלאָפען. די נאַנצע וויילא איז געווען ווי פערשטאָרבּען.

די שווערע, דריקענדע שטילקייט פון ערב א שטורם איז געהאַנגען איבער זיי, האָט פערפּרעסט די ברוסט, דאָס קלאָפען פון׳ם זייגער האָט פערשאַפט כמעט פיזישע שמערצען.

— דיך שרעקט ניט צו בלייבען אליין אין דיעזען גרויסען, פוסטען הויז?

— אָה, צייטענווייז שרעק איך זיך זעהר. איך פיהל זיך דאָ צייטענווייז אזוי עלענד, פערוואָרפען, עפעס ווי איך וואָלט געווען אליין אין דער גאַנצער וועלט. איך וואָלט דאָן אין א גרוב זיך בעגראָבען אוים שרעק.

— אָבער היינט פיהלסטו דיך ניט עלענד?

— ניין.

ווידער א לאַנגער, דריקענדער שווייגען.

— געפינען זיך נאָך בּיי דיר, מאָריס, די פערזען, וועלכע איך האָב דיר אָנגעשריבען לעצטען פריהלינג? איך וואָלט זעהר געוואָלט איבערלעזען זיי איצט.

— זיי זיינען אויבען אין מיין צימער. כ׳וועל זיי שוין ברייגען.

— ניין, מאָריס, כ׳וועל מיט דיר גאָהן. אין דיין צימער איז פיעל אנגענעהמער. אויך מיך שרעקט דאָ עטוואָס, און דו ווייסט דאָך ווי בּיי מיר זיינען די נערוועז צושרויפט.

— אָבער עס קען דאָך וועד דערהערען, ווי מיר געהען אויף די שטיגען.

— האָב קיין מורא ניט, כ'וועל געהן אזוי שטיל, אז קיינער וועט ניט הערען. איבריגענס שלאָפען דאָך שוין דאָ אלע.

מאריט איז געשטאנען אונעטשלאָסען.

— טו שרעק זיך ניט, טויב מיינע אייניצינע. קיין זאך וועל איך דיר ניט טהאָן, קיין זאך ניט. איך וועל בלויז זיצען שטיל־לינקערהייד און וועל מיר לעזען מיינע ליערער.

עס האָט א קלאפ געגעבען א שטאַרקער דונער.

— זעהר, זעהר שטיל. און וועז דער שטורם וועט זיך ענ־דיגען, וועל איך מיר גאנץ רוהיג אוועק אהיים.

זיי זיינען ענדליך אריין אין איהר צימער. ער האָט פער־שפּארט די טהיר; ביידע זיינען געבליבען שטעהן ביים שוועל וויי אייניגעגראָבענע. די לופט פון ארום האָט ווי געאָטהעמט און אין הייסע לעבעדיגע ריגען געוויקעלט זיך ארום זייערע קערפערס.

מיט אמאל האָט מאריט דערפיהלט ווי ער האָט איהר ארומ־גענאפט מיט א ווילדען, דורשטיגען אומארמען. פאר איהרע אוי־גען האָבען געשוועבט און געדרעהט זיך אלערליי קאליירען פון א רעגען־בויגען, און אין הארצען האָט זי געשפירט א ווילדע פרייד פון דיעזען פערריקטען טאנצען איבער'ן אבגרונד.

זי האָט פערוואָרפען איהרע הענד ארום זיין האלז און בלינד אריינגעוואָרפען זיך אינ'ם אבגרונד פון פערבאָטענעם גליק.

און פלוצלונג איז זי אויפגעשפרונגען אין שרעק.

— ניין, עריק, אין גאָטעם ווילען, נאָר ניט דאָס.

זי האָט שוועד געאָטהעמט.

פאלק האָט איהר ארויסגעלאָזען פון זיינע ארעמס און איז געקומען צו זיך.

עס איז ענטשטאנען א לאנגער שווייגען.

— הער אויס, מאריט, — האָט פאלק אָנגעהויבען אזוי קאלט און טרוקען, — איצט וועלען מיר זיך שיידען. זעהסטו ווי פיוג דו ביזט... ס'איז א שאנדע אבצוטרעטען איצט — איצט... דו ביסט א טייבעלע, א קראָליקעל, און איך בין א גוטער מענש, כ'בין

א גוטער, ווייכהערציגער מענש. דו האָסט קיין מוטה ניט צו זאָגען מיר: געה, מיין עריק, געה, לאָז מיר איבער מיין ריינעם געוויסען, לאָז מיר מיין נאָרישע, נוצלאָזע, יונגפרוילעכע ריינקייט... יאָ, דיר פעהלט מוטה צו זאָגען עס מיר... איך בין שטאַרקער פון דיר, איך בין א מאַן און דעריבער געה איך אַוועק. בלייב געזונט; זאָל זיין וואָס עס וויל. כ'גיה אַוועק און לאָז דיר איבער דיין גלויבען, דיין יונגפרויליכע ריינקייט, דיעזע נאָרישע, קאָטע־כיזישע ריינקייט — כע, כע, דיין ריינעם געוויסען. כ'וועל דיר לויז מאַכען פון דער זאָגענאַנטער זינד — יאָ, די קאָטויליש־קאַסטראַטען האָבען האָס שהנסטע פון אַלץ אָנגערופען זינד... בלייב גליקליך, בלייב זעהר, זעהר גליקליך.

און דער שטורם האָט זיך צושפּיעלט אַלץ שטאַרקער. יעדע סעקונדע זיינען די פענסטער בעלויכטען געוואָרען מיט גרינליכע, שלייגגעלדיגע בליצען.

פאַלק איז געגאַנגען צום טהיר.

— עריק, עריק! ווי קאָנסטו זיין אזוי שרעקליך, אזוי אונ־מענשליך גרויזאַם?

און איהר נאָנץ לאַנג פערשטיקטער פּיין אין איהר נשמה האָט מיט אַמאָל אויסגעבראָכען אין א שטורם פון שלוכצען.

— עריק, עריק! — האָט זי געשריען און קאָנוואולסיוו גע־ווויינט.

פאַלק'ן האָט בעפאַלען א ווילדער שרעק.

ער האָט נעכאַפט אויף די הענר דאָס ווייגענדע מיידעל.

— נייז, מאריס, איך וועל ניט אַוועקגעהן. מיט דיר וועל איך בלייבען. איך בין שוין ניט אימשטאַנדע אָבצורייסען זיך פון דיר. דאָס איז בלויז געווען איין מאָמענט, א וואַהנזיניגער מאָמענט. איך האָב געמיינט, אז כ'וועל זיין אימשטאַנדע אַוועק־נעהן, אָבער איך קען ניט, כ'קען ניט... כ'וועל דיך שוין קיינמאָל ניט איבערלאָזען, מאריס, זון מיינע, גליק מיינס, איינציגע מיינע...

עס האָט א קלאַפּ געגעבען א שרעקליכער דונער, וועלכער האָט געהילכט און געקייקעלט זיך איבער'ן גאַנצען הימעל, און

האָט ווי דורכגעריסען דעם שווערען פּאָרהאַנג אין דער פּערשטיק־טער אַטמאָספּערע.

פּאָלק׳ס ברוסט איז געווען איבערפילט מיט אזא אונגעוועהנליך טיעפּער, לוידענשאפטליכער צערטליכקייט.

ער האָט איהר אומגעטראָגען אויף די הענד, געוויעגט און געגלעט ווי א קינד; געשעפּטשעט ברענענדע ווערטער פון ליעבע, און פערגעסען אָן אלץ ארום איהם.

— כ׳וועל דיר געבען אזא גליק... אזא גליק...

שטראָמען פון א גוט רעגען האָבען געקלאפּט אין פענסטער. איצט זיינען זיי געווען אלײן אין דער גאַנצער וועלט. רעגען און שטורם האָבען זיי אָפּגעשניטען פון אלע מענשען. מאַריט האָט זיך שטאַרק צוגעדריקט צו איהם.

— וואָס פאַר א גוטער, וואָס פאַר א גוטער דו ביסט, עריק! און קיינמאל וועסטו שוין ניט אוועקגעהן פון מיר, — מיר וועלען זיין אזוי גליקליך...

אייביג וועלען מיר זיין צוזאמען און וועלען זיין גליקליך — האָט ער איהר מעכאניש נאָכגערעדט.

און מיט אמאל האָט אין איהם ערוואכט יענעס גרויזאמע, דאָס טהירישע אין זיין נשמה, דער שטיין, וואָס קייקעלט זיך צום אָבגרונד...

ער האָט זי געדריקט צו זיך אלץ מיט מעהר קראפט און ליידענשאפט.

זיי האָבען ניט געהערט קיין דונערען, ניט געזעהען קיין בליצען. אלץ ארום זיי האָט זיך געדרעהט, ווילד געטאַנצט און סוף כל סוף זיך צונויפגענאָסען אין א ווילד־שוועבענדען גרויסען פייערדיגען קרייז.

פּאָלק האָט איהר געגומען...

איין פערשטיקטער געשריי, דערנאָך א שטאַמלען, און באלד א קרעכץ פון ווילדען געגוס...

דער שטורם איז אריבער. ס׳איז שוין געווען פיער א זייגער אין דער פריה.

— איצט מוזטו גיהן, עריק.

— יאָ, כ׳מוז.

— אָבער גאָר נעבען טייך, דערנאָך וועסטו אריבערקריכען איבער דער קירכען־וואַנד און וועסט ארויסקומען אויפֿן גאַס: אנדערש וועט דיר נאָך וועך בעמערקען.

אין מיטען וועג האָט איהם איבערפאַלען א נייער שטורם.

אייגענטליך וואָלט איצט נויטיג געווען צו בעהאַלטען זיך וואו. ער האָט אָבער שוין גאָר קיין כח ניט געהאַט. איבריגענס איז דאָך כּלל ניט וויכטיג אויב ער וועט אפֿילו פערנעצט וועלען אביסעל.

נעשווינד האָט זיך דער הימעל פערצוינגען מיט שווארצע גרויסע וואָלקענס, וועלכע האָבען זיך אלץ נידריגער ארָאבגעלאָזען איבער זיין קאָפּ.

א לאַנגער שרעקליכער דונער האָט אויפגעטרייסעלט די לופט, דעם הימעל האָט א בליץ אויף צווייען איבערגעשפאַלטען.

און באלד נאָך א דונער, איין בליץ נאָכ׳ן אנדערען, א גוס רעגען, עפעס ווי די וואָלקענס אליין וואָלטען ארָאבגעפאַלען אויף דער ערד.

אין איין מינוט איז פאלק געוואָרען א דורכגעווייקטער. ער האָט עס אָבער כמעט ווי ניט בעמערקט.

מיט אמאל האָט ער בעמערקט ווי פונ׳ם שווארצען הימעל האָט זיך ארויסגעריסען א גיגאנטישער פייערדיגער זייל, האָט זיך צוטהיילט אויף זיבען בליצען, און אין דעם זעלבען אויגענבליק איז א בוים ניט ווייט פון איהם ארומגעכאפט געוואָרען פון פלאמען. א בליץ האָט איהם דורכגעשפאַלטען פון אויבען ביז אראָפּ.

לעבען און צושטערונג!

נו, געווים. וואו עס איז דאָ לעבען, דאָרט מוז אויך זיין צושטערונג, אומבריינגונג. מאריט! נו, יא, מאריט איז אומגעבראכט...

אין פאלק׳ס מאַרך האָט זיך פלוצלונג דורכגעשניטען ווי א בליץ דער לויטער שארפער געדאנק, אז ער האָט איהר אומגעבראכט.

— און פאר וואָס דען ניט? איך בין די נאטור, דעריבער שאף איך און איך צושטער דאָס לעבען. איך שפאן אריבער אי־

בער טויזענדע טויטע קערפערס, ווייל איך מוז נעהן, און איך שאָף לעבעדיק אייגם נאָכ'ן אַנדערען אויך נור דערפאר ווייל איך מוז שאַפֿען.

איך בין ניט בלויז דיעזער איין איך — איך בין אי דו, אי ער — נאָט, די וועלט, די נאַטור — און נאָך... צו וויים איך דעם וואָס דו ביסט, אייביגע דומהייט, אייביגער שפּאָט!

איך בין ניט קיין מענש, כ'בין אַן אויבער־מענש!... כא, כא, כא, אַן אויבער־מענש! — האָט ער זיך געפּויקעלט פון לאכען איבער דיעזען פאַנטאַסטישען וואָרט, — יאָ! אַן אויבער־מענש, כא, כא, כא, — האָט ער אלץ געלאכט אזוי קרענקליך — אַן אויבער־מענש, כא, כא...

און ער האָט געזעהן פאר זיך דעם העל־ברענענדען זייל, וועל־כער האָט זיך אַבגעריסען פון הימעל: אויף זיבען בליצען האָט ער זיך צושפּאָלטען, און אויפ'ן וועג האָט ער א טייבעלע דער־הרג'עט און נאָך אויף טויזענדע בליצען וועט ער זיך שפּאָלטען און וועט נאָך טויטען טויזענדע טייבעלעך און קראָליקלעך, און אייביג וועט ער אזוי נעהן, וועט געבאָרען, און וועט טויטען...

וויי אזוי וויי דער שיקזאל.

וויי אזוי מוז איך טהאָן.

וויי מיינע אינסטינקטען פאַדערען עס. וויי איך בין דאָ ניט בלויז איך זעלבסט. איך — דאָס איז די פערבראכערישע טייפעלשע נאטור. נו, זאל איך זיך דעריבער קלעמען? לעבעדיק!

צו וויים דען דער בליץ פאר וואָס ער דער'הרג'עט? און צו קען ער דען אויסקלייבען א ריכטונג נאָך זיין אייגענעם וויללען?!

ער קען ניט! ער קען בלויז קאַנסטאַטירען דעם פאקט, אז אַן דעם אַדער אַן יענעם אָרט האָט ער דערלאַנגט זיין קלאַפּ, אז דעם אַדער יענעם אָרט האָט ער צושטערט.

ער קען ניט! ער קען בלויז קאַנסטאַטירען דעם פאקט, אז אַן דעם אַדער אַן יענעם אָרט האָט ער דערלאַנגט זיין קלאַפּ, אז דעם אַדער יענעם אָרט האָט ער צושטערט.

און איך אויך קאַנסטאַטיר, איך שרייב עס אריין אינ'ם

בעשולדיגונגס־אקט, אז איך האָב אומגעבראכט אן אונשולדיגע טייבעלע...

די לופט איז געווען אזוי אָנגעזאפט מיט עלעקטריזיטעט, אז איהם האָט זיך געדוכט, אז ארום איהם ווירבעלט א ים פון פייער.

און ער איז געגאנגען איינגעוויקעלט אין א שרעקליכען שטורם, געגאנגען און געקלעהרט, געגאנגען עפעס ווי א מין געהיימניספאלע שרעקליכע מאכט, ווי א טייפעל ארָאבגעשיקט אויף דער ערד, א טייפעל מיט א גאנצען גיהנם פון פיין, צו זייען אלץ נייע, שאפענדע צושטערונגען.

מיט א מאל האָט ער זיך אבגעשטעלט פאר א גרוב. ביז די ברעגען איז ער געווען פול מיט וואסער. אויסמיידען דעם גרוב האָט ער ניט געקענט, ווייל איהם וואלט דאן אויסגעקומען צו געהן איבער'ן שאסעע.

און איבעריגענס איז עס דאָך אלץ איינס: אביסעל מעהר וואסער אדער א ביסעל וועניגער — איצט איז איהם גאָר קיין חלוק ניט. און איבערהויפט ארט איהם איצט קיין זאך ניט — קיין שום זאך ניט. ער האָט איבערגעבראזעט דעם גרוב — די וואסער האָט איהם דערגרייכט ביז'ן אקסעל.

ווען ער איז געקומען אהיים און האָט זיך געלייגט אין בעט האָט איהם בעפאלען א שטארקער פיבער און עס האָבען זיך אנגעפאנגען שרעקליכע, פאנטאסטישע היץ־רייד.

12.

אויפגעכאפט האָט זיך פאלק ארום האלבען טאג. ער האָט ניט געקענט אויפהויבען דעם קאָפ פון קישען. שווער, ווי מיט בליי אָנגעגאסען איז געווען די קאָפ, און אין די אויגען האָבען געשפרונגען פונקען פון אלערליי קאליירען.

ער האָט זיך ענדליך אויפגעהויבען און האָט געטומען קלערען, אבער נאָך אלץ ניט געקומען צו זיך...

אין זיין מארך האָט זיך גערודערט א מין שרעקליכער געדאנק: ער מוז געהן זאגען עטוואס צו מאריע.

וואָס?

ער האָט ניט געוואוסט.

אָבער עטוואָס איז געווען, — און ער האָט נעמוזט נעהן צו איהר און זאָגען דיזען „עטוואָס".

מיט גרויס מיה האָט ער זיך ענדליך אויפּגעהויבען פון בעט.

ער מוז אונבעדינגט זאָגען איהר עטוואָס.

וואהרשיינליך איז עס בלויז דער פּראָדוקט פון א קראַנקער פאַנטאַזיע, — האָט ער א קלאָהר נעטהאַן אין א וויילע ארום; נאָר וויי די זאַך זאָל ניט זיין, מוז ער פּאָרט אונבעדינגט נעהן צו מאַריט.

ער איז אויפּגעשטאַנען, דערנאָך צוריק געזעצט זיך. אַראָפּגעשטעלט די פים; די קאַלטע פּאַדלאָגע האָט איהם עטוואָס ערפרישט.

אך, ווי אַנגענעהם דאָס איז!

בלויז א ביסעלע פרישע לופט, — און ער וועט אין נאַנצען צו זיך קומען. אָבער וויפיעל קען איצט זיין דער זייגער?

א קוק נעגעבען אויפ'ן זייגער.

— שוין אזוי שפּעט, אזוי שפּעט, — אויפ'ן גאַס מוז זיין זעהר פריש. איז ווירקליך נעכטען געווען אזא שטורם? אָדער איז עס אפשר נאָר א חלום?

זיינע קלייַדער זיינען געלעגען אויפ'ן פּאָדלאָגע אין א שמוציגען טייך וואַסער. איהם האָט בעפאלען א שטאַרקע אונרוהיגקייט; און מיט א מאָל זיך בערוהיגט.

זיין מוטער איז נאָך ניט געווען דאָ, אַנדערש וואָלטען די זאַכען דאָ ניט געלעגען אזוי.

אויפ'ן טיש איז געשטאַנען אן אַנגעפאַנגענע פלאַש קאַניאַק.

ער איז אין נאַנצען צו זיך געקומען, און די כחות האָבען זיך איהם צוריקגעקעהרט. צוגענאַנגען צום שאַנק, איבערגעביטען די אונטערקליידער, דערנאָך געשווינד זיך אַנגעטהאַן. ער האָט דערפיהלט א צופלום פון ענערגיע, און איז געווארען כמעט פרעהליך.

דערנאָך האָט ער זיך ווי א גנב אונטערגע'גנב'עט צום שלאָפּציממער און האָט זיך צוגעהערט.

זיין מוטער איז דאָרט ניט נעווען, זי איז איצט אפּנים נעווען אין קירכע. פּאלק האָט טיעף אָבגעזיפצט און האָט מיט א מאָהל דערפּיהלט א שארפען שטעכען אין הארצען.

און איצט צו מאריט... אלץ זאָגען איהר... יאָ, זאָגען... אָבער וואָס? — אך, דאָס וועל איך מיך אויפ'ן וועג אויך קענען דערמאָהנען. נו, און דערנאָך וועל איך מיך שוין לעגען און וועל קענען קרענקען, אויב כ'וועל האָבען חשק דערצו.

וועז מאריט האָט איהם דערזעהן האָט זי מיט שרעק אויפגעשפרונגען.

פּאלק האָט מיט נויטה א שמייכעל געטהאָן.

— שרעק דיך ניט, דאָס איז נאָר ניט. שוין די נאָנצע וואָך האָב איך מיך געפּיהלט קראנק, און היינט ביי־נאכט האָב איך מיך שטאַרק פּערקיהלט... היינט ביינאכט האָבען מיך בעפאלען חיץ־קרייגק ספּאזמען, — כא, כא, ניט ביינאכט, נאָר אין דער פּריה... אייגענטליך וואָלט איך איצט בעראָפט בלייבען אין הויז. נאָר כ'וויים ניט וואָס מיך האָט געצוואונגען צו קומען איצט אהער צו דיר. — כ'וויים ניט צו וואָס. נאָר אביסעל קאנייאק גיב מיר...

און אין איין זוף האָט ער אויסגעטרונקען א גלעזעל נאָך א גלעזעל.

— אויפגעשטאנען בין איך היינט מיט גרויס מיה. נאָר וועז איך וואָלט אפּילו געלעגען אויפ'ן טויטען־בעט וואָלט איך דאָך גע־קומען צו דיר...

מיט א מאָהל זיך אין זיין מארך אלץ איבערגעפּאָנטערט, און ער האָט אָנגעפאנגען רעדען פון היץ, רעדען זינלאָז, און באלד וויעדער געקומען צו זיך.

מאריט האָט געקוקט אויף איהם אלץ מיט גרעסערען שרעק.

— כא, כא, וואָס קוקסט אויף מיר אזוי? וואָס פאר א שרעקליכע בעשעפענים איז עס יענע היה, וועלכער עס איז אייג־געפאלען עפעס א פּראָפעסאָר אָנצורופען אויבער־מענש... אויבער־מענש! אי ראטעוועט מיך, מאריט, וועז ניט וועל איך נאָך שטאַר־בען פון לאכען... נאָר יערענפאלס איז דיעזער אויבער־מענש — א מערקווירדיגער מאניאק...

הער אויס, איך כאַפּ זיך אויף פון שלאָף, און וויים קיין זאַך ניט וואָס מיר האָט זיך גע׳חלום׳ט, וועגען וואָס מיין נשמה האָט געטרוימט פאַר די לעצטע עטליכע שעה. כ׳גערענק בלויז די שלי־סע, וועלכע מיין מעטאַפיזישע נשמה — כע, כע, — האָט געצויגען פון דיזע חלומות. און איין שלוס פון מיינעם א חלום, וועלכען איך גערענק ניט, איז, אז איך מוז קומען צו דיר אונטער אלע אומשטענ־דען. איך בין קראַנק, מענליך אפילו אז איך בין זעהר קראַנק, אָבער צו דיר האָב איך געמוזט קומען.

זיינע קרעפטען האָבען איהם ווידער פערלאָזען.

ער האָט געזעהן פאַר זיך א פייער־זייל, א רויטען עמוד אש, וועלכער האָט זיך געשפאַלטען אויף זיבען בליצען און האָט דער־הרג׳עט א ווייסע ריינע טייבעלע...

מאַריט איז געשטאַנען א פערצווייפעלטע.

— עריק, אין נאָטעם ווילען, עריק, עריק ! דו ביסט קראַנק; געה צוריק אהיים — נאָט מיינער, נאָט מיינער, ווי שרעקליך דו קוקסט אויף מיר !

— וואַרט אויס, מאַריט, בלויז איין מינוט וואַרט. דאָרט אויפ׳ן וועג ליעגט א בוים. פון אויבען ביז אראָפּ איז ער צו־שפּאַלטען. איין העלפט זיינע איז אריבערגעשליידערט איבער׳ן גרוב, די אַנדערע איז געבליבען ליגען אין מיטען וועג. — איז וועג איך בין געגאַנגען צו דיר — צו דיר — ניט אמת ? כ׳בין דאָך ביי דיר ? יא, איז וואָס האָב איך דיר געזאָגט זאָגען ? צו וואָס אייגענטליך בין איך געקומען ?

— עריק, טהייערער, גוטער עריק. איך וועל דיך אָבפיהרען אהיים, — דו ביסט דאָך זעהר קראַנק.

זי איז אַרויסגעלאָפען אויפ׳ן וואַראַנדא און האָט געהייסען שפּאַנען פערד.

אָבער וואָס האָט ער איהר געזאָגט זאָגען ? געזאָגט זאָ־גען איהר ? טייבעלע... בליץ... איהר פאָטער׳ס הויז, חלומות... לעבען־צושטערונג... — אהא, צושטערען, אומבריינגען !

א מין ווילדע בעסטיאַלישע פרייד האָט אָנגעפילט זיין מאַרך. איהם האָט בעפאַלען א גרויזאַמע, ווילדע דורשט צו צושטערען.

אלץ, וואָס אַרום איהם, האָט פלוצלונג אָנגעהויבען אזוי מאָדנע טאנצען און שפרינגען פאר די אויגען. מאריט איז געשטאנען פאר איהם אָנגעטהאָן אין הוט און מאנטעל פערטיג צו פאָהרען. זי איז געווען שטאַרק דערשראָקען.

— קום, עריק, טהייערער מיינער, מיין אייניציגער עריק, קום, קום...

זי האָט נעקושט זיינע אויגען.

— נאָך, נאָך א מאָהל... קוש, קוש... — האָט ער געבעטען ווי א קינד.

— און איצט קום, קום, — האָט מאריט געבעטען, אַראָפלאָזענדיג זיך אויף די קניע און קושענדיג זיינע הענד.

— טהייערער מאן מיינער, — האָט זי מיט ליעבשאפט געשמייכעלט צו איהם. קום, מאן מיינער...

ער איז מיט א מאָהל אויפגעשפרונגען.

— מאריט! האָב איך, היימט עס, נאָך ניט געזאָגט דיר? איך קען דאָך ניט זיין דיין מאן, ווייל איך בין שוין א פערהיראָטער. מיין פרוי איז אין פאריז, דאָס איז די מאדאם פעריע... דו גלויבסט ניט? אָט וועל איך דיר באלד צייגען אונזער היראָטהסקאָנטראָקט... און ער האָט געגומען נערוועז זוכען אין די קעשענעס.

ער איז א ביסעל צו זיך געקומען און געצוואונגען א שמייכעל געטהאָן.

— נאָט מיינער, וואָס פאר א שווארצע גריבער איך זעה אויף דיין געזיכט — דו קוקסט אויף מיר ווי א וואמפיר... אָה, קוק ניט אויף מיר אזוי, קוק ניט...

איך גיה שוין, כ'גיה, כ'גיה...

און ער איז אַרויסגעלאָפען ווי א פערריקטער.

— ביטע, זעצט זיך אָט דא, איך וועל אייך אָפפיהרען, — האָט זיך דער קוטשער העפליך געווענדעט צו פאלק'ן.

— דא זיך זעצען? — אהא! דא...

פאלק האָט זיך געזעצט אין עקיפאזש.

— אָבער וואו איז מיין הוט? מיין הוט האָב איך ניט... —

פּאָלק האָט געהאָלטען זיין הוט אין האַנד. — **מערקווירדיג**, ווי אַזוי האָב איך עס פּערזענלעך מיין הוט...

מאַריט איז געזעסען אין צימער אַ פּערשטיינערטע, כּמעט בעזוואוסטזאַזן.

איצט איז ער אַוועקגענפּאָהרען אַ היים... אַוועקגענפּאָהרען? ניין, ניין! אַך, ווירקליך אַוועקגענפּאָהרען...

קיין אייגנציגער געדאַנק אין קאָפּ. אַלזאָ, איז זי, הייסט עס, געשטאָרבען. — ניין! דאָס איז געווען בלויז אַ חלום... אַך, ניין! אָלץ, וואָס ער האָט איצט געזאָגט, איז ניט קיין חלום, דער ריינער אמת איז עס.

און ווידער האָט זי דערזעהן פּאָלק'ס געזיכט מיט דעם טיפּפּעלשען אויסדרוק פון שפּאָט; ווי ער האָט זיך אין איהר אייננעזוינען מיט די אויגען פון אַ וואמפּיר. —

— בייזער לייגנער!... — האָט איהר נשמה אויסגערופען — לייגנער!

ענדליך האָט ער געזאָגט דעם אמת. כּמעט אַ גאַנצע שעה איז זי אַזוי געזעסען.

ער איז אַלזאָ פערהייראַט...

— פערהייראַט... — האָט זי איבערגערעדט קאָלט און טרוקען. די גאַנצע נשמה איהרע איז געווען ווי פערגאָסען מיט אייז, אָלץ אין איהר האָט זיך געקאָרטשעט, געדרעהט זיך, יערע וואַרימקייט איז פערשוואונדען פון איהר קערפּער. איהר גאַנצער מאַרך איז בעשטאַנען פון איין געדאַנק בלויז — פערהייראַט.

אין קאָפּ האָט זיך אָלעס געפּלאַנטערט.

מיט אַ מאָל איז זי אויפּגעשפּרונגען.

גאָט מיינער, ווי קאָן מען עס זיצען אַזוי לאַנג אין הוט און מאַנטל! זי האָט זיך געשטעלט פאַר'ן שפּיגל.

זי קאָן דאָך ניט געהן מיט'ן הוט אין קיך אַריין — און געהן אַהין איז שוין לאַנג צייט — דאַרט וואַרט מען שוין אודאי אויף איהר.

זי האָט געצוואונגען אַ שמייכל געטאָהן; איז אַוועק אין קיך אַריין; דאַרט האָט מען זיך געקליבען ברויט באַקען. זי האָט

געטאן אלץ, וואס איז געווען נויטיג. אונגעוועהנליך טהעטיג איז זי געווען יענעם טאג.

דערנאך איז זי אוועק צוריק אין איהר צימער. איבער'ן זאפע איז געהאנגען א בילד אין גאנצען צונויפגעשטעלט פון אלערליי פארביגע בוכשטאבען אין וויזאנטישען סטייל. דאס איז געווען די תפילה: „פאטער הייליגער"... זי האט זיך אויפמערקזאם איינ־געקוקט אין דיזען בילד.

— וואס פאר א מיאום'ען שלאנג זי זעהט אין'ם אות מעם. האט איבערגעלעזען: און פארניב אונז די זינד אונזערע...

ניין, ניין, — ווארט אויס, מאריט...

האט זיך געזעצט אויף א שטוהל.

— יא, דאס איז ניט קיין חלום! אט דארט איז געזעסען פאלק.

און דערנאך וואס האט ער געזאגט?

— איך האב א ווייב! — האט עטוואס אויסגעשריען אין איהרע אויערען.

אך, יא! פערהייראט צו מאראם פעריע...

צוגעגאנגען צום פענסטער און געגומען קוקען אין גארטען ארויין.

ווי לאנג עס ציהט זיך דיזער טאג! און דאס איז נאנץ פער־שטענדליך: דער 24־טער יולי איז דאך דער לעצטער פון אלע טעג.

זי האט א קוק געגעבען אויפן זייגער. פינף נאכמיטאג.

באלד וועט איהר ברודער קומען פון גימנאזיע... מען דארף איהם צוגרייטען עטוואס צו עסען.

אין הויף איז ארויינגעפאהרען אן עקיפאזש.

— מאריט, מאריט, הערר פאלק איז זעהר קראנק — האט דערצעהלט איהר קלייניקער ברודערל מיט גרויס אויפרעגונג. — וועז מאצעי האט איהם געבראכט אהיים, האט מען איהם אויף די הענד געמוזט ארויסטראגען פון עקיפאזש, — זיין מוטער האט געווויינט, דערנאך איז געקומען דער דאקטאר.

— יא? איז ער, אלזא, ווירקליך קראנק?

מאַריט האָט נעזוּאָלט דערצײלן איהר קליינעם בריודער, אז באַלד איז בערהויראָט, נאָר זי האָט זיך אָבגעהאַלטן.

איצט וועט ציב מאָן קומען ציבאָרגן זיין פּרוי — חא — חא — די פּרוי זיינע וועט ייִדיש נעדרט אַרום איהר קראַנקען מאָן, וועלכער האָט זיך בעי׳כב׳ט מיט ניקאָטין — מיט נעדולד פון א מלאך וועט זי אריבער־ראַנגן אַלע זיינע קאַפריזען... יאָ, יאָ...

זי האָט אַננעקלונגען...

האָט נעבעטן מען זאָל איהר ניט שטערן, וויל זי איז זעהר מיד און וועט זיך לענגן שלאָפן.

באַלד איז זעהר קראַנק... מען האָט איהם נעמוזט אויף די דענד אריכטראַנגן בין עקיפּאוש, — די מיטער האָט נעווויינט...

מאַריט האָט האַכטונג נעשפּאַנט איבער׳ן צימער.

מען מיז נעהן צו איהם — טאַקי שיין די מינוט... באַלד קאָן שטאַרבן. איהר קאָפּ האָט זיך וויי נעשפּאַלטן פון אויפרעגונג; מיט בייזע הענד האָט זי איהם ארומנעכאַפּט.

— בערהויראָט, בערהויראָט! — האָט נעקלונגען אין איהרע אויערן.

— ב׳וועל דיר נעבן אוא גליק, אוא גליק, — קיינמאָל וועל איך דיך שוין ניט בערלאָזן...

פּיינליכע שלויבצען האָבען נעשטיקט איהר האלז.

— נאָט מיינער! נאָט מיינער! וווי בייז ער האָט נעלייגט.

אוא שאנד אין צאָרן האָט איהר בעפאַלן, עפעס ווי אָט־אָט — און יעדער אָדער אין קאָפּ וועט פּלאַצען.

נו, טו וואָס פּאַרט האָט נעטראָפען? און צו האָט עס רען ווירקליך נעטראָפען? אך, יא, יא...

זי האָט נעפיהלט, ווי ער וויעזט איהר אויף זיינע הענד. איהר האָבען נעבריהט זיינע לייִדענשאפטליכע וויולדע קושען. א קאָנווילסיוור ציטער איז דורכנעלאָפען איבער איהר קערפער פון׳ם פייער פון דיוע קושען.

זי האָט זיך א וואַרף נעגעבען אויפ׳ן בעט — דעם קאָפּ אייננעגראָבען אין די קישען.

אך! מיט די אייגענע נעגעל א קבר זיך איצט אויסגראבען! אה, וואס פאר א שאנדע! וואס פאר א שמאך!

ס'איז טונקעל געווארען.

ווייט הינטער'ן טייך איבער'ן וואלד האט זיך געלאשען די זון.

מאריט האט זיך צוגעהערט.

דאס קנאקען פון אאיסט'ס שנאבעל האט זיך געהערט, עס האבען געלאכט פויער־מיידלאך, וואס האבען געגראבען קארטאפעל אין גארטען.

אהא! דאס איז איהר ברודער...

ענדליך איז זי איינגעשלאפען.

וועז זי האט זיך אויפגעכאפט, איז שוין געווען שפעט ביינאכט.

זי האט זיך צוגעזעצט ביים עק בעט און האט זיך פערטראכט. אבער די גראנקען זיינען עפעס ווי צולאפען זיך, און זי האט מאכאניש געקוקט אין דער פינסטערניש, וואס האט אנגעפילט דעם צימער.

זי איז פערפלוכט! גאט האט איהר אבגעשטויסען פון זיך! איצט איז שוין אלץ איינס!

זי האט געטומען קלערען, אויב עס איז דא אזא זאך, צו וועלכער זי וואלט ניט געווען גליכגילטיג.

ניין, אלעס איז אזוי דום, אזוי גראה.

פאלק איז קראנק, — אבער פאלק האט איהר אבגענארט, ליעגען איהר געזאגט... ער האט איהר פערשפראכען גרויס גליק, און אליין איז ער גאר פערהייראט. איצט וועט קומען זיין ווייב און וועט אנהויבען געהן ארום איהם; און מאריט איז פערפלוכט, פערפלוכט... איצט וועז זי זאל קומען צו איהם, וואלט איהר זיין פרוי ארויסגעטריבען, ווי א הונט... און ווי א קראנקער הונט וועט זי ליגען איינגעקארטשעט לעבען זיין שוועל... אבער צו האט זי דען א רעכט אנצוטשעפען זיך אן איהם?

אך, ניין! ניין! קיין זאך איז פאר איהר ניט געבליבען, ניט אין לעבען, און ניט אין גאט'ס וועלט.

אלעס פערפאלען. ניטא קיין פאטער, ניטא קיין מוטער; קיין

גאָט אויך ניטאָ, — אַזוי, וועניגסטענס, האָט איהר פּאַלק געזאָגט — און הפּנים, אַז עס איז טאַקי אזוי, ווייל גאָט וואָלט ניט געקאָנט אזוי מאַטערען אן אונשולדיגען מענשען...

ענדלעך איז זי אויפגעשפּרונגען, האָט זיך געשטעלט פּאר'ן שפּיגעל, צורעכט געמאכט איהרע האָר.

— גאָט מיינער, ווי שלעכט איך זעה אויס...

יא, אויסגעבלייכט — אויסגעבלייכט.

אָבער וואס קימערט עס איהר איצט.

די נאנצע הויז איז ווי אויסגעשטארבען. שפּעט ביי־נאכט.

— דיזעס גליק, ענדלאָזעס גליק — האָט ער מיר געגעבען, ער האָט געגעבען...

זי האָט געגומען איהר הוט און איז אוועק צום טייך.

זיך געזעצט אויפ'ן שטיין. „האלב־אינזעל פון גוטע האָפענונג", פלעגט זי דיזען שטיין רופען, ווען יעדען טאָג פלעגט זי דאָ וואַרטען אויף פאלק'ן. ביים צווייטען ברעג טייך איז געשטאַנען א קליין פישער־שטיבעל. פון דאָרט האָט זיך געזעהן א פייריל, און א קליין פייער־פינטעלע האָט צושיקט זיינע שטראַהלען אי־בער דער שוואַרצער פלאָכע פון טייך.

זי האָט געקוקט אויפ'ן לאַנגען זיך־ציהענדען דינעם ליכט־שטראַהל, און אויף דער שוואַרצער טיעפקייט פון טייך.

אין דיזען אָבגרונד איז פאר־א־יאהרען דערטרונקען געווארען א פויער מיט פערד...

אָבער וואָס געהט עס איהר אָן? זי איז די איינזאמסטע; קיינער, קיינער האָט איהר ניט ליעב. זי איז ווי א הונט, וועלכען מען האָט ארויסגעטריבען פון הויף, אין א רעגען, אין א שטורם.

איצט וועט קומען זיין ווייב, וועט איהם צונעהמען אהיים מיט זיך, — און איך וועל בלייבען אליין, אייגע, א י י נ ע אליין!...

אָה, ניין, ניין — געגוג דיזעזען פיין...

די ענדע איז נאָהענט.

מיט א מאל האָט איהר בעפאלען א שרעקליכע אונרוהיגקייט. זי האָט געגומען האסטיג אויפשפּיעלען איהר קלייד.

אין איהר מארך האָט א ברען געגעבען א שרעקליכער ג־

דאנק:

די וועלט געהט אונטער! אלץ געהט אונטער! א פערפלייצונג! א פערפלייצונג!

זי האָט געזומען לויפען. — דאָרט אין יענער אָבגרונד! — יענער אָבגרונד...

זי איז געלאָפען... אין קאָפּ האָט גערוישט און געקלונגען. מעהר קיין זאך ניט געהערט, ניט געזעהן...

— אָט דאָ, דאָ איז עס...

— ניין, נאָך איין קלייניגקען קערעווע, — אָט דאָ, דאָ...

— לעבען! אָבגרונד... אך, דאָס איז גליק...

האָט זי געשריען, און גערענגעלט זיך מיט'ן שטראָם.

13.

אין א וואָך ארום האָט זיך צו פאלק'ן צוריקגעקעהרט זיין בעזוואוסטזיין.

ביי זיין בעט איז געזעסען זיין פרוי און געשלאָפען.

איהם האָט דיעזעס אויף איין האָר ניט געווונדערט.

אויפמערקזאם זיך אייגנעקוקט אין איהר. יא, דאָס איז זי... דערנאָך צוריק זיך אראָבגעלאָזט אויפ'ן קישען און פערמאכט די אויגען.

איצט איז שוין אלעס גוט.

מיט א מאל האָט ער דערזעהן דעם רויטען פייערדינען זייל, וועלכער האָט זיך צוטהיילט אויף זיבען בליצען...

מאריט איז שוין אודאי ניטאָ צווישען די לעבעדיגע... און אייגנעשלאָפען...